

مجموعه

مصوبات دوره اول

قانونگذاری

مجلس شورای ملی

مجموعه
مصوبات انوار اول و دوم
قانونگذاری
مجلس شورای ملی

مقدمه

چون مجموعه قوانین و مصوبات مجلس شورای ملی در ادوار چهارگانه قانونگذاری (دوره اول - دوره دوم - دوره سوم - دوره چهارم) که سابقاً تجدید چاپ و منتشر شده بود تمام مراجعات عمومی اقتضای تجدید طبع آن را مینمود بتجدید چاپ دو دوره اولیه (اول و دوم) اقدام و باره‌ای از نکاتی که در سومین چاپ این مجموعه ملحوظ شده است ذیلاً متذکر میشود :

اولا - این مجموعه بر سه بند بشرح زیر تقسیم شده است .

بند اول - کلیه مصوباتی است که مقدمه افتتاح مجلس شورای ملی و پایه و اساس مشروطیت محسوب و بوسیله کمیسیونهای خاصی تنظیم و جنبه قانونیت دارد مانند (فرمان مشروطیت - قانون اساسی - متمم قانون اساسی - قوانین انتخابات اصنافی و دودرجه) **بند دوم** - **بند سوم** - هر يك شامل قوانین و مصوبات یکی از ادوار دوگانه قانونگذاری است که از نظر مطالعه کنندگان خواهد گذشت .

ثانیا - مصوبات دوره دوم قانونگذاری بقسمتهای زیر تقسیم شده است :

- ۱- قسمت اول - قوانین
- ۲- « دوم - امتیازات
- ۳- « سوم - قوانین موقتی مصوب کمیسیون قوانین عدلیه مجلس شورای ملی
- ۴- قسمت چهارم - کنتراتها

۵- قسمت پنجم - تصویبات مالی

۶- * ششم - تصمیمات و مطالب متفرقه .

قسمتی از تصویبات مالی برای احتراز از ضخامت کتاب و عدم استفادهٔ عموم از متن فشریح آن فهرست مانند طبع و از درج متن تفصیلی صرف نظر شده است .

چنانچه از تقسیمات بالا مستفاد میشود در این مجموعه اولاً قوانینی که بعنوان (قوانین موقت) بوسیلهٔ کمیسیون عدلیهٔ مجلس شورای ملی بموجب اختیار خاصی تصویب و موقتاً لازم الاجرا شده است چاپ شده و مثل چاپ قبل مجموعهٔ خاصی برای آن در نظر گرفته نشد. و ثانیاً تصمیمات و مطالب متفرقه که در دو چاپ قبل فهرست مانند منتشر شده بود از نقطه نظر تشخیص خط مشی دولت ها و لزوم معرفی اعضاء کابینه‌ها بطور تفصیل چاپ و حتی تا آنجا که ممکن بوده است وزراء و معاونینی که در کابینه‌های مختلف به مجلس شورای ملی معرفی شده‌اند صورت آنان منتشر شده است .

ثالثاً - فهرستی که در این مجموعه در نظر گرفته شده بدو قسمت تقسیم گردیده است

الف - فهرست تقسیمی - بترتیب تقسیمات مصوبات ادوار مختلفه و نسبت بدورهٔ

دوم مصوبات شش گانه نامبرده بالا که آن نیز بدو قسمت است :

۱- فهرست کلی که در ابتدای این مجموعه گذارده شده و محل هر يك از قسمتها را

بطور کلی مشخص میکند .

۲- فهرست جزئی که برای هر قسمت علیحده تنظیم شده شامل فهرست کلیه قوانین

مندرجه در آن قسمت میباشد .

این فهرست در متن کتاب در ابتدای قسمتهای مربوطه قرار داده شده است .

ب - فهرست تاریخی که در آخر کتاب قرار داده شده و کلیه مصوبات دورهٔ اول و

دوم قانونگذاری بترتیب تاریخ تصویب در آن ذکر گردیده است .

رابعاً - قسمتی که مخصوصاً در این بار در طبع قوانین رعایت شده است ذکر نسخ

تغییر و با اصلاحی است که شامل قسمتی از قوانین شده و لازم بود مطالعه کنندگان نیز

بدون لزوم مراجعہ بہ تمام مجموعہ از آن اطلاع حاصل نمایند .
در ذیل صفحہ این نوع قوانین این قسمت ملحوظ و نسخ - تغییر و یا اصلاح آن
تذکرہ داده شدہ است .

ادارہ قوانین و مطبوعات مجلس شورای ملی

مہر ماہ ۱۳۱۸

فهرست

مصوبات مجلس شورای ملی
دوره اول و دوم قانون گذاری

(فهرست مصوبات)

دوره اول و دوم قانون گذاری مجلس شورای ملی

از صفحه الی صفحه

بند اول - فرمان مشروطیت - قانون اساسی

متمم قانون اساسی - نظامنامه انتخابات اصنافی

۵۲-۱

نظامنامه انتخابات دودرجه

۲۴۰-۵۳

بند دوم - مصوبات دوره اول قانونگذاری

۵۱۴-۲۴۲

بند سوم - مصوبات دوره دوم

فہرست

بند اول

فهرست بند اول

صفحه		عنوان	شماره ترتیبی
تا	از		
۲	۱	فرمان مشروطیت	۱
۱۴	۳	قانون اساسی	۲
۵۲	۱۵	متمم قانون اساسی	۳
۳۸	۳۴	نظامنامه انتخابات اصنافی	۴
۵۲	۳۹	نظامنامه انتخابات دودوره	۵

فرمان مشروطیت

مورخ ۱۴ جمادی الثانیه ۱۳۲۴

السلطان مظفرالدین شاه قاجار

جناب اشرف صدراعظم از آنجا که حضرت باری تعالی جل شانه سر رشته ترقی و سعادت ممالک محروسه ایران را بکف کفایت ما سپرده و شخص همایون ما را حافظ حقوق قاطبه اهالی ایران و رعایای صدیق خودمان قرار داده لہذا در این موقع که رأی و اراده همایون ما بدان تعلق گرفت که برای رفاهیت و امنیت قاطبه اهالی ایران و تشدید و تأیید مبانی دولت اصلاحات مقتضیه بمرور در دوائر دولتی و مملکتی بموقع اجرا گذارده شود چنان مصمم شدیم که مجلس شورای ملی از منتخبین شاهزادگان و علماء و قاجاریه و اعیان و اشراف و ملاکین و تجار و اصناف با انتخاب طبقات مرقومه در دار الخلافه طهران تشکیل و تنظیم شود که در مهام امور دولتی و مملکتی و مصالح عامه مشاوره و مذاقہ لازمہ را بعمل آورده و بہیت و زرای دولتخواہ ما در اصلاحاتی کہ برای سعادت و خوشبختی ایران خواهد شد اعانت و کمک لازم را بنماید و در کمال امنیت و اطمینان عقاید خود را در خیر دوات و ملت و مصالح عامه و احتیاجات قاطبه اهالی مملکت بتوسط شخص اول دولت بعرض برساند کہ بصحہ همایونی موشح و بموقع اجرا گذارده شود بدیہی است کہ بموجب این دستخط مبارک نظامنامه و ترتیبات این مجلس و اسباب و لوازم تشکیل آنرا موافق تصویب و امضای منتخبین از این تاریخ

مرتب و مهیا خواهد نمود که بصره ملوکانه رسیده و بعون الله تعالی مجلس شورای مرقوم که نگهبان عدل ماست افتتاح و باصلاحات لازمه امور مملکت و اجراء قوانین شرع مقدس شروع نماید و نیز مقرر میداریم که سواد دستخط مبارک را اعلان و منتشر نمائید تا قاطبه اهالی از نیات حسنه ما که تماماً راجع بترقی دولت و ملت ایران است کما ینبغی مطلع و مرفه الحال مشغول دعا گوئی دوام این دولت و این نعمت بی زوال باشند .

در قصر صاحبقرانیه بتاريخ ۱۴ شهر جمادی الثانیه ۱۳۲۴ هجری در سال یازدهم

محل صحره هما یونی

سلطنت ما

قانون اساسی

مورخ ۱۴ شهر ذی القعدة الحرام ۱۳۲۴

در تشکیل مجلس

اصل اول

مجلس شورای ملی بموجب فرمان معدلت بنیان مورخه چهاردم جمادی الاخر ۱۳۲۴ مؤسس ومقرر است .

اصل دوم

مجلس شورای ملی نماینده قاطبه اهالی مملکت ایران است که در امور معاشی و سیاسی وطن خود مشارکت دارند .

اصل سوم

مجلس شورای ملی مرکب است از اعضائی که در طهران و ایالات انتخاب میشوند ومحل انعقاد آن در طهران است .

اصل چهارم

عده انتخاب شونده گان بموجب انتخاب نامه علیحده از برای طهران و ایالات فعلا یکصد و شصت و دونفر معین شده است وبر حسب ضرورت عده مزبوره تزايد تواند یافت الی دوست نفر .

اصل پنجم

منتخبین از برای دوسال تمام انتخاب میشوند و ابتداء این مدت از روزی است

که منتخبین ولایات تماماً در طهران حاضر خواهند شد پس از انقضاء مدت دو سال باید نمایندگان مجدداً انتخاب شوند و مردم مختارند هر يك از منتخبین سابق را که بخواهند و از آنها راضی باشند دوباره انتخاب کنند .

اصل ششم

منتخبین طهران لدی الحضور حق انعقاد مجلس را داشته مشغول مباحثه و مذاکره میشوند رأی ایشان در مدت غیبت منتخبین ولایات باکثرت مناط اعتبار و اجراء است .

اصل هفتم

در موقع شروع بمذاکرات باید افلا دوثلث از اعضاء مجلس حاضر باشند و هنگام تحصیل رأی سه ربع از اعضاء باید حاضر بوده و اکثریت آراء وقتی حاصل میشود که بیش از نصف حاضر مجلس رأی بدهند .

اصل هشتم

مدت تعطیل و زمان اشتغال مجلس شورای ملی بر طبق نظامنامه داخلی مجلس به تشخیص خود مجلس است و پس از تعطیل تابستان باید مجلس از چهاردهم میزان که مطابق جشن افتتاح اول مجلس است مفتوح و مشغول کار شود .

اصل نهم

مجلس شورای ملی در مواقع تعطیل فوق العاده منعقد تواند شد .

اصل دهم

در موقع افتتاح مجلس خطابه ای بحضور هما یونی عرض کرده بجواب خطابه از طرف قرین الشرف ملوکانه سرافراز و مباحی میشود .

اصل یازدهم

اعضاء مجلس بدو آنکه داخل مجلس میشوند باید بر تیب ذیل قسم خورده و قسم نامه را اعضاء نمایند .

صورت قسم نامه

ما اشخاصی که در ذیل امضاء کرده ایم خداوند را بشهادت میطلبیم و بقرآن قسم یاد میکنیم مادام که حقوق مجلس و مجلسیان مطابق این نظامنامه محفوظ و مجری است نکالیفی را که بما رجوع شده است مهیا نمائیم باکمال راستی و درستی و جد و جهد انجام بدهیم و نسبت باعلیحضرت شاهنشاه متبوع عادل مفخم خودمان صدیق و راستگو باشیم و بااساس سلطنت و حقوق ملت خیانت ننمائیم و هیچ منظوری نداشته باشیم جز فوائد و مصالح دولت و ملت ایران .

اصل دوازدهم

بهیچ عنوان و بهیچ دست آویز کسی بدون اطلاع و تصویب مجلس شورای ملی حق ندارد متعرض اعضای آن بشود اگر احیاناً یکی از اعضاء علناً مرتکب جنحه و جنایتی شود و در حین ارتکاب جنایت دستگیر گردد باز باید اجرای سیاست در باره او با استحضار مجلس باشد .

اصل سیزدهم

مذاکرات مجلس شورای ملی از برای آنکه نتیجه آنها بموقع اجراء گذارده تواند شد باید علنی باشد روزنامه نویس و تماشاچی مطابق نظامنامه داخلی مجلس حق حضور و استماع دارند بدون اینکه حق نطق داشته باشند تمام مذاکرات مجلس را روزنامهچیان میتوانند بطبع برسانند بدون تحریف و تغییر معنی تا عامه ناس از مباحث مذاکره و تفصیل گزارشات مطلع شوند هر کس صلاح اندیشی در نظر داشته باشد در روزنامه عمومی برنگارد تا هیچ امری از امور در پرده و برهیچکس مستور نماند لهذا عموم روزنامهچیان مادامیکه مندرجات آنها منحل اصلی از اصول اساسیه دولت و ملت نباشد مجاز و مختارند که مطالب مفیده عام المنفعه را همچنان مذاکرات مجلس و صلاح اندیشی خلق را بر آن مذاکرات بطبع رسانیده منتشر نمایند و اگر کسی در روزنامهچیان و مطبوعات

بر خلاف آنچه ذکر شد و باغراض شخصی چیزی طبع نماید یا تهمت و افتراء بزندقانوناً مورد استنطاق و محاکمه و مجازات خواهد شد .

اصل چهاردهم

مجلس شورای ملی بموجب نظامنامه علیحده موسوم بنظامنامه داخلی امور شخصی خود را از قبیل انتخاب رئیس و نواب رئیس و منشیان و سایر اجزاء و ترتیب مذاکرات شعب و غیره منظم و مرتب خواهد کرد .

در وظائف مجلس

و حدود و حقوق آن

اصل پانزدهم

مجلس شورای ملی حق دارد در عموم مسائل آنچه را صلاح ملک و ملت میدانند پس از مذاکره و مذاقه از روی راستی و درستی عنوان کرده با رعایت اکثریت آراء در درکمال امنیت و اطمینان با تصویب مجلس سنا بتوسط شخص اول دولت بعرض برساند که بصفحه همایونی موشح و بموقع اجرا گذارده شود .

اصل شانزدهم

کلیه قوانینی که برای تشدید مبانی دولت و سلطنت و انتظام امور مملکتی و اساس وزارتخانه ها لازم است باید بتصویب مجلس شورای ملی برسد .

اصل هفدهم

لوايح لازمهرا در ایجاد قانونی یا تغییر و تکمیل و نسخ قوانین موجوده مجلس شورای ملی در موقع لزوم حاضر مینماید که با تصویب مجلس سنا بصفحه همایونی رسانده و بموقع اجرا گذارده شود

اصل هیجدهم

تسویه امور مالیه جرح و تعدیل بودجه تغییر در وضع مالیاتها و رد و قبول عوارض

و فروعات همچنان ممیزی‌های جدید که از طرف دولت اقدام خواهد شد بتصویب مجلس خواهند بود

اصل نوزدهم

مجلس حق دارد برای اصلاح امور مالیاتی و تسهیل روابط حکومتی در تقسیم ایالات و ممالک ایران و تحدید حکومت‌ها پس از تصویب مجلس سنا اجرای آرای مصوبه را از اولیای دولت بخواهد

اصل بیستم

بودجه هریک از وزارتخانه‌ها باید در نیمه آخر هر سال از برای سال دیگر تمام شده پانزده روز قبل از عید نوروز حاضر باشد

اصل بیست و یکم

هر گاه در قوانین اساسی وزارتخانه‌ها قانونی جدید یا تغییر و نسخ قوانین مقرره لازم شود بتصویب مجلس شورای ملی صورت خواهد گرفت اعم از این که لزوم آن امور از مجلس عنوان یا از طرف وزرای مسئول اظهار شده باشد.

اصل بیست و دوم

مواردی که قسمتی از عایدات یا دارائی دولت و مملکت منتقل یا فروخته میشود یا تغییری در حدود و ثغور مملکت لزوم پیدا میکند بتصویب مجلس شورای ملی خواهد بود

اصل بیست و سوم

بدون تصویب شورای ملی امتیاز تشکیل کمپانی و شرکتهای عمومی از هر قبیل و بهر عنوان از طرف دولت داده نخواهد شد

اصل بیست و چهارم

بستن عهدنامه‌ها و مقاوله‌نامه‌ها اعطای امتیازات (انحصار) تجارתי و صنعتی و فلاحتی و غیره اعم از اینکه طرف داخله باشد یا خارجه باید بتصویب مجلس شورای ملی

برسد با استثنای عهدنامه‌هایی که استتار آنها صلاح دولت و ملت باشد

اصل بیست و پنجم

استقراض دولتی بهر عنوان که باشد خواه از داخله خواه از خارجه با اطلاع و تصویب مجلس شورای ملی خواهد شد

اصل بیست و ششم

ساختن راه‌های آهن یا شوسه خواه بخرج دولت خواه بخرج شرکت و کمپانی اعم از داخله و خارجه منوط بتصویب مجلس شورای ملی است

اصل بیست و هفتم

مجلس در هر جا نقضی در قوانین و یا مسامحه در اجرای آن ملاحظه کند بوزیر مسئول در آن کار اخطار خواهد کرد و وزیر مزبور باید توضیحات لازم را بدهد

اصل بیست و هشتم

هرگاه وزیری برخلاف یکی از قوانین موضوعه که بصدقه همایونی رسیده‌اند با اشتباه کاری احکام کتبی یا شفاهی از پیشگاه مقدس ملوکانه صادر نماید و مستمسک مساهله و عدم مواظبت خود قرار دهد بحکم قانون مسئول ذات مقدس همایون خواهد بود

اصل بیست و نهم

هر وزیری که در امری از امور مطابق قوانینی که بصدقه همایونی رسیده است از عهده جواب بر نیاید و معلوم شود که نقض قانون و تخلف از حدود مقرر کرده است مجلس عزل او را از پیشگاه همایونی مستدعی خواهد شد و بعد از وضوح خیانت در محکمه عدلیه دیگر بخدمت دولتی منصوب نخواهد شد

اصل سی‌ام

مجلس شورای ملی حق دارد مستقیماً هر وقت لازم بداند عریضه بتوسط هیئتی که مرکب از رئیس و شش نفر از اعضاء که طبقات ششگانه انتخاب کنند بعرض پیشگاه

مقدس ملوکانه برساند وقت شرفیابی را باید بتوسط وزیر دربار از حضور مبارک استیذان نمود

اصل سی و یکم

وزراء حق دارند در اجلاسات مجلس شورای ملی حاضر شده و درجائی که برای آنها مقرر است نشسته مذاکرات مجلس را بشنوند و اگر لازم دانستند از رئیس مجلس اجازه نطق خواسته توضیحات لازم را از برای مذاکره و مدافعه امور بدهند

در اظهار مطالب بمجلس شورای ملی

اصل سی و دوم

هر کس از افراد ناس میتواند عرضحال یا ایرادات یا شکایات خود را کتباً بدفتر خانه عرایض مجلس عرضه بدارد اگر مطلب راجع بخود مجلس باشد جواب کافی باو خواهد داد و چنانچه مطلب راجع بیکى از وزارتخانهها است بدان وزارتخانه خواهد فرستاد که رسیدگی نمایند و جواب مکفی بدهند

اصل سی و سوم

قوانین جدیدی که محل حاجت باشد در وزارت خانهای مسئول انشاء و تنقیح یافته بتوسط وزراء مسئول یا از طرف صدراعظم بمجلس شورای ملی اظهار خواهد شد و پس از تصویب مجلس بصحّه همایونی موشح گشته بموقع اجرا گذاشته میشود

اصل سی و چهارم

رئیس مجلس میتواند بر حسب لزوم شخصاً یا بخواهش ده نفر از اعضاء مجلس یا وزیرى اجلاسی محرمانه بدون حضور روزنامه نویس و تماشاچی یا انجمنی محرمانه مرکب از عده منتخبی از اعضاء مجلس تشکیل بدهد که سایر اعضاء مجلس حق حضور در آن نداشته باشند لیکن نتیجه مذاکرات انجمن محرمانه وقتی مجری تواند شد که در مجلس محرمانه با حضور سه ربع از منتخبین مطرح مذاکره شده با اکثریت آراء قبول شود اگر مطلب در مذاکرات انجمن محرمانه قبول نشد در مجلس عنوان نخواهد شد و موسکوت عنه خواهد ماند

اصل‌سی و پنجم

اگر مجلس محرمانه بتقاضای رئیس مجلس بوده است حق دارد هر مقدار از مذاکرات را که صلاح بداند باطلاع عموم برساند لکن اگر مجلس محرمانه بتقاضای وزیرى بوده است افشای مذاکرات موقوف باجازة آن وزیر است

اصل‌سی و ششم

هر يك از وزراء میتواند مطلبی را که بمجلس اظهار کرده در هر درجه از مباحثه که باشد استرداد کند مگر اینکه اظهار ایشان بتقاضای مجلس بوده باشد در این صورت استرداد مطلب موقوف بموافقت مجلس است

اصل‌سی و هفتم

هر گاه لایحه وزیرى در مجلس موقع قبول نیافت منضم بملاحظات مجلس عودت داده میشود وزیر مسئول پس از رد یا قبول ایرادات مجلس میتواند لایحه مزبوره را در ثانی بمجلس اظهار بدارد

اصل‌سی و هشتم

اعضای مجلس شورای ملی باید در دیا قبول مطالب را صریح و واضح اظهار بدارند و احدی حق ندارد ایشانرا تحریص یا تهدید در دادن رأی خود نماید اظهار رد و قبول اعضای مجلس باید بقسمی باشد که روزنامه نویس و تماشاچی هم بتوانند ادراک کنند یعنی باید آن اظهار بعلامات ظاهری باشد از قبیل اوراق کبود و سفید و امثال آن

عنوان مطالب از طرف مجلس

اصل‌سی و نهم

هر وقت مطلبی از طرف یکی از اعضای مجلس عنوان شود فقط وقتی مطرح

مذاکره خواهد شد که اقلاً پانزده نفر از اعضای مجلس آن مذاکره مطلب را تصویب نمایند در این صورت آن عنوان کتباً بر رئیس مجلس تقدیم میشود رئیس مجلس حق دارد که آن لایحه را بدو در انجمن تحقیق مطرح مذاقه قرار بدهد

اصل چهارم

در موقع مذاکره و مذاقه لایحه مذکوره در اصل سی و نهم چه در مجلس و چه در انجمن تحقیق اگر لایحه مزبور راجع بیکي از وزراء مسئول باشد مجلس باید بوزیر مسئول اطلاع داده که اگر بشود شخصاً و الامعاون او بمجلس حاضر شده مذاکرات در حضور وزیر یا معاون او بشود

سواد لایحه و منضمات آنرا باید قبل از وقت از ده روزالی یکماه یا استثنای مطالب فوری از برای وزیر مسئول فرستاده باشند همچنان روز مذاکره باید قبل از وقت معلوم باشد پس از مذاقه مطلب با حضور وزیر مسئول در صورت تصویب مجلس با کثريت آراء رسماً لایحه نگاشته بوزیر مسئول داده خواهد شد که اقدامات مقتضیه را معمول دارد

اصل چهارم و یکم

هرگاه وزیر مسئول در مطلب معنون از طرف مجلس به صلاحتی همراه نشد باید معاذیر خود را توجیه و مجلس را متقاعد کند

اصل چهارم و دوم

در هر امری که مجلس شورای ملی از وزیر مسئولی توضیح بخواهد آن وزیر ناگزیر از جوابت و این جواب نباید بدون عذر موجه و بیرون از اندازه اقتضاء بعهدۀ تأخیر بیقتدمگر مطالب مجرمانه که مستور بودن آن در مدت معینی صلاح دولت و ملت باشد ولی بعد از انقضاء مدت معین وزیر مسئول مکلف است که همان مطلب را در مجلس ابراز نماید

در شرایط تشکیل مجلس سنا

اصل چهارم و سوم

مجلس دیگری بعنوان سنای مرکب از شصت نفر اعضاء تشکیل می یابد که اجلاس آن بعد از تشکیل مقارن اجلاس مجلس شورای ملی خواهد بود.

اصل چهارم و چهارم

نظامنامه های مجلس سنا باید بتصویب مجلس شورای ملی برسد.

اصل چهارم و پنجم

اعضای این مجلس از اشخاص خبیر و بصیر و متدین و محترم مملکت منتخب میشوند سی نفر از طرف قرین الشرف اعلیحضرت همایونی استقرار می یابند پانزده نفر از اهالی طهران پانزده نفر از اهالی ولایات و سی نفر از طرف ملت پانزده نفر با انتخاب اهالی تهران پانزده نفر با انتخاب اهالی ولایات .

اصل چهارم و ششم

پس از انعقاد سنای تمام امور باید بتصویب هر دو مجلس باشد اگر آن امور در سنا یا از طرف هیئت وزراء عنوان شده باشد باید اول در مجلس سنا تنقیح و تصحیح شده با کثرت آراء قبول و بعد بتصویب مجلس شورای ملی برسند ولی اموری که در مجلس شورای ملی عنوان میشود برعکس از این مجلس بمجلس سنا خواهد رفت مگر امور مالی که مخصوص بمجلس شورای ملی خواهد بود و قرارداد مجلس در امور مذکوره با اطلاع مجلس سنا خواهد رسید که مجلس مزبور ملاحظاتی خود را بمجلس ملی اظهار نماید ولیکن مجلس ملی مختار است ملاحظاتی مجلس سنا را بعد از مذاقه لازمه قبول یا رد نماید .

اصل چهارم و هفتم

مادام که مجلس سنا منعقد نشده فقط امور بعد از تصویب مجلس شورای ملی بصحّه

همایونی موشح و بموقع اجرا گذارده خواهد شد.

اصل چهل و هشتم

هرگاه مطلبی که از طرف وزیری پس از تمحیح و تصحیح در مجلس سنا بمجلس شورای ملی رجوع می شود قبول نیافت در صورت اهمیت مجلس ثالثی مرکب از اعضای مجلس سنا و مجلس شورای ملی بحکم انتخاب اعضای دو مجلس و بالسویه تشکیل یافته در ماده متنازع فیها رسیدگی میکند نتیجه رأی این مجلس را در شورای ملی قرائت میکنند اگر موافقت دست داد فیهما و الا شرح مطلب را بعرض حضور ملوکانه می رسانند هرگاه رأی مجلس شورای ملی را تصدیق فرمودند مجری می شود اگر تصدیق نفرمودند امر بتجدید مذاکره و مذاقه خواهند فرمود و اگر باز اتفاق آراء حاصل نشد و مجلس سنا با اکثریت دو ثلث آراء انفصال مجلس شورای ملی را تصویب نمودند و هیئت وزراء هم جداگانه انفصال مجلس شورای ملی را تصویب نمودند فرمان همایونی بانفصال مجلس شورای ملی صادر میشود و اعلی حضرت همایونی در همان فرمان حکم بتجدید انتخابات میفرمایند و مردم حق خواهند داشت منتخبین سابق را مجدداً انتخاب کنند.

اصل چهل و نهم

منتخبین جدید طهران باید بقاصله یکماه و منتخبین ولایات بقاصله سه ماه حاضر شوند و چون منتخبین دارالخلافه حاضر شدند مجلس افتتاح و مشغول کار خواهند شد لیکن در ماده متنازع فیها گفتگو نمیکنند تا منتخبین ولایات برسند هرگاه مجلس جدید پس از حضور تمام اعضاء با اکثریت تام همان رأی سابق را امضا کرد ذات مقدس همایونی آن رأی مجلس شورای ملی را تصویب فرموده امر با اجرا میفرمایند.

اصل پنجاهم

در هر دوره انتخابیه که عبارت از دو سال است يك نوبت بیشتر امر بتجدید منتخبین نخواهد شد.

اصل پنجاه و یکم

مقرر آنکه سلاطین اعقاب و اخلاف محافظان حدود و اصول راکه برای تشييد مباني دولت و تاكيد اساس سلطنت و نگهباني دستگاه معدلت و آسائش ملت برقرار و مجري فرموديم وظيفه سلطنت خود دانسته در عهده شناسند.

متهم

قانون اساسی

مورخ ۱۴ ذی القعدة الحرام ۱۳۲۴

کامیات

اصول اول

مذهب رسمی ایران اسلام و طریقه حقّه جعفریه اثنی عشریه است باید پادشاه ایران دارا و مروج این مذهب باشد.

اصول دوم

مجلس مقدس شورای ملی که بتوجه و تأیید حضرت امام عصر عجل الله فرجه و بذل مرحمت اعلی حضرت شاهنشاه اسلام خلد الله سلطانه و مراقبت حجج اسلامیه کثر الله امثالهم و عامه ملت ایران تأسیس شده است باید در هیچ عصری از اعصار مواد قانونیه آن مخالفتی با قواعد مقدسه اسلام و قوانین موضوعه حضرت خیر الانام صلی الله علیه و آله و سلم نداشته باشد و معین است که تشخیص مخالفت قوانین موضوعه با قواعد اسلامیه بر عهده علمای اعلام ادام الله برکات وجود هم بوده و هست لپذا رسماً مقرر است در هر عصری از اعصار هیئتی که کمتر از پنج نفر نباشد از مجتهدین و فقهای متدینین که مطلع از مقتضیات زمان هم باشند

با این طریق که علمای اعلام و حجج اسلام مرجع تقلید شیعه اسامی بیست نفر از علماء که دارای صفات مذکوره باشند معرفی بمجلس شورای ملی نمایند پنج نفر از آنها را یا بیشتر بمقتضای عصر اعضای مجلس شورای ملی بالاتفاق یا بحکم قرعه تعیین نموده بسمت عضویت بشناسند تا موادیکه در مجلسین عنوان میشود بدقت مذاکره و غور رسی نموده هر يك از آن مواد معنونه که مخالفت با قواعد مقدسه اسلام داشته باشد طرح و رد نمایند که عنوان قانونیت پیدا نکند و رأی این هیئت علماء در این باب مطاع و متبع خواهد بود و این ماده تا زمان ظهور حضرت حجة عصر عجل الله فرجه تغییر پذیر نخواهد بود.

اصل سیم

حدود مملکت ایران و ایالات و ولایات و بلوکات آن تغییر پذیر نیست مگر بموجب قانون.

اصل چهارم

پایتخت ایران طهران است.

اصل پنجم

الوان رسمی بیرق ایران سبز و سفید و سرخ و علامت شیر و خورشید است.

اصل ششم

جان و مال اتباع خارجه مقیمین خاک ایران مأمون و محفوظ است مگر در مواردیکه قوانین مملکتی استثناء می کند.

اصل هفتم

اساس مشروطیت جز ثا و کلا تعطیل بردار نیست.

حقوق ملت ایران

اصل هشتم

اهالی مملکت ایران در مقابل قانون دولتی مساوی الحقوق خواهند بود.

اصل نهم

افراد مردم از حیث جان و مال و مسکن و شرف محفوظ و مصون از هر نوع تعرض هستند و متعرض احدی نمیتوان شد مگر بحکم و ترتیبی که قوانین مملکت معین مینماید.

اصل دهم

غیر از مواقع ارتکاب جنحه و جنایات و تقصیرات عمدۀ هیچکس رانمی توان فوراً دستگیر نمود مگر بحکم کتبی رئیس محکمه عدلیه بر طبق قانون و در آن صورت نیز باید گناه مقصر فوراً یا ممتنبتی در ظرف بیست و چهار ساعت با و اعلام و اشعار شود.

اصل یازدهم

هیچکس رانمی توان از محکمه که باید در باره او حکم کند منصرف کرده مجبوراً بمحکمه دیگر رجوع دهند.

اصل دوازدهم

حکم و اجرای هیچ مجازاتی نمیشود مگر بموجب قانون.

اصل سیزدهم

منزل و خانه هر کس در حفظ و امان است در هیچ مسکنی قهر نمیتوان داخل شد مگر بحکم و ترتیبی که قانون مقرر نموده .

اصل چهاردهم

هیچیک از ابرائیان رانمی توان نفی بلد یا منع از اقامت در محلی یا مجبور باقامت محل معینی نمود مگر در مواردی که قانون تصریح میکند.

اصل پانزدهم

هیچ ملک را از تصرف صاحب ملک نمیتوان بیرون کرد مگر با مجوز شرعی و آن نیز پس از تعیین و تأدیه قیمت عادلۀ است.

اصل شانزدهم

ضبط املاك و اموال مردم بعنوان مجازات و سياست ممنوعست مگر بحكم قانون

اصل هفدهم

سلب تسلط مالکین و متصرفین از املاك و اموال متصرفه ایشان بغير عنوان که باشد ممنوعست مگر بحكم قانون.

اصل هیجدهم

تحصيل و تعليم علوم و معارف و صنايع آزاد است مگر آنچه شرعاً ممنوع باشد.

اصل نوزدهم

تأسیس مدارس بمخارج دولتی و ملتی و تحصيل اجباری باید مطابق قانون وزارت علوم و معارف مقرر شود و تمام مدارس و مكاتب باید در تحت ریاست عالیّه و مراقبت وزارت علوم و معارف باشد .

اصل بیستم

عامه مطبوعات غیر از کتب ضلال و مواد مضره بدین مبین آزاد و ممیزی در آنها ممنوع است ولی هرگاه چیزی مخالف قانون مطبوعات در آنها مشاهده شود نشر دهنده یا نویسنده بر طبق قانون مطبوعات مجازات میشود اگر نویسنده معروف و مقیم ایران باشد ناشر و طابع و موزع از تعرض مصون هستند.

اصل بیست و یکم

انجمنها و اجتماعاتی که مولد فتنه دینی و دینوی و مخل بنظم نباشند در تمام مملکت آزاد است ولی مجتمعی با خود اسلحه نباید داشته باشند و تربیاتی را که قانون در اینخصوص مقرر میکند باید متابعت نمایند اجتماعات در شوارع و میدانیهای عمومی هم باید تابع قوانین نظمیه باشند .

اصل بیست و دوم

مراسلات پستی کلیهٔ محفوظ و از ضبط و کشف مصون است مگر در مواردیکه قانون استثناء میکند .

اصل بیست و سوم

افشاء یا توقیف مخابرات تلگرافی بدون اجازهٔ صاحب تلگراف ممنوع است مگر در مواردیکه قانون معین میکند .

اصل بیست و چهارم

اتباع خارجه میتوانند قبول تبعیت ایران را بنمایند قبول و بقای آنها بر تبعیت و خلع آنها از تبعیت بموجب قانون جداگانه است .

اصل بیست و پنجم

تعرض بمأمورین دیوانی در تقصیرات راجعه بمشاغل آنها محتاج بتحصول اجازه نیست مگر در حق وزراء که رعایت قوانین مخصوصه در این باب باید بشود .

قوای مملکت

اصل بیست و ششم

قوای مملکت ناشی از ملت است طریقهٔ استعمال آن قوا را قانون اساسی معین مینماید .

اصل بیست و هفتم

قوای مملکت سه شعبه تجزیه میشود :

اول - قوه مقننه که مخصوص است بوضع و تهذیب قوانین و این قوه ناشی میشود از اعلیحضرت شاهنشاهی و مجلس شورای ملی و مجلس سنا و هر يك از این سه منشاء حق انشاء قانون را دارد ولی استقرار آن موقوف است بعدم مخالفت با موازین شرعیه

و تصویب مجلسین و توشیح بصدقهٔ همایونی لکن وضع و تصویب قوانین راجعه بدخل و خرج مملکت از مختصات مجلس شورای ملی است .

شرح و تفسیر قوانین از وظایف مختصه مجلس شورای ملی است .

دوم - قوهٔ قضائیه و حکمیه که عبارت است از تمیز حقوق و این قوه مخصوص است بمحاکم شرعیه در شریعات و بمحاکم عدلیه در عرفیات .

سیم - قوهٔ اجرائیه که مخصوص پادشاه است یعنی قوانین و احکام بتوسط وزراء و مأمورین دولت بنام نامی اعلیحضرت همایونی اجرا میشود بترئیی که قانون معین میکند .

اصل بیست و هشتم

قوای ثلاثه مزبوره همیشه از یکدیگر ممتاز و منفصل خواهد بود .

اصل بیستونهم

منافع مخصوصهٔ هر ایالت و ولایت و بلوک بصویب انجمنهای ایالتی و ولایتی بموجب قوانین مخصوصهٔ آن مرتب و تسویه میشود .

حقوق اعضای مجلسین

اصل سیام

وکالای مجلس شورای ملی و مجلس سنا از طرف تمام ملت و کالت دارند نه فقط از طرف طبقات مردم یا ایالات و ولایات و بلوکاتی که آنها را انتخاب نموده اند .

اصل سی و یکم

یک نفر نمیتواند در زمان واحد عضویت هر دو مجلس را دارا باشد .

اصل سی و دوم

چنانچه یکی از وکلاء در ادارات دولتی موظفاً مستخدم بشود از عضویت مجلس

منفصل میشود و مجدداً عضویت او در مجلس موقوف باستعفای از شغل دولتی و انتخاب از طرف ملت خواهد بود.

اصل سی و سیم

هر یک از مجلسین حق تحقیق و تفحص در هر امری از امور مملکتی دارند.

اصل سی و چهارم

مذاکرات مجلس سنا در مدت انفصال مجلس شورای ملی بی نتیجه است

حقوق سلطنت ایران

اصل سی و پنجم

سلطنت و ریعه ایست که بموهبت الهی از طرف ملت بشخص پادشاه مقوض شده

اصل سی و ششم*

سلطنت مشروطه ایران از طرف ملت بوسیله مجلس مؤسسان بشخص اعلیحضرت شاهنشاه رضا شاه پهلوی تفویض شده و در اعتقاد ذکور ایشان نسلاً بعد نسل برقرار خواهد بود .

اصل سی و هفتم*

ولایتعهد باپسر بزرگتر پادشاه که مادرش ایرانی الاصل باشد خواهد بود -

* اصول سه گانه ۳۶ - ۳۷ - ۳۸ و متمم قانون اساسی بموجب ماده واحده مصوبه مجلس مؤسسان در تاریخ ۲۱ آذرماه ۱۳۰۴ شمسی که ذیلا نقل میشود :

« ماده واحده - مجلس مؤسسان سه اصل ۳۶ و ۳۷ و ۳۸ متمم قانون اساسی مصوبه بیست و یکم آذرماه ۱۳۰۴ را بجای سه اصل ۳۶ و ۳۷ و ۳۸ سابق متمم قانون اساسی قرار داده سه اصل مذکور سابق را ملغی میداند»

بترتیب مذکور فوق اصلاح و طبع شده است - اینک برای استحضار مطالعه کنندگان اصول سه گانه ملغی شده را نیز ذیلا نقل مینماید :

بقیه پاورقی در صفحه بعد

در صورتیکه پادشاه اولاد ذکور نداشته باشد تعیین ولیعهد بر حسب پیشنهاد شاه و تصویب مجلس شورای ملی بعمل خواهد آمد مشروط بر آنکه آن ولیعهد از خانواده قاجار نباشد ولی در هر موقعیکه پرسی برای پادشاه بوجود آید حقاً ولایتعهد با او خواهد بود.

اصل سی و هشتم

در موقع انتقال سلطنت ولیعهد وقتی میتواند شخصاً امور سلطنت را متصدی شود که دارای بیست سال تمام شمسی باشد. اگر باین سن نرسیده باشد نایب السلطنه از غیر خانواده قاجاریه از طرف مجلس شورای ملی انتخاب خواهد شد.

اصل سی و نهم

هیچ پادشاهی بر تخت سلطنت نمیتواند جلوس کند مگر اینکه قبل از تاجگذاری در مجلس شورای ملی حاضر شود با حضور اعضای مجلس شورای ملی و مجلس سنا و هیئت وزراء بقرار ذیل قسم یاد نماید:

من خداوند قادر متعال را گواه گرفته بکلام الله مجید و به آنچه نزد خدا محترم است قسم یاد میکنم که تمام هم خود را مصروف حفظ استقلال ایران نموده حدود مملکت

بقیه پاورقی از صفحه قبل

محمد علی شاه قاجار ادام الله سلطنته و اعقاب ایشان نسلاً بعد نسل برقرار خواهد بود.
اصل سی و هفتم - ولایتعهد در صورت تعداد اولاد به پسر اکبر پادشاه که مادرش ایرانی الاصل و شاهزاده باشد میرسد و در صورتیکه برای پادشاه اولاد ذکور نباشد اکبر خاندان سلطنت با رعایت الاقرب فالاقرب بر تبه ولایتعهد نایل میشود و هرگاه در صورت مفروضه فوق اولاد ذکوری برای پادشاه بوجود آید حقاً ولایتعهد با او خواهد رسید.
اصل سی و هشتم - در موقع انتقال سلطنت ولیعهد وقتی میتواند شخصاً امور سلطنت را متصدی شود که سن او به هیجده سال بالغ باشد چنانچه باین سن نرسیده باشد با تصویب هیئت مجتمعه مجلس شورای ملی و مجلس سنا نایب السلطنه برای او انتخاب خواهد شد تا هیجده سالگی را بالغ شود.

و حقوق ملت را محفوظ و محروس بدارم قانون اساسی مشروطیت ایران را نگهبان و بر طبق آن و قوانین مقررہ سلطنت نمایم و در ترویج مذهب جعفری اثنی عشری سعی و کوشش نمایم و در تمام اعمال و افعال خداوند عزشأنه را حاضر و ناظر دانسته منظوری جز سعادت و عظمت دولت و ملت ایران نداشته باشم و از خداوند مستعان در خدمت بترقی ایران توفیق میطلبم و از ارواح طیبه اولیای اسلام استمداد میکنم.

اصل چهارم

همینطور شخصی که بنیابت سلطنت منتخب میشود نمیتواند متصدی این امر شود مگر اینکه قسم مزبور فوق را یاد نموده باشد.

اصل چهارم و یکم

در موقع رحلت پادشاه مجلس شورای ملی و مجلس سنا لزوماً منعقد خواهد شد و انعقاد مجلسین زیاده از ده روز بعد از فوت پادشاه نباید بتعویق بیفتد.

اصل چهارم و دوم

هر گاه دوره وکالت وکلای هر دو یا یکی از مجلسین در زمان حیات پادشاه منقضی شده باشد و وکلای جدید در موقع رحلت پادشاه هنوز معین نشده باشند وکلای سابق حاضر و مجلسین منعقد میشود.

اصل چهارم و سیم

شخص پادشاه نمیتواند بدون تصویب و رضای مجلس شورای ملی و مجلس سنا متصدی امور مملکت دیگری شود.

اصل چهارم و چهارم

شخص پادشاه از مسئولیت مبری است وزراء دولت در هر گونه امور مسئول مجلسین هستند.

اصل چهل و پنجم

کلیه قوانین و دستخطهای پادشاه در امور مملکتی وقتی اجرا میشود که به امضای وزیر مسئول رسیده باشد و مسئول صحت مدلول آن فرمان و دستخط همان وزیر است .

اصل چهل و ششم

عزل و نصب وزرا بموجب فرمان همایون پادشاه است .

اصل چهل و هفتم

اعطای درجات نظامی و نشان و امتیازات افتخاری با مراعات قانون مختص شخص پادشاه است .

اصل چهل و هشتم

انتخاب مأمورین رئیسه دوائر دولتی از داخله و خارجه باتصویب وزیر مسئول از حقوق پادشاه است مگر در مواقعیکه قانون استثناء نموده باشد ولی تعیین سایر مأمورین راجع به پادشاه نیست مگر در مواردیکه قانون تصریح میکند .

اصل چهل و نهم

صدور فرامین و احکام برای اجرای قوانین از حقوق پادشاه است بدون اینکه هرگز اجرای آن قوانین را تعویق یا توقیف نماید .

اصل پنجاهم

فرمانفرمائی کل قشون بری و بحری باشخص پادشاه است .

اصل پنجاه و یکم

اعلان جنگ و عقد صلح با پادشاه است .

اصل پنجاه و دوم

عهدنامه‌هاییکه مطابق اصل بیست و چهارم قانون اساسی مورخه چهاردهم

ذیقعه یکهزار و سیصد و بیست و چهار استتار آنها لازم باشد بعد از رفع محذور همینکه منافع و امنیت مملکتی اقتضا نمود با توضیحات لازمه باید از طرف پادشاه بمجلس شورای ملی وسنا اظهار شود.

اصل پنجاه و سیم

فصول مخفیة هیچ عهدنامه مبطل فصول آشکار آن عهدنامه نخواهد بود .

اصل پنجاه و چهارم

پادشاه میتواند مجلس شورای ملی و مجلس سنا را بطور فوق العاده امر بانعقاد فرماید .

اصل پنجاه و پنجم

ضرب سکه با موافقت قانون بنام پادشاه است .

اصل پنجاه و ششم

مخارج و مصارف دستگاه سلطنتی باید قانوناً معین باشد.

اصل پنجاه و هفتم

اختیارات و اقتدارات سلطنتی فقط همان است که در قوانین مشروطیت حاضره تصریح شده .

راجع بوزراء

اصل پنجاه و هشتم

هیچکس نمیتواند بمقام وزارت برسد مگر آنکه مسلمان و ایرانی الاصل و تبعه ایران باشد.

اصل پنجاه و نهم

شاهزادگان طبقه اولی یعنی پسر و برادر وعموی پادشاه عصر نمیتوانند بوزارت منتخب شوند .

اصل شصتم

وزراء مسئول مجلسین هستند و در هر مورد که از طرف یکی از مجلسین احضار شوند باید حاضر گردند و نسبت باموریکه محول بآنهاست حدود مسئولیت خود را منظور دارند.

اصل شصت و یکم

وزراء علاوه بر اینکه بتنهائی مسئول مشاغل مختصه وزارت خود هستند بهیئت اتفاق نیز در کلیات امور در مقابل مجلسین مسئول و ضامن اعمال یکدیگرند.

اصل شصت و دوم

عده وزراء را بر حسب اقتضاء قانون معین خواهد کرد.

اصل شصت و سیم

لقب وزارت افتخاری بکلی موقوف است.

اصل شصت و چهارم

وزراء نمیتوانند احکام شفاهی یا کتبی پادشاه را مستمسک قراردادند سلب مسئولیت از خودشان بنمایند.

اصل شصت و پنجم

مجلس شورای ملی یا سنا میتواند وزراء را در تحت مؤاخذه و محاکمه در آورند.

اصل شصت و ششم

مسئولیت وزراء و سیاستی را که راجع به آنها میشود قانون معین خواهد نمود.

اصل شصت و هفتم

در صورتیکه مجلس شورای ملی یا مجلس سنا با کثرت تامه عدم رضایت خود را

از هیئت وزراء یا وزیری اظهار نمایند آن هیئت یا آن وزیر از مقام وزارت منعزل
میشود .

اصل شصت و هشتم

وزراء موظفاً نمیتوانند خدمت دیگر غیر از شغل خودشان در عهده گیرند .

اصل شصت و نهم

مجلس شورای ملی یا مجلس سنا تقصیر وزراء را در محضر دیوان خسانه تمیز
عنوان خواهند نمود دیوانخانه مزبوره با حضور تمام اعضاء مجلس محاکمات دائره خود
محاکمه خواهد کرد مگر وقتیکه بموجب قانون اتهام و اقامه دعوی از دائره ادارات
دولتی مرجوعه بشخص وزیر خارج و راجع بخود وزیر باشد .

تنبیه - مادامیکه محکمه تمیز تشکیل نیافته است هیئتی منتخب از اعضاء مجلسین
بعده مساوی نایب مناب محکمه تمیز خواهد شد .

اصل هفتادم

تعیین تقصیر و مجازات وارده بر وزراء در موقعیکه مورد اتهام مجلس شورای ملی
یا مجلس سنا شوند و یا در امور اداره خود دچار اتهامات شخصی مدعیان گردند منوط
بقانون مخصوص خواهد بود .

افتدارات محاکمات

اصل هفتاد و یکم

دیوان عدالت عظمی و محاکم عدلیه مرجع رسمی تظلمات عمومی هستند و قضاوت

در امور شرعیه با عدول مجتهدین جامع الشرايط است

اصل هفتاد و دوم

منازعات راجعه بحقوق سیاسیه مربوط بحاکم عدلیه است مگر در مواقعیکه قانون استثناء نماید .

اصل هفتاد و سیم

تعیین محاکم عرفیه منوط بحکم قانون است و کسی نمیتواند بهیچ اسم و رسم محکمه برخلاف مقررات قانون تشکیل نماید .

اصل هفتاد و چهارم

هیچ محکمه ممکن نیست منعقدگردد مگر بحکم قانون .

اصل هفتاد و پنجم

در تمام مملکت فقط يك دیوانخانه تمیز برای امور عرفیه دایر خواهد بود آنهم در شهر پایتخت و این دیوانخانه تمیز در هیچ محاکمه ابتداء رسیدگی نمیکند مگر در محاکماتیکه راجع بوزراء باشد.

اصل هفتاد و ششم

انعقاد کلیه محاکمات علنی است مگر آنکه علنی بودن آن محل نظم یا منافی عصمت باشد در اینصورت لزوم اخفا را محکمه اعلان مینماید .

اصل هفتاد و هفتم

در ماده تقصیرات سیاسیه و مطبوعات چنانچه محرمانه بودن محاکمه صلاح باشد باید بانفاق آراء جمیع اعضاء محکمه بشود .

اصل هفتاد و هشتم

احکام صادره از محاکم باید مدلل و موجه و محتوی فصول قانونیه که برطبق آنها حکم صادر شده است بوده و علناً قرائت شود .

اصل هشتاد و نهم

در موارد تقصیرات سیاسی و مطبوعات هیئت منصفین در محاکم حاضر خواهند بود.

اصل هشتادم

رؤساء و اعضای محاکم عدلیه بر ترمیمیکه قانون عدلیه معین میکند منتخب و بموجب فرمان همایونی منصوب میشوند.

اصل هشتاد و یکم

هیچ حاکم محکمه عدلیه را نمیتوان از شغل خود موقتاً یا دائماً بدون محاکمه و ثبوت تقصیر تغییر داد مگر اینکه خودش استعفاء نماید.

اصل هشتاد و دوم

تبدیل مأموریت حاکم محکمه عدلیه ممکن نمیشود مگر برضای خود او.

اصل هشتاد و سیم

تعیین شخص مدعی عموم با تصویب حاکم شرع در عهده پادشاه است.

اصل هشتاد و چهارم

مقرری اعضای محاکم عدلیه بموجب قانون معین خواهد شد.

اصل هشتاد و پنجم

رؤسای محاکم عدلیه نمیتوانند قبول خدمات موظفه دولتی را بنمایند مگر اینکه آن خدمت را مجاناً بر عهده گیرند و مخالف قانون هم نباشد.

اصل هشتاد و ششم

در هر کرسی ایالتی يك محکمه استیناف برای امور عدلیه مقرر خواهد شد بر ترمیمیکه در قوانین عدلیه مصرح است.

اصل هشتاد و هفتم

محاکم نظامی موافق قوانین مخصوصه در تمام مملکت تأسیس خواهد شد.

اصل هشتاد و هشتم

حکمت منازعه در حدود ادارات و مشاغل دولتی بموجب مقررات قانون بمحکمه تمیزراجع است .

اصل هشتاد و نهم

دیوانخانه عدلیه و محکمه‌ها و قتی احکام و نظامنامه‌های عمومی و ایالتی و ولایتی و بلدی را مجری خواهند داشت که آنها مطابق باقانون باشند .

(در خصوص انجمنهای ایالتی و ولایتی)

اصل نودم

در تمام ممالک محروسه انجمنهای ایالتی و ولایتی بموجب نظامنامه مخصوص مرتب میشود و قوانین اساسیه آن انجمنها از این قرار است .

اصل نود و یکم

اعضای انجمنهای ایالتی و ولایتی بلاواسطه از طرف اهالی انتخاب میشوند مطابق نظامنامه انجمنهای ایالتی و ولایتی .

اصل نود و دوم

انجمنهای ایالتی و ولایتی اختیار نظارت تامه در اصلاحات راجعه بمنافع عامه دارند با رعایت حدود قوانین مقرره

اصل نود و سوم

صورت خرج و دخل ایالات و ولایات از هر قبیل بتوسط انجمنهای ایالتی و ولایتی طبع و نشر میشود .

(در خصوص مالیه)

اصل نود و چهارم

هیچ قسم مالیات برقرار نمیشود مگر بحکم قانون .

اصل نود و پنجم

مواردی را که ازدادن مالیات معاف توانند شد قانون مشخص خواهد نمود .

اصل نود و ششم

میزان مالیات را همه ساله مجلس شورای ملی با اکثریت تصویب و معین خواهد نمود .

اصل نود و هفتم

در مواد مالیات هیچ تفاوت و امتیازی فیما بین افراد ملت گذارده نخواهد شد .

اصل نود و هشتم

تخفیف و معافیت از مالیات منوط بقانون مخصوص است .

اصل نود و نهم

غیر از مواقعی که قانون صراحتاً مستثنی میدارد بهیچ عنوان از اهالی چیزی مطالبه نمیشود مگر باسم مالیات مملکتی و ایالتی و ولایتی و بلدی .

اصل صدم

هیچ مرسوم و انعامی بخزینۀ دولت حواله نمیشود مگر بموجب قانون .

اصل صد و یکم

اعضای دیوان محاسبات را مجلس شورای ملی برای مدتیکه بموجب قانون مقرر میشود تعیین خواهد نمود .

اصل صدودوم

دیوان محاسبات مأمور بمعاینه و تفکیک محاسبات ادارهٔ مالیه و تفریغ حساب کلیهٔ محاسبین خزانه است و مخصوصاً مواظب است که هیچیک از فقرات مخارج معینه در بودجه از میزان مقرر تجاوز ننموده تغییر و تبدیل ننپذیرد و هر وجهی در محل خود بمصرف برسد و همچنین معاینه و تفکیک محاسبهٔ مختلفهٔ کلیه ادارات دولتی را نموده اوراق سندخرج محاسبات را جمع آوری خواهدکرد و صورت کلیهٔ محاسبات مملکتی را باید بانضمام ملاحظات خود تسلیم مجلس شورای ملی نماید.

اصل صدوسیم

ترتیب و تنظیم و ادارهٔ دیوان بموجب قانون است.

قشون

اصل صدوچهارم

ترتیب گرفتن قشون را قانون معین می نماید تکالیف و حقوق اهل نظام و ترفی در مناصب بموجب قانون است.

اصل صدوپنجم

مخارج نظامی هر ساله از طرف مجلس شورای ملی تصویب میشود.

اصل صدوششم

هیچ قشون نظامی خارجه بخدمت دولت قبول نمیشود در نقطه‌ای از نقاط مملکت نمیتواند اقامت و با عبور کند مگر بموجب قانون.

اصل صدوهفتم

حقوق و مناصب و شئون اهل نظام سلب نمیشود مگر بموجب قانون.

نظامنامه انتخابات (اصنافی) *

مجلس شورای ملی

مورخه ۱۹ رجب ۱۳۲۴ قمری

فصل اول - قواعد انتخابات

ماده اول - انتخاب کنندگان ملت در ممالک محروسه ایران از ایالات و ولایات باید

از طبقات ذیل باشند :

شاهزادگان و قاجاریه علما و طلاب اعیان و اشراف تجار ملاکین و فلاحین اصناف
تنبیه ۱ - ایلات هر ایالتی جزو سکنه آن ایالت محسوب و با شرایط مقرر حق
انتخاب دارند .

تنبیه ۲ - ملاک عبارت از ارباب ملک است فلاح عبارت از زارع .

ماده دوم - انتخاب کنندگان باید دارای مقامات ذیل باشند اولاً سن آنها کمتر از

بیست و پنج سال نباشد ثانیاً رعیت ایران باشند ثالثاً معروفیت محلی داشته باشند رابعاً ملاکین
و فلاحین آنها باید صاحب ملکی باشند که هزار تومان قیمت داشته باشد پنجم تجار آنها حجره
و تجارت معینی داشته باشند ششم اصناف آنها باید از اهل صنف و کار معین صنفی داشته باشند
و دارای دکانی باشند که کرایه آن دکان مطابق کرایه های حد وسط محلی باشد .

ماده سیم - اشخاصی که از انتخاب نمودن کلیتاً محروم هستند از قرار تفصیلند اولاً

طایفه نسوان ثانیاً اشخاص خارج از رشد و آشنائی که محتاج بقیم شرعی میباشد ثالثاً تبعه
خارجه رابعاً اشخاصیکه سن آنها کمتر از بیست و پنج سال باشد خامساً اشخاصیکه معروف به
فساد عقیده هستند سادساً ورشکسته ای که بی تقصیری خود راثابت نکرده باشد سابعاً مرتکبین
قتل و سرقت و مقصرین و آنهایکه مجازات اسلامی قانونی دیده اند و منتهمین بقتل و سرقت و
غیره که شرعاً رفع تومنت از خود نکرده باشند ثامناً اهل نظام بری و بحری که مشغول خدمتند
اشخاصی که از انتخاب نمودن بشرط ممنوعند از قرار ذیل است :

اولاً حکام و معاونین حکام در محل حکومت ثانیاً مستخدمین اداره نظمیه و ضبطیه در
محل مأموریت خودشان

* این نظامنامه بعد از تصویب نظامنامه انتخابات دودرجه مورخه ۱۴ جمادی الثانیه

ماده چهارم - انتخاب شدگان باید دارای مقامات ذیل باشند اولاً زبان فارسی بدانند ثانیاً سواد فارسی داشته باشند ثالثاً رعیت داخله باشند رابعاً مرفویت محلی داشته باشند خامساً داخل در خدمت دولتی نباشند سادساً آنها کمتر از سی سال نباشد و اضافاً از هفتاد سال نباشد سابقاً در امور مملکتی بصیرتی داشته باشند.

ماده پنجم - اشخاصیکه از انتخاب شدن محروم هستند اولاً طایفه انائیه ثانیاً تبعه خارجه ثالثاً اهل نظام بری و بحری که مشغول خدمتند رابعاً ورشکسته بتقصیر خامساً تکین بقتل و سرقت و مقصرین و آنهائیکه مجازات قانونی اسلامی دیده اند و متهمین بقتل و سرقت و غیره که شرعاً رفع تهمت از خود نکرده باشند سادساً آنهائیکه نشان از سی سال کمتر باشد سابقاً اشخاصیکه معروف بفساد عقیده هستند و متظاهر به فسق

ماده ششم - عده انتخاب شدگان ملت در بلاد ایران متناسب با جمعیت سکنه آن بلد است و از هر ایالتی شش یا دوازده نفر موافق صورت ذیل باید انتخاب شود مگر طهران که عده انتخاب شدگان آن بموجب تفصیل ذیل است :

شاهزادگان و قاجار به چهار نفر علما و طلاب چهار نفر تجارده نفر ملاکین و فلاحین ده نفر اصناف ازهر صنفی يك نفر جمعی سی و دو نفر میشوند در سایر ایالات و ولایات از قرار تفصیل است :

آذربایجان دوازده نفر

خراسان و سیستان و تربت و ترشیز و قوچان و بجنورد و شاهرود و بسطام ۱۲ نفر

گیلان و طالش شش نفر

مازندران و تنکابین و استرآباد و فیروزکوه و دماوند ۶ نفر

خمسه و قزوین و سمنان و دامغان ۶ نفر

کرمان و بلوچستان ۶ نفر

فارس و بنادر ۱۲ نفر

عربستان لرستان و بروجرد ۶ نفر

کرمانشاهان و گروس ۶ نفر

کردستان و همدان ۶ نفر

اصفهان و یزد و کاشان و قم و ساوه ۱۲ نفر

عراق و ملایر و تویسرکان و نهاوند و کمره و گلپایگان و خونسار ۶ نفر

ماده هفتم - هر يك از انتخاب کنندگان صاحب يك رأی میباشد و فقط در يك طبقه می توانند انتخاب کنند

ماده هشتم - عده انتخاب شدگان برای مجلس شورای ملی در تمام ممالک محروسه ایران بیش از دویست نفر نمیتواند باشد در شهرهای جزء هر ایالتی هر طبقه علیحده جمع شده یکنفر را انتخاب نموده بکرسی ایالت میفرستند این انتخاب شدگان باید در همان شهری که

انتخاب ميشوند ويا درمجال آن شهرسكني داشته باشند انتخاب شديگان درشهرهاي جزء ايالات دركړسي ايالت جمع شده به عده‌اي كه درصورت فوق براي هرايالتي معين شده از براي مجلس شوراي ملي اعضا انتخاب ميكند تا درمجلس شوراي ملي حضور بهم رسانينده درمدت مأموريت بوظيفه و تكليف خود كه حفظ حقوق دولت و ملت است عمل نمايند انتخاب كنندگان معجور نيسند كه حتماً ازصنف و طبقه خودشان انتخاب كنند.

ماده نهم - درهرمجلسي كه انتخاب بعمل مي آيد انجمني براي نظارت انتخابات از معاريف طبقات ششگانه انتخاب كنندگان آن محل مركب از شش نفر در تحت نظارت موقتي حاكم يا نايب الحكومه همان محل تشكيل خواهد شد از اين قرار دو انجمن تشكيل ميشود انجمن محلي و ايالتي انجمن محلي درشهرهاي جزء ايالات و انجمن ايالتي دركړسي ايالت.

ماده دهم - شكايات راجعه بانتخابات مانع از اجراي انتخابات نخواهد بود يعني انجمن‌هاي مذكوره درماده نهم رسيدگي خواهند كرد بدون اينكه انتخابات توقيف شود.

ماده يازدهم - اگر از انجمن محلي كسي منشي باشد بانجمن ايالتي رجوع خواهد كرد و اگر نتيجه حاصل نشد بمجلس شوراي ملي بايد رجوع نمايد.

ماده دوازدهم - هر گاه يكي از اعضاء مجلس شوراي ملي استعفاء يا قوت نمايد و بيش از شش ماه به انتخابات جديده باقي باشد اعضاء مجلس بجاي او يك نفر از اهل ايالت خودش انتخاب خواهند كرد.

ماده سيزدهم - اسامي انتخاب كنندگان و انتخاب شديگان هر ولايت را انجمن‌هاي محلي و ايالتي بدفترخانه مجلس شوراي ملي بايد بفرستند كه در دفترخانه مجلس اسامي آنها را بترتيب حروف تهجي ثبت و براي اطلاع عموم طبع و نشر نمايند كذا لك بعد از اتمام عمل انتخابات محلي نتيجه عمل را در ظرف يك هفته بانجمن ايالتي اطلاع خواهد داد .

ماده چهاردهم - انتخاب شديگان درشهرهاي جزء ايالت بايد از انجمن محلي اعتبار نامه در دست داشته باشند و كذا لك انتخاب شديگان دركړسي ايالات بايد اعتبار نامه‌اي از انجمن ايالتي در دست داشته باشند و در مجلس شوراي ملي ارائه دهند.

ماده پانزدهم - انتخاب اشخاص مقرر به بقرع و اكثريت آراء خواهد بود .

ماده شانزدهم - بعد از انتخاب اعضاء مجلس شوراي ملي اسامي انتخاب شديگان در دفتر مجلس ثبت و در روزنامه‌ها اعلان خواهد شد.

ماده هفدهم - مجلس انتخاب كنندگان ملي درشهرهاي حاكم نشين كه بدو درجه منقسم ميشود برقرار خواهد بود و بنا بر اقتضا و مكان حاكم محل مي تواند محل مجلس انتخاب را معين كند .

ماده هيچدهم - موعده و ميعاد انتخاب بايد يك ماه قبل از وقت بتوسط حكومت محل بعموم اهالي باعانت اوراق چاپي وساير اعلانات مقتضيه اعلام شود .

ماده نوزدهم - انتخاب شدگان دارالخلافه و سایر ایالات هر چه زودتر باید در طهران حاضر شوند چون انتخاب شدگان ولایات بموجب نظامنامه ای باید منتخب شوند و حضور آنها فعلاً مدتی طول خواهد کشید لهذا منتخبین طهران حالا انتخاب میشوند و مجلس تشکیل خواهد شد و بواسطه خود رفتار خواهد نمود تا منتخبین ولایات حضور بومرسانند و تا آخر حضور آنها سبب تعطیل مجلس نخواهد بود.

ماده بیستم - خرج سفره و مقرری سالیانه اعضای مجلس شورای ملی موقوف به تشخیص و تصویب خود مجلس است.

ماده بیست و یکم - مدت مأموریت نمایندگان ملت دو سال خواهد بود و بعد از دو سال در تمام ممالک ایران تجدید انتخابات خواهد شد.

ماده بیست و دوم - شکایات راجعاً بمجلس و اعضای آن در عمل انتخابات و غیره آنچه راجع بمجلس است باید کتبا بر رئیس مجلس اظهار شود که در مجلس شورای ملی بماده شکایت رسیدگی و حکم آن صادر شود.

ماده بیست و سوم - بدون اجازه مجلس احدی از اجزای مجلس را نمیتوان بهیچ عنوان گرفتار و دستگیر نمود مگر مرتکب بجنحه یا جنایتی باشد بطور علنی.

و کلیه تحریر و تقریر اعضای مجلس در مصالح دولت و ملت آزاد و هیچ کسی حق مزاحمت آنها را ندارد مگر در صورتیکه تحریرات و تقریرات عضوی بر خلاف مصالح عامه و موافق قوانین شرع انور مستوجب مجازات باشد در این صورت با اجازه مجلس این نوع اشخاص بمحکمه عدلیه جلب خواهند شد.

ماده بیست و چهارم - اشخاصیکه از رجال دولت و اعضای دوایر دولتی بسمت نمایندگی بعضویت مجلس شورای ملی منتخب میشوند از خدمت سابقه منقل و در مدت این مأموریت حق مداخله و اشتغال بخدمت سابقه یا خدمت دیگری ندارند و الانمایدگی و عضویت ایشان باطل میشود.

فصل دوم

ترتیب انتخاب و کشیدن قرعه و شرایط آن

ماده بیست و پنجم - انتخاب اعضای مجلس شورای ملی در پایتخت و شهرهای بزرگ و متوسط و کوچک بعمل خواهد آمد با حضور حاکم یا نایب الحکومه و در تحت نظارت انجمن مذکور در ماده نهم.

ماده بیست و ششم - انتخاب بقرعه و اکثریت آراء تامه یا نسبی باید باشد و در صورت تساوی آراء باید بقرعه تشخیص انتخاب شده داده شود.

ماده بیست و هفتم - روز انتخابات اعضاء مجلس و کشیدن قرعه در هر سال که باشد روز جمعه خواهد بود با رعایت ترتیبات ذیل:

اولا کشیدن قرعه باید در حضور حاکم و انجمن محل و حضار انتخاب کنندگان باشد تا نایب
 نظم مجلس قرعه کشی بعهده انجمن های مذکوره در ماده نهم خواهد بود ثالثاً ورقه قرعه باید
 کاغذ سفید بی نشان باشد را بیا هر يك از انتخاب کنندگان باید در خارج مجلس رأی خود را
 در آن ورقه نوشته سر بسته بدست یکنفر از اعضای انجمن مذکوره که معین خواهد شد بدهد که
 مشارالیه در حضور جمع در صندوق بیندازد خامساً یکنفر از اعضای انجمن مذکور در ماده نهم
 اسامی انتخاب کنندگان را با صورتی که دارده مطابق کند.

ماده بیست و هشتم - قبل از کشیدن قرعه یکنفر از اعضای انجمن در صندوق را
 قفل نموده و دو نفر دیگر آنرا مهر میکنند و کلید صندوق را یکی از اعضای انجمن ضبط میکند
ماده بیست و نهم - پس از انجام کشیدن قرعه در صندوق را باز نموده در حضور
 جماعت اوراق را شمرده زیادی و کمی آن را از روی صورت اسامی تشخیص میدهند و چند نفر
 از حضار در حضور جماعت با نظارت انجمن مشغول استخراج آراء میشوند.

ماده سی ام - از اوراق آنچه غیر مکتوب یا لایقراً باشد یا اینکه معرفی انتخاب شده
 را واضح نکرده باشد یا صاحب رأی خود را در آن معرفی کرده باشد از درجه اعتبار ساقط
 است و منضم بیادداشتها میشود بعد نتیجه قرعه را بلند فریاد میکنند و از طرف رئیس مجلس
 اعلان میشود

ماده سی و یکم - هر گاه عده انتخاب شدگان ملت زیاده از عده مقرر باشد اشخاصی
 از آن میان انتخاب خواهند شد که از حیث سن برتری و رجحان داشته باشند والا با وجود
 فرصت تجدید قرعه میشود اگر پس از شمردن اوراق معلوم شد که عده اوراق زاید از عده
 انتخاب کنندگان است قرعه را باطل کرده تجدید قرعه مینمایند

ماده سی و دویم - انتخاب شدگان طهران یکنفر رئیس و دو نفر نایب رئیس و چهار
 نفر منشی از میان خود انتخاب مینمایند و در تحت ریاست عالیّه اعلیّه حضرت اقدس شهرباری
 خدا شاه ملکه مجلس افتتاح خواهد شد.

ماده سی و سوم - رئیس مجلس شورای ملی و دو نفر نایب رئیس و منشی های مجلس
 با تصویب اعضای مجلس سالی يك مرتبه تبدیل میشوند و در تجدید انتخاب اشخاص مذکوره
 رعایت اکثریت آراء مجلس همیشه ملحوظ است.

نظامنامه انتخابات

دو درجه

مورخه ۱۲ جمادی الثانیه ۱۳۲۷ قمری

فصل اول

عده نمایندگان ملت و تقسیم آن بایالات و ولایات

ماده اول - عده نمایندگان ملت برای مجلس شورای ملی در ممالک ایران یکصد و بیست

نفر تعیین میشود

ماده ۲ - تقسیم نمایندگان ملت نسبت بجمعیت تخمینی ولایات و اهمیت محلی از قرار

شرح جدولی است که به آخر نظامنامه منضم شده است

ماده ۳ - چون بواسطه فقدان اسباب لازمه محل انتخابات فقط در شهرهای بزرگ و

کوچک خواهد بود لهذا از غالب بلوکات و ایلات که حاکم نشین آنها شوریت ندارد در این

نظامنامه اسم برده نشده لیکن اهالی بلوک و ایلات هر ولایت با داشتن شرایط مقرر میتوانند

در یکی از شهرهای آن ولایت حاضر شده با انتخابات شراکت نمایند .

فصل دوم

شرایط انتخاب کنندگان

ماده ۴ - انتخاب کنندگان اشخاصی خواهند بود که دارای شرایط ذیل باشند:

۱- تبعه ایران باشند.

۲- لااقل بیست سال داشته باشند.

۳- معروفیت محلی داشته و اگر بومی یا متوطن آن محل نباشند لااقل شش ماه قبل از

انتخاب در محل انتخاب یا توابع آن سکنی داشته باشند.

۴- لااقل دارای دوست و پنجاه تومان علاقه ملکی یا ده تومان مالیات بده باشند یا

پنجاه تومان عایدی سالیانه داشته و یا تحصیل کرده باشند.

ماده ۵ - اشخاصی که از حق انتخاب نمودن مطلقاً محرومند.

---

* این نظامنامه بعد از تصویب «قانون انتخابات» مصوب ۲۹ میزان ۱۳۲۹ در همین

مجموعه قمری منسوخ شده است .

- ۱- نسوان
- ۲- اشخاص خارج از رشد و آنائیکه در تحت قیمومت شرعی هستند
- ۳- تبعه خارجه.
- ۴- اشخاصیکه خروچشان از دین حنیف اسلام درحضور یکی از حکام شرع جامع الشرایط بثبوت رسیده باشد.
- ۵- اشخاصیکه کمتر از بیست سال داشته باشند.
- ۶- ورشکستگان بقصیر.
- ۷- مرتکبین قتل و سرقت و مقصرینی که مستوجب مجازات قانونی اسلامی شده اند و معروفین بارتکاب قتل و سرقت دغیره که شرعاً برائت خود را حاصل نکرده باشند.
- ۸- اهل نظام بری و بحری که مشغول خدمتند.
- ماده ۶- اشخاصیکه بشرط از انتخاب نمودن محرومند
- ۱- حکام و معاونین حکام در قلمروماً موریت خود.
- ۲- مستخدمین تنظیمه و ضبطیه در محل خدمت.

فصل سوم

شرایط انتخاب شوندگان

- ماده ۷- انتخاب شوندگان باید دارای صفات و مقامات ذیل باشند :
- ۱- متدین بدین حضرت محمد ابن عبدالله (ص) باشند مگر نمایندگان ملل مسیحی و زردشتی و یهود که آنها هم باید در دین خود ثابت المقیده باشند.
- ۲- تبعه ایران باشند.
- ۳- لا اقل خط و سواد فارسی باندازه کافی داشته باشند.
- ۴- معروفیت محلی داشته باشند.
- ۵- در امور مملکتی با بصیرت باشند.
- ۶- معروف با امانت و درستکاری باشند.
- ۷- سن آنها کمتر از سی و زیاده از هفتاد سال نباشد.
- ماده ۸- اشخاصی که از انتخاب شدن محرومند
- ۱- شاهزادگان بلا فصل ابناء و اخوان و اعمام پادشاه.
- ۲- نسوان.
- ۳- تبعه خارجه.
- ۴- اهل نظام بری و بحری که مشغول خدمتند.

۵- اشخاصی که مشغول خدمات دولتی هستند مگر اینکه برای مدت نمایندگی از شغل خود استفا دهند.

۶- ورشکستگان بنقصیر.

۷- مرتکبین قتل و سرقت و مقصرینی که مستوجب مجازات قانونی اسلامی شده‌اند و معروفین بارتکاب قتل و سرقت و غیره که شرعاً براءت خود را حاصل نکرده باشند

۸- اشخاصیکه خروجه‌شان از دین حنیف اسلام در حضور یکی از حکام شرع جامع شرایط به ثبوت رسیده باشد و یا متظاهر بفسق باشند

فصل چهارم - در تشکیل انجمن نظارت

ماده ۹ - در هر مرکز انتخاب هیئتی با اسم انجمن نظارت موقفاً تشکیل میشود که مراقب و مسئول صحت انتخابات خواهد بود

ماده ۱۰ - در محل‌هاییکه انجمن ایالتی یا ولایتی موافق قانون برقرار است مرکب خواهد بود از سه نفر از اعضای انجمن ایالتی یا ولایتی و چهار نفر از محترمین محل در تحت ریاست حاکم این چهار نفر محترمین را انجمن ایالتی یا ولایتی بتصویب حاکم از غیر اعضای خود معین خواهد کرد

ماده ۱۱ - در محل‌هاییکه انجمن ایالتی یا ولایتی موافق قانون هنوز تشکیل نیافته انجمن نظارت مرکب خواهد بود از شخص حاکم و کارگذار و یک نفر از علمای معروف محل و یک نفر از شاهزادگان و دو نفر از اعیان و دو نفر از معتبرین تجار (در هر جا که یکی از اشخاص مذکوره نباشد بوضو از اعیان یا تجار معین میشود)

ماده ۱۲ - در شهرهای بزرگ بجهت دادن تعرفه انجمن نظارت میتواند در هر محله شعبه‌ای جداگانه تشکیل نماید مرکب از کدخدا و پنج نفر از معتمدین محل

ماده ۱۳ - انجمن نظارت از میان اعضای خود يك یا دو نفر منشی انتخاب می نماید

ماده ۱۴ - انجمن نظارت يك هفته بعد از انجام انتخابات متفرق میشود

فصل پنجم - طریقه انتخاب

ماده ۱۵ - انتخاب در کلیه ممالک ایران بطرز دودرجه خواهد بود (توضیح اول) -

مراد از انتخاب دودرجه آنست که ابتداء در محله‌های يك شهر یا در شهرهای يك حوزه انتخابیه عدد معینی را انتخاب مینمایند که منتخب نامیده میشوند و بعد این انتخاب شدگان درجه اول در مرکز حوزه انتخاب جمع شده از میان خود عدد مطلوبه را ثانیاً انتخاب میکنند و این انتخاب شدگان درجه ثانی نمایندند خواننده میشوند (توضیح دوم) - مراد از حوزه انتخابیه آن قسمتی از مملکت است که موافق تقسیم نظامنامه يك یا چند نفر را مشترکاً انتخاب کرده

مستقیماً بعضویت مجلس شورای ملی میفرستد اعم از اینکه آن قسمت در تحت يك یا چند حکومت باشد هرگز حوزه آن نقطه ایست که انتخاب درجه ثانی حوزه در آنجا واقع میشود.

ماده ۱۶ - انتخاب درجه اول و ثانی کلیه بطرز انتخاب جمعی خواهد بود مگر در محلهائی که موافق تقسیم نظامنامه بیش از یک نفر حق انتخاب ندارند در این صورت با انتخاب فردی عمل میشود.

(توضیح) - مراد از انتخاب جمعی آنستکه هر يك از انتخاب کنندگان در ورقه رأی بعداً مجموع انتخاب شوندگان آن محل اسامی اشخاص مینویسند مراد از انتخاب فردی آنست که هر يك از انتخاب کنندگان در ورقه رأی اسم يك شخص را مینویسند.

ماده ۱۷ - انتخاب درجه اول با کثرت نسبی و انتخاب درجه ثانی با کثرت تام خواهد بود.

(نوضیح) - مراد از اکثریت تام آنست که بیشتر از نصف رأی دهندگان درباره کسی رأی داده باشند.

ماده ۱۸ - در انتخاب درجه اول اشخاصی که نسبت بعداً کلیه انتخاب کنندگان حوزه انتخابیه اکثریت تام حاصل کنند مستغنی از انتخاب درجه ثانی بوده بسمت عضویت مجلس شورای ملی قبول میشوند.

ماده ۱۹ - در انتخاب درجه ثانی اگر دفعه اول و دوم درباره کسی اکثریت تام حاصل نشد دفعه سوم همان شخص با کثرت نسبی منتخب خواهد بود.

ماده ۲۰ - در صورت تساوی آراء بین دو یا چند نفر هر گاه انتخاب يك نفر از آنها محل حاجت باشد آن يك نفر بحکم قرعه معین میشود.

ماده ۲۱ - در انتخاب درجه اول عده انتخاب شوندگان هر حوزه انتخابیه مقابل عده نمایندگانی خواهد بود که برای آن حوزه در ماده دوم معین شده است.

ماده ۲۲ - در حوزه انتخابیه طهران انتخاب درجه اول از پنج محله که هر يك در تحت ریاست يك کدخدای است بعمل خواهد آمد موافق تقسیمی که انجمن نظارت معین خواهد کرد.

ماده ۲۳ - در حوزه انتخابیه ایالات و ولایات انتخاب درجه اول در تمام شهرهای آن حوزه با کثرت نسبی بعمل خواهد آمد بعد از این منتخبین درجه اول در موعدهای که انجمن نظارت مرکزی معین میکند در مرکز حوزه حاضر شده مجتمعاً از میان خودشان بدهای که در ماده دوم بجهت آن حوزه تصریح شده است با کثرت تام نماینده انتخاب خواهند کرد.

ماده ۲۴ - پنج ایل عمده شاهسون آذربایجان ، بختیاری ، قشقایی ، ایلات خمسه فارس ، ترکمان موافق تقسیم نظامنامه هر کدام يك نماینده مستقیماً بعضویت مجلس شورای ملی میفرستند.

طرزانتخاب ایلات هم دودرجه است لیکن عدهٔ منتخبین درجهٔ اول هر ایل و هر مرکز انتخاب درجهٔ ثانی را وزارت داخله معین خواهد کرد در این مورد انتخاب درجهٔ ثانی بحکم قرعه خواهد بود.

مادهٔ ۲۵- در صورتیکه انتخاب شدگان شهرهای جزو درموعدی که انجمن نظارت مرکزی برای حضور آنها معین کرده در مرکز آن حوزه حاضر نشوند برای آن دوره حق انتخاب از آنها ساقط است و همان عده‌ای که در سر موعد حاضر شده‌اند نمایندگان آن حوزه را از میان خودشان انتخاب خواهند کرد.

مادهٔ ۲۶- هر یک از انتخاب کنندگان زیاده بريك مرتبه حق رأی دادن ندارند مگر در صورتی که تجدید انتخاب لازم شود.

مادهٔ ۲۷- در درجهٔ اول انتخاب کنندگان مجبور نیستند که حتماً از ساکنین محل خود انتخاب کنند.

فصل ششم

دادن تعرفه برای تشخیص انتخاب کنندگان

مادهٔ ۲۸- انجمن نظارت اعلانی مرتب نموده بمناسبت اهمیت محل از پنج الی پانزده روز قبل از موعد انتخاب اشاعه میدهد.

مادهٔ ۲۹- اعلان مذکور مطالب ذیل را دارا خواهد بود:

- ۱- شرایط انتخاب کنندگان و انتخاب شوندگان
  - ۲- محل و اوقاتی را که انجمن نظارت یا شعب آن ورقه تعرفه خواهد داد
  - ۳- مکان و زمانی که انجمن نظارت برای اخذ رأی حاضر خواهد بود
  - ۴- عدهٔ نمایندگان را که صاحبان تعرفه باید منتخب نمایند
- مادهٔ ۳۰-** اشخاصیکه شرایط انتخاب کردن را دارا هستند اگر در طرف مدتی که انجمن نظارت بجهت گرفتن تعرفه معین نموده است تعرفه ننگه نداده اند، انتخاب ای آن دوره

۲- محل و اوقاتی را که انجمن نظارت یا شعب آن ورقه تعرفه خواهد داد

۳- مکان و زمانی که انجمن نظارت برای اخذ رأی حاضر خواهد بود

۴- عدهٔ نمایندگان را که صاحبان تعرفه باید منتخب نمایند

۵- ساعت افتتاح و اختتام مجلس انتخاب

۶- مهر با امضای اعضای انجمن نظارت

ماده ۳۲- انجمن نظارت یا شعب آن تمام تعرفه‌هایی را که میدهد بترتیب نمره در کتابخانه مخصوص ثبت خواهد شد.

فصل هفتم

دراخذ و استخراج آراء و تعیین انتخاب شدگان

ماده ۳۳- بمناسبت اهمیت محل مدت اخذ رأی از يك الى سه روز خواهد بود به تعیین انجمن نظارت.

ماده ۳۴- پس از انقضای موعدهی که انجمن نظارت برای اخذ رأی معین میکند دیگر ورقه رأی از کسی قبول نخواهد شد.

ماده ۳۵- دادن رأی باید مخفی باشد و از این جهت باید دارنده تعرفه قبل از دخول بمجلس انتخاب اسم يك یا چند نفر منتخبین خود را مطابق عده‌ای که اعلان شده است روی کاغذ سفید بی نشان نوشته لوله کرده با خود داشته باشد.

ماده ۳۶- پس از حضور اعضای انجمن نظارت و افتتاح مجلس انتخاب در ساعتی که اعلان شده قبل از شروع بگرفتن ورقه رأی رئیس انجمن نظارت جعبه‌ای را که برای ضبط اوراق رأی معین شده است در حضور اعضاء انجمن و حاضرین از انتخاب کنندگان باز نموده خالی بودن آنرا مینماید.

ماده ۳۷- هر يك از دارندگان ورقه تعرفه پس از ورود بمجلس انتخاب در کمال آرامی تعرفه و ورقه رأی خود را یکی از اعضاء که برای این کار معین شده اند میدهد.

ماده ۳۸- گیرنده تعرفه نمره تعرفه را بصوت بلند میگوید تا منشی انجمن نمره را در کتابچه ثبت تعرفه پیدا کرده نشان کند پس از نشان کردن نمره گیرنده تعرفه آنرا ابطال نموده بصاحبش رد می‌نماید و ورقه رأی او را بدون نگاه کردن در جعبه انتخاب میاندازد صاحبان تعرفه با احتیاط مواردیکه تجدید انتخاب لازم شود تعرفه باطله خودشان را محفوظ خواهند داشت.

ماده ۳۹- انتخاب کنندگان پس از دادن ورقه رأی و پس گرفتن تعرفه باطله در صورت تنگی جای و اختلال نظم و ترتیب انتخاب بامر رئیس از مجلس انتخاب خارج خواهند شد.

ماده ۴۰- در محله‌ایکه انتخاب در يك روز تمام نمیشود در ختام مجلس آنروز تمام اعضاء با احتیاطات لازمه درب جعبه را مهر کرده روز بعد همان اعضاء آن را بازمی‌کنند.

ماده ۴۱- بعد از اعلان انجام انتخاب رئیس انجمن جمعیه انتخاب را در حضور اعضاء و حاضرین انتخاب کنندگان خالی نموده امر با استخراج آراء مینماید.

ماده ۴۲- یکی از اعضاء اوراق انتخاب را شمرده عدۀ آن را با عدۀ رأی دهندگانی که نمره تعرفه آنها در کتابچه ثبت تعرفه نشان شده است تطبیق می کند در صورت زیادتی اوراق رأی بعدۀ اوراق زایده از کلبه برداشته شده باطل میشود و نتیجه در صورت مجلس نوشته میشود.

ماده ۴۳- اوراق انتخاب را یکی از اعضاء بصوت بلند يك يك خوانده بیک نفر دیگر از اعضاء میدهد و سه نفر دیگر از اعضاء اسامی را بر تریبی که خوانده میشود در ورقه بزرگی مینویسند .

ماده ۴۴- هر گاه در اوراق انتخاب زیاد یا کمتر از عدۀ معینه اسامی نوشته باشند نقصی در امر انتخاب حاصل نخواهد شد در صورت اول آن عدۀ اسامی که زیاد نوشته شده از آخر ورقه خوانده نخواهد شد.

ماده ۴۵- از اوراق رأی آنچه سفید یا لایقره باشد یا آنکه صحیحاً معرفی انتخاب شده را ننکند یا امضای انتخاب کننده را داشته باشد یا بیش از يك ورق باشد محسوب نخواهد شد ولی عیناً ضمیمه صورت مجلس میشود .

ماده ۴۶- بلافاصله بعد از شماره و استخراج آراء رئیس نتیجه را بصورت بلند اعلام مینماید و اوراق انتخاب را معدوم میکند به استثنای آنهاییکه در ماده قبل ذکر شده که ضمیمه صورت مجلس میشود .

ماده ۴۷- صورت مجلس انتخابات را منشی در سه نسخه تحریر نموده با امضای اعضاء انجمن نظارت میرساند يك نسخه بحکومت نسخه دیگر بتوسط حکومت بمجلس شورای ملی و نسخه ثالث با کتابچه ثبت اوراق تعرفه بانجمن ایالتی یا ولایتی مرکز حوزه فرستاده میشود.

ماده ۴۸- اشخاصیکه ورقه تعرفه ندارند حق دخول بمجلس انتخاب ندارند .

ماده ۴۹- دخول در محوطه انتخاب با داشتن اسلحه اکیداً ممنوع است .

ماده ۵۰- اسامی انتخاب شدگان درجه اول و دوم بعد از اتمام انتخابات از طرف حاکم محل در روزنامه اعلان میشود .

ماده ۵۱- انتخاب شدگان در شورهای جزو باید با امضای انجمن نظارت آن محل اعتبارنامه در دست داشته باشند و بانجمن نظارت مرکزی ارائه بدهند و همچنین نمایندگانی که در مرکز حوزه انتخابیه برای عضویت مجلس شورای ملی منتخب میشوند باید با امضای انجمن نظارت مرکزی اعتبارنامه در دست داشته تسلیم دفتر مجلس شورای ملی نمایند .

فصل هشتم

در شکایات راجع بانتهخابات

ماده ۵۲- اگر از انتخاب کنندگان و انتخاب شوندگان کسی حین انتخاب شکایت یا ایرادی راجع بانتهخابات داشته باشد مانع از انجام انتخاب نخواهد شد ولی شرح آن شکایت باید در صورت مجلس درج شود.

ماده ۵۳- شکایات و ایرادات راجع بانتهخابات باید در ظرف یک هفته بعد از ختم انتخابات با تجمن نظارت اظهار شود تا انجمن رسیدگی نموده حکم بدهد نتیجه راضیة صورت مجلس انتخاب نمایند.

ماده ۵۴- متشکبان از انتخابات اگر از حکم انجمن نظارت راضی نباشند میتوانند پس از افتتاح مجلس شورای ملی شکایات خود را در ظرف ماه اول بمجلس شورای ملی اظهار نمایند و حکم مجلس شورای ملی قاطع خواهد بود (شکایات راجع بانتهخابات که بعد از افتتاح مجلس شورای ملی بعمل میآید باید در ظرف ماه اول بعد از وقوع آن انتخابات بمجلس شورای ملی برسد).

ماده ۵۵- هر گاه یکی از منخبین یا نمایندگان بوسیله تطمیع یا تهدید انتخاب شود پس از ثبوت با تجمن نظارت یا مجلس شورای ملی انتخاب آن منتخب یا نماینده علاوه بر مجازاتی که قانون درباره او معین خواهد کرد از درجه اعتبار ساقط خواهد بود.

ماده ۵۶- حق اعتراض بر انتخابات را اشخاصی دارند که حق انتخاب کردن داشته باشند.

فصل نهم

در مواد مختلفه

ماده ۵۷- همینکه نصف بعلاوه یک نفر از نمایندگان ملت که شصت و یک نفر باشد در طهران حاضر شدند مجلس افتتاح مییابد و رأی آنها با اکثریت مناظ اعتبار و اجراست.

ماده ۵۸- ابتدای دوره انتخابیه دوساله از روزی است که مجلس شورای ملی افتتاح می شود.

ماده ۵۹- پس از انقضای مدت دوسال باید نمایندگان مجدداً انتخاب شوند و مردم مختارند هر يك از يك منخبین سابق را که بخواهند دوباره انتخاب نمایند.

ماده ۶۰- مقرری اعضای مجلس شورای ملی موقوف بتشخیص و تصویب مجلس است.

ماده ۶۱- مخارج مسافرت انتخاب شدگان درجه اول و دوم را ذهاباً و ایاباً حکومت

هرمحل باطالع انجمن نظارت از قرار فرسخی پنج قران ادا خواهد کرد بعلاوه پنج تومان مخارج توقف پنج روزه در مرکز حوزه.

ماده ۶۲- هرگاه یکی از اعضای مجلس شورای ملی استعفا یا فوت نماید و بیش از سه ماه بانقضای دوره باقی باشد مجلس شورای ملی يك نفر بجای او با کثرت تام انتخاب خواهد کرد.

ماده ۶۳- در طهران ده روز بعد از توشیح این نظامنامه بدستخط همایونی و در ولایات پنج روز بعد از وصول نظامنامه انجمن نظارت تشکیل یافته شروع بانتخابات خواهد کرد.

حوزه انتخابیه	مرکز حوزه	عده نمایندگان	عده منتخبین درجه اول	محل انتخاب درجه اول	عده انتخاب شوندگان درجه اول در هر محل
طهران و توابع	طهران	۱۵	۴۵	محل دولت محل سنکلیج و شهرنو محل عودلاجان محل چالمیدان محل بازار	۲۶
آذربایجان	تبریز	۱۹	۵۷	شهر تبریز ارومیه خوی دیلمقان ماکو مراغه بناب میاندواب ساوجبلاغ دهخوارقان مرند اهر اردبیل مشکین آستارا خلخال سراب میانج صاین قلعه	۵ ۴ ۱ ۱ ۲ ۱ ۲ ۴ ۱ ۱ ۱ ۱ ۱ ۱
شاهسون آذربایجان	به تعیین وزارت داخله	۱	به تعیین وزارت داخله	به تعیین وزارت داخله	به تعیین وزارت داخله

حوزه انتخابیه	مرکز حوزه	عده نمایندگان	عده منتخبین درجه اول	محل انتخاب درجه اول	عده انتخاب شوندگان درجه اول در هر محل
مشهد مقدس	مشهد مقدس	۱۱	۳۳	شهر مشهد	۱۲
				قوچان	۳
				بجنورد	۲
				درجز	۱
				جام و باخرز	۱
				نیشابور	۳
				سبزوار	۴
				خواف	۱
				ترشیز	۱
				ترتیب حیدری	۳
تون	۱				
طبس	۱				
سیستان و قباذات	بیرجند	۱	۳	نصرت آباد سیستان	۱
				بیرجند	۲
شیراز	شیراز	۸	۲۴	شهر شیراز	۱۰
				کازرون	۲
				بهبهان	۳
				نیریز	۱
				آباده	۱
				لار	۳
				فسا	۱
				جهرم	۱
				کله دار	۱
دارابگرد	۱				
فشقای	بشعین	۱	به تعیین وزارت	به تعیین وزارت داخله	به تعیین
				ایلات خمس	وزارت داخله
				داخله ایضاً	ایضاً
				وزارت داخله ایضاً	

حوزه انتخابیه	مرکز حوزه	عده نمایندگان	عده منتخبین درجه اول	محل انتخاب درجه اول	عده انتخاب شوندگان درجه اول در هر محل
بنادر جزایر	بوشهر	۲	۶	بوشهر	۲
				برازجان دشتی	۱
				و دشتستان	۱
				بندرعباس	۱
				بندر خمیر و جزایر بندر لنگه	۱
کرمان	کرمان	۵	۱۵	شهر کرمان	۸
				رفسنجان	۲
				سعیدآباد سیرجان	۱
				خبیص	۱
				راور	۱
				زرنند	۱
				اقطاع و افشار	۱
بلوچستان بم و نرماشیر	بم	۱	۳	بم	۲
				بلوچستان	۱
استرآباد	استرآباد	۱	۳	شهر استرآباد	۳
نرگمان	به تعیین وزارت داخله	۱	به تعیین وزارت داخله	به تعیین وزارت داخله	به تعیین وزارت داخله
اصفهان	شهر اصفهان	۳	۹	شهر اصفهان	۵
				قمشه	۱
				نجف آباد	۱
				قهپایه	۱
				اردستان	۱
بخشباری	به تعیین وزارت داخله	۱	به تعیین وزارت داخله	به تعیین وزارت داخله	به تعیین وزارت داخله

حوزه انتخابیه	مرکز حوزه	عده نمایندگان	عده منتخبین درجه اول	محل انتخاب درجه اول	عده انتخاب شوندگان درجه اول در هر محل
بروجرد	بروجرد	۲	۶	بروجرد	۶
خمسه و طارم	زنجان	۲	۶	زنجان ابهر طارم	۴ ۱ ۱
ساوه و زرنند	ساوه	۱	۳	ساوه زرنند	۲ ۱
سمنان و دامغان	سمنان	۱	۳	سمنان دامغان	۲ ۱
شاهرود و بسطام	شاهرود	۱	۳	شاهرود بسطام	۲ ۱
سلطان آباد	سلطان آباد	۲	۶	سلطان آباد آشتیان نفرش	۴ ۱ ۱
شوشتر	شوشتر	۳	۹	شوشتر دزفول مجمره و عشایر بندر ناصری	۲ ۳ ۳ ۱
فیروزکوه و دماوند	دماوند	۱	۳	فیروزکوه دماوند	۱ ۲
قزوین	قزوین	۲	۶	قزوین طارم سفلی خرقان طالقان	۳ ۱ ۱ ۱
قم	قم	۱	۳	شهر قم	۳

حوزه انتخابیه	مرکز حوزه	عدده نمایندگان	عدده منتخبین درجه اول	محل انتخاب درجه اول	عدده انتخاب شوندهگان درجه اول در هر محل
کاشان نطنز جوشقان	کاشان	۲	۶	کاشان جوشقان نطنز	۴ ۱ ۱
کردستان	سنندج	۳	۹	سنندج سقز بانه اورامان مریوان	۴ ۲ ۱ ۱ ۱
کرمانشاهان	کرمانشاهان	۳	۹	کرمانشاه سنقر کنگاور	۶ ۲ ۱
کردس	بیجار	۱	۳	بیجار	۳
کلپایگان خوانسار کمره محلات	کلپایگان	۲	۶	کلپایگان خوانسار کمره محلات و سایر البلوک	۲ ۱ ۱ ۲
گیلان و طالش	رشت	۵	۱۵	رشت اترلی لاهیجان رودبار و دیلمان لنگرود فومن کرگانرود طالش دولاب	۶ ۲ ۲ ۱ ۱ ۱ ۱ ۱

حوزه انتخابیه	مرکز حوزه	عدده نمایندگان	عدده منتخبین درجه اول	محل انتخاب درجه اول	عدده انتخاب شوندگان درجه اول در هر محل
لرستان	خرم آباد	۲	۶	خرم آباد پشت کوه	۴ ۲
مازندران و تنکابن سواد کوه	ساری	۴	۱۲	ساری بارفروش آمل تنکابن سواد کوه اشرف مشهدسر بلده نور	۲ ۳ ۱ ۲ ۱ ۱ ۱ ۱
ملایر نهاوند نویسرکان	دولت آباد	۲	۶	دولت آباد نهاوند نویسرکان	۳ ۲ ۱
همدان اسدآباد	همدان	۲	۶	همدان اسدآباد	۵ ۱
یزد و قوچان	یزد	۳	۹	یزد نائین شهر بابک اردکان عقدا	۴ ۲ ۱ ۱ ۱
ملل عشقویه ارامنه کلدانی زردشتی کلیمی		۱ ۱ ۱ ۱			

فہرست

بند دوم

مصوبات دورہ اول قانونگذاری

قوانین دوره اول قانونگذاری

فهرست بند دوم

صفحه		عنوان	ردیف
تا	از		
۶۳	۵۳	نظامنامه داخلی دارالشورای ملی ایران	۱
۸۴	۶۴	قانون انجمنهای ایالتی و ولایتی	۲
۹۷	۸۵	قانون بلدیہ	۳
۲۲۵	۹۸	قانون تشکیل ایالات و ولایات و دستور العمل حکام	۴
۲۳۸	۲۲۶	قانون مطبوعات	۵
۲۴۰	۲۳۹	قانون وظایف	۶

نظامنامه داخلی دارالشورای ملی ایران

مصوب ۲۹ شعبان المعظم ۱۳۲۴ قمری

فصل اول

در تعیین رئیس و نایبان رئیس و منشیان و تکالیف آنها

۱- پس از افتتاح مجلس در اجلاس اول باید مطابق ماده ۲۲ و ۳۳ نظامنامه انتخابات تعیین رئیس و دو نایب رئیس و چهار منشی از منتخبین با کثرت آراء بشود رئیس با کثرت تام سایر با کثرت نسبی و در موقع انتخاب رئیس و نایبان و منشیان باید اقلای سه ربع از اعضاء مجلس حضور داشته باشند.

تکالیف رئیس

۲- افتتاح و اختتام اجلاسات با رئیس است و قرار گرفتن یا برخاستن رئیس از جای خود علامت افتتاح و اختتام مجلس است قبل از اجتماع عده لازم از اعضاء برای شروع مذاکرات رئیس مجلس را افتتاح نمیکند همچنین تعیین روز و ساعت اجلاسات مقرر یا فوق العاده بعهدہ رئیس است .

۳- تعیین مستخدمین مجلس از قبیل نویسنده و پیشخدمت و سرایدار و اجزاء نظمی و غیره مقرر داشتن تکالیف این اجزاء بعهدہ رئیس است .

۴- پس از آنکه مجلسیان در موضوع معینی بقدر کفایت مذاکره کردند رئیس امر بنحصول آراء مینماید و نتیجه عمل را بمجلسیان اعلان میکند .

---

* قانون فوق پس از تصویب نظامنامه داخلی مصوب ۱۳۲۸ قمری منسوخ شده است .

- ۵ - رئیس همیشه مراقب حفظ نظم در مذاکرات هست و هر وقت خلاف نظم ظاهر شود قوانین نظامیه مجلس را بمجلسیان تذکار مینماید .
- ۶ - هر يك از اجزاء مجلس از قوانین نظامیه مجلس منحرف شود و بتذکار رئیس متنبه نشود رئیس تقصیر او را بمجلسیان اظهار میکند و حدی که موافق فصل سیم در باره او مقرر است اجرا مینماید .
- ۷ - رئیس مجلس داخل گفتگو نمیشود و سخنی آغاز نمیکند مگر در موقعی که مجلسیان نسبت بیکدیگر بی احترامی و خشونت کنند یا وقتی که چیزی از او پرسند در صورت اول باید مجلسیان را متذکر کنند که ملتفت حفظ قانون باشند در صورت دوم باید جواب سائل را بیان کند .
- ۸ - هر گاه رئیس بخواهد در مباحثه مطلبی دخالت کند باید جای خود را بنایب رئیس سپرده خود در جای متکلم قرار گرفته و آنچه صلاح داند مذاکره کند .
- ۹ - اگر بواسطه نزاع و مشاجره اعضاء امر مذاکرات معوق شود رئیس میتواند موقتاً باندازه رفع غائله اجلاس را تعطیل کند .
- ۱۰ - رئیس میتواند بهر يك از اعضاء مجلس بقدر يك هفته برای رفع حوائج شخصی آن شخص مرخصی بدهد .
- ۱۱ - رئیس مجلس در هر انجمن تحقیقی که از اعضاء مجلس تشکیل یافته باشد میتواند داخل شود و در مذاکرات آن انجمن شرکت نماید .
- ۱۲ - رسیدگی بصورت مجلس که منشیان در هر اجلاسی مینویسند بعد از رئیس است همچنین تعیین و تحدید مکتوبات تند نویسان برای اشاعه و طبع در روزنامهجات .
- ۱۳ - شخص رئیس تابع مجلس است در عین اینکه سمت ریاست دارد .
- ۱۴ - نماینده مجلس نسبت بخارج منحصر بشخص رئیس است و هر وقت هیئت مجلس بخارج مجلس مثلاً بوزراء دولت مطلبی داشته باشد بتوسط رئیس فقط ابلاغ و تحصیل جواب میشود همچنین بالعکس .
- ۱۵ - رئیس مجلس میتواند بر حسب لزوم شخصاً یا بخواهش ده نفر از اعضاء مجلس یا وزیر یا اجلاسی محرمانه بدون حضور روزنامه نویس و تماشاچی یا انجمنی محرمانه مرکب از عده منتخبی از اعضاء مجلس تشکیل بدهد که سایر اعضاء مجلس حق حضور در آن نداشته باشند لیکن نتیجه مذاکرات انجمن محرمانه وقتی مجری تواند شد که در اجلاس محرمانه با حضور عده کسافی از اعضاء مطرح مذاکره شده با اکثریت آراء قبول شود و اگر مطلب در مذاکرات انجمن محرمانه قبول نشد در مجلس عنوان نخواهد شد و مسکوت عنه خواهد بود .
- ۱۶ - در اول هر دوره اجلاسیه رئیس بودجه مخارج و مصارف آن دوره را تعیین کرده

در مجلس قرائت میشود بعد از آنکه در مجلس با اکثریت آراء قبول شد، یک نفر وکیل خرج از اعضاء مجلس منتخب میشود که با نظارت انجمنی از مجلس مباشر مخارج باشد.

تکالیف نمایان رئیس

۱۷- بطور کلی تمام تکالیف رئیس در موقع غیبت رئیس بر نمایان رئیس وارد است.

تکالیف منشیان و دفتر دار

- ۱۸- نوشتن صورت مجلس برای هر اجلاس بطبع رساندن مذاکرات در اجلاسات برای تقسیم باعضای مجلس و رسیدگی بمحریرات تند نویسان و مقابله آنها با صورتها، نیکه روزنامه نویسان بر میدارند. بعهده منشیان مجلس است.
- ۱۹- هر روز در حین افتتاح هر اجلاس منشی اصول عطالبی را که روز قبل در مجلس طرح شده برای مجلسیان قرائت می کند که نتیجه مجلس سابق را در نظر داشته باشند.
- ۲۰- بعد از اجتماع مجلسیان باید حصار مجلس را با فهرستی که در دفتر ثبت است تطبیق کرده، حاضرین و غائبین را تشخیص بدهند همچنین تعیین عده حاضرین از اعضاء قبل از شروع بمذاکرات یا رأی خواستن بعهده منشیان است.
- ۲۱- قرائت کلیه مکتوباتی که در مجلس باید خوانده شود یا منشیان است مگر آنکه مکتوب راجع بیکى از اعضاء مجلس باشد و خودش بخواند قرائت کند.
- ۲۲- وقتی که منشی مطلبی را در مجلس قرائت میکند اگر مجلسیان بتجدید قرائت امر کردند باید دفعه ثانی و ثالث بخواند تا وقتی که از اعاده ذکر آن مستغنی شوند.
- ۲۳- هر يك از منشیان مادام که مشغول کار است حق دخالت در مباحثات ندارد مگر اینکه کار خود را بمنشی دیگر واگذار کرده خود داخل در مباحثات شود.
- ۲۴- در موقع تعیین اکثریت شمردن آراء بعهده منشیان است.
- ۲۵- مکتوباتی که از طرف مجلس نوشته میشوند اعم از سؤال یا جواب باید یکی از منشیان مسوده کرده پس از تصویب مجلس وامضای رئیس بدفتر بفرستند که آنرا پاک نویس کرده باامضای رئیس برسانند و اصل را با اسناد راجعه بآن ثبت و ضبط نمایند.
- ۲۶- یک نفر دفتر دار از اعضاء مجلس منتخب میشود که مقصدی ضبط اسناد و ترتیب دفتر باشد و نوشتجات و ثبت ها، نیکه منشیان باو میدهند بترتیب مخصوص ضبط کنند که در موقع لزوم مراجعه به آنها سهل و آسان باشد.

- ۲۷.. نوشته‌جات و دفاتری که مربوط بمجلس است دفتر دار حق ارائه آن را باحدی ندارد مگر با اجازه تمام یا اکثر افراد مجلسیان و همچنین اطلاعاتیکه دفتر دار یا اجزاء دفتر خانه در ضمن خدمت تحصیل کرده‌اند نباید اشاعه و افشاء نمایند .
- ۲۸.. ثبت اسامی اعضای انجمنهای تحقیق بادستور العمل کار و تاریخ مأموریت آنها همیشه باید در دفتر حاضر باشد.
- ۲۹.. برای تعیین تکالیف دفتر دار و اجزاء و مستخدمین دفتر خانه دستور العمل مخصوص نوشته خواهد شد و بتصویب اعضاء مجلس خواهد رسید .

فصل دوم

در حدود سایر اعضاء مجلس

- ۳۰.. اعضاء مجلس باید در نهایت ادب و احترام با یکدیگر رفتار کنند و از حیث رعایت ادب فرقی میان افراد اهل مجلس ملحوظ نیست .
- ۳۱.. تواضع کردن و ادای بعضی رسومات که اسباب تفرقه حواس باشد در مجلس ممنوع است .
- ۳۲.. هر يك از اعضاء مجلس حق دارد موافق فصل پنجم مطلبی را عنوان کند و در رد و قبول هر امری که دیگری ابتدا کرده و در تحت مذاکره است رأی خود را اظهار کند .
- ۳۳.. الکل و شرب و استعمال دخانیات در اطاق مجلس ممنوع است .
- ۳۴.. باید هر يك از افراد مجلسیان مواظب باشد که تضييع حق دیگری را نکند مثلا اگر یکی از اجزاء مشغول نطق است به نجوی کردن یا قیل و قال کردن حواس او را متفرق نکند .
- ۳۵.. اگر اتفاقاً دو نفر از مجلسیان مقارن یکدیگر اجازه تعلق خواستند سبقت در استیذان ولو بچند ثانیه حق تقدم میدهد .
- ۳۶.. اگر یکی از مجلسیان شکایت شخصی راجع بیکی از اعضاء مجلس داشته باشد باید بمجلس اظهار کند و بعد از این که مدعی علیه جواب شخص شاکی را گفت هر دو از مجلس خارج شوند تا در غیاب آنها اهل مجلس در ماده شکایت رسیدگی کرده حکم مسئله را معلوم کند .
- ۳۷.. هر يك از اعضاء مجلس بر ترک یا خلاف فصولی از نظامنامه داخلی مطلع شود حق دارد بر رئیس اطلاع داده منع و اصلاح آنرا بخواهد .

فصل سوم

درجہ ایات و مجازات اعضاء مجلس

- جنايات اعضاء مجلس بچهار درجه تقسيم ميشود
- ۳۸- درجه اول از قبيل نجوى كردن و سرفه كردن بعمد در موقع نطق يکى از اعضاء و مجازات اين درجه ملامت كردن و نصيحت كردن بر ترك اين افعال است .
- ۳۹- درجه دوم مثل مخالفت قوانين نظميه يا اعاده نجوى و قيل و قال يا وجود ملامت و نصيحت و مجازات اين درجه بيرون رفتن از مجلس است با بررئيس بقدر يك ساعت .
- ۴۰- درجه سوم حاضر نشدن در تكليف مقررده است مثل اينكه يکى از اعضاء در ده اجلاس متواليه بدون عذر صحيح از حاضر شدن مجلس تقاعد كند در اين صورت مجلس باو تكليف خواهد كرد كه از عضويت استعفاء كند اگر بعد از تكرر تكليف استعفا ناسه مرتبه استعفا نكرد از عضويت خلع ميشود و عضو ديگر بجاي او انتخاب ميشود و اين عضو از وكلاى هر طبقه و ايالتى باشد در صورت اقتضاى فرصت بايد همان طبقه و ايالت بدل او را تعيين كنند و قبل از تعيين هيئت مجلس از او وكالت خواهد كرد .
- ۴۱- درجه چهارم خيانت كردن بويئت مجلس از قبيل رشوه گرفتن يا افشاى سر مجلس يا سعى در تخريب اساس و اخلال در پيشرفت كار مجلس است بغيرض و جزاى اين درجه بعد از ثبوت خيانت اخراج از عضويت مجلس و فرستادن به حاكمه عدليه و تعاقب در مجازات خائن است .

فصل چهارم

در طريقه رسيدگى بمطالب

- ۴۲- مطلبى كه از طرف دولت بمجلس ميرسد بكملمه (اظهار) تعبير ميشود و مطلبى كه از طرف اعضاء مجلس باشد بكملمه (عنوان) و آنچه ساير مردم بفرستند بكملمه (عريضه) .
- ۴۳- هر گاه عريضه اى بمجلس برسد و بيشتر از سه ربيع اعضاء مجلس مذاكره آن را بيفاينده بدانند بررئيس اظهار ميدارند كه مطلب قابل مذاكره نيست .
- ۴۴- هر گاه مطلبى باشد كه فهم آن موقوف بقوم مطلب ديگر باشد اول مطلب موقوف عليه را مذاكره كرده بعد بمطلب اول ميپردازند .

۴۵- اگر مطلب پیچیده و در هم و متوقف بر مطالب متعدده دیگر باشد مجلسیان مختارند که خودشان اطراف و حواشی مسئله را تنقیح کرده در مجلس مذاکره نمایند یا انجمن تحقیق مخصوص برای رسیدگی بآن تشکیل کنند .

فصل پنجم

در طریقه تقدیم بمجلس

۴۶- اگر کسی از مجلسیان چیزی را جع بفتح و مصلحت عموم بنظرش رسید بعد از آنکه در لایحه نوشته و خواست بمجلسیان عرضه دارد باید از رئیس اجازه بخواهد بعد از تحصیل اجازه میتواند شخصاً بمحلی که برای نطق و تکلم معین شده برود و لایحه مرقومه را قرائت نماید یا لایحه را بدهد که یکی از منشیان بخواند اگر پانزده نفر از اعضاء مجلس با عنوان او همراه شدند یعنی مشاوره آن عنوان را تصویب کردند مطلب او در مجلس قبول میشود و در تحت مشاوره درمیآید .

۴۷- بعد از قبول مطلبی مجلس مختار است در همان ساعت در آن ماده مذاکره کند یا محول بوقت دیگر بگذارد .

۴۸- سایر مردم نیز میتوانند در صلاح بینی یا شکایات مطالب خود را مکتوباً با امضاء و نشانه منزل بمجلس بفرستند که در انجمن عرایض رسیدگی شده آنچه تکلیف مجلس است رفتار شود .

فصل ششم

در طریقه تشکیل انجمنهای تحقیق و سپردن مطالب بآنها

۴۹- مقصود از انجمن تحقیق هیئتی است که اعضاء مجلس برای رسیدگی مطلب بخصوص از میان خود انتخاب میکنند و آن بر حسب ضرورت و لزوم موقتی یا دائمی خواهد بود .

۵۰- در موقع تشکیل انجمن اول باید تعیین کنند که برای انجام کاری که موضوع تحقیق است چند نفر اجزاء لازم است و بعد از تعیین عده اجزاء شروع با انتخاب کنند و طریقه انتخاب آنست که رئیس اسامی اشخاصی را که برای عضویت انجمن صلاحیت دارند معین کرده بمجلسیان

اظهار میکند اگر قبول کردند همان اشخاص اعضای انجمن خواهند بود والا هر کدام مقبول مجلسیان نباشد بحکم اکثریت تبدیل میشود .

۵۱- هر يك از انجمنهای تحقیق يك نفر رئیس و يك نفر منشی و يك راپورت دهنده مابین اعضاء خود انتخاب خواهند کرد .

۵۲- تکلیف اعضای این انجمن آنست مطلبی که بآنها رجوع شود اول بطور صحت تنقیح کرده بعد بدقت تمام مذاکره کنند بعد از فهم مطلب نتیجه تحقیقات را راپورت کرده در موقعی که مجلس معین میکند بمجلس عرضه دارند .

۵۳- اگر انجمن تحقیق برای مذاکره در امری است که یکی از اعضاء عنوان کرده باشد در اینصورت باید آن عضو یکی از اعضای انجمن باشد و اگر انجمن راجع بمطلبی است که از طرف وزیری اظهار شده آن وزیر میتواند در آن انجمن حضور داشته باشد و در مذاکرات شرکت نماید .

۵۴- بعد از انتخاب اعضاء انجمن باید منشی اسامی آنها را ثبت کند و صورت اسامی اعضاء را بآدمستور العمل و ترتیبی که مجلسیان برای انجمن مقرر کرده اند نوشته بعد از امضای رئیس بر رئیس انجمن تحقیق بدهد .

۵۵- تکلیف انتظامات داخلی اعضای انجمن تحقیق در حکم انتظامات مجلس شورای ملی است .

۵۶- اگر اعضاء انجمن تحقیق از دستور العمل مجلس منحرف شوند و برخلاف مأموریت مقرره رفتار کنند اعمال آنها از درجه اعتبار ساقط است .

۵۷- اعضای انجمن تحقیق در باب حدود و تنبیهات و شکایات باید بمجلس شورای ملی رجوع کنند

۵۸- راپورت دهنده انجمن بعد از ختم عمل نتیجه تحقیقات و خلاصه رأی انجمن را بمجلسیان اظهار میکند یا تفصیلاً راپورتهی را که حاضر کرده است قرائت میکند و نوشتجات راجع بمطلب را با راپورت انجمن بر رئیس مجلس تسلیم میکند تا باز تفصیلاً در موقع بسمع مجلسیان برسد و معلوم شود رأی انجمن در مجلس نیز قبول شده یا نه در صورت عدم قبول خود مجلس در آن خصوص استیناف میکند یا انجمن دیگر انتخاب مینماید .

فصل هفتم

در انجمن تحقیق عرایض

۵۹- چون عده عرایض بمجلس از طرف مردم غالباً زیاد خواهد بود لهذا برای

رسیدگی بعرایض يك انجمن تحقیق عرایض برقرار میشود این انجمن عرایضی را که لیاقت مذاکره در مجلس داشته باشند عیناً بمجلس اظهار میدارد و از سایر عرایض هفته‌ای یک مرتبه فهرستی ترتیب داده با اشاره بخلاصه آنها بمرض مجلس خواهد رسانید .

فصل هشتم

در تصحیح و تجزیه مطالبی که بمجلس داده میشود

۶۰- اگر اصل مطلبی که بمجلس وارد میشود ناطق بر بعضی جزئیات نباشد اعضاء مجلس میتوانند جزئیات مطلب را معین کرده تحت مشاوره درآورند .

۶۱- مطلبی که بمجلس داده میشود تکلیف اعضاء مجلس یا تکلیف اعضاء انجمنهای تحقیق این است که اگر در عبارات و طریقه ادای آن یا در شرح جزئیات عیب و نقصی باشد تصحیح کرده بعبارات واضح و روشن تعبیر کنند بعد از تصحیح اگر جزئیات و فروع زیاد داشته باشد باید آنرا با جزائیکه مطلب از آنها ترکیب شده تجزیه کرده در هر يك علیحده گفتگو کنند مثل اینکه شخصی مطلبی داده است که فلان مالیات باید از فلان محل گرفته شود و بفلان مصرف برسد يك جزء مطلب گرفتن مالیات است از این محل و جزء دیگر مصرفی است که معین شده پس باید مطلب را باین دو جزء تجزیه کرده در هر يك علیحده مذاکرات کنند و رأی مجلس یا انجمن را در هر کدام تعیین نمایند .

۶۲- یکی از شرایط تصحیح مطالب این است بعد از فراغت از تصحیح سه مرتبه در مجلس خوانده شود اول بعباراتی که صاحب مطلب داده است بدون کم و زیاد دویم باضمیمه آنچه کم و زیاد کرده اند سوم بعد از تصحیح نام و علت سه دوره قرائت این است که معلوم شود تفاوت مطلب تصحیح شده و کم و زیاد آن با اصل مطلب چیست .

فصل نهم

در ترتیب مذاکره مطالب

۶۳- هنگامی که مطلب در تحت مذاکره است دیگری نباید مطلب مجددی در آن داخل کند تا مذاکره آن مطلب تمام بشود مگر آنکه مطلب ثانی مقدمه مطلب اول باشد و مجلسیان بآن محتاج باشند .

۶۴- مطالبی که بمجلس میرسد هر کدام مهمتر است مذاکره و انجام آن باید مقدم باشد .

۶۵- وقتیکه مطلب بمجلس رسید و رئیس مذاکره آنرا بروزی معین توقیت کرد باید این مطلب در فورست آنروز ثبت شود تا در آن روز و در ساعتی که معین کرده اند در آن مذاکره شود اتفاقاً اگر مجلسیان در آن ساعت بمطلب دیگر مشغول شدند هرکس از اعضاء مجلس ملتفت شد حق دارد اظهار کند که موقع مذاکره فلان مطلب رسیده است و باید آنرا مقدم داشت .

۶۶- اگر مطلب مهمی پیش آید که انعقاد مجلس برای مذاکره آن لازم باشد و تا موعد انعقاد مجلس معمول فاصله باشد باید رئیس اعلان کند که در فلان وقت و فلان ساعت انعقاد مجلس فوق العاده برای فلان مطلب لازم است و مجلسیان باید در همان روز و ساعت معین حاضر شوند بعد از حضور و مذاکره اگر باز بانعقاد مجلس دیگر احتیاج افتاد هر یک از مجلسیان می توانند ضرورت مجلس فوق العاده دیگر را اظهار کنند و رئیس وقت وساعت آنرا معین نماید تا وقتی که مذاکره آن مطلب ختم و اعاده مجلس فوق العاده ضرور نباشد.

۶۷- مطالب دولتی و مطالب اساسی نباید سه مرتبه در مجلس قرائت و مطرح مذاکرات شود

۶۸- ترتیب قرائت سه گانه این است که پس از قرائت اول در اصول مسئله مذاکره کننده و معلوم شود که رجوع بانجمن تحقیق لازم است یا نیست از قرائت اول تا قرائت ثانی باید اقلادوروز فاصله باشد و اگر مطلب راجع بانجمن تحقیق شود باید از روزیکه مجلس انجمن تحقیق باعضاء تقسیم میشود تا روز قرائت ثانی سه روز بگذرد .

۶۹- پس از قرائت ثانی اصلاحاتی که بنظر اعضاء مجلس میرسد باید بترتیب مقرر اظهار نمایند و بدلائل لازمه استدلال کنند پس از انجام مذاکرات نتیجه آنها را که یکی از مشییان نوشته است بانضمام صورت اصل مطلب در نوبت ثالث قرائت نموده آراء اهل مجلس معین شود یقین است اگر در قرائت ثانی مجلس مطلب را رد کند قرائت ثالث واقع نخواهد شد .

۷۰- پس از انجام مذاکرات در قرائت ثانی و تقسیم صورت مجلس باعضاء تا قرائت ثالث باید اقلادوروز فاصله باشد بعد از قرائت ثالث اصلاحی که یک یا چند نفر اظهار نمایند مطرح مذاکره نمیشود مگر آنکه پانزده نفر متفقاً آن اصلاح را بخواهند و نتیجه قرائت ثالث رد یا قبول خواهد بود .

۷۱- مطالبیکه در یک دوره اجلاسیه قرائت نشده باشد تا پس از قرائت نایم مانده باشد در دوره دیگر مطرح مذاکره نمیشود مگر اینکه مجدداً اظهار شود .

۷۲- برای تحصیل آراء باید مطالبیکه مطرح مذاکرات بوده قبل از رأی خواستن صوت تذکار حاضرین در اطاق خوانده شود .

فصل دهم

بعضی قوانین در مباحثه و مذاکره مطالب

۷۳- در صورتیکه دو نطق از اعضاء مجلس حضور داشته باشند شروع بمذاکرات و در صورتیکه سه ربع حاضر باشند اقدام بتحصیل آراء میشود اگر عده حاضرین از سه ربع کمتر باشد تحصيل آراء نمیشود .

۷۴- حق نطق با کسی است که پس از عنوان مطلبی اول خواهش نطق کند و بعد بترتیب اظهار .
۷۵- هر يك از مجلسیان که مستند برای نطق هستند در اول امر بیش از یک مرتبه حق نطق ندارند ولی بعد از آنکه سایر اعضاء مجلس هر کدام یک مرتبه نطق کردند یا از سکوت آنها معلوم شد که نطق در آن موضوع معین ندارند و مطلب هم مجمل ماند آنوقت ناطق اول میتواند با اجازه رئیس ثانیاً نطق کند تا وقتیکه مطلب تعیین و تشریح شود .

۷۶- اگر یکی از مجلسیان که نوبت نطق اوست نطق کرد ولی مجلسیان نطق او را ملتفت نشدند میتواند از رئیس اجازه بخواهد که نطق خود را تجدید نماید .

۷۷- در موقعی که مباحثه مطلبی در مجلس طول کشید و رأی مجلسیان معلوم نشده هر يك از آنها میتواند برخاسته و اظهار دارد که عذاکره این مطلب طول کشیده باید در رئیس اکثریت آراء را معین کند در این موقع اگر پانزده نفر از مجلسیان شخص منکلم را تقویت کرد در رئیس باید فوراً بمجلس اعلان بدهد و در صد کسب اکثریت بر آید .

فصل یازدهم

در طریقه بدست آوردن اکثریت آراء

۷۸- برای تعیین اکثریت آراء پس از اعلان رئیس بهر يك از اعضاء دو قطعه مقوا داده میشود که یکی از آنها سفید و دیگری کبود خواهد بود و اسم گیرنده روی آنها چاپ است مقوای سفید نشانه قبول و کبود نشانه رد مطلب است هر يك از اعضاء باید رأی خودش را با نداختن یکی از دو قطعه مقوا در ظرفی که نزد او میبرند ظاهر سازد پس از تحصيل آراء تمام اعضاء آن ظرف را در حضور حاضرین خالی میکنند و یکی از منشیان مقوای سفید را جدا و مقوای کبود را جدا بصورت بلند شماره مینماید و رئیس مجلس حاصل شماره را اعلام میکند .

- ۷۹- رئیس و منشیان باید برای خود را بعد از آراء سایرین و قبل از شمار آراء بترتیب فوق اظهار نمایند .
- ۸۰- هر گاه در موقع بدست آوردن اکثریت آراء يك یا چند نفر که عدۀ آنها بیش از ربع عدۀ اعضای مجلس نباشد حاضر نبوده حق ندارند رأی مجلس را قبول نکنند .

فصل دوازدهم

در توضیح خواستن از ادارات

- ۸۱- سؤالات مکتوبی که از طرف مجلس از وزراء میشود باید در ماده معین باشد و یا تازده نفر از اعضاء مجلس آنرا امضاء نموده بر رئیس بدهند که سواد آنرا بمهر مجلس بمقام صدارت تبلیغ نموده اصل را بدفتر خانۀ مجلس سپارد در موقعیکه رئیس این سؤالات را بمقام صدارت یا وزراء تبلیغ میکند باید روزی را تعیین کند که صدر اعظم یا وزیرى که مطلب را جاع یاوست یا معاون آنها برای جواب دادن در مجلس حاضر شود .
- ۸۲- روز موعود اول کسیکه توضیح خواسته و منشاء سؤال بوده طلب را اظهار و موجه میدارد تا وزیر یا معاونیکه حاضر است جواب بگوید .

فصل سیزدهم

در انشاء عرایض بحضور مبارک

- ۸۳- برای انشاء عرایض بحضور مبارک همایونی انجمنی مرکب از دوازده نفر از اعضاء مجلس تشکیل میشود که هر دو نفر از آنها از طبقه ای باشند این انجمن ریاست رئیس مجلس عریضه را نوشته پس از قرائت در مجلس بموسط هیئتی که مرکب است از رئیس مجلس و شش نفر دیگر که طبقات ششگانه انتخاب کنند بعرض میرسد .

فصل چهاردهم

در رسیدگی بشکایات راجعۀ به انتخابات

- ۸۴- چنانکه در نظامنامه انتخابات مقرر است شکایات در انتخابات را باید بالاخره راجع

بمجلس شورای ملی نمایند و برای رسیدگی باین شکایات باید انجمن تحقیقی تشکیل شود که بمواد شکایات رسیدگی نماید .

۸۵- شکایات راجعه بانتخابات رادر هر محلی باید در ظرف ده روز پس از انجام انتخابات پیستخانه آن محل داده باشند والا طرف ملاحظه نخواهد بود .

۸۶- انجمن تحقیقات شکایاتی را که بموقع بمجلس ارسال شده باشد رسیدگی مینماید و صورت مجلس انجمن را بمجلس عرضه میدارد و اگر منتخبی برخلاف نظامنامه انتخاب شده باشد باید آن انتخاب اعاده شود ولی تارویکه در این خصوص حکم مجلس صادر نشده آن منتخب از اعضای مجلس محسوب است و حق رأی دادن دارد .

فصل پانزدهم

در تکالیف تماشاچی

۸۷- عموم مردم میتوانند با داشتن بلیط برای استماع مذاکرات در اجلاسات علنی داخل مجلس شورای ملی بشوند و در جائیکه برای تماشاچی مقرر است بنشینند .

۸۸- تماشاچیان بهیچوجه حق شرکت در مذاکرات مجلس ندارند و باید در کمال آراهی نشسته فقط مستمع باشند .

۸۹- تماشاچیان باید در ورود بمجلس خود را مکلف باطاعت قوانین نظمیه مجلس دانسته در صورت تخلف از آنها از هرگونه اقدامات سخت نرنجند .

خاتمه

۹۰- هر یک از این قوانین و نظامات که بحکم تجربه و اقتضای وقت جالب نسخ و تغییر باشد اعضاء مجلس بحکم اکثریت میتوانند آنرا بقانون دیگر که مناسب با حال مجلس باشد تبدیل کنند و همچنین فصول حدیدی که طرف احتیاج بشوند بر این نظامنامه اضافه خواهد شد .

قانون انجمنهای ایالتی و ولایتی

مصوب ربيع الثاني ۱۳۲۵ قمری

فصل اول -- در تشکیل انجمنهای ایالتی

- ۱- ایالت قسمتی از مملکت است که دارای حکومت مرکزی و ولایات حاکم نشین جزو است .
- ۲- در مرکز هر ایالتی انجمنی موسوم به انجمن ایالتی بتفصیل ذیل تشکیل میشود .
- ۳- اعضای انجمن ایالتی مرکب میشود از منتخبین کرسی ایالت و توابع آن و مبعوثینی که از انجمنهای ولایتی فرستاده میشوند .
- ۴- عدهٔ منتخبین کرسیهای ایالت دوازده نفر خواهد بود و عدهٔ مبعوثینی که از ولایات جزو بکرسی ایالت فرستاده میشوند موافق عدهٔ ولایات حاکم نشین جزو خواهد بود باین معنی که هر یک از انجمنهای ولایتی فقط یک نفر از میان خودشان با اکثریت آراء با اطلاع حکومت انتخاب نموده با اعتبارنامه بامضای انجمن ولایتی بانجمن ایالتی میفرستند .
- ۵- ایالاتی که در قلمرو ایالتی سکونت دارند میتوانند یک نفر منتخب بانجمن ایالتی بفرستند .

شرایط انتخاب کنندگان و انتخاب شوندگان در شهرها

۶- انتخاب کنندگان اعضاء انجمنهای ایالتی در شهرها باید دارای شرایط ذیل باشند اولاً تابعیت ایرانیه ثانیاً اکمال بیست و یکسال افلاً ثالثاً داشتن ملک یا خانه در آن ایالت یا دادن مالیات مستقیم.

۷- اشخاص ذیل حق انتخاب ندارند اولاً اشخاصیکه بواسطه جنحه یا جنایتی مجازات قانونی دیده اند ثانیاً اشخاصی که معروف بفساد عمیده و بارتکاب قتل یا سرقت باشند ثالثاً اشخاص ورشکسته بتقصیر رابعاً طایفه نسوان خامساً اشخاص خارج از رشد .

۸- اشخاص ذیل از شرکت در انتخابات بشرط ممنوعند اولاً حکام و معاونین آنها در محل حکومت ثانیاً عمال نظمیة شهری که در آن انتخابات بعمل می آید ثالثاً مأمورین نظامی بری و بحری داخل در نظام.

۹- شرایط انتخاب شدن همان شرایط انتخاب کردن است بعلاوه باید انتخاب شدگان سواد فارسی کامل داشته باشند و سنشان کمتر از سی سال نباشد و داخل خدمت دولتی نباشند.

۱۰- اشخاصیکه انتخاب میشوند باید قبل از وقت یا خودشان داوطلب انتخاب شدن باشند یا بتکلیف انتخاب کنندگان قبول انتخاب شدن را نموده باشند .

ترتیب انتخاب اعضاء در شهرها

۱۱- در هر شهری که انتخابات بعمل می آید انجمنی برای نظارت در انتخابات تشکیل می یابد که مرکب از شش نفر از معاریف انتخاب کنندگان شهر و در تحت نظارت حاکم یا نایب الحکومه یا معاونشان خواهد بود .

- ۱۲- پس از تشکیل اعضاء انجمن از میان یکنفر رئیس و يك متشی انتخاب خواهند نمود .
- ۱۳- نظم مجلس و حفظ قوانین انتخاب باریس و نوشتن صورت مجلس با متشی خواهد بود .
- ۱۴- انجمن نظار فقط مشغول امر انتخاب خواهد بود و بهیچوجه داخل در گفتگوی دیگری نخواهد شد .
- ۱۵- انجمن نظار اعلانی مرتب نموده دو هفته قبل از روز انتخاب که جمعه خواهد بود در شهر اشاعه میدهد .
- ۱۶- اعلان مذکور در ماده فوق مطالب ذیل را دارا خواهد بود:
- اول محل و ایام و اوقاتی که انجمن نظار خواهد بود برای دادن تعرفه یا شخصی که شرایط انتخاب کردن را دارا هستند دوم مواد شش گانه این قانون را سوم محل و روز و مدتی را که انجمن نظار حاضر خواهد بود برای گرفتن اوراق انتخاب از دارندگان تعرفه انتخاب چهارم عدّه اعضائیکه باید انتخاب شوند.
- ۱۷- محل اجتماع انجمن نظار حتی المقدور قسمی انتخاب خواهد شد که در مرکز شهر واقع باشد تا مردم بتوانند بسهولة آزادی ورود کرده تعرفه بگیرند یا روز انتخاب رأی بدهند مثل مساجد یا مدارس.
- ۱۸- تعرفه که با نمره و تاریخ بمهر اعضاء انجمن نظار با انتخاب کنندگان داده میشود محتوی اسم خود و پدر و سن و شغل و منزل انتخاب کننده خواهد بود همچنین تعیین روز و محلی را مینماید که دارنده تعرفه باید حاضر شده رأی خود را بدهد .
- ۱۹- انجمن نظار تمام تعرفه‌هایی را که می‌دهد بترتیب نمره در کتابچه ثبت خواهد نمود و روز انتخاب که فقط يك روز خواهد بود و بوسیله اعلان و تعرفه معین گردیده انجمن نظار از صبح تا شام در محلی که معین شده حاضر می‌شود .

۲۰- روز انتخاب انجمن اقلاده ساعت برای تحصیل آراء حاضر خواهد بود ساعت افتتاح و اختتام مجلس انتخاب قبل از وقت اعلان خواهد شد.

۲۱- پس از انقضای وقتی که معین شده دیگر ورقه انتخاب از کسی قبول نخواهد شد .

۲۲- دادن رأی باید مخفی باشد و از این جهت دارنده تعرفه باید قبل از دخول بمجلس انتخاب مطابق عدهای که اعلان شده است اسم يك یا چند نفر را که دارای شرایط انتخاب شدن باشند روی يك قطعه کاغذ سفید بی نشان نوشته تا کند و با خود داشته باشد .

۲۳- پس از حضور اعضای انجمن و افتتاح مجلس انتخاب در ساعتی که اعلان شده قبل از شروع بگرفتن اوراق انتخاب رئیس انجمن نظار جعبه‌ای که برای ضبط اوراق انتخاب است در حضور اعضای انجمن و حاضرین از انتخاب کنندگان باز نموده خالی بودن آنرا مینماید .

۲۴- دارندگان تعرفه برای ورود بمجلس انتخاب باید تعرفه ورقه انتخاب خود را در دست داشته باشند .

۲۵- اشخاصیکه تعرفه ندارند حق دخول و مزاحمت را ندارند .

۲۶- هر يك از دارندگان تعرفه پس از ورود بمجلس انتخاب در کمال آرامی تعرفه و ورقه انتخاب خود را بر رئیس خواهند داد .

۲۷- رئیس نمره تعرفه را بصورت بلند میگوید تا یکی از اعضای انجمن نمره را در کتابچه ثبت تعرفه پیدا نموده نشان کند پس از نشان آن نمره رئیس تعرفه را بصاحبش رد نموده ورقه انتخاب او را بدون نگاه کردن در جعبه‌ای انتخاب میاندازد .

۲۸- انتخاب کنندگان پس از دادن ورقه انتخاب و پس گرفتن تعرفه در صورت تنگی جای و اختلال نظم و ترتیب انتخاب و امر رئیس از مجلس انتخاب خارج خواهند شد .

۲۹- رئیس از حضور عده‌ای از انتخاب‌کنندگان در مجلس انتخاب مضايقه نخواهد نمود مگر اینکه موجب تنگی مکان و معطلی و بی‌نظمی امر انتخاب بشود در این صورت اطاعت امر رئیس لازم است .

۳۰- دخول در مجلس انتخاب با داشتن حربه ممنوع است .

۳۱- پس از انقضای وقت مجلس انتخاب یا نشان شدن تمام نمره‌ها در کتابچه ثبت تعرفه رئیس ختم انتخاب را بصورت بلند اعلان مینماید و پس از آن دیگر از کسی ورقه انتخاب قبول نمیشود .

۳۲- پس از اعلان ختم انتخاب رئیس جعبه انتخاب را در حضور اعضای انجمن نظار و حاضرین از انتخاب‌کنندگان خالی نموده امر باستخراج اسامی مینماید .

۳۳- کار اول تعیین عده اوراق انتخاب خواهد بود و نتیجه آن بتوسط منشی انجمن در صورت مجلس روز انتخاب ثبت میشود .

۳۴- پس از تعیین عده اوراق انتخاب یکی از اعضاء اسامی مرقومه روی اوراق را يك يك بصوت بلند میخواند و بیک نفر دیگر از اعضا میدهد .

۳۵- منشی مجلس باید اسامی که خوانده میشود در بالای صفحه کاغذی سیاه نموده هر چند دفعه که يك اسم مکرر میشود زیر آن برای شماره علامتی بگذارد .

۳۶- در صورتیکه روی اوراق انتخاب بیشتر یا کمتر از عده معینه در اعلان اسامی نوشته باشند نقضی در امر انتخاب حاصل نخواهد شد در صورت اول آن عده اسمی که زیاد نوشته شده از آخر ورقه خوانده نخواهد شد .

۳۷- از اوراق آنچه سفید یا لایقراً باشد یا آنکه صحیحاً معرفی انتخاب شده را نکند یا امضای انتخاب‌کننده را داشته باشد یا بیش از يك ورق باشد محسوب نخواهد بود ولی عیناً ضمیمه صورت مجلس میشود .

۳۸- بلافاصله پس از استخراج و شماره‌آراء رئیس نتیجه را بصوت بلند اعلان

مینماید و اوراق انتخاب را پاره و باطل مینماید باستثنای آنهاییکه در ماده فوق ذکر شد که ضمیمه صورت مجلس میشود .

۳۹- انتخاب شدگان اشخاصی خواهند بود که اکثریت نسبی آراء بطرف ایشان باشد .

۴۰- صورت مجلس انتخابات را منشی در دو نسخه تحریر نموده بامضای انجمن نظار میرساند يك نسخه بحاکم یا نایب الحکومه داده خواهد شد و نسخه دیگر با کتابچه ثبت تعرفه و اوراق مذکور در ماده ۳۸ در نزد یکی از اعضا که انجمن نظار معین کند امانت مینماید که پس از تشکیل بانجمن ایالتی یا ولایتی تسلیم نماید .

۴۱- در صورت تساوی آراء منتخب بحکم قرعه معین میشود .

۴۲- در صورتیکه تجدید انتخاب لازم شود جمعه آینده خواهد بود .

۴۳- اگر از انتخاب کنندگان و انتخاب شوندگان کسی در حین انتخاب شکایت یا ایرادی در امر انتخاب داشته باشد مانع از انجام انتخاب نخواهد شد ولی شرح آن شکایت باید در صورت مجلس درج شود .

۴۴- شکایات و ایرادات راجعه بانخابات باید در ظرف يك هفته بعد از ختم انتخابات بانجمن نظار اظهار شود تا انجمن رسیدگی نموده حکم خود را بدهد و نتیجه را ضمیمه صورت مجلس انتخاب نماید .

۴۵- متشکیان از انتخابات اگر از حکم انجمن نظار راضی نباشند می توانند پس از افتتاح انجمن ایالتی یا ولایتی شکایات خودشانرا در ظرف هفته اول تجدید نمایند و حکم انجمن ایالتی و ولایتی قطعی خواهد بود .

۴۶- حق اعتراض و ایراد بر انتخابات را اشخاصی دارند که حق انتخاب کردن و انتخاب شدن را داشته باشند .

۴۷- انجمن نظار یک هفته بعد از انجام انتخابات متفرق خواهد شد .

شرایط انتخاب کنندگان و انتخاب شوندگان بلوک

- ۴۸- انتخاب کنندگان و انتخاب شوندگان بلوک باید دارای صفات ذیل باشند
اولاً تابعیت ایرانیه ثانیاً کمتر نبودن سن از بیست و پنجسال ثالثاً داشتن زراعت و دادن مالیات رابعاً معروف نبودن بقتل یا سرقت خامساً داخل نبودن در خدمت نظامی .
- ۴۹- انتخاب شوندگان باید علاوه بر آنچه در ماده فوق ذکر شد کمتر از سی سال نداشته باشند و در امور محلی صاحب بصیرت و اطلاع باشند و داخل در خدمت دولتی نباشند .

ترتیب انتخاب اعضاء در بلوک

- ۵۰- از قریب یک نفر با انتخاب اهل قریه انتخاب میشود و تمام منتخبین قراء يك بلوک در مرکز بلوک جمع شده با یک نفر منتخب آنجا با اطلاع نایب الحکومه بلوک یک نفر را با کثرت آراء از میان خود منتخب نموده باعتبار نامه که امضای نایب الحکومه و انتخاب کنندگان را خواهد داشت بانجمن روانه میدارند و بمنازل خود مراجعت مینمایند.
- ۵۱- منتخبینی که از طرف اهالی قراء به مرکز بلوک برای انتخاب نماینده فرستاده می شوند باید اعتبار نامه با امضای ریش سفیدان قریه خود داشته باشند .
- ۵۲- منتخبین قراء مختارند اگر بخواهند برای نمایندگی در انجمن از اهل شهر کسی را انتخاب کنند .

ترتیب انجمن ایالتی

- ۵۳- يك هفته بعد از انجام انتخاب در شهرها انجمن ایالتی منعقد گشته مشغول امور راجعه بخود میشود رأی انجمن در غیبت مبعوثین توابع مناط اعتبار و اجراست.
- ۵۴- انجمن ایالتی اعتراضات به انتخابات را موافق قوانین مقرر رسیدهگی خواهد کرد و باید در ظرف یکماه پس از رسیدن اعتراضات بانجمن آنها را قطع و فصل

کنند چنانچه رجوع اعتراضات بمحاکم عمومی لزوم یابد ابتدای آن یکماه از روزی خواهد بود که این ارجاع مقرر میشود رسیدگی و محاکمه انجمن فقط در ایرادات مرقومه درورقه اعتراضیه است .

۵۵- اعضای انجمن ایالتی که انتخاب آنها مورد ایراد است تا زمانی که ایرادات به ثبوت نرسیده میتوانند در اجلاسات حضور بهم رسانیده رأی دهند .

۵۶- هر يك از اعضای انجمن میتواند از عضویت استعفا نماید و همچنین انجمن یا شورای ملی میتواند یکی از اعضاء انجمن را بعد از ثبوت تقصیر بحکم قانون از عضویت انجمن معاف دارند .

۵۷- هر يك از اعضاء که شرط عضویت از وی سلب شود بحکومت انجمن از عضویت معاف میشود .

۵۸- هر يك از اعضاء که درده اجلاس متوالی بدون عذر موجه در انجمن حاضر نشود بحکم انجمن از عضویت خارج میشود .

۵۹- هر عضوی که موافق مواد فوق از عضویت معاف شده باشد می تواند در این خصوص بمجلس شورای ملی شکایت کند تا بشکایت او رسیدگی شود .

۶۰- هر عضوی که میخواهد از عضویت استعفا نماید باید استعفاء خود را کتباً و صریحاً بر رئیس انجمن عرضه دارد تا از طرف انجمن بتوسط حکومت اقدامات لازمه در انتخابات عضو دیگری بجای او بشود .

۶۱- مدت دوره انتخابیه اعضای انجمنهای ایالتی چهار سال خواهد بود و پس از انقضای دو سال اول نصف از اعضاء بحکم قرعه از عضویت خارج و عوض آنها انتخاب میشود و از این بعد در رأس هر دو سال آن نیمه ای از اعضاء که دوره چهار سال عضویت آنها بسر آمده بموجب انتخاب جدید تبدیل یا تجدید میشود .

۶۲- در صورتی که عضوی قبل از انقضای دوره انتخابیه بسبب استعفا یا معاف

شدن از انجمن خارج بشود عوض او باید در ظرف يك ماه از محل خود انتخاب شده در انجمن حاضر بشود و انجمن ایالتی باید مواظب اجرای این امر باشد .

۶۳ - انجمن ایالتی در تمام سال منعقد خواهد بود ولی در سه ماه تابستان در هر ماه نك اعضا بحکم قرعه حق تعطیل دارند .

۶۴ - در موقع افتتاح انجمن اعضائیکه حاضر هستند یک نفر رئیس یک نفر نایب رئیس و دومی از میان خود با کثرت آراء برای یکسال انتخاب خواهند نمود و در این موقع باید اقلاً سدرع از اعضا حضور داشته باشند .

۶۵ - انجمن های ایالتی موافق نظامنامه داخلی امور داخلی خود را مرتب خواهند کرد .

۶۶ - انجمنهای ایالتی میتوانند يك یا چند نفر از اعضا انجمن را برای رسیدگی باموریکه راجع بآنهاست مأمور نمایند .

۶۷ - رؤسای شعب مختلفه ادارات دولتی در ایالت باید اطلاعات کتبی و شفاهی که انجمن بخواهد و راجع بآن ایالت باشد بدهند .

۶۸ - انجمن ایالتی میتواند مستقیماً بدون واسطه حاکم مکاتبه با شعبات مختلفه ادارات دولتی در ایالت بنماید به استثنای اداراتیکه در تحت ریاست خود حاکم واقعند که در اینصورت طرف مکاتبات خود حاکم خواهد بود .

۶۹ - حاکم یا معاون او حق حضور و نطق در اجلاس انجمن ایالتی دارد مگر در مواردی که بمحاسبات حکومتی رسیدگی میشود .

۷۰ - اجلاس انجمن علنی است ولی بر حسب خواهش پنج نفر از اعضا یا حاکم یا رئیس با رعایت اکثریت آراء میتوان مجلس محرمانه بدون حضور تماشاچی تشکیل داد .

۷۱ - اشاعه صورت مجلس محرمانه موقوف برای کسی است که انجمن محرمانه را خواسته است .

۷۲ - نظم داخلی انجمن بعهده رئیس است هر يك از اعضاء كه برخلاف نظم انجمن رفتار نماید بحكومت خود انجمن موافق نظامنامه داخلی مجازاتش مقرر میشود و اگر از غیر اعضا حرکی مخالف انتظامات مجلس ظهور کند رئیس میتواند بتوسط مأمورین نظمیه که در تحت اطاعت او هستند مقصرا اخراج یا توقیف کند و عده مأمورین نظمیه برای انجمن ایالتی از شش الی دوازده نفر و برای انجمن ولایتی از دو الی شش نفر مقرر است .

۷۳ - در صورتیکه در انجمن جنحه یا جنایتی واقع شود صورت واقعه را رئیس امضاء میکند و بمحکمه که در این باب باید حکم کند میرساند .

۷۴ - در صورتیکه برای حفظ نظم داخلی انجمن حضور دسته از مأمورین نظامی یا نظمیه لازم باشد رئیس میتواند بقدر کفایت آنها را از حاکم بخواهد .

۷۵ - در صورتی که بیش از نصف اعضاء حاضر باشند شروع به مذاکرات می شود .

۷۶ - برای تحصیل رأی اقل حضور دو نلت از اعضاء لازم است .

۷۷ - در صورتیکه عده اعضاء در اجلاسی از عده مقرر کمتر باشد مذاکرات و کسب رأی موکول بمجلس آینده میشود و در اجلاس ثانی بدون مراعات عدد مذاکرات میشود و اکثریت آراء حاضرین مناط اعتبار خواهد بود و در صورت مجلس انجمن اسامی غائبین باید نوشته شود .

۷۸ - در صورتیکه ربع اعضاء حاضر خواهش کنند کسب رأی مخفی میشود .

۷۹ - در صورت تساوی آراء رأی رئیس بمنزله دو رأی محسوب است در انتخاب

اشخاص حتماً رأی مخفی گرفته میشود و نتیجه رأی وعده رأی دهندگان باید در صورت مجلس ثبت گردد.

۸۰ - همه روزه صورت مجلس رسمی بطور خلاصه باید مرتب و محرر شود و در ظرف چهل و هشت ساعت بعد از اختتام هر اجلاسی آن صورت بروزنامه نویسان در صورت مطالبه داده شود .

۸۱ - روزنامه‌های محلی هرگاه عقاید خود را در خصوص مذاکرات انجمن خواسته باشند طبع نمایند باید قسمتی از صورت مجلس انجمن را که مربوط به آن است نیز درج نمایند و الا مورد مؤاخذه و موافق قانون انطباعات مجازات میشوند.

۸۲ - صورت مجالس باید بتوسط یکی از منشیان نوشته شده در ابتدای اجلاس آینده به اعضای رئیس و منشی برسد و این صورت باید محتوی باشد بر مذاکرات و اسامی اعضائیکه داخل در مباحثه شده اند و خلاصه اظهارات آنها .

۸۳ - کلیه اشخاصیکه حق انتخاب دارند یا در ولایات مالیات بده باشند حق دارند صورت مجالس علنی را بخوانند و از روی آنها صورت بردارند و بتوسط روزنامهجات منتشر سازند .

۸۴ - کلیه مذاکرات و مباحثاتیکه خارج از وظیفه انجمن است از درجه اعتبار ساقط است و بموقع اجرا گذارده نمیشود هر کس حق دارد به این قبیل اقدامات که خارج از وظیفه انجمن است ایراد و اعتراض کند .

۸۵ - اعلیحضرت همایونی بتصویب وزیر داخله نظر بدلائل مسوجه میتواند انجمنی را بموجب فرمان مرخص و در همان فرمان امر بتجدید انتخاب فرماید که در ظرف یکماه امر انتخابات جدیده انجام یابد و باید انجمن بعد از تکمیل امر انتخابات بفاصله بکرفته تشکیل یابد و منعقد شود.

۸۶ - مردم مختارند که هر کدام از اعضاء سابق را که بخواهند و از آنها رضایت داشته باشند دوباره انتخاب نمایند .

فصل دوم

در وظایف انجمنهای ایالتی

۸۷ - وظایف انجمنهای ایالتی منحصر است بظارت در اجرای قوانین مقرر و رسیدگی و قرارداد در امور خاصه ایالت موافق شرح ذیل یا اخطار و صلاح اندیشی در صرفه و امنیت و آبادی ایالت .

۸۸ - ایجاد قانون از وظیفه انجمنهای ایالتی خارج است .

۸۹ - انجمنهای ایالتی میتوانند در کلیه شکایاتی که از حاکم ایالات و ولایات میرسد رسیدگی کرده هر گاه رفتار حاکم برخلاف قانون باشد نقض قوانین را با اخطار نمایند و در صورت عدم ظهور نتیجه مراتب را با ادارات مرکزی دولت اظهار داشته احقاق حق منظلمین را بخواهند .

۹۰ - مادامیکه ادارات عدلیه تشکیل نشده در صورتیکه کسی از حکمی که در باره او از یکی از محکمه‌های عرفیه صادر شده باشد بانجمن شکایت و نظلم کند انجمن میتواند در همان محکمه امر باستیناف و تجدید رسیدگی کند و اگر این استیناف رفع شکایت محکوم علیه را نکند انجمن حق دارد رسیدگی در آن امر را با ادارات مرکزیه ارجاع کند .

۹۱ - انجمن ایالتی حق نظر در وصول و ایصال مالیات بهره‌نویان که موافق قانون مقرر شده باشد دارد تصفیه شکایات راجعه بمالیات و همچنین تحقیق در باب استدعای نخفیقات و تشخیص امر آفات بر عهده انجمن هاست و نتیجه تحقیقات بتوسط حاکم ایالت باید بوزارت مالیه ابلاغ شود که با تصویب وزارت مالیه بموقع اجرا گذارده شود .

۹۲ - انجمن ایالتی میتواند در مواردی که برای مصارف محلی از قبیل راه سازی و تأسیس مدارس و پل سازی و غیره وجهی لازم شود آن وجه را به نسبت تقسیم مالیات همان محل سرشکن اهالی نمایند موافق حدی که در قانون ماده مقرر است

۹۳ - انجمن ایالتی می تواند در موقع احتیاج برای احداث باره تأسیسات عام المنفعه از قبیل راه و پل و مدرسه و غیره ها مبلغی استقراض کند مشروط بر اینکه محل ادای آن استقراض از عایدات معمولی یا فوق العاده همان ایالت باشد و این استقراض بدون تصویب مجلس شورای ملی و امضای ملوکانه صورت پذیر نخواهد شد .

۹۴ - در صورتی که انجمن اخذ مالیاتی فوق العاده علاوه بر حدود مقرر لازم داند باید موافق قانون اساسی بتصویب مجلس شورای ملی برسد .

۹۵ - مالیات فوق العاده فقط بمحلی تعلق میگیرد که فائده تأسیسات مذکوره در مواد فوق راجع بآن است چنانچه فائده تأسیسات راجع بتمام ایالت باشد مالیات هم سرشکن تمام ایالت میشود و اگر فائده آن به بلد یا بلوکی خاصه تعلق گیرد مالیات مزبور هم فقط از همان بلد یا بلوک گرفته خواهد شد .

تنبیه - وجوهیکه بموجب مواد فوق برسبیل فوق العاده سرشکن اهالی میشود باید بنسبت مالیاتی باشد که پس از تمیزی جدید مقرر خواهد شد .

۹۶ - قراردادهای انجمن در امور ذیل با کثرت آراء واجب الاجر است مگر آنکه حاکم در مدت بیست روز پس از صدور حکم اخطار کند که قرارداد انجمن مخالف قانون یا خارج از وظیفه انجمن است و نسخ آن را بخواهد اگر انجمن متقاعد نشد حاکم باید ناسخ آن قرارداد را در ظرف دو ماه بتصویب مجلسین و صحه همایونی صادر نماید والا قرارداد انجمن باید بموقع اجرا گذارده شود .

۹۷ - قراردادهای مذکوره در ماده فوق از قرار ذیل است :

(اول) در خصوص خرید و فروش و معاوضه اموال منقوله و غیر منقوله ایالتی باستثناء ابنیه حکومتی و محکمه ها و مدارس و مجلس ها و عمارات نظمی و اشیاء منقوله

متعلق بآنها (دوم) در ترتیب اداره و نگاهداری اموال منقوله و غیر منقوله (سوم) در اجاره و استجاره مستغلات و املاک برای صرفه یا رفع حاجت ایالت (چهارم) در خارج کردن عمارت یا مالکی از تصرف اداره و بتصرف اداره دیگر دادن باستثناء ابنیه حکومتی و محکمه‌ها و مدارس و مجسها و عمارات نظمی که باید بتصویب ادارات مرکزی باشد (پنجم) در رد و قبول عطا یا نسبت بایالت مشروط بر آنکه اعتراضی بر آنها نشده باشد (ششم) در بیمه کردن عمارات و ابنیه ایالتی (هفتم) در اداره شوارع ایالتی و رسیدگی بنقشها و بازدید کارهایی که برای ساختن و تعمیر راههای ایالتی لازم است و در تعیین اداراتی که ساختن و مرمت این راهها بآنها باید واگذار شود و در باب طرق شوسه و غیره که در تحت امتیاز خارجه یا داخله است وظیفه انجمن فقط نظارت است بر اینکه بشروط مقرره امتیاز نامه عمل شده باشد و در صورتیکه انجمن تخلفی از مواد امتیاز نامه معلوم دارد باید ملاحظات خود را بدون مداخله بوزارت فواید عامه اطلاع دهد (هشتم) در اداره شوارع عمومی که منافع آنها بچندین ولایت میرسد و تعیین بلوکاتی که باید شرکت در ایجاد و نگاهداری آن راهها بنمایند و تعیین وجه سالیانه پس از تحصیل آراء انجمنهایی که در این امر شرکت دارند و تقسیم وجوهی که دولت بایالت از برای کلیه این قبیل راهها می‌دهد و تعیین اداراتی که ساختن این شوارع بآنها واگذار میشود و تبدیل بی‌گاریها بوجوه نقدیه (نهم) در ایجاد وسائل عبور و حمل و نقل از قبیل کشتی‌های کوچک و کرجی جهت عبور از رودخانه‌ها و غیره و تعیین حق العبور (دهم) در رسیدگی بنقشه و بازدید کلیه کارهایی که مخارج آنها از وجوه ایالت داده میشود و تعیین اداره‌ای که اجرای این کارها بمعهده او محول خواهد شد (یازدهم) در رسیدگی به اظهارات اهالی بلوکات و قریه و مشرکتها و اشخاص مختلفه برای کمک نقدی در انجام کارهایی که منافع ایالتی دارد (دوازدهم) در تعیین سهم نقدی ایالت در مخارجی که منافع آنها هم بایالت هم به بلوکات میرسد (سیزدهم) در حفظ حقوق علائق و املاک ایالتی در محکمه‌ها (چهاردهم) در رسیدگی

بمحاسبات مرصخانه‌های ایالتی و همچنین قرارداد با مرصخانه‌های متفرقه در خصوص پذیرفتن مرضای فقرا (پانزدهم) در اداره دارالایتام (شانزدهم) در تعیین سهم بلوکت جهت مخارج مرصخانه‌ها و دارالایتام و تشخیص مأخذ این تقسیم (هفدهم) در تأسیس و اداره کردن دارالعجزه ایالتی (هجدهم) در تأسیس و اداره صندوق وظیفه برای مأمورینی که حقوق آنها از وجوه ایالتی برداشته می‌شود و بواسطه پیری و ناتوانی و قدمت خدمت معاف از خدمت شده‌اند و همچنین برای ورثه اشخاصی که در سر خدمت و قات کرده‌اند (نوزدهم) در معاونت نقدی برای تکمیل تحصیل شاگردان قابل بی بضاعت بموجب راپرت مفتشین انجمنهای علمی و ادارات مدارس و سلب این امتیاز در صورت عدم اسنحقاق یا ظهور تقصیر (بیستم) در تأسیس مجلس امتحان برای انتخاب شاگردانی که بآنها جهت تکمیل تحصیل معاونت می‌شود (بیست و یکم) در رسیدگی باختلافاتی که مابین دو یا چند بلوک در خصوص تقسیم مخارج مشترک حاصل شود (بیست و دوم) در رسیدگی بقراردادهای انجمن‌های بلدی در خصوص برقرار نمودن یا توقیف یا تغییر دادن مکانها و میدانیائیکه جهت بارانداز و فروش اتمعه دائما یا موقتا برقرار می‌شود (بیست و سوم) در دریافت بلوکی خارج کردن و جزو بلوک دیگر محسوب داشتن یا موافقت انجمنهای ولایتی (بیست و چهارم) در رسیدگی بصورت اسامی اشخاصی که در بلوک حق انتخاب کردن دارند .

۹۸ - چون انجمن‌های ایالتی بصیرت در امور و حوائج ایالات دارند لازم است اولیای دولت قبل از اقدام به تغییرات در ایالات رأی انجمن‌های مزبوره را بخواهند ولی مجبور به پیروی رأی آنها نیستند .

۹۹ - اولیای دولت باید در مسائل ذیل رأی انجمن را بخواهند: اول در صورتیکه بخواهند حدود ایالت یا بلوکات و یا مقر حکومت را تغییر بدهند دوم در صورتیکه بخواهند بعضی از مراتع را تبدیل به جنگل نمایند .

۱۰۰ - صلاح اندیشی در وجوهی که از خزانه دولتی برای مخارج عمومی ایالت

بعنوان کمک داده میشود بعهده انجمن ایالتی است و باید از قرارداد انجمن بی اندازه تجاوز نشود .

۱۰۱ - درخصوص اعانه‌هایی که از طرف ادارات دولتی برای مخارج مساجد و تأسیسات خیریه یا معاونت در ایجاد یا مرمت مدارس و دارالعیزه و همچنین کمک بانجمن های زراعتی و فلاحتی میشود انجمن میتواند صلاح اندیشی خود را با رعایت ترتیب اهمیت با ادارات دولتی اظهار نماید .

۱۰۲ - انجمن ایالتی میتواند بتوسط رئیس انجمن ایرادات خود را در امریکه راجع بمنافع ایالت است و همچنین اعتراضاتی که درخصوص ترتیب و حوائج ادارات متعلقه بایالت دارد بوزار تخانبا اظهار کند .

۱۰۳ - در کلیه امور معاشی و اداره انجمن ایالتی میتواند رأی خود را اظهار کند لیکن در امور سیاسی حق مذاکره ندارد .

تنبیه - امور سیاسی عبارت از مسائلی است که راجع باصول اداره و قوانین اساسی مملکت و پلیتیک دولت باشد .

۱۰۴ - ایرادات انجمن درخصوص منافع ایالتی یکی از ملاحظات سه گانه ذیل راجع تواند شد . (اول) اینکه در اجرای آن امور منافع مخصوصه آن ایالت منظور نشده باشد (دوم) آنکه از منافع مخصوصه آن ایالت صرف نظر کرده باشند (سوم) آنکه بملاحظه منافع دیگر چشم از منابع آن ایالت پوشیده باشند

فصل سوم - بودجه محاسبات ایالت و ولایت

۱۰۵ - هر ایالت یا ولایت صاحب بودجه خواهد بود که جمع و خرج معمولی و فوق العاده آن از قرار تفصیل ذیل است .

۱۰۶ - جمعهای معمولی بودجه ایالت یا ولایت از این قرار است (اول) وجهی که بعد از ممیزی و تعدیل مالیات بر طبق قانون مالیه و بر حسب حکم دولت و تصویب

مجلس شورای ملی از مالیات هریالت و ولایتی برای مخارج محلی آنجا واگذار میشود (دوم) منافع اموال ایالتی یا ولایتی (سوم) منافع حاصله از حق العبور طرق و معابر بیکه بتوسط ایالت و ولایت ساخته شده و حق اخذ آن را دارند (چهارم) سهمی که بلوکات از بابت نگاهداری طرق و شوارع بایالت یا ولایت میدهند جمعهای فوق العاده ایالات و ولایات از قرار ذیل است (اول) مالیات فوق العاده که بر حسب اقتضای ضرورت و بحکم قانون موقتاً علاوه بر معمول دریافت میشود (دوم) وجده استقراض که در موقع لزوم بر حسب قانون استقراض آن تصویب میشود (سوم) عطیات و بخششهاییکه بایالات و ولایات میشود (چهارم) قیمت اموال ایالتی که بفروش رسیده باشد (پنجم) سایر فواید متفرقه که بر حسب اتفاق ممکن است پیدا شود .

۱۰۷ - مخارج معمولی بودجه ایالت یا ولایت از قرار ذیل است (اول) اجاره یامرمت دارالحکومه و همچنین اثاثیه و مرمت آن (دوم) اجاره یامرمت محل و اثاثیه که برای انجمن معارف لازم است (سوم) اجاره یامرمت قراولخانهها و محل قراسورانها (چهارم) اجاره یامرمت محاکم عدلیه و اثاثیه آنها (پنجم) مخارج طبع و انتشار اعلانات و صورت های لازمه از اسامی اشخاصی که حق انتخاب در ایالت یا ولایت دارند (ششم) کلیه مخارجی که از طرف دولت بعد از ایالت یا ولایت محول است (هفتم) ادای اقساط قروض ایالتی .

۱۰۸ - مخارج فوق العاده بودجه ایالت یا ولایت مخارجی است که بطور موقتی و اتفاقی ضرورت پیدا میکند .

۱۰۹ - وجوهیکه در يك دوره معامله مالیاتی که عبارت از یکسال شمسی است بمصرف مقرر در بودجه نرسیده باشد در بودجه سال بعد بعنوان همان مصرف بخرج منظور میشود و هرگاه در يك دوره دخل بودجه از مخارج مقرر بیشتر باشد باقی بودجه آن سال در بودجه سال بعد اباوجمی میشود انجمن مصارف آنرا معین مینماید .

۱۱۰ - مأمور مالیه هر يك از ایالات یا ولایات باید مواظبت نماید كه وجوه عایدی ایالت وصول شود و مسئولیت امر بعهده او محول است حكم ایصال این وجوه باید از طرف حاكم به مأمور مالیه ابلاغ شود

۱۱۱ - مأمور مالیه باید موافق میزان بودجه و برطبق حواله حاكم وجوه مخارج را بپردازد

۱۱۲ - انجمن ایالتی یا ولایتی بودجه سالیانه را كه حاكم ترتیب داده است رسیدگی نموده با كثریت آراء اصلاح مینماید و این بودجه پس از آنكه در انجمن تصویب شد باید بتصویب وزارت مالیه برسد

۱۱۳ - حاكم باید در ماه اول هر سال جزء كلیه مخارج سال گذشته را بانجمن ارائه دهد .

۱۱۴ - بودجه ایالت باید طبع و مجاناً منتشر شود

فصل چهارم - در تشکیل انجمنهای ولایتی

۱۱۵ - ولایت قسمتی از مملکت است كه دارای يك شهر حاكم نشین و توابع باشد اعم از اینکه حكومت آن تابع پایتخت یا تابع مركز ایالتی باشد

۱۱۶ - در شهر حاكم نشین هر ولایتی انجمنی موسوم بانجمن ولایتی منعقد می شود

۱۱۷ - اعضای انجمنهای ولایتی مركب خواهند بود از منتخبین شهر حاكم نشین و مبعوثینی كه از بلوكات و توابع آن ولایت بانتخاب اهالی آنها فرستاده میشوند

۱۱۸ - عده منتخبین شهر حاكم نشین كه محل انعقاد انجمن ولایتی است شش نفر خواهد بود

۱۱۹ - عده مبعوثینی كه از بلوكات و توابع آن ولایت بانجمن ولایتی فرستاده

میشوند مطابق عده بلوكات و توابع آن ولایت خواهد بود

۱۲۰ - هر يك از بلوكات و توابع ولایتی فقط يك نفر منتخب بانجمن ولایتی

خواهد فرستاد که در بلاد موافق قواعد انتخابات شهرها و در بلوک موافق ترتیب انتخاب بلوک معین میشود

۱۲۱- هر يك از ایالات عمده که در قلمرو ولایتی هستند میتوانند يك نفر منتخب بانجمن ولایتی بفرستند

۱۲۲- وظایف و ترتیبات انجمنهای ولایتی در قلمرو هر ولایت که عبارت از شهر و توابع و بلوکات آن است مطابق خواهد بود با وظایف و حقوقیکه برای انجمنهای ایالتی مقرر شده ولی انجمنهای ولایاتی که جزء ایالتی هستند در مطالب لازمده بانجمن ایالتی که در کرسی آن ایالت تشکیل میشود رجوع خواهند نمود و ولایاتی که مستقل هستند و در تحت ایالت دیگر نیستند مستقیماً با ادارات مرکزی دولت که در دارالخلافه است طرف میشوند

تبصره- انجمن ایالتی در مرکز ایالت و انجمن ولایتی در شهر حاکم نشین ولایت برقرار خواهد بود لایغر

محل مهر مبارك

جناب اشرف اتابك اعظم این نظامنامه انجمن ایالتی و ولایتی ملاحظه شد صحیح است

شهر ربيع الثانيه ۱۳۲۵

معمول و مجری دارید

قانون بلديه

مصوب ۲۰ ربیع الثانی ۱۳۲۵ قمری

فصل اول - قواعد کلیه

۱- مقصود اصلی تأسیس بلديه حفظ منافع شهرها و ایفای حوائج اهالی شهر نشین است .
۲- امور راجعه ببلديه از قرار تفصیل است (اولاً) اداره کردن آنچه اهالی شهر برای اصلاح امور بلديه بموجب قانون میدهند (ثانیاً) اداره کردن اموال منقوله و غیر منقوله و سرمایه‌ها تیکه متعلق بشهر است (ثالثاً) مراقبت در عدم تحطی آذوقه شهر بوسائل ممکنه (رابعاً) ساختن و پناک نگاهداشتن کوجه‌ها و میدانه‌ها و خیابانها از پیاده رو و کالسکه رو و باغهای عمومی و مجاری میاه و زیر آبها و پلها و معابر و غیره و همچنان روشن کردن شهر و تقسیم آبهای شهری و مراقبت در تنقیه قنوات و پاکیزگی حمامها (خامساً) مراقبت در دفع تکدی و تأسیس دارالمساکین و دارالعجزه و مریضخانه‌ها و امثال آن (سادساً) معاونت در اقدامات حفظ الصحه و حفظ دواب و حشم و تأسیس دوآخانه‌ها و امثال آن (سابعاً) مواظبت در اینکه معا بر شهری موافق نقشه معینی باشد و اقدامات مقتضیه بر ضد حریق و سایر بلیات سماوی وارضی بعمل آید (ثامناً) بیمه آبنیه متعلق بشهر از حریق (تاسماً) معاونت در تکثیر معارف و مساعدت در دایر نمودن کتابخانه‌ها و قرائتخانه‌ها و موزه‌ها و حفظ و مرمت مساجد و مدارس و آبنیه عتیقه (عاشراً) مساعدت با دولت در ساختن بازارها و نمایشگاههای تجارتی و کلیتاً مراقبت رواج حرقت و تجارت شهر و دایر نمودن محل تشخیص اسعار و معاملات عمومی .

۳- دایره اقدامات بلديه مختص بحدود شهر و اراضی متعلقه بشهر است .

۴- انجمن و اداره بلديه میتواند باسم شهری بخر و ببرد و هر گونه معاملات نماید و

این قانون بموجب قانون ۳۰ اردیبهشت ۱۳۰۹ نسخ شده است .

بجایای لازم شکایت کند و در محاکمات عدلیه اقامه دعوا نماید و مدعی و مدعی علیه واقع شود .

- ۵- اراضی کوچه‌ها و میدان‌ها و پیاده‌روها و معابر و رودخانه‌ها و سواحل رودخانه‌ها و زیرآبها و غیره هر چند که متعلق بشهر است محل استفاده عموم ناس است .
- ۶- وجوهی که اهل شهر برای مصارف بلدیہ میدهند باید بحکم قانون باشد .
- ۷- حاکم شهر باید مراقبت نماید که اقدامات بلدیہ مخالف با این نظامنامه نباشد .
- ۸- اداره بلدیہ حق دارد که مهر معینی باسم شهر داشته باشد .

فصل دوم

در تشکیل انجمن بلدیہ

- ۹- هیئت بلدیہ مرکب است از انجمن بلدیہ و اداره و شعب جزو آن .
- ۱۰- انجمن بلدیہ مرکب است از اعضای که از محلات شهر بترتیب ذیل انتخاب میشوند .
- ۱۱- عده اعضای انجمن بلدیہ در شهرهای کوچک شانزده و در شهرهای متوسط بیست و در شهرهای بزرگ سی نفر خواهد بود که با رعایت وسعت و جمعیت بمحلات شهر تقسیم میشوند .

شرایط انتخاب کنندگان و انتخاب شوندگان

- ۱۲- انتخاب کنندگان اعضای انجمن بلدیہ باید دارای شرایط ذیل باشند (اولاً تابعیت ایرانیه (ثانیاً) اکمال بیست و یک اقل (ثالثاً) دادن مالیات یا داشتن خانه یا مستغل یا اراضی در حدود شهر که در شهرهای بزرگ هزار و در شهرهای متوسط پانصد و در شهرهای کوچک سیصد تومان ارزش داشته باشد .
- ۱۳- ادارات علمیه و خیریه نیز در صورتیکه صاحب چنین مستغلی یا زمینی در شهر باشند حق فرستادن و کپی برای شرکت در انتخابات دارند کذا که شرکتها و اشخاصیکه تجارتخانه و حجره معینی دارند حق شرکت در انتخاب را دارند ولو اینکه صاحب خانه یا مستغل یا اراضی بطوریکه ذکر شد نباشند .
- ۱۴- اگر خانه یا مستغل یا زمینی مابین چند نفر مشترک باشد یکی از شرکاء میتواند موافق قرارداد سایر شرکاء در انتخابات حاضر شود .

- ۱۵- اشخاص ذیل حق انتخاب ندارند (اولاً) اشخاصیکه بواسطه جنحه و جنایتی مجازات قانونی دیده‌اند (ثانیاً) اشخاصی که معروف بارتکاب قتل و سرقت باشند (ثالثاً) ورشکسته بقصر (رابعاً) اشخاصیکه از بابت عوارض بلدیه بقایا دارند و بیش از نصف عوارض سالیانه را نپرداخته‌اند (خامساً) طایفه نسوان (سادساً) اشخاص خارج از رشد .
- ۱۶- اشخاص ذیل از شرکت در انتخابات بشرط ممنوعت (اولاً) حکام و معاونین آنها در محل حکومت (ثانیاً) عمال نظامیه شهری که در آن انتخابات بعمل می‌آید (ثالثاً) مأمورین نظامی بری و بحری داخل در نظام .
- ۱۷- شرایط انتخاب شدن همان شرایط انتخاب کردن است بعلاوه باید انتخاب شوندگان سواد فارسی کامل داشته و سنشان کمتر از بیست و پنج نباشد و داخل در خدمت دولتی نباشند .
- ۱۸- اشخاصیکه انتخاب میشوند باید قبل از وقت با خودشان داوطلب انتخاب شدن باشند و یا بتکلیف انتخاب کنندگان قبول انتخاب شدن را نموده باشند .

ترتیب انتخاب اعضاء

- ۱۹- برای انتخاب اعضاء انجمن نظارتی از معاریف انتخاب کنندگان از محلات شهر تشکیل می‌باید که در تحت نظارت حاکم یا نایب الحکومه یا معاونشان خواهد بود .
- ۲۰- عدده اعضاء انجمن نظارت مطابق خواهد بود با عدده محلات شورولی کمتر از شش نفر نخواهد بود .
- ۲۱- پس از تشکیل اعضاء انجمن از میان خودشان يك نفر رئیس و يك منشی انتخاب خواهند نمود .
- ۲۲- نظام مجلس و حفظ قوانین انتخاب باریس و نوشتن صورت مجلس هر اجلاس یا منشی خواهد بود .
- ۲۳- انجمن نظارت فقط مشغول امر انتخاب خواهد بود و دخالت در امر دیگر نخواهد نمود .
- ۲۴- انجمن نظارت اعلانی مرتب نموده دو هفته قبل از روز انتخاب که جمعه خواهد بود در شهر اشاعه میدهد .
- ۲۵- اعلان مذکور در ماده فوق مطالب ذیل را دارا خواهد بود .
- (اول) محل ایام و اوقاتیکه انجمن نظارت حاضر خواهد بود برای دادن تعرفه یا مشخصی که شرایط انتخاب کردن را دارا هستند (دویم) مواد دوازده تا هیجده این قانون را (سیم) محل روز و مدتیرا که انجمن نظارت حاضر خواهد بود برای گرفتن اوراق انتخاب از دارندگان

- تعرفه انتخاب (چهارم) عدهٔ اعضای که باید انتخاب شوند .
- ۲۶- محل اجتماع انجمن نظار حتی المقدور قسمی انتخاب خواهد شد که در هرگز شهر واقع باشد تا مردم بتوانند بسهولة و آزادی ورود کرده تعرفه بگیرند یا روزانتهخاب رأی بدهند مثل مساجد و مدارس .
- ۲۷- تعرفه‌ای که بانمره و تاریخ بمهر اعضای انجمن نظار یا انتخاب کنندگان داده میشود محتوی اسم خود و پدرو سن و شغل و منزل انتخاب کننده خواهد بود همچنین تعیین روز و محلی را مینماید که دارندهٔ تعرفه باید حاضر شده رأی خود را بدهد .
- ۲۸- انجمن نظار تعرفه‌هایی را که می‌دهد به ترتیب نمره در کتابچه ثبت خواهد نمود .
- ۲۹- در روز انتخاب که فقط يك روز خواهد بود و بوسیله اعلان و تعرفه معین گردیده انجمن نظار از صبح تا شام در محلی که معین شده حاضر میشود .
- ۳۰- در روز انتخاب انجمن اقلا ده ساعت برای تحصیل آراء حاضر خواهد بود ساعت افتتاح و اختتام مجلس انتخاب قبل از وقت اعلان خواهد شد .
- ۳۱- پس از انقضای وقتی که معین شده دیگر ورقه انتخاب از کسی قبول نخواهد شد .
- ۳۲- دادن رأی باید مخفی باشد و از این جهت دارندهٔ تعرفه باید قبل از دخول بمجلس انتخاب مطابق عده که اعلان شده است اسم يك یا چند نفر را که دارای شرایط انتخاب شدن باشند روی کاغذ سقید بی نشان نوشته تا کند و با خود داشته باشد .
- ۳۳- پس از حضور اعضای انجمن و افتتاح مجلس انتخاب در ساعتی که اعلان شده قبل از شروع بگرفتن اوراق انتخاب رئیس انجمن نظار جمعیه‌ای که برای ضبط اوراق انتخاب است در حضور اعضای انجمن و حاضرین از انتخاب کنندگان باز نموده خالی بودن آنرا مینماید .
- ۳۴- دارندگان تعرفه برای ورود بمجلس انتخاب باید تعرفه و ورقه انتخاب خود را در دست داشته باشند .
- ۳۵- اشخاصیکه تعرفه ندارند حق دخول و مزاحمت را ندارند .
- ۳۶- هر يك از دارندگان تعرفه پس از ورود بمجلس انتخاب در کمال آرامی تعرفه و ورقه انتخاب خود را بر رئیس خواهد داد .
- ۳۷- رئیس نمره تعرفه را بصورت بلند میگوید تا یکی از اعضاء انجمن نمره را در کتابچه ثبت تعرفه پیدا نموده نشان کند پس از نشان نمره رئیس تعرفه را بصاحبش رد نموده و ورقه انتخاب او را بدون نگاه کردن در جمعیه انتخاب میاندازد .
- ۳۸- انتخاب کنندگان پس از دادن ورقه انتخاب و پس گرفتن تعرفه در صورت تنگی جای و اختلال نظم و ترتیب انتخاب و امر رئیس از مجلس انتخاب خارج خواهند شد .

۳۹- رئیس از حضور عده‌ای از انتخاب‌کنندگان در مجلس انتخاب مضایقه نخواهد نمود مگر اینکه موجب تنگی مکان و معطلی و بی‌نظمی امر انتخاب بشود در اینصورت اطاعت امر رئیس واجب است .

۴۰- دخول در مجلس انتخاب با داشتن حربه ممنوع است .

۴۱- پس از انقضای وقت مجلس انتخاب یا نشان شدن تمام نمره‌ها در کتا بچه ثبت تعرفه رئیس ختم انتخاب را بصوت بلند اعلان مینماید و پس از آن دیگر از کسی ورقه انتخاب قبول نمیشود .

۴۲- پس از اعلان ختم رئیس جمیع انتخاب را در حضور اعضای انجمن نظار و حاضرین از انتخاب‌کنندگان خالی نموده امر باستخراج اسامی مینماید .

۴۳- کار اول تعیین عده اوراق انتخاب خواهد بود و نتیجه آن بتوسط منشی انجمن در صورت مجلس روز انتخاب ثبت میشود .

۴۴- پس از تعیین عده اوراق انتخاب یکی از اعضاء اسامی مرقومه روی اوراق رایك بك بصوت بلند میخواند و بیک نفر دیگر از اعضاء میدهد .

۴۵- منشی مجلس باید اسامی که خوانده میشود در بالای صفحه کاغذی سیاه نموده هر چند دفعه که يك اسم مکرر میشود زیر آن برای شماره علامتی بگذارد .

۴۶- در صورتیکه روی اوراق انتخاب بیشتر یا کمتر از عده معینه در اعلان اسامی نوشته باشند نقی در امر انتخاب حاصل نخواهد شد در صورت اول آن عده اسمی که زیاد نوشته شده از آخر ورقه خوانده نخواهد شد .

۴۷- از اوراق آنچه سفید یا لایقراً باشد یا آنکه صحیحاً معرفی انتخاب شده را نکند یا اعضای انتخاب‌کننده را داشته باشد یا بیش از يك ورق باشد محسوب نخواهد بود ولی عیناً ضمیمه صورت مجلس میشود .

۴۸- بلافاصله پس از استخراج و شماره آراء رئیس نتیجه را بصوت بلند اعلان مینماید و اوراق انتخاب را پاره و باطل مینماید، استثناء آنهاییکه در ماده فوق ذکر شد که ضمیمه صورت مجلس میشود .

۴۹- انتخاب شده گان اشخاصی خواهند بود که اکثریت آراء نسبتاً طرف ایشان باشد .

۵۰- صورت مجلس انتخابات را منشی در دو نسخه تحریر نموده بامضای اعضای انجمن نظار میرساند يك نسخه بچاکم یا نایب الحکومه داده خواهد شد و نسخه دیگر با کتا بچه ثبت تعرفه و اوراق مذکور در ماده فوق در تزد یکی از اعضاء که انجمن نظار معین کنند امانت مینماید که پس از تشکیل بانجمن بلدیہ تسلیم نماید .

۵۱- در صورت تساوی آراء منتخب بحکم قرعه معین میشود .

- ۵۲- در صورتیکه تجدید انتخاب لازم شود جمعه آینده خواهد بود .
- ۵۳- اگر از انتخاب کنندگان و انتخاب شوندگان کسی در حین انتخاب شکایت یا ایرادی در امر انتخاب داشته باشد مانع از انجام انتخاب نخواهد شد ولی شرح آن شکایت باید در صورت مجلس درج بشود .
- ۵۴- شکایات و ایرادات راجع با انتخابات باید در ظرف یک هفته بعد از ختم انتخابات بانجمن نظار اظهار شود تا انجمن رسیدگی نموده حکم خود را بدهد و نتیجه را ضمیمه صورت انتخاب نماید .
- ۵۵- متشکیان از انتخابات اگر از حکم انجمن نظار راضی نباشند پس از افتتاح انجمن بلدیہ شکایات خود شان را در ظرف هفته اول بانجمن بلدیہ اظهار نمایند حکم انجمن بلدی قاطعی خواهد بود .
- ۵۶- حق ایرادات و اعتراض بر انتخابات را اشخاصی دارند که حق انتخاب کردن و انتخاب شدن را داشته باشند انجمن نظار یک هفته بعد از انجام انتخابات متفرق خواهد شد .
- ۵۷- اسامی انتخاب شدگان برای انجمن بلدیہ بعد از اتمام انتخابات از طرف حاکم در روزنامه طبع خواهد شد .
- ۵۸- در شهرهای بزرگ برای تسهیل امر انتخاب انجمن نظار میتواند در هر محله شعبه جداگانه مرکب از شش نفر تشکیل نماید که بر ترتیب فوق منتخبین آن محله را تعیین کند .
- ۵۹- اعمال انجمن نظار و شعب آن ازدادن تعرفه و تحصیل آراء در روز انتخاب و غیره باید مقارن یکدیگر باشد و در یکروز اختتام پذیرد .

فصل سوم

ترتیب و وظایف انجمن بلدیہ

- ۶۰- یک هفته پس از انجام انتخاب اعضاء انجمن بلدیہ منعقد گشته مشغول امور راجعه بخود میشود .
- ۶۱- انجمن بلدیہ بعد از تشکیل اگر خللی در امر انتخاب یکی از محلات مشاهده نماید میتواند با اطلاع حکومت امر بتجدید انتخاب در آن محله نماید .
- ۶۲- انجمن بلدیہ مرکب است از اعضائیکه بمدت چهار سال بموجب این نظامنامه انتخاب میشود .
- ۶۳- اعضای انجمن بلدیہ قبل از شروع باجرای وظایف خود قسم یاد خواهند کرد که با کمال راستی و درستی تکالیف خود را انجام دهند .

۳۹- رئیس از حضور عده‌ای از انتخاب‌کنندگان در مجلس انتخاب مضایقه نخواهد نمود مگر اینکه موجب تنگی مکان و معطلی و بی‌نظمی امر انتخاب بشود در اینصورت اطاعت امر رئیس واجب است .

۴۰- دخول در مجلس انتخاب با داشتن حربه ممنوع است .

۴۱- پس از انقضای وقت مجلس انتخاب یا نشان شدن تمام نمره‌ها در کتا بچه ثبت تعرفه رئیس ختم انتخاب را بصوت بلند اعلان مینماید و پس از آن دیگر از کسی ورقه انتخاب قبول نمیشود .

۴۲- پس از اعلان ختم رئیس جعبه انتخاب را در حضور اعضای انجمن نظار و حاضرین از انتخاب‌کنندگان خالی نموده امر با استخراج اسامی مینماید .

۴۳- کار اول تعیین عده اوراق انتخاب خواهد بود و نتیجه آن بوسیله منشی انجمن در صورت مجلس روز انتخاب ثبت میشود .

۴۴- پس از تعیین عده اوراق انتخاب یکی از اعضاء اسامی مرقومه روی اوراق را يك بصوت بلند میخواند و دیگر از اعضاء میدهد .

۴۵- منشی مجلس باید اسامی که خوانده میشود در بالای صفحه کاغذی سیاه نموده هر چند دفعه که يك اسم مکرر میشود زیر آن برای شماره علامتی بگذارد .

۴۶- در صورتیکه روی اوراق انتخاب بیشتر یا کمتر از عده معینه در اعلان اسامی نوشته باشند نقصی در امر انتخاب حاصل نخواهد شد در صورت اول آن عده اسمی که زیاد نوشته شده از آخر ورقه خوانده نخواهد شد .

۴۷- از اوراق آنچه سفید یا ایقراً باشد یا آنکه صحیحاً معرفی انتخاب شده را نکند یا امضای انتخاب‌کننده را داشته باشد یا بیش از يك ورق باشد محسوب نخواهد بود ولی عیناً ضمیمه صورت مجلس میشود .

۴۸- بلافاصله پس از استخراج و شماره آراء رئیس نتیجه را بصوت بلند اعلان مینماید و اوراق انتخاب را پاره و باطل مینماید به استثناء آنهائیکه در ماده فوق ذکر شد که ضمیمه صورت مجلس میشود .

۴۹- انتخاب شده‌گان اشخاصی خواهند بود که اکثریت آراء نسبتاً بطرف ایشان باشد .

۵۰- صورت مجلس انتخابات را منشی در دو نسخه تحریر نموده با امضای اعضای انجمن نظار میرساند يك نسخه بحاکم یا نایب‌الحکومه داده خواهد شد و نسخه دیگر با کتا بچه ثبت تعرفه و اوراق مذکور در ماده فوق در نزد یکی از اعضاء که انجمن نظار معین کنند امانت میماند که پس از تشکیل بانجمن بلدیه تسلیم نماید .

۵۱- در صورت تساوی آراء منتخب بحکم قرعه معین میشود .

- ۵۲- در صورتیکه تجدید انتخاب لازم شود جمعه آینده خواهد بود .
- ۵۳- اگر از انتخاب کنندگان و انتخاب شوندگان کسی در حین انتخاب شکایت یا ایرادی در امر انتخاب داشته باشد مانع از انجام انتخاب نخواهد شد ولی شرح آن شکایت باید در صورت مجلس درج بشود .
- ۵۴- شکایات و ایرادات راجع با انتخابات باید در ظرف یک هفته بعد از ختم انتخابات یا انجمن نظار اظهار شود تا انجمن رسیدگی نموده حکم خود را بدهد و نتیجه را ضمیمه صورت انتخاب نماید .
- ۵۵- متشکیان از انتخابات اگر از حکم انجمن نظار راضی نباشند پس از افتتاح انجمن بلدییه شکایات خودشان را در ظرف هفته اول با انجمن بلدییه اظهار نمایند حکم انجمن بلدی قطعی خواهد بود .
- ۵۶- حق ایرادات و اعتراض بر انتخابات را اشخاصی دارند که حق انتخاب کردن و انتخاب شدن را داشته باشند انجمن نظار یک هفته بعد از انجام انتخابات متفرق خواهد شد .
- ۵۷- اسامی انتخاب شدگان برای انجمن بلدییه بعد از اتمام انتخابات از طرف حاکم در روزنامه طبع خواهد شد .
- ۵۸- در شهرهای بزرگ برای تسهیل امر انتخاب انجمن نظار میتواند در هر محله شعبه جداگانه مرکب از شش نفر تشکیل نماید که بترتیب فوق منتخبین آن محله را تعیین کند .
- ۵۹- اعمال انجمن نظار و شش آن از دادن عمره و تحصیل آراء در روز انتخاب و غیره باید مقارن یکدیگر باشد و در یکروز اختتام پذیرد .

فصل سوم

ترتیب و وظایف انجمن بلدییه

- ۶۰- یک هفته پس از انجام انتخاب اعضاء انجمن بلدییه منعقد گشته مشغول امور راجعه بخود میشود .
- ۶۱- انجمن بلدییه بعد از تشکیل اگر خللی در امر انتخاب یکی از مجلات مشاهده نماید میتواند با اطلاع حکومت امر بتجدید انتخاب در آن محله نماید .
- ۶۲- انجمن بلدییه مرکب است از اعضائیکه بمدت چهار سال بموجب این قانون انتخاب میشود .
- ۶۳- اعضاء انجمن بلدییه قبل از شروع با اجرای وظایف خود قسم یاد خواهند کرد که با کمال راستی و درستی تکالیف خود را انجام دهند .

۳۹- رئیس از حضور عده ای از انتخاب کنندگان در مجلس انتخاب مضایقه نخواهد نمود مگر اینکه موجب تنگی مکان و معطلی و بی نظمی امر انتخاب بشود در اینصورت اطاعت امر رئیس واجب است .

۴۰- دخول در مجلس انتخاب با داشتن حربه ممنوع است .

۴۱- پس از انقضای وقت مجلس انتخاب یا نشان شدن تمام نمره ها در کتابچه ثبت تعرفه رئیس ختم انتخاب را بصوت بلند اعلان مینماید و پس از آن دیگر از کسی ورقه انتخاب قبول نمیشود .

۴۲- پس از اعلان ختم رئیس جمعیه انتخاب را در حضور اعضای انجمن نظار و حاضرین از انتخاب کنندگان خالی نموده امر با استخراج اسامی مینماید .

۴۳- کار اول تعیین عده اوراق انتخاب خواهد بود و نتیجه آن بتوسط منشی انجمن در صورت مجلس روزا انتخاب ثبت میشود .

۴۴- پس از تعیین عده اوراق انتخاب یکی از اعضاء اسامی مرقومه روی اوراق را يك بصوت بلند میخواند و بیک نفر دیگر از اعضاء میدهد .

۴۵- منشی مجلس باید اسامی که خوانده میشود در بالای صفحه کاغذی سپاهه نموده هر چند دفعه که يك اسم مکرر میشود زیر آن برای شماره علامتی بگذارد .

۴۶- در صورتیکه روی اوراق انتخاب بیشتر یا کمتر از عده معینه در اعلان اسامی نوشته باشند نقصی در امر انتخاب حاصل نخواهد شد در صورت اول آن عده اسمی که زیاد نوشته شده از آخر ورقه خوانده نخواهد شد .

۴۷- از اوراق آنچه سفید یا لایقراً باشد یا آنکه صحیحاً معرفی انتخاب شده را نکند یا اعضای انتخاب کننده را داشته باشد یا بیش از يك ورق باشد محسوب نخواهد بود ولی عیناً ضمیمه صورت مجلس میشود .

۴۸- بلافاصله پس از استخراج و شماره آراء رئیس نتیجه را بصوت بلند اعلان مینماید و اوراق انتخاب را پاره و باطل مینماید به استثناء آنهایکه در ماده فوق ذکر شد که ضمیمه صورت مجلس میشود .

۴۹- انتخاب شده گان اشخاصی خواهند بود که اکثریت آراء نسبتاً بطرف ایشان باشد .

۵۰- صورت مجلس انتخابات را منشی در دو نسخه تحریر نموده با مضای اعضای انجمن نظار میرساند يك نسخه بحاکم یا نایب الحکومه داده خواهد شد و نسخه دیگر با کتابچه ثبت تعرفه و اوراق مذکور در ماده فوق در نزد یکی از اعضاء که انجمن نظار معین کنند امانت مینماید پس از تشکیل با انجمن بلدیہ تسلیم نماید .

۵۱- در صورت تساوی آراء منتخب بحکم قرعه معین میشود .

- ۵۲- در صورتیکه تجدید انتخاب لازم شود جمعه آینده خواهد بود .
- ۵۳- اگر از انتخاب کنندگان و انتخاب شوندگان کسی در حین انتخاب شکایت یا ایرادی در امر انتخاب داشته باشد مانع از انجام انتخاب نخواهد شد ولی شرح آن شکایت باید در صورت مجلس درج بشود .
- ۵۴- شکایات و ایرادات راجع به انتخابات باید در ظرف یک هفته بعد از ختم انتخابات با انجمن نظار اظهار شود تا انجمن رسیدگی نموده حکم خود را بدهد و نتیجه را ضمیمه صورت انتخاب نماید .
- ۵۵- متشککان از انتخابات اگر از حکم انجمن نظار راضی نباشند پس از افتتاح انجمن بلدیہ شکایات خودشان را در ظرف هفته اول با انجمن بلدیہ اظهار نمایند حکم انجمن بلدی قاطعی خواهد بود .
- ۵۶- حق ایرادات و اعتراض بر انتخابات را اشخاصی دارند که حق انتخاب کردن و انتخاب شدن را داشته باشند انجمن نظار یک هفته بعد از انجام انتخابات متفرق خواهد شد .
- ۵۷- اسامی انتخاب شدگان برای انجمن بلدیہ بعد از اتمام انتخابات از طرف حاکم در روزنامه طبع خواهد شد .
- ۵۸- در شهرهای بزرگ برای تسهیل امر انتخاب انجمن نظار میتواند در هر مرحله شعبه جداگانه مرکب از شش نفر تشکیل نماید که بترتیب فوق منتخبین آن محله را تعیین کند .
- ۵۹- اعمال انجمن نظار و شعب آن از دادن تمرین و تحصیل آراء در روز انتخاب و غیره باید بمقارن یکدیگر باشد و در یکروز اختتام پذیرد .

فصل سوم

ترتیب و وظایف انجمن بلدیہ

- ۶۰- یک هفته پس از انجام انتخاب اعضاء انجمن بلدیہ منعقد گشته مشغول امور راجعه بخود میشود .
- ۶۱- انجمن بلدیہ بعد از تشکیل اگر خللی در امر انتخاب یکی از مجلات مشاهده نماید میتواند با اطلاع حکومت امر بتجدید انتخاب در آن محله نماید .
- ۶۲- انجمن بلدیہ مرکب است از اعضاییکه بمدت چهار سال بموجب این نظامنامه انتخاب میشود .
- ۶۳- اعضای انجمن بلدیہ قبل از شروع با اجرای وظایف خود قسم یاد خواهند کرد که با کمال راستی و درستی تکالیف خود را انجام دهند .

- ۶۴- اعضای انجمن بلديه از طرف دولت يا ملت موظف نخواهند بود .
- ۶۵- اگر یکی از اعضاء انجمن بلديه از این شغل استعفا نماید و یا آنکه بجهتی از جهات که در ماده ۱۲ این نظامنامه مصرح است از عضویت انجمن محروم شود بجای آن عضو دیگری از محل خودش انتخاب خواهد شد .
- ۶۶- هیچکس از اعضای انجمن بلديه نباید بدون عذر موجه از حضور در اجلاس انجمن خودداری نماید .
- ۶۷- عضو غایب باید رئیس انجمن را هر دفعه از جهت غیبت خود مطلع نماید و رئیس انجمن اظهار عضو غایب را با اطلاع انجمن برساند .
- ۶۸- هر گاه عضوی در انجمن حاضر نشد و بر رئیس انجمن جهت غیبت خود را اطلاع نداد و یا اینکه اطلاع داد ولی انجمن با اکثریت دوثلث آراء عذر او را موجه ندانست دقه اول و دوم رئیس او را توبیخ خواهد کرد و در دفعه سیم از حضور در انجمن معاف خواهد بود .
- ۶۹- رئیس انجمن بلديه را خود انجمن از میان خود با اکثریت آراء انتخاب خواهد کرد در پایتخت و کرسی های ایالت فرمان همایون در استقرار او بدین سمت صادر خواهد شد رؤسای انجمن های بلديه شهر های دیگر بدین سمت بحکم وزیر داخله مستقر خواهند نمود منشی انجمن را نیز خود انجمن با رعایت کثرت آراء از اعضاء انتخاب خواهد کرد .
- ۷۰- وظایف انجمن بلديه از این قرار است (اولاً) انتخاب اجزای بلديه و مستخدمینی که موافق این نظامنامه باید از طرف انجمن انتخاب شوند (ثانیاً) تعیین مقرری برای مستخدمین ادارات بلديه (ثالثاً) ترتیب تکالیف و وظایف اداره بلديه و دوائر جزو او و نوشتن دستور العمل آنها (رابعاً) مذاقه در عمل بودجه بلديه (خامساً) تعیین مقدار فروعات و عوارضی که برای مصارف بلديه از اهالی شهر بموجب قانون گرفته میشود (سادساً) تبدیل عوارض جنسی بنقدی (سابعاً) تعیین اینکه از چه نوع بقایای شهری که لااوسول مانده باید صرف نظر بشود (ثامناً) ترتیب حفظ و اداره کردن سرمایهها و اموال بلديه و همچنان نظم و ترتیب تأسیسات خیریه از قبیل مریضخانه و کتابخانه و غیره که بخرج شهردار بر شده (تاسماً) تحصیل اموال غیر منقوله (عاشراً) خرید و فروش اموال غیر منقوله و تعیین قواعد خرید آنچه که برای ترتیب آبیه و کوچها موافق نقشه های که مضمی و مقبول شده و لازم است (واحد عشراً) تعیین و تعدیل نرخ گوشت و نان و سایر ارزای و میزان اجرت کالسکه های کرایه و تر اموای و سایر اسباب حمل و نقل (اثین عشراً) مذاقه در لایحه استقراض شهری و کلیه قراردادها یکیکه باسم شهر منعقد خواهد شد (ثالث عشراً) قبول نمودن وجه اعانه باسم شهر (اربع عشراً) ترتیب قواعدیکه برای اجرای مواد سابق الذکر لازم خواهد شد (خمس عشراً) ترتیب لوایس تغییر و تکمیل نقشه های شهری و ترتیب نقشه های جدید (سادس عشراً) رسیدگی بحساب اداره بلديه و نظارت و تقنینی اعمال آن اداره و رسیدگی بمواد شکایات که در آن اداره طرح میشود (سبع

- عشراً) مسئول نمودن مستخدمین و عمال بلدیہ (ثمانیہ عشراً) تقدیم لوایح و عرایض یوزیر داخله بتوسط حاکم محل در احتیاجات اهالی شهر و منافع آنها (تسعة عشراً) تعیین بمقدار عوارضی که باید از مردم بابت استفاده از راههای اطراف شور و بلهها و معابر و سلاخ خانهها و لولههای مجاری آبها و زیر آبها که بخرج شور ساخته شده است بدهند همچنان تعیین بمقدار حق الاوضی که باید شرکت‌های کشنی رانی و صاحبان کشتی از بابات اسکله‌هاییکه ساخته شده است بدهند (عشرین) رسیدگی بصحت موازین و مقادیر (احد عشریناً) تعیین محلی برای سپردن و نگاهداری اطفال و مجانین و حیوانات گمشده و طریق ایصال ایشان باولایای آنها.
- ۷۱- انجمن بلدیہ در عرض سال معمولاً کمتر از شش و زیادتر از بیست و چهار مرتبه منعقد نمیشود مگر باقتضای حاجت و تصویب خود انجمن که فوق‌العاده منعقد تواند شد فهرست اجلاسات خود را انجمن بلدیہ در برج حوت برای سال آتیبه ترتیب داده اعلان خواهد کرد.
- ۷۲- هر دفعه قبل از انعقاد انجمن بلدیہ رئیس انجمن فهرست اموری که باید مطرح مذاکره و مذاقه شود ترتیب داده برای اعضای انجمن بلدیہ خواهد فرستاد و نسخه‌ای هم برای اطلاع حاکم محل بحکومت ارسال خواهد داشت هر گاه در اجلاس انجمن بلدیہ در یکروز فرصت مذاکره در تمام امور معینہ نشد روزهای بعد بآن امور رسیدگی خواهد شد.
- ۷۳- انجمن بلدیہ بحکم و زیر داخله در پایتخت و حکام در ولایات فوق‌العاده تشکیل تواند شد ولی باید قبل از وقت فهرست اموری که در انجمن مطرح مذاکره خواهد شد بتوسط رئیس انجمن بلدیہ برای اعضا فرستاده شود.
- ۷۴- امور جامعه بانجمن بلدیہ بموجب اظهار اشخاص ذیل طرح میشود: (اولاً) به تکلیف رئیس انجمن بلدیہ و اعضای آن (ثانیاً) بموجب اظهار کتبی حاکم محل (ثالثاً) بظهور اداره بلدیہ (رابعاً) بموجب اظهار شکایت اشخاص مقررده.
- ۷۵- اعضای انجمن در صورتیکه بخواهند مطلبی را اظهار نمایند باید کتبتاً بر رئیس انجمن اعلان نمایند بعد از این اعلام مسئله را رئیس بانجمن اظهار میدارد و در صورتیکه انجمن اظهار مسئله را تصویب نمود اعضاء شروع در مذاکره مینمایند.
- ۷۶- انجمن بلدیہ میتواند تسویه اموری را که وقت مخصوص لازم دارد بعهده یکی از اعضای بلدیہ محول کند.
- ۷۷- رئیس انجمن بلدیہ حق دارد که برای حضور در مجلس اشخاصی را که اطلاعات آنها باعث پیشرفت و مذاکره و مساعدت امور است دعوت نماید.
- ۷۸- برای اعتبار قراردادها و انجمن بلدیہ اقلاً باید نصف اعضاء حاضر باشند ولی در اجلاساتیکه در مواقع بلیات ارضی و سماوی و یا جنگ بطور فوق‌العاده تشکیل می‌شود از این قاعده صرف نظر خواهد شد و قرارداد انجمن با حضور هر قدر از اعضاء معتبر خواهد بود.

۷۹- برای قراردادهای انجمن بلدیہ در مواد ذیل باید اقلاً دوثلث ازاعضاء حاضر باشند (اولاً) درباب فروش اموال غیرمنقولہ متعلق بشهر و خرید اموال غیرمنقولہ برای شهر (ثانیاً) تعیین قیمت اراضی که برای ساختن ابنیہ باشخاص متفرقه فروخته می شود و یا برای تصحیح نقشه شهر ابتیاع می شود (ثالثاً) استقراضات و ضمانات که از طرف شهر میشود (رابعاً) تبدیل عوارض جنسی بنقدی (خامساً) تعیین مسئولیت مستخدمین اداره بلدیہ و دوائر جزو آن .

۸۰- غیر از مواردی که در ماده هفتاد و پنج اشاره شده است سایر امور راجعه بانجمن بلدیہ باکثریت آراء حل و تسویه میشود و در صورت تساوی آراء رأی رئیس دو رأی محسوب می شود هیچ عضو بیش از یک رأی ندارد و رأی خود را نمی تواند بدیگری محول کند .

۸۱- درباب تعیین مستخدمین اداره بلدیہ و دوائر جزو آن و مقرری آنها و مسئولیت اجزا و مستخدمین رأی مخفی گرفته می شود ولی در سایر امور انجمن مختار است رأی مخفی یا علنی بگیرد .

۸۲- تمام قراردادهای انجمن بلدیہ باید در دفتر ثبت شده به امضای رئیس انجمن و اعضائیکه در مذاکرات شرکت داشته اند برسد و صورت مجلس را منشی انجمن و منشی اداره بلدیہ نیز امضا مینماید و ترتیب دفاتر بعهده منشی های مزبوره است .

۸۳- کلیه قراردادهای انجمن بلدیہ با منضات آن باید بتوسط رئیس انجمن برای حاکم محل فرستاده شود و آنچه که باید در روزنامه جات طبع و نشر شود باتصوب انجمن برای اطلاع اهالی شهر اعلان و اعلام خواهد شد .

۸۴- از قراردادهای انجمن آنچه باید بامضای حاکم یا وزیر داخله برسد بعد از امضاء بموقع اجرا گذارده خواهد شد .

۸۵- از قراردادهای انجمن بلدیہ آنچه که باید بامضای حاکم برسد از این قرار است: (اولاً) تعیین قیمت اراضی شهر که باید فروخته یا ابتیاع شود (ثانیاً) استقراضات و ضماناتیکه از طرف شهر میشود (ثالثاً) تعدیل و تسویل نرخ نان و گوشت و سایر ارازاقت (رابعاً) کرایه کالسکه و درشکه و تراموای و سایر وسایل حمل و نقل (خامساً) تغییر در نقشه شهر و ترتیب نقشه های جدیدہ (سادساً) حقوقیکه از سقاین در اسکله هاییکه بخرج شهر درست شده اخذ میشود (سابعاً) کلیه دستورالعمل هاییکه انجمن بلدیہ برای ادارات بلدیہ و ادارات خیریه که در اداره شهر است ترتیب میدهد .

۸۶- از قراردادهای انجمن بلدیہ آنچه که باید بامضای وزیر داخله برسد از این قرار است : (اولاً) تعمیر عوارض جنسی شهر (ثانیاً) بخرج شهر کوچهما و پیاده روها را پاک کردن و نگاهداشتن مستحفظین حریق و نظفیات بلدیہ و ترتیب زیر آب سازی ها (ثالثاً) فروش و

انتقال اموال غیر منقولہ شہر باسٹنای اراضی کوچک کہ در فقرہ اول مادہ ۸۵ تصریح شدہ (رابعاً) استعراضات و ضمانتہائیکہ از طرف شہر میشود (خامساً) تعیین وجوہیکہ از بابت ساختن راہها و پلہای اطراف شہر و بنای صلاح خانہها و مجاری آبها وغیرہ دادہ میشود (سادساً) تعیین حق الارض و اراضی کہ در سواحل دریاہا و رودخانہها یا شخصاً متفرقہ و یا شرکتہا دادہ میشود کہ اسکلہ بنا نمایند و یا برای بازگرفتن و یا بار دادن سفاین استعمال کنند (سابعاً) ترتیب دستور العملہای راجعہ با ادارات خیر بہ و حفظ اموال غیر منقولہ شہر در پابخت و کرسیہای ایالات و ولایات .

۸۷- ہر گاہ حاکم قرارداد انجمن بلدیہ را تصویب نمود باید جهت عدم موافقت خود را با انجمن بدینہ اظہار نمودہ انجمن را متقاعد نماید و در صورتیکہ انجمن متقاعد نشد قرارداد انجمن را حاکم یوزیر داخلہ تقدیم نماید کہ موافق مادہ (۸۸) اقدام شود .

۸۸- قراردادهای انجمن بلدیہ کہ باید بتصویب و امضای وزیر داخلہ برسد بتوسط حاکم یوزیر داخلہ تقدیم خواهد شد و وزیر داخلہ مکلف است کہ با کمال دقت بقرارداد انجمن و اعتراض حاکم در آن باب رسیدگی نماید ہر گاہ قرارداد انجمن راجع بامری بودہ کہ از تکالیف انجمن بلدیہ خارج است اعتراض حاکم را تصدیق نمودہ آن قرارداد را امضاء نمی نماید ولی در صورتیکہ قرارداد انجمن بلدیہ خارج از تکالیف و حدود آن نبود ولی بجهتی یا ملاحظہ مخالف با مصالح عامہ یا منافع شہر است وزیر داخلہ باید مسئلہ را در مجلس وزراء مذاکرہ نماید چنانچہ مسئلہ راجع بسازندہا و عوارض است در مجلس شورای ملی مطرح شود و اگر محتاج بایجاد قوانین جدیدہ باشد در مجلس شورای ملی وسنا مورد مذاقہ گردد .

۸۹- ہر گاہ در انجمن بلدیہ اعضاء بقدریکہ برای اعتبار قرارداد انجمن لازم است حاضر نشدند انجام امور محول با اجلاس دیگر میشود و اگر در اجلاس ثانی اعضاء باز بقدر لزوم حاضر نشدند ادارہ بلدیہ راپورتهای خود را با راپورتهای دوائر جزو بحاکم محل میدہد و ہر گاہ حاکم بارأی ادارہ بلدیہ موافقت نمود باید بطوری رفتار نماید کہ در باب قراردادهای انجمن در مادہ (۸۷) مقید است .

۹۰- انجمن بلدیہ میتواند کہ قواعد لازمہ را در باب تنظیمات کوچہها و دستور العملہای راجعہ بساختن پشت بامها و ناولہا و پاکیزگی مجاری مہاب و اقدامات حفظ الصحہ و ضد عفونت و تمیزی میدانها و اقدامات ضد حریق و حفظ و حراست اہالی از مواد محترقہ وغیرہ ترتیب نماید .

۹۱- کلیہ این قواعد و دستور العملوا بیا رعایت حدود قوانین شرع انور بامضای حاکم رسیدہ بتوسط ادارہ پلیس بموقع اجرا گذاشتہ خواهد شد .

فصل چهارم

اداره بلديه

۹۲- اداره بلديه مرکب است از اعضائی که انجمن بلديه انتخاب کرده است عدۀ اعضای اداره بلديه چهار نفر خواهد بود .

۹۳- اداره بلديه در تحت ریاست رئیس انجمن بلديه خواهد بود و رئیس مزبور که موسوم بکلانتر است یک نفر معاون از اعضای اداره بلديه بانتخاب انجمن بلديه خواهد داشت و معاون مزبور که بدین سمت بحکم وزیر داخله استقرار مییابد در موارد غیبت یا مرض کلانتر قائم مقام او خواهد بود منشی اداره بلديه را نیز انجمن بلديه از میان اعضای اداره بلديه معین خواهد کرد مدت مأموریت کلانتر و اعضای بلديه چهار سال است در دوره اول بعد از دو سال نصف اعضای بلديه بحکم قرعه خارج شده و بجای آنها اعضای جدید انتخاب میشوند و بعد از انقضای هر دو سال آن نصف اعضائیکه چهار سال مأموریتشان بسر آمده خارج شده و اعضای جدید انتخاب میشوند انتخاب اعضای سابق با اکثریت آراء انجمن بلديه جایز است .

۹۴- اداره بلديه مکلف است که موافق این نظامنامه و مطابق دستورالعملهای انجمن بلديه امور شهر را اداره نماید اداره بلديه صورت صحیحی از کلیه اموال متعلقه بشهر را داشته باشد و امور جاریه شهر را انجام بدهد و پیوسته در سدد فراهم نمودن اصلاح وضع شهر باشد و اطلاعاتیکه برای انجمن بلديه لازم میشود تحصیل کرده بانجمن مزبور برساند و موافق احکام آن عمل نماید و لوايح جمع و خرج شهر را مرتب کند و مالیات و عوارض شهری را وصول نموده برطبق دستورالعملهای انجمن بلديه که موافق قوانین خواهد بود خرج نماید و در دیوانخانه ها و محاکم عدلیه برای امور شهری مدعی و مدعی علیه واقع شود و بجاهای لازم شکایت نماید و بسا اجازه و دستورالعمل انجمن بلديه باادارات جزو خود تفتیش و رسیدگی نماید و کلیه حساب و راپورت اقدامات خود را با نتیجه تفتیش و رسیدگی باادارات جزو را بانجمن بلديه بدهد و راپورتها و حسابهای مزبوره را بطبع رسانده اشاعه دهد .

۹۵- امور داخلی اداره بلديه و تقسیم کارها در آن اداره موافق دستورالعمل انجمن بلديه مرتب خواهد شد امور راجعه با اداره بلديه با اکثریت آراء انجام مییابد در صورت تساوی آراء رأی کلانتر اکثریت رامعین میکند ولی هر گاه کلانتر رأی اکثریت را مضر مصالح

عموم و منافع شهر بدانند مجاز است که رأی اداره بلدیہ را موقوف الاجرا گذارده مراتب را بانجمن بلدیہ اظهار کنند.

۹۶- کلانتر مکلف است که کمال مراقبت را در انتظام امور اداره بلدیہ بعمل آورد .

۹۷- حاکم حق تفهیش و رسیدگی بداره بلدیہ و ادارات جزو آن را دارد هر گاه در اعمال اداره بلدیہ چیزی مشاهده کند که خلاف قاعده و دستورالعملها باشد حق دارد بداره بلدیہ اخطار نماید و در صورتیکه اداره مزبور متنبه نشود مراتب را بانجمن بلدیہ اظهار کند و چنانچه انجمن بلدیہ بداره بلدیہ همراهی شد مسئله بوزیر داخله تقدیم خواهد شد حکم وزیر داخله براساس اداره بلدیہ حتمی الاجری است ولی انجمن بلدیہ حق دارد مادامی که دیوانخانه ادارات تشکیل نشده بکمسیون ملی و اعضای شورای ملی و سنا بعداً مساوی شکایت نماید .

۹۸- ادارات بلدیہ میتوانند در مصالح و مستدعیات خودشان را بوسیله حاکم بوزارتخانههای لازمه تقدیم نمایند .

۹۹- برای اینکه امور شهری خوب اداره شود انجمن بلدیہ حق دارد که کمسیونهای اجرائی تشکیل کرده بهر کدام رشته کاری را بسیار کلیه کمسیونها در تحت نظارت بلدیہ بوده موافق دستورالعملهای انجمن بلدیہ رفتار خواهند کرد .

۱۰۰- رؤسای کمسیونها را اداره بلدیہ از میان اعضای خود انتخاب خواهد کرد و اگر اداره بلدیہ تصویب نماید که رئیس کمسیون از خارج انتخاب شود آن شخص در اداره بلدیہ در موقع مذاکره امور راجعه بکمسیون حاضر و صاحب رأی خواهد بود .

۱۰۱- هر گاه برای اداره کردن اموال و ادارات شهر اشخاصی لازم شود که اهل خبره و فن باشند اداره بلدیہ حق دارد بقدر حاجت این نوع اشخاص را از خارج مستخدم نماید عزل و نصب اجزاء اداره بلدیہ از قبیل مجرود فتردار و غیره با کلانتر است .

۱۰۲- کلانتر و معاون او و اعضای اداره بلدیہ و سایر مستخدمین بلدیہ از خریدن اموال شهر در موارد فروش آنها ممنوعند .

فصل پنجم

در باب مستخدمین بلدیہ

۱۰۳- هر گاه در انجمن بلدیہ شکایتی از کلانتر یا معاون او و یا یکی از مستخدمین اداره بلدیہ و دوائر جزو آن مطرح مذاقہ باشد مستخدمین مزبور نمیتوانند در انجمن حاضر شوند انجمن بلدیہ در این موارد رئیس و معاون جدیدی موقتاً انتخاب مینماید .

۱۰۴- کلانتر و معاون او اعضاءى اداره بلدیہ و منشى آن اداره جزو مستخدمین دولت محسوب خواهند بود. و در ترفیع رتبه و سایر حقوق حکم مستخدمین دولتی را خواهند داشت.

۱۰۵- قواعد انفصال مستخدمین فوق الذکر در صورت استعفاى آنها قبل از انقضای مدت چهار سال از قرأر تفصیل است.

انفصال کلانترها در پایتخت و کرسیهای ایالات منوط با اجازه همایونی است انفصال کلانترها در شهرهای متوسط و کوچک و همچنان معاون کلانترها مطلقاً با اجازه وزیر داخله است.

۱۰۶- کلانتر و معاون او اعضاءى اداره بلدیہ و اجزای دوائر و انجمنهای جزو آن علامتی موافق نقشه و نمونه که بامضای همایونی رسیده خواهند داشت و ملبوس معینی بترتیب مخصوص با نهاراده میشود.

۱۰۷- انتخاب کلانتر و معاون او برای مدت چهار سال است تعیین مدت مأموریت منشی اداره بلدیہ منوط برأی انجمن بلدیہ است.

۱۰۸- مستخدمین اداره بلدیہ که از خارج دعوت میشوند باید شرایطی را دارا باشند که درباره انتخاب کنندگان اعضاءى انجمن بلدیہ مقید است.

قانون تشکیل ایالات و ولایات و دستور العمل حکام

مصوب ۱۴ ذیقعدة ۱۳۲۵

فصل اول

در تقسیم مملکت و تحدید حدود دوائر محلیه

ماده ۱- مملکت محروسه ایران برای تسهیل امور سیاسی بایالات و ولایات منقسم میشود .

ماده ۲- ایالت قسمتی از مملکت است که دارای حکومت مرکزی و ولایات حاکم نشین جزء است و فعلاً منحصر بچهار ایالت است (آذربایجان) (کرمان و بلوچستان) (فارس) (خراسان) .

ماده ۳- ولایات قسمتی از مملکت است که دارای یک شهر حاکم نشین و توابع باشد اعم از اینکه حکومت آن تابع پایتخت یا تابع مرکز ایالتی باشد .

ماده ۴- در ایالات و ولایات و بلوکات برای ترتیب و تنظیم کلیه امور علاوه بر انجمن ایالتی و ولایتی و بلدی که مطابق نظامنامه انجمنهای مذکوره تکالیفشان معین است دواثری تشکیل میشود که بدوائر محلیه موسوم خواهد بود (در مقابل دوائر مرکزیه که عبارت از وزارت-خانه‌ها است) این دوائر از حیث وظائف و وسعت قلمرو

و حدود اختیارات از یکدیگر متمایزند چنانکه از حیث وظائف کلیه منقسم میشوند بدوائر اداریه و عدلیه و از حیث قلمرو بدوائر ایالتی و ولایتی و بلوکی و از حیث اختیارات بدوائر تابعه و متبوعه چنانکه بلوک در اختیارات تابع اداره ولایات است و قریه تابع اداره بلوک.

ماده ۵ - اختیارات دوائر محلیه کلیه از این فرار است .
(اولاً) عزل و نصب اشخاصیکه تعیین آنها بموجب قوانین بدوائر مزبور و اگذار شده است .

(ثانیاً) نظارت و تفتیش اعمال شعبات جزء .

(ثالثاً) حل و تسویه امور راجعه بآنها و اقدام در اجراء قوانین .

(رابعاً) واسطه بودن در امور مابین دوائر تابعه و متبوعه .

ماده ۶ - دوائر اداره نیز به دو قسم منقسم میشود اولاً دوائر حکومتی ثانیاً شعب وزارت خانه ها که قانوناً در ولایات تشکیل شده - دوائر حکومتی عبارت است: (اولاً) در ولایات از حاکم و دفترخانه او و ادارثولایتی یا دفترخانه آن و ادارات نظمیة شهری .

(ثانیاً) در بلوک از نایب الحکومه و اداره بلوکی و اداره نظمیة بلوکی .

(ثالثاً) در دهات از کدخدا .

تبصره - قوانین و نظامنامه های شعب وزارتخانه ها در ولایات علیحده مرتب و مدون است اصول و فصول قوانین این نظامنامه راجع بتشکیل و ترکیب دوائر حکومتی ولایات و بلوکات و قراء روابط آن دوائر با دوائر مرکزی و محلی است .

فصل دوم

در تشکیل ولایات (اول - قواعد عمومی)

ماده ۷ - فرمانفرمایان و حکام بموجب فرمان اعلیحضرت همایونی و تصویب وزارت

داخله بسمت حکومت منصوب و از حکومت معاف میشوند .

ماده ۸ - در صورت غیبت یا مرض یا عزل یا انفصال حاکم معاون حکومت متصدی شغل اوست و هرگاه معاون حاضر نباشد و یا بجبتهی نتواند قائم مقام حاکم واقع شود یکی از رؤسای شعب وزارتخانه از قبیل کارگذاری یا اداره مالیه یا غیره بموجب قدمت خدمت و تحقق لیاقت کارهای ولایتی را موقتاً موافق قوانین و دستور العملیائیکه برای ولایات وضع شده اداره خواهد کرد .

ماده ۹ - هرگاه حاکم از حدود ولایات خارج نشود و غیبت او فقط از کرسی ولایت برای بلوک گردشی یا انجام یکی از تکالیف مأموریتی او باشد غائب محسوب نتواند شد و حل عقد امور با خود حاکم خواهد بود خاصه اموری که بشخص حاکم محول است درینصورت اگر برای قائم مقام حاکم در تسویه امری اشتباهی حاصل شود یا با اعضای اداره ولایتی موافقت حاصل ننمایند آن امر را موکول بمراجعت حاکم خواهد کرد و چنانچه غیبت حاکم از شهر متمادی باشد مطلب را بحاکم راپرت خواهد نمود .

تبصره - در مورد ماده ۱۲ معاون یا شخصی که در غیاب حاکم متصدی امر حکومت است کاندیداها را بعنوان مدیری امضاء میکند و در مورد ماده ۱۳ بسمت نیابت .

(دویم - در وظایف حکام بطور عمومی)

ماده ۱۰ - چون از طرف دولت امور ولایت بعهده کفایت و صداقت حاکم که رئیس ولایت است محول شده حاکم باید بیش از همه در حفظ منافع و مصالح دولت و ملت و اجرای قوانین و نظامنامهها و دستورالعملهای ادارات متبوعه و قراردادهای انجمنهای ولایتی و بلدی بکوشد و فواید مملکت و منافع اهالی را در نظر داشته باشد و

احتیاجات آنها را بفهمد و با اختیاراتی که بحکم داده شده امنیت و رفاهیت قاطبه اهالی را فراهم آورد و قوانین و قواعدی که برای نظم و آسایش عمومی ایجاد شده است بموقع اجرا گذارده و همچنان برعهده حاکم است که در تهیه اسباب حفظ الصحة و وفور ارزاق و آذوقه در ولایات بکوشد و ناظر اجرای کلیه قوانین و دستورالعمل‌های راجعه بادارات محلیه که در قلمرو ولایت تأسیس شده باشد .

ماده ۱۱ - چون حاکم نماینده دولت است در ولایت و نظارت تمام امور کشوری بعده او تعلق میگیرد لهذا حق دارد که بی مقدمه بتمام دوائر کشوری سرکشی نماید حدود این حق حکام بعضاً در این قوانین مقید و بعضاً در نظامنامه‌های راجعه بشعبات وزارتخانه‌ها مندرج است .

ماده ۱۲ - حکام باید در امر انتخابات و کلاء دارالشورای ملی و منتخبین انجمنهای ایالتی و ولایتی و بلدی نهایت جد و جهد را منظور دارند و ناظر باشند که انتخابات مذکوره مطابق نظامنامه انتخابات از روی کمال صحت بعمل آید و در صورت تجدید انتخابات لوازم سهولت و سرعت آنرا بعمل آورند و در موردیکه یکی از کلاء یا منتخبین از سمت عضویت منفصل شود یا فوت کند پس از اطلاع فوراً امر بتجدید عضو دیگری بجای او نمایند .

ماده ۱۳ - چون حکام ناظر نظم و ترتیبند حق دارند بمواد شکایات متظلمین نظر کنند اگر امور آنها در جائی برخلاف قوانین موضوعه معطل و معوق مانده باشد در سرعت آن اقدام نمایند و کار صاحبمنصبان و مستخدمین ادارات محلیه را در صورت نقض قوانین موضوعه و یا ارتکاب آنها باعمال شنیعه و جنحه و جنایات موافق قوانین بمحاکم عدلیه رجوع نمایند و در مواقع لازمه توجه ادارات متبوعه آنها را باکمال اتمام عمل آنها معطوف دارند که رسیدگی لازم بعمل آید بعلی خود حاکم و جفاً من الوجوه نمیتواند شخصاً محاکمه نماید و نه در محاکمه طرف واقع شود .

ماده ۱۴ - حاکم باید پیوسته در صدد آبادی ولایت و رفاهیت اهالی بوده و چنانچه اقداماتی لازم شود که خارج از تکالیف او باشد اگر جزء وظائف انجمنهای ولایتی و بلدی است بآنها اطلاع دهد و الا بسادارات متبوعه را پورت کند و کلیه راپورتهای صحیح از اقدامات خود و احتیاجات اهالی و وضع امور ولایتی بوزارتخانههای لازمه بفرستد .

ماده ۱۵ - حکام مکلفند که مواظبت تامه را در اعلان و انتشار قوانینی که وضع شده و اعلام نامدها و دستور العملهای رؤساء و احکام ادارات متبوعه و غیره در صورتیکه اطلاع قاطبه اهالی از مفاد آنها لازم است بعمل آورند .

ماده ۱۶ - هرگاه حکام مشاهده نمایند که برخلاف قوانین موجوده اقدامی میشود بابدیلاتأمل مانع آن اقدام شده بموجب قوانین در صدد سیاست و تنبیه مقصرین بر آیند و کلیه باید مراقبت نمایند که امور اداره ولایتی و ادارات تابعه در جریان قانونی تحت نظم و ترتیب باشد و هر اداره امور محوله بخود را .

ماده ۱۷ - حکام حق دارند که در موارد فوق العاده و یا در موقعی که امر مهمی مورد مذاکره باشد مجلسی در تحت ریاست خود از رؤسای کلیه دوائر محلیه تشکیل دهند در این مواقع حکام صورت مجلس و رأی آنرا بوزارتخانه که مرجع آن کار است میفرستند و در صورت لزوم کسب تکلیف مینمایند این نوع مجالس را نمیتوان بدون جهت تشکیل کرد فقط وقتی صورت لزوم خواهد یافت که اشتباه و تردیدی در معنی قانون و یا اشکال در امر مهمی روی دهد و اطلاع و آراشتهها از آشفتهها و اشکالی که پیش آمده لازم باشد (رجوع بماده ۱۴۱) شود .

ماده ۱۸ - چنانچه بداره ولایتی از دوائر جزء و تابع آن اخبار شود که شک و شبهه در موقع اجرای قانونی حاصل شده و یا اشکالی در اجرای احکام پیش آمده حاکم مکلف است مراقبت نماید که موافق ترتیبی که در ماده (۱۵۸) مذکور است این نوع امور

فوراً در اداره ولایتی مطرح مذاکره شود هرگاه اداره ولایتی نتواند توضیحات لازمه را بدهد و خودش هم تردید یا اشتباهی در معنی قانون حاصل نماید باید حاکم یارای اداره ولایتی را بوزارتخانه لازمه فرستاده توضیحات و رفع اشکال را بخواهد و یا در صورت اهمیت مسئله مجلسی را که در ماده (۱۴۷) مذکور است منعقد داشته و موافق مدلول آن ماده رفتار کند .

ماده ۱۹ - چون حکام مسئول نیک و بد امور قلمرو خود هستند باید مواظب باشند که انجمنهای ولایتی و بلدی از حدود وظایف خود خارج نشوند و همچنین کمال مراقبت را در صحت انتخابات مستخدمینی که تعیینشان بعهده حکام و اگذار شده داشته باشند و اطلاعات لازمه را قبل از وقت در باب خدمت سابق اشخاصی که میخواهند مستخدم شوند و نیز در باب اخلاق و رفتار و کردار آنها تحصیل نمایند و کلیه مراقبت کنند که اشخاصی که داوطلب استخدام هستند مسبوق بارتکاب جنحه و جنایات و قباحت نبوده دارای اخلاق پسندیده و لایق کاری که بآنها رجوع میشود باشند .

ماده ۲۰ - چنانچه دوایر اداره محلیه بخواهند بموجب اختیار اینکه بآنها داده شده مستخدمین جدیدی معین کنند یا مستخدمین سابق را بمشاغل جدیدی برگمارند یا از جایی بجای دیگری مأمور نمایند حکام میتوانند در مورد عدم لیاقت مستخدمین مزبوره مراتب را با ادارات مرکزی اطلاع دهند .

ماده ۲۱ - حکام برای تشویق مستخدمین و اجزای لایق قابل خود میتوانند بر طبق قوانین بآنها رفعت رتبه و انعام بدهند و یا استدعای ترفیع رتبه و اعطای منصب و امتیاز از دولت نمایند و مکلفند که قوانین راجعه بخدمت دولتی و ترفیع رتبه و اعطای مناصب و امتیازات را صحیحاً بموقع اجرا گذارند .

ماده ۲۲ - کلیه مستدعیات ادارات محلیه در ترفیع رتبه و اعطای مناصب و امتیازات درباره مستخدمین جزو باید بتوسط حاکم بوزارتخانه لازم تقدیم شود ولی صاحب منصبان

و مستخدمین ادارات عدلیه و نقیش از این قاعده مستثنی خواهند بود .

ماده ۲۳ - حکام باید مواظب باشند که هر خصی موقتی ارباب مناصب و مستخدمین ادارات و اجزای دفتر خانه‌ها و انفصال آنها از خدمت موافق قواعدی باشد که ایجاد شده و بتوسط اشخاصی باشد که حق اینگونه اقدامات را دارند و هر گاه حکام مشاهده کنند که مستخدمین فوق‌العاده غایب میشوند اخطارات لازمه را در این باب بآنها بنمایند و اگر پند و نصیحت آنها اثری نبخشید و وضع و حالت این نوع مستخدمین طوری باشد که در خدمت مرتباً نتوانند حاضر شوند باید حکام به مراکز متبوعه اطلاع دهند .

ماده ۲۴ - حاکم مواظبت مخصوصی خواهد داشت که در حدود ولایتی که بریاست او محول شده هیچگونه اغتشاش و بی‌نظمی اتفاق نیفتد مخصوصاً مراقب افعال و اعمال صاحب منصبان و مستخدمین جز و حکومت خواهد بود و هر گاه از یکی از ارباب مناصب و مستخدمین جز و آشکارا مسامحه یا سوء رفتار یا اعمال شنیعه سرزند و یا آنکه از اختیاراتی که بآنها داده شده تجاوز نموده باشند حاکم بتوسط اداره ولایتی بعد از پند و نصیحت امر بمواخذنه و تنبیه و سیاست آنها خواهد کرد .

حدود مواخذنه و سیاست در این موارد از قرار تفصیل است (۱) توییح و ملاعت (۲) کسر گذاشتن مقرری و مواجب (۳) تنزل دادن از شغل اعلی به اسفل (۴) انفصال مقصر از شغلی که دارد .

تبصره - کسر مواجب و مقرری حدی دارد که نباید از آن تجاوز نماید و آن ثلث مواجب یا مقرری سالیانه شخص مقصر است .

ماده ۲۵ - حاکم حق انفصال از شغل و کسر گذاشتن از مقرری یا مواجب مقصر و تنزل دادن از شغل اعلی با اسفل را فقط نسبت بصاحب منصبان و مستخدمینی دارد که تعیین آنها بموجب قوانین با اختیار حاکم محول شده و هر گاه اجرای سیاست مزبوره در باره صاحب منصبانی لازم شود که از وزارتخانه‌ها و مقامات عالیه معین شده‌اند حاکم

مراتب را بکلید اطلاعات و توضیحات بوزارت یا بمقامات لازمه خواهد فرستاد (رجوع به ماده ۳۹۳).

ماده ۲۶ - هرگاه تقصیر مقصر بقدری اهمیت داشته که اجرای سیاسات مذکوره در ماده (۲۴) کافی نباشد بعد از تحقیقات لازمه در اداره ولایتی کار این نوع مقصرین بمحکمه عدلیه رجوع خواهد شد (رجوع بماده ۳۹۳).

ماده ۲۷ - هرگاه حاکم مسامحه یا تفصیرات جزئی در خدمات مرجوعه از طرف مستخدمین بلوکی و دهات مشاهده کند حق دارد که موافق ماده ۲۴ آنها را تنبیه و سیاست نماید - اما در باب مباشر دهات حاکم حق دارد فقط موقتاً او را از شغل خودش انفصال داده بداره بلوکی تفصیل تعصیر او را اطلاع بدهد که اداره مزبور به اداره ولایتی در این باب مذاکره کرده یا مباشر را بکلی از شغل خودش خلع نمایند و یا بمحکمه عدلیه بفرستند .

ماده ۲۸ - چون حاکم نماینده دولت است در ولایت تمام صاحب منصبان و مستخدمین ولایتی چه آنهاییکه در اداره حکومتند و چه اشخاصی که در سایر دوائر محلیه خدمت مینمایند خواه در تحت ریاست حاکم باشند خواه نباشند باید قطع نظر از رتبه و منصب و قدمت خدمت و غیره نسبت به حاکم احترامات لازمه را بعمل آورند و هرگاه حاکم آنها را برای مذاکره در امری احضار نماید حاضر شوند .

ماده ۲۹ - حدود حقوق و تکالیف حکام را سمت آنها معین و مشخص میکند یعنی چون حکام آلت اجرائیه اند بیچوجه حق ندارند قانون یا قرار جدیدی بگذارند یا مالیات و عوارض جدیدی وضع نمایند و بادر احکام محاکم عدلیه تغییری بدهند و یا بالاخره از اجرای قوانین موضوعه خودداری کنند .

ماده ۳۰ - حکام باید سعی نمایند که همیشه اطلاعات صحیحه کافیه از وضع ولایتی که قلمرو مأموریت آنهاست داشته باشند یعنی از عدّه نفوس و وسعت خاک ولایت و ثروت

طبیعی آن و مقدار زراعتها و چمنها و جنگلها و از چگونگی شغل و حرفت و صنایع و معادن و تجارت و ولایتی و وضع مساجد و آبشیه خمیریه و عمارات عتیقه و دارالمساکین و مرخصانها و از انتشار معارف و اخلاق و عادات اهالی و عده جنحه و جنایاتی که اتفاق میافتد و کلیه اطلاعاتی که اوضاع و احوال ولایت و اهالی آنرا نشان میدهد .

ماده ۳۱ - برای جمع آوری این اطلاعات در هر ولایتی در تحت ریاست حاکم هیئتی تشکیل میشود موسوم بپیش احصائیه (استاتیسٹیک) حاکم باید مراقبت نماید که احصائیه مزبوره مرتبا کار نماید .

ماده ۳۲ - نتیجه اقدامات احصائیه را بعد از تدقیق حاکم بوزارت داخله ارسال میدارد و هنگام مسافرت یا عبور موکب همایونی از ولایتی حاکم ولایت مختصری از اطلاعات هیئت احصائیه را که مفید و جامع باشد با راپورت خود کتبا تقدیم حضور مبارک همایونی مینماید .

ماده ۳۳ - حکام باید مواظبت مخصوصی درباره تبعه خارجه که مقیم ولایتی هستند یا از آن ولایت عبور مینمایند داشته باشند و در امور تجارتنی و سایر اموری که مضر بحال دولت و ملت نیست موافق قوانین موضوعه و عهدنامهها حمایت لازم را در موارد مقتضیه از آنها نمایند که از امنیت و رفاهیت عمومی متمتع باشند و نیز باید مراقبت نمایند که بتذکره های تبعه خارجه همیشه بتوسط اداره نظمیہ رسیدگی شود که مجهول الحال نباشند تبعه خارجه فقط بحکم محکمه عدلیه با رعایت مدلول عهد میتوانند از خاک ایران تبعید شوند هر گاه حاکم مشاهده کند که اقامت اتباع خارجه در ولایتی بواسطه سوء رفتار و کردار آنها مضر است باید مراتب را به وزارت خارجه اطلاع داده و موافق دستور العمل های آن ادارات رفتار کند .

ماده ۳۴ - یکی از مشاغل عمده حکام این است که مراقبت مخصوص در قلع و قمع چیزهایی که موجب فساد اخلاق اهالی میشود از قبیل قمارخانه ها و غیره بعمل آورند

و بجهت نیل باین مقصود ادارهٔ نظمیه و ضبطیه بلوکی و غیره را حاکم مأمور مینماید که در موارد اجتماع اهالی در نقطه مخصوصی مراقبت در حفظ نظم و امنیت داشته باشند و از اعمال شنیعه ممانعت نمایند و مقصر را دنبال کنند - ولی باید دستور العمل های حاکم در این باب طوری روشن و واضح و موافق قوانین موضوعه باشد که این مأموریت ادارات نظمیه و ضبطیه مبدل با جحاف و تعدی و هتک ناموس نشود .

ماده ۳۵ - حکام باید اسباب امنیت جان و مال اهالی را از هر حیث چه در شهرها و دهات و چه در طرق و شوارع فراهم آورند چنانچه دزدان و قطاع الطریق در نقطه ای از نقاط ولایت پدید آیند و ادارات نظمیه و ضبطیه از قلع و قمع آن عاجز باشند باید حاکم فوراً اقدامات مؤثر و سریعه را بعمل آورده مأمور مخصوصی برای انجام این مأموریت بمحل لازم روانه کند و در صورت لزوم بقوای نظامی ولایتی رجوع نماید . برای حفظ و امنیت راهها در صورت عدم کفایت قراسوران حکام با تصویب ادارات نظمیه و ضبطیه امر به تشکیل دسته مستحفظین سواره از اهالی و سکنه محل مینمایند و باید به پست و کاروانی که حمل مال التجاره و پول مینماید مستحفظ بدهند .

ماده ۳۶ - هرگاه در شهر یا دهی اغتشاشی روی دهد و مردم او امر قانونی حکومت را اطاعت نکردند باید حاکم بدون فوت وقت شورشیان را بپند و نصیحت و یا توبیخ و ملامت نماید اگر مؤثر واقع نشد قشون ولایتی را خواسته باز شورشیان را بپند و نصیحت متنبه و اتمام حجت نماید و هرگاه باز نتیجه حاصل نشد حاکم یا کسیکه از طرف حاکم مأمور است بقوهٔ جبریه اغتشاش را بر طرف مینماید و محرکین اغتشاش و شورش را بمحکمه عدلیه میفرستد بعد از این اقدامات باید حاکم مواظبت نماید اشخاصی که متنبه شده پشیمان شده اند مجدداً بواسطه سوء اقدامات مأمورین و یا سختی بی موقع بحالت اغتشاش عودت ننمایند و کلیه اقداماتی از طرف مأمورین بعمل آید که باعث تسکین قلوب و رفع هیجان عامه شود هرگاه ماندن قشون در محل لازم باشد امر حاکم در آن باب صادر خواهد شد .

تبصره - تکالیف حکام و مأمورین کشوری در وقت احضار قشون برای کمک بحکومت علیحده مرتب و منضم باین ماده است

ماده ۳۷ - در ولایات سرحدی حکام مکلفند که نظارت مخصوصی نسبت بادارات نظمیه ولایتی و ضبطیه بلوکی داشته باشند که حتی المقنن فراری های نظامی و مقصرین مدنی و اشخاصی که جنایت کرده اند از دولت همسایه به خاک ایران نگذردند و کسی قدرت پذیرفتن آنها را در خاک ایران نداشته باشد هر گاه با وجود مراقبت لازم این نوع اشخاص در خفا داخل خاک ایران شوند حاکم بعد از حصول اطلاع موافق مدلول عهود و فرار نامه هائی که در این باب با دول خارجه منعقد شده و با دستور العمل وزارت خارجه اقدام مینماید

ماده ۳۸ - حکام مراقبت لازمه را خواهند داشت نسبت به اشخاصی که در تحت نظارت ادارات نظمیه و ضبطیه هستند که نه سستی از طرف ادارات مزبوره بعمل آید و نه سختی .

ماده ۳۹ - یکی از تکالیف حکام مراقبت و مواظبت لازمه است که در قلمرو مأموریت آنها انجمنهائی که مخالف قوانین موضوعه است تشکیل نشود.

ماده ۴۰ - در صورتی که حکام مشاهده کنند که اقدامات انجمنی یا حوزده مخالف اصلی از اصول قانونی بوده تولید فساد می کند یا قسمتی از اهالی را بر قسمتی می شوراند و باعث فساد و تخریب اخلاق میشود پس از تحقیق حق دارد آن انجمن یا حوزده را تعطیل کند و در صورت عدم فرصت و احتمال خطر و فساد عاجل حاکم حق دارد که فوراً آن انجمن را تعطیل نماید تا رسیدگی لازم در محکمه عدلیه بعمل آید در این موارد حاکم باید مراتب را بوزارت داخله و وزیر مسئول اطلاع دهد

سوم وظایف حکام

در باب آذوقه اهالی و امور داخلی و اجتماعی ولایت

ماده ۴۱ - وظایف حکام در این باب از قرار تفصیل است :

(اولاً) مراقبت در امر آذوقه و ارزاق اهالی

(ثانیاً) مراقبت در اینکه ابنیه جدید الاحداث شهرها و دهات موافق قوانین

موضوعه تأسیس شوند

(ثالثاً) وقایه امنیت در حدود ولایت و حفظ رفاهیت و آسودگی اهالی

(رابعاً) تشویق اهالی با اقدامات عام المنفعه

(خامساً) مساعدت لازم (بقدری که در قوه و استطاعت حاکم است) در پیشرفت

زراعت و حرفت و صنایع و تجارت ولایتی

ماده ۴۲ - اقداماتیکه از طرف حکام برای و فوراً آذوقه و ارزاق میشود بر دو

نوع است عمومی و خصوصی

ماده ۴۳ - اقدامات عمومی که راجع بد پیشرفت امر زراعت و جلوگیری و

ممانعت از چیزهائی که مخل امر محصولات زراعتی و ارزاق است باید همیشه در مد

نظر حکام باشد بخصوص وقتی که در تمام ولایات یا قسمتی از آن احتمال قحطی برود

ماده ۴۴ - ماحصل اقدامات عمومی آنست که حاکم باید مراقبت مخصوص

بعمل آورد که گندم و سایر ارزاق بدون ممانعت در تمام ولایت با آزادی و قیمت عادلانه

خرید و فروش شود و کسی احتکار ننماید

ماده ۴۵ - اقدامات خصوصی آنکه حکام اطلاعات لازم را در باب نرخ ارزاق

و آذوقه از اداره بلدیّه تحصیل مینمایند و نه فقط بتوسط ادارات نظمیّه و ضبطیه و

بلدیّه حکام مواظب تعدیل نرخ و عدم کم فروشی و صحت اکیال و اوزان میباشند بلکه

خودشان هم در مورد لازمه حقدارند بتوسط مأمورین مخصوصی باین امور رسیدگی نمایند

ماده ۴۶ - هرگاه عمارت یا خانه را کسی بدولت و یا بشهری واگذار کند

حاکم مکلف است مراتب را بوزارت داخله و وزارتیکه از آن خانه یا عمارت استفاده

خواهد کرد اطلاع دهد

ماده ۴۷ - هرگاه آثار غتیقه در ولایت باشد و یا مجدداً کشف شود حاکم مکلف است که مراتب را مفصلاً بوزارت داخله اطلاع بدهد

ماده ۴۸ - حاکم باید مراقبت نماید که ادارات اطفائی در کمال نظم و ترتیب بوده قواعد راجعه باین اداره تماماً بموقع اجراء گذارده شود اگر شهری استطاعت ترتیب اداره اطفائی را نداشته باشد حاکم می تواند در صورت لزوم بتوسط وزارت داخله استدعای وجه اعانه ازدولت برای دایر نمودن اداره اطفائی در آن شهر بنماید و آن وجه اعانه را با اطلاع انجمن ولایتی بمصرف مذکور برساند

چهارم در وظایف حکومت نسبت بحفظ الصحه عمومی

ماده ۴۹ - وظایف حکام در این باب آنستکه مراقبت لازمه را در اجرای نظامنامه طبی و حفظ الصحه داشته باشند و سعی باشند که با اقدامات صحیه سریعه در امراض مسریه و امراض سریع الانتشار جلوگیری شود لذا همینکه خبر حدوث چنین مرضی از دوائر جزو حکومت و یا از محل موثقی رسید حاکم باید رسیدگی و معلوم نماید که چه نوع اقدامات برای جلوگیری از انتشار مرض بعمل آمده و علاجی که شده است کافی است بانه بعد پس از مشاوره با طبیب حافظ الصحه ولایتی اگر لازم شود حاکم مأمور مخصوصی با چند نفر طبیب و معاون طبی و ادویه و آلات و اسباب طبی روانه محل آلوده بمرض و جاهای لازمه مینماید و هرگاه صلاح بداند چند نفر اجزای لازم را هم بامأمور مخصوص روانه میکند بعد از این اقدامات در صورت لزوم خود حاکم به محل ناخوشی رفته شخصاً تحقیقات لازمه را مینماید و هرگونه اقدام مجذانه که مقتضی باشد بعمل میآورد و بتوسط مأموری مخصوص حکام ولایات همجنوار را مطلع میدارد

ماده ۵۰ - حکام حق نظارت مخصوصی نسبت بمریضخانه های شهری و بلوکی و

دهات و همچنان مر یضخانه‌های محبسها و غیره دارند و خواه هنگام مجال گردشی خواهد در غیر این موقع رسیدگی بمر یضخانه‌ها را غالباً بطیب حافظ الصحه ولایتی یا بمعاونین او می سپارد .

پنجم وظایف حکام

نسبت بوصول شدن مالیات دولتی و عوارض محلی

ماده ۵۱ - حکام باید مراقبت تامه داشته باشند که مالیات و عوارض دولتی بموجب قوانین موضوعه در موقع خود بتوسط کارگذاران مالیه وصول و ایصال شود و بعلاوه باید نظارت صحیح نسبت بوصول و ایصال عوارضی که برای مخارج محلیه از بلدیة و غیره اخذ میشود داشته باشند

ششم در وظایف حاکم نسبت باداره مالیه

ماده ۵۲ - نوشتجاتیکه محتاج باعضای حاکم یا بتصویب او است و نزد حاکم فرستاده میشود یا باعضای حاکم میرسد و یاد در صورت عدم تصویب مشارالیه عقیده خود را باداره مالیه اظهار میدارد

ماده ۵۳ - حاکم فهرست کارهای تمام شده را که از اداره مالیه برای او در آخر هر سال میفرستند ملاحظه نموده هرگاه تعویقی یا تعطیلی در جریان امور آن اداره مشاهده کند فوراً بوزارت مالیه راپورت میدهد

ماده ۵۴ - هرگاه حاکم بی نظمی یا اغتشاشی در اداره مالیه مشاهده کند باید فوراً باداره مزبوره ملاحظات خود را اخطار نموده مراتب را بوزارت مالیه اطلاع دهد و اگر رفع بی نظمی نشد باز بوزارت مالیه را مطلع نموده توجه آن وزارت را بمسئله لازمه معطوف دارد ولی حاکم حق ندارد رأساً اجزای اداره محاسبات را تنبیه یا سیاست نماید

هفتم - در وظایف حکام نسبت با اداره خالصجات

ماده ۵۵ - حکام مراقبت نامه خواهند داشت که اداره خالصجات و مستخدمین و اجزای آن اداره تکلیف خود را موافق قوانین و دستورالعملهای راجعه بآن اداره بعمل آورند و امور آن اداره موافق قوانین و دستورالعمل های وزارت مالیه مرتب باشد هرگاه حاکم مشاهده کند که از طرف اداره یا یکی از مستخدمین آن اداره از حدود مقرر تجاوز میشود باید مراتب را بوزارت مالیه اطلاع داده درخواست اقدامات لازمه را برای رفع بی نظمی بنماید.

ماده ۵۶ - حکام باید مراقبت مخصوصی نسبت به جنگلهای دولتی داشته آنها را حفظ نمایند و هرگاه برخلاف قواعدی که برای حفظ جنگلها ایجاد شده است اقدامی ملاحظه نمایند باید بدون فوت وقت ممانعت نموده مراتب را بوزارت مالیه اطلاع بدهند.

ماده ۵۷ - حکام در راپورت های خود که به مقامات عالیه میدهند باید همیشه وضع خالصجات ولایتی را مفصلا بنویسند و هرگاه اداره خالصجات منظم و مرتب و مستخدمین آن در اجرای تکلیف خود ساعی باشند حاکم میتواند که از وزارت مالیه خواهش امتیازی برای مستخدمین آن اداره بنماید.

ماده ۵۸ - نرخ فروش هیزم جنگل دولتی را که اداره خالصجات در هر سال معین و به وزارت مالیه میفرستد باید قبل از وقت به نظر حاکم برسد.

هشتم - در وظایف حاکم نسبت به تحویل خانهها

ماده ۵۹ - حاکم در وقت بلوگ گردشی و همچنان هر وقتی که لازم بداند حق دارد بولی که در دوائر محلیه (ولایتی و بلوکی) موجود است تقشیش نماید و همچنان حق دارد

که بکلیه اموال متعلقه بآن ادارات رسیدگی نموده معلوم دارد که عایدات دولت بدون حیف و میل وارد صندوق میشود یا نه و مقدار بقایا چقدر است تمام اطلاعات خود را در این باب حکام باید بوزارت مالیه راپورت کنند بعلاوه این اقدام مکلفند که اطلاعات خود را در تفتیش صندوق ادارات با اداره مالیه نیز اعلام نمایند که اقدامات مقتضیه از طرف آن اداره بعمل آید و اگر اغتشاش یا بی نظمی روی داد جلوگیری کامل بعمل آورند .

ماده ۶۰ - حکام باید سالانه بوزارت داخله راپورتی تقدیم نمایند که در آن راپورت اطلاعات راجعه به اخذ مالیات و بقایا و كذلك مقدار بقایائی که لاوصول مانده و جهت وصول نشدن بقایا و کلیه اقداماتی که برای اخذ مالیات و وصول شدن آن از طرف حکومت بعمل آمده است توضیح و تصریح شده باشد راپورت مزبور مبتنی بر اطلاعات خود حاکم که در وقت بلوک گردشی تحصیل کرده است و اطلاعات اداره ولایتی و ادارات نظمییه خواهد بود .

نهم - در وظایف حکام نسبت با اداره علوم و معارف

ماده ۶۱ - حکام مکلفند که مراقبت مخصوصی نسبت بمکاتب ابتدائیه داشته بی خبر به این نوع مکاتب و همچنان بمدارس متوسطه و عالیه (در صورتیکه باشد) سرکشی نمایند و هرگاه از قوانین و دستورالعملها و دستور تعلیمات راجعه بمعارف تخلف میشود مراتب را بوزارت معارف اطلاع دهند و با اداره معارف ولایتی نیز اخطار نمایند بعلاوه این اقدامات حکام باید مساعدت و همراهی لازم را با اداره معارف در اشاعه معارف نمایند .

دهم - در وظایف حکام

نسبت با ادارات زراعت و فلاحت و معادن و جنگلها

و کمربک و پست و تلگراف و غیره

ماده ۶۲ - حکام مکلفند که در مواردی که این ادارات بتقویت و همراهی حکام محتاجند موافق قوانین موضوعه و دستورالعملهای رؤسای آنها کمال مساعدت و همراهی را از آنها بنمایند و نیز برعهده حکام است به اندازه که در قوانین و نظامنامه های این ادارات معین شده است مراقبت و مواظبت نمایند که بخزانة دولت ضرری وارد نیاید و رفع موانع و اشکالات و اشتباهات بعمل آید .

ماده ۶۳ - حکام حق دارند که ادارات مذکوره در ماده قبل را سرکشی نمایند بدون اینکه حق مداخله در امور آن ادارات داشته باشند و نمیتوانند رأساً اجزای آن ادارات را تنبیه یا سیاست نمایند ولی در صورتیکه اغتشاش یا بی نظمی در آن ادارات مشاهده کنند مکلفند فوراً مراتب را بر رؤسای بلاواسطه آن ادارات که در محل هستند اخطار نمایند و اگر نتیجه مترتب نشد مراتب را بوزارت متبوعه آن اداره و وزارت داخله راپورت نمایند .

یازدهم - در وظایف حکام

در صورت رجوع کار صاحب منصبان و مستخدمین

و اجزای دوایر اداره بمحاکم عدلیه

ماده ۶۴ - حدود تکالیف حکام در باب جلب مستخدمین و اجزای دوایر اداره

بمحاکم عدلیه در نظامنامه محاکمه جنایتی مفصلاً مندرج است (رجوع بماده ۳۹۱-۳۹۵)

دوازدهم - در وظایف حکام

نسبت با اداره جنگ

ماده ۶۵ - تکالیف حکام نسبت با اداره نظام از قراری است که در نظامنامه خدمت نظامی و سایر قوانین و نظامنامه های نظامی مندرج است قواعدی که باید در موقع احضار و استعمال قشون (رجوع بماده ۳۶) و در باب روابط صاحب منصبان کشوری و لشکری باید مراعات شود جداگانه مرتب و منضم بماده ۳۶ خواهد بود .

سیزدهم - در وظایف حکام

نسبت بکار گذاریهای خارجه

ماده ۶۶ - کار گذاریهای امور خارجه مقیم ولایات در روابط حکام یا قنصلگریهای خارجه مقیم ولایات واسطه اند لهذا تمام امور خارجه در روابط حکام یا قنصلگریها باید با اطلاع کار گذارها باشد و همچنان اجرای عهدنامهها و قرارنامه های بین الملل باندازه که راجع بتبعه خارجه است باید بواسطه و با اطلاع کار گذاریها باشد حکام کمال همراهی و مساعدت را از کار گذاریها در اجرای تکالیف آنها که مبتنی بعهدنامهها و قراردادهای و نظامنامهها و دستور العمل های آنها است خواهند نمود از طرف دیگر حکام حق دارند که در صورت لزوم بامور کار گذاریها سرکشی نموده و هرگاه اغتشاشی یا بی نظمی مشاهده کنند مراتب را فوراً بوزارت خارجه اطلاع دهند و هرگاه راپورت آنها منتج نتیجه نشد مجدداً توجه مقامات عالیه را به راپورت های سابقه خود جلب نمایند ولیکن حکام حق ندارند که کار گذار یا اجزای کار گذاری را تنبیه و سیاست کنند .

چهاردهم - در وظایف حاکم

هنگام تحویل گرفتن و تحویل دادن ولایات

ماده ۶۷ - حاکمی که از شغل خود منقصل میشود باید اوضاع امور ولایتی را با کلیه اطلاعات راجعه بولایت مشروحاً بوزارت داخله و بفرمانفرما (در صورتیکه ولایت جزو ایالتی باشد) تقدیم نماید و نسخه ای هم بحاکم جدید بدهد .

ماده ۶۸ - هرگاه انفصال حاکمی از ولایت قبل از ورود حاکم جدید باشد حاکم منقصل باید کلیه اطلاعات خود را بقائم مقام حکومت بدهد و او هم بعد از ورود حاکم جدید راپورتی که حاوی اطلاعات حاکم سابق و اطلاعاتی است که خود او در زمان مدیریت تحصیل کرده بحاکم جدید بدهد حاکم جدید هم بعد از مباشرت بشغل خود باید راپورت اطلاعاتی را که از حاکم قبل او رسید با ملاحظات خود بوزارت داخله و با فرمانفرما بدهد (در صورتیکه ولایت جزو ایالتی باشد) .

ماده ۶۹ - در راپورتی که حاکم منقصل و حاکم منصوب میدهند باید مواد ذیل مندرج باشد (اولاً) اموری که تسویه نشده - (ثانیاً) وضع دفترخانه حاکم (ثالثاً) وضع اداره ولایتی (رابعاً) حالت ادارات اطفائیه شهرهای ولایتی و بلوکی - (خامساً) مقدار بقایاییکه لاوصول مانده - (سادساً) خیالاتیکه حاکم منقصل در اصلاح وضع و امور ولایتی داشته و خیالاتیکه حاکم منصوب دارد - (سابعاً) وضع نرخ ارزاق و وفور یا فحطی آذوقه .

ماده ۷۰ - در باب دفترخانه حاکم باید مطالب ذیل (در راپورت حاکم منقصل و جدید) تصریح شده باشد اولاً اموری که راجع بدستور العمل های مقامات عالیه و وزارتخانه ها است - ثانیاً کلیه اموری که بموجب مراسلات و راپورت های سایر دوا یردولتی

و مملکتی و شکایات و احکام خود حاکم شروع شده .

تبصره - از کلیه این کارها آنچه مجرمانه است باید مجزی شده علیحده نوشته شود.
ماده ۷۱ - آنچه باید از امور اداره ولایتی در راپورت فوق الذکر نوشته شود از قرار ذیل است حاکم منفصل دفعه آخر که در اداره ولایتی حاضر میشود کتابچه ای ترتیب داده در آن کتابچه معین میکند چقدر از اموریکه راجع بمجلس وزراء و تحقیقات و امور جنایتی است تسویه شده و چه مقداری از امور بلا تسویه مانده و همچنان چقدر از امور تکلیفش در اداره ولایتی معین نشده سوادى از کتابچه مزبور برای فرمانفرما (در صورتیکه باشد) ارسال و نسخه ای بحاکم جدید داده میشود کتابچه مزبور باید بامضای حضار برسد .

ماده ۷۲ - در باب بقایا باید حاکم منفصل اطلاعات اخیر خود را مفضل برای هر محلی علیحده قید نماید .

ماده ۷۳ - حاکم منفصل باید خیالات و نقشه های خود را که راجع باصلاحات ولایتی است مشروحاً و واضح (نزدیک بفهم) بحاکم جدید اظهار نماید و جهت لزوم این اصلاحات را با وسائلی که میتوان برای اجرای اصلاحات اتخاذ کرد و همچنان مواعقی که تا آنوقت مانع اجرای خیالات او بوده باید تصریح کند و کلیه اگر چیزی موجب جلب توجه او شده خاطر حاکم جدید را بدان معطوف دارد .

ماده ۷۴ - حاکم منفصل حتماً باید اطلاعات فوق الذکر را بجاهای لازم بدهد و الا نقض قانون و تخلف از تکلیف کرده و مسئول خواهد بود بعلاوه هراغتشاشی و بی نظمی که در محل بتوسط حاکم جدید کشف شود و حاکم منفصل اطلاع نداده باشد برعهده او خواهد بود .

ماده ۷۵ - همینکه حاکم جدید امور ولایتی را از حاکم منفصل یا درغیاب او از مدیر تحویل گرفت راپورت خود را در سبب امور ولایتی بفرمانفرما (در صورتیکه

ولایت در جزو ایالتی باشد) والا بوزارت داخله میفرستد .

ماده ۷۶ - نه فقط حاکم منفصل مسئول اطلاعات غیر صحیحه است که بجاهای

لازمه و بجان نشین خود داده بلکه اشخاصیکه راپورت حاکم را تصدیق کرده و امضاء نموده اند نیز مسئولند .

ماده ۷۷ - راپورت و اطلاعات مذکوره در مواد (۶۹ و ۷۰ الی ۷۳) را حکام

باید در موقع مرخصی موقتی یا مأموریت مخصوصی که بآنها داده میشود نیز بقائم مقام خودشان ولو موقتی هم باشند بدهند و ولایت را تحویل داده و تحویل بگیرند هرگاه حاکم رعایت این قاعده را ننماید و هنگام مرخصی بجای دیگر مأمور شود و با استعفاء کند باید بخرج خود بمحل حکومت سابق خود مراجعت کرده ولایت را بطوریکه در مواد ۶۷ الی ۷۵ ذکر شد تحویل بدهد مگر اینکه حرکت فوری حاکم از ولایت بجبهتی مقتضی شده باشد .

ماده ۷۸ - هرگاه حاکم ولایتی فوت نماید و یا بواسطه مرضی نتواند ولایترا

اداره کند قائم مقام او موافق مواد ۷۶-۶۷ بایداقدام بترتیب کتابچه های فوق الذکر از تاریخ تصدی خود به امر حکومت بنماید .

پانزدهم - در محال گردشی

ماده ۷۹ - حکام جدید بعد از تحویل گرفتن ولایت بطوری که در مواد

۶۷-۷۶ مذکور است بدون فوت وقت با ادارات واقعه درکسی ولایت و دفترخانهها و دفاتر آنها و همچنین بسندوق ولایتی و ادارات نظمییه و اداره اطفائییه و مجسپها و مریضخانهها و ادارات خرید سرکشی می نمایند بعد از تفتیش و رسیدگی ملاحظات خود را اخطار میکنند و قواعد و قوانین موضوعه و مقتضیات وقت و محل را و همچنان نقشه اصلاحات حاکم سابق را منظور نموده در صورت لزوم اقدام در اجرای اصلاحات

مینماید اگر این اقدامات بموجب قوانین در حیطه اختیارات حاکم است رأساً و با توسط و اطلاع اداره ولایتی اقدام میکند (رجوع بمواد ۱۰۱ و ۱۱۱) و هرگاه اطلاع و اجازه مقامات عالیه و وزاره‌خانه‌ها لازم است مراتب را بد وزارت داخله و وزارت لازمدرابورت میکند .

ماده ۸۰ - بعد از اتمام سرکشی بادارات ولایتی و آشنا شدن بامور آن ولایت حاکم جدید شروع بسرکشی توابع قلمرو خود مینماید و طوری سرکشی میکند که از کرسی ولایت زیاد دور نشود و غیبت او از کرسی ولایت زیاد از اندازه طول نکشد مگر در صورت ضرورت قبل از شروع به محال گردشی حاکم اطلاعات ذیل را میخواهد (اولاً) صورتی از اطلاعات اخیر از هر کدام از بلوکات در باب امور دوایر بلوکی رسیده و صورت اتفاقاتی که دلالت بر بی نظمی و اختلال امور بلوکی مینماید (ثانیاً) از اداره مالیه اطلاعات راجعه بصندوق بلوکی و بقایای بلوکات (ثالثاً) از اداره خالصجات اطلاعات راجعه بجنسگله‌ها و عایدات خالصجات و بهمین طور از هر اداره اطلاعاتی که مهم و برای تقش و سرکشی حاکم مفید است از آن اداره میخواهد .

ماده ۸۱ - حاکم هنگام محال گردشی شخصاً تمام ادارات را سرکشی مینماید و صورتها و اثری که از ادارات مختلفه گرفته با فهرستها و صورتهای دواثر بلوکی تطبیق کرده و اختلافات را یادداشت مینماید اگر این اختلافات طوری است که رفعش آسان است فوراً حکم باصلاح و رفع آن میکند و چنانچه مهلت لازم دارد موعدی معین کرده رفع اختلافات را در آن موعد میخواهد ولی هرگاه اختلافات مهم و کلی است و مسامحه بزرگی روی داده و با سوء استعمال شده حاکم صورت آنرا با اداره ولایتی میفرستد و اداره مزبوره موافق اختیاراتی که بآن اداره قانوناً داده شده از مقصر مؤاخذه مینماید و در صورت اهمیت تقصیر تحقیقات لازم را برای فرستادن مقصر بمحکمه عدلیه بعمل میآورد ملاحظات خود را حاکم به اداراتی که سرکشی کرده اخطار کرده بعد صورتی از آن

ملاحظات را بداره ولایتی ارسال میدارد و هرگاه این ملاحظات حاکم راجع بسایر دوائر محلیه باشد ملاحظات خود را بآن دوائر اخطار مینماید .

ماده ۸۲ - بعد از سرکشی پاك بلوك حاكم بد بلوك ديگر ميرود و طوری مسافرت خود را ترتیب میدهد که بعضی از نواحی و دهات معتبر را هم ببیند در سراسر حاکم بطور رسمی ولی محرمانه از اشخاص لازم سؤال های را جمع بدارد و پس از آن حاکم بلوکی و غیره مینماید و میفهمد که بی اعتدالی میشود یا نه و احتیاجات اهالی چیست و میل بچه نوع اصلاحات دارند و میخواهند و هرگاه مطلبی کشف کند که دلالت بر بینظمی و پایت بی اعتدالی راجع بدارائی باشد که تابع دوائر دیگرند مراتب را بآن دوائر اطلاع میدهد.

ماده ۸۳ - هنگام بلوك گردشی حكام مشوجه باخلاق و آداب و درجه معارف و حالت زراعت و معادن و ثروت و تجارت محلی بوده و اطلاعات خود را جداگانه مرتب و باعقاند خود در اصلاحات لازم بوزارت داخله ارسال خواهند داشت.

ماده ۸۴ - حكام مكلفند كه هنگام بلوك گردشی طوری نمایند که این سرکشی آنها که برای رفاهیت و آسودگی اهالی است تولید زحمت و آزردهی خاطر برای اهالی ننماید بدین جهت لوازم مسافرت را بقدر ما یحتاج تحصیل نموده مراقبت نمایند که از طرف خدمه و همراهان آنها اجحاف و تعدی بکسی نشود .

ماده ۸۵ - بعد از اتمام عمل بلوك گردشی حاكم مكلف است كه راپورت محال گردشی خود را مستقیماً بوزارت داخله تقدیم کند و سوادى هم برای فرمانفرما (در صورتی که باشد) از راپورت خود و منضمات آن خواهد فرستاد .

ماده ۸۶ - حاكم مكلف است كه این سرکشی را موافق مواد ۷۹ و ۸۵ همه ساله يك دفعه بعمل آورد و اگر وضع ولایت بواسطه وسعت زیاد و بدی راهها اقتضا ندارد لامجاله دو سال يك دفعه بلوك گردشی نماید .

(تنبیه) ترتیب سرکشی که غفلتاً و بطور خصوصی بدوائر محلیه میشود در مواد آئیه مرتب است (مورد هفتم ماده ۱۴۶ و غیره) .

شانزدهم - در راپورت های سالیانه و اطلاعات فوری

که حکام باید بدهند

ماده ۸۷ - غیر از راپورتی که حکام بوزیر داخله بعد از اتمام عمل مجال گردشی میدهند باید در مواقع معینه راپورت های مفصل و مختصر را در باب وضع ولایت و اقداماتیکه کرده اند بدهند این راپورتها بر دو نوع است یکی عمومی است که حکام بعد از انقضای هر سالی میدهند دیگری خصوصی که در موارد لازمه یا در مواقع فوری در عرض سال باید بدهند .

ماده ۸۸ - راپورت های عمومی را حکام سالی یکمرتبه بوزارت داخله تقدیم میکنند و باید تمام ادارات ولایتی حتی ادارات بلدیة اطلاعاتیکه برای تقدیم این راپورت لازم است بحاکم برسانند سوادى از این راپورت عمومی را حکام برای فرمانفرما در جائیکه هست ارسال میدارند .

ماده ۸۹ - غیر از راپورت سالیانه حکام مکلفند که ماهی دو دفعه راپورت گزارشات ولایتی را بوزیر داخله بدهند و نیز گزارشات و وقایع فوری را بدون فوت وقت تقدیم کنند کلیه هر گونه اطلاعات راجعه بوزارت داخله را باید حکام بوقت و بموقع خود برسانند و آنچه را که موافق قوانین بسایر وزارتخانه ها راجع است بموقع بآن وزارتخانه اطلاع دهند .

(تنبیه) - حکام میتوانند در مواقع مهمه در صورتیکه شکل و وضع و اهمیت کار تقاضا مینمایند چاپار مخصوص روانه پایتخت نمایند .

مفدهم - در مسئولیت حکام

ماده ۹۰ - حکام در موارد ذیل مسئول و مؤاخذند (اولاً) در صورتیکه قوانین و احکام و همچنین دستورالعملهای رؤسای خود را بلااجرا گذارند و یا درست اجرا ننمایند و نتوانند بی تقصیری خود را مدلل نمایند (ثانیاً) هرگاه در موقع نقض ولایات بواسطه معضی که از مرکز دولت فرستاده شده مدلل شود که اغتشاش و اختلال امور ولایتی تقصیر حاکم بوده و میتواند است از اغتشاش ولایتی جلوگیری کند ولی بمسامحه گذرانیده (ثالثاً) چنانچه مصرح شود که رواج رشوه و تعارف در ولایت بواسطه اغماض حاکم یا شراکت خود حاکم در این گونه عمل منع بوده - (رابعاً) در صورتیکه حکام اقدامی نمایند که خارج از وظیفه آنها باشد و یا آنکه خارج از حدود اختیاراتی باشد که بآنها بموجب قوانین و نظامنامهها داده شده - (خامساً) وقتیکه باشخصیکه در ادارات حکومتی خدمت میکنند و كذلك باجزای نظمیته کارهائی رجوع نمایند که خارج از حوزه تکالیف آنها باشد و یا آنکه کارهای شخصی خود را بآنها رجوع کنند (سادساً) در صورتیکه بی قاعده تحقیقاتی را در امری شروع نمایند و خودسرانه تحقیقاتی را ختم کنند (سابعاً) وقتیکه حکام شخصاً و رؤساً اقدام کنند در اموری که راجع باداره ولایتی و یا سایر دوائر محلیه و یا ادارات جزو آن دوائر است و در این باب دستورالعملی از رؤساء خود نداشته اند - (ثامناً) در مواردی که حکام دخالت بکار محاکمه نمایند و ملک کسی را انتزاع نموده بدیگری دهند و کلیه باموری دخالت نمایند که راجع بمحاکم عدلیه است - (تاسعاً) در مواردی که خودسرانه و بدون اجازه جاهای لازم تغییر در وضع ولایت دهند که باعث اجحاف و تعدی و آزرزدگی خاطر اهالی شود یا بواسطه اهمال و عدم دقت در امور قوانین را طوری اجرا نمایند که منظور از ایجاد قوانین که مساوات است بعمل نیاید و یا آنکه بالاخره مالیات و غوارضی که قانوناً معین نشده از

اهالی اخذ نمایند (عاشراً) در مواقعیکه تحقیقات جنایتی بعمل میآید بواسطه غرض شخصی اغتشاش و اختلالی فراهم آورند و این اقدامات شنیعه آنها در محاکم استیناف یا جای دیگر کشف شود - (حادی عشر) وقتی که معلوم شود اقدامی که حاکم برای جلوگیری از تعدی و اجحاف و جنحه و جنایات و قباح و رفع تلم و غیره کرده است بدرجای که لازم است سخت نبوده و نتیجه حاصل نشده خصوصاً اگر ظاهر شود که حاکم غرضی داشته یا باجانی و ظالم و مقصر همراه بوده (ثانی عشر) در مواردی که حکام برای وصول بقایا همراهی لازم بعمل نیاورند و از اجرای قوانین خودداری نمایند - (ثالث عشر) وقتیکه حکام در موارد بلیات سماوی از قبیل حریق و امراض مسریه در میان مردم وحشم و حیوانات و همچنان در موقع طغیان آب و طوفان و غیره با تمام قدرت و اختیاراتی که بآنها داده شده برای حفظ نفوس و کماک و اعانه بندماندگان و بیچارگان اقدام نکرده اند (رابع عشر) در صورتیکه مشاهده شود که عمداً یا چند دفعه سهواً قوانین راجع بخودشان را نقض کرده اند و از اندازه خود خارج شده اند خواه این اقدام را راساً خودشان کرده باشند و خواه از اداره ولایتی و جاهائی شده باشد که در تحت ریاست یا نظارت حکام واقعند (خامس عشر) وقتی که بمأموریتی که بداخله ولایت برای انجام کاری میفرستند خرج سفر بدهند بدون اینکه قواعدی را که در این باب ایجاد شده رعایت نموده باشند .

ماده ۹۱ - در تمام مواردی که در ماده قبل معین شده و همچنان در سایر مواردی که از این قبیل باشد حکام بحکم قانون مسئولند و تنبیه و سیاست آنها بعد از ثبوت تقصیر آنها از تو بیخ و شماتت گرفته الی خلع از شغل و عزل از حکومت بر حسب تصویب وزارت داخله بحکم بندگان اعلیحضرت اقدس شاهنشاهی بعمل میآید و هر گاه تقصیر حاکم بقدری مهم باشد که بعد از عزل باید بمحاکم عدلیه جلب شود موافق نظامات عدلیه کار او بمحکمه لازمه رجوع خواهد شد و تحقیقات لازمه برای ارجاع کار حاکم مقصر

بمحکمه عدلیه در مجلس وزراء بعمل خواهد آمد .

هیچدهم - در روابط حکام

بامقامات عالیه و ادارات متساویه و تابعه (جزو حکومت)

ماده ۹۲ - حکام در مواردی که بموجب این نظامنامه معین شده بتوسط وزارت داخله بحضور مبارک اعلیحضرت اقدس شاهنشاهی راپورت عرض میکنند و بصورت اوامر و احکام که برضق قوانین موجوده است از جانب سنی الحوائج مقتدر و مباهی می شوند .

ماده ۹۳ - حکام بوزیر داخله و بقرمانفرما اگر باشد راپورت میدهند و دستور العمل میگیرند و بسایر وزراء در موقع لازمه اطلاعات و عقاید خودشان را تقدیم میکنند

ماده ۹۴ - در صورتیکه ولایتی جزو ایالتی باشد حاکم تابع دستور العملهای قانونی فرمانفرمای آن ایالت است و اطلاعات و عقاید و ملاحظات خود را توسط فرمانفرما بوزرای مسئول راپرت مینماید از این قاعده کلی موارد ذیل مستثنا است .

(اولا) - راپرت تحویل دادن و تحویل گرفتن ولایت و راپرت سرکشی نوبت اول ولایت و راپرت های سایر ایالتها و اطلاعات فوری راجعه بچربان امور ولایتی و اتفاقات فوق العاده امثال آن .

(ثانیا) - راپرت های راجعه باتفاقات مهمه که اندک تأخیری در وصول اطلاعات در مرکز موجب خسران بزرگ تواند شد .

(ثالثا) - در مواردی که حکام دستور العمل های واسله از فرمانفرما را مناقض و مخالف قوانین موجوده میدانند - در کلیه موارد مذکوره حکام مستقیماً اطلاعات و عقاید و ملاحظات خود را بوزیر داخله راپورت و بوزراء مسئول تقدیم میکنند و در همین موقع

صورت آن را پورتها را بجهت فرمانفرما میفرستند .

ماده ۹۵ - حکم بادارات کل و ادارات جزو وزارتخانهها در پابست و کذب بادارات طرق و شوارع و معارف و گمرک و معادن و نظامی و بحری و پست و تلگراف کدر ولایت تأسیس شده و مدعی عمومی ولایت و همچنان با اداره تقنین ولایتی و انجمنهای ولایتی و بلدی مراسله مینویسند .

ماده ۹۶ - حکم با اداره ولایتی و به هیئت احصائیه و اداره عالیله و انجمن ولایتی و اداره بلدیله و کمیسیونها و نرخ ارزاق عقاید و ملاحظات خودشانرا اخطار مینمایند و ادارات ملاحظات خودشانرا بحاکم تقدیم میکنند .

ماده ۹۷ - حکم با ادارات نظمی و ضبطیه کرسی ولایت و بلوکات که جزو حکومت هستند حکم میکنند و از آنها راپورت میگیرند - با ادارات قراسوران که در کرسی ولایت تأسیس شده مراسله مینویسند و راپورت اطلاعات رامیگیرند .

ماده ۹۸ - ترتیب روابط حکام بدوایر عدلیله در نظامات عدلیله مندرج است .

ماده ۹۹ - حکام باید مراقبت نمایند که نوشتجات و مکاتبات آنها با سایر ادارات و همچنان مکاتبات اشخاص و دوایر جزو حکومتی با ادارات متفرقه موافق قواعد توقیر و ادب باشد و طوری نباشد که تولید مناقشه و مکابره نماید و بجهت مسائلی طرح شود که باعث ازدیاد مکاتبه و فوت وقت طرفین شود .

ماده ۱۰۰ - حکام باید سعی نمایند که مکاتبه ما بین دوایر حکومتی و سایر دوایر حتی المقدور بموقع و بامعنی باشد و بجهت رشته مکاتبات بطول نینجامد و کارها از جریان طبیعی نیفتد .

ماده ۱۰۱ - حکام باید مراقبت نمایند که هر کاری در اداره و دایره متعلق بها طرح و تسویه شود و حدود و حقوق ادارات محفوظ بماند حاکم فقط در دو مورد حق دارد که کارها را در دفترخانه خود تسویه کند اولاً وقتیکه کار فوری و فوری است و سرعت اقدام

مستلزم استثناء از قاعده کلی است اینگونه که امور یا منضمات آن بعد از تصویب فوری بداره ولایتی داده خواهد شد و ثانیاً در صورتیکه استتار مطلبی یا مسئله مقتضی پیشرفت آن مسئله است و با آنکه موقع مقتضی افشای آن مطلب نیست .

ماده ۱۰۲ - حکام حق ندارند سواد قرارداد های اداره ولایتی را از آن اداره خواسته بدفتر خانه خودشان بدهند و باید مراقبت داشته باشند که در دفتر خانه آن اداره آن قراردادها بموقع اجرا گذازرده شود .

ماده ۱۰۳ - روابط رسمی حکام با ادارات و اشخاصیکه تابع و جزو اداره ولایتی است و همچنان با ادارات و اشخاصیکه جزو شعبات ولایتی و زارتخانهها هستند باید بتوسط رؤسای آنها باشد مگر در صورتیکه ضرورت ارتباط بلاواسطه را اقتضاء کند یا نفع مهمی برای امور و ارتباط بلاواسطه منظور باشد .

تبصره - هنگام سرکشی ولایات حکام حق دارند با ادارات و اشخاص جزو دوایر ولایتی مستقیماً مذاکرات شفاهی نمایند و ملاحظات و عقاید خود را اخطار نمایند زیرا که بتجربه رسیده که نوع مذاکرات و اخطارات شفاهی بیشتر از مکاتبه مؤثر است .

ماده ۱۰۴ - حاکم باید حتی المقدور بیشتر با مردم معاشرت نماید و اشخاصی که برای کار نزد او می آیند بآداب و توقیر پذیرد و بانجباء و معارف ولایتی رابطه و آمیزش داشته باشد و کلیتاً طوری حرکت و رفتار نماید که طرف محبت و اعتماد اهالی واقع شود زیرا که اول وظیفه حاکم اجرای قوانین و حفظ رفاهیت و امنیت اهالی است و ارتباط معنوی که مابین حاکم و اهالی ازوداد و اعتماد حاصل میشود بهترین اسباب اجرای این مقصود مهم است .

نوزدهم - در باب قواعدی که باید حکام ترتیب داده

و بموقع اجرا گذارند

ماده ۱۰۵ - چون اجرای قوانین را جمعه بامنیت و رفاهیت اهالی یکی از وظایف

عمده حاکم است و عادات و اخلاق اهالی ولایات متفاوت و مقتضی بعضی تصرفات و اقدامات است که باید از طرف دوائر حکومتی و نظمیّه بعمل آید لهذا حکام و ادارات نظمیّه میتوانند نظر با داب و عادات و اخلاق اهالی ولایت بعضی قواعد لازمه را چه عمومی باشد چه خصوصی مرتب نموده اعلام نمایند ولی اول شرط این حق حاکم آنست که این قواعد نباید وجهی من الوجوه مخالف قوانین موجوده و مناقض دستور العمل های وزارتخانهها باشد .

ماده ۱۰۶ - کلیه این قواعد بطوری که در ماده قبل مذکور است برای اهالی حتمی الاجراست و تا موقوف نشود در قوت خود باقی خواهد بود و اشخاصیکه برخلاف این قواعد رفتار نمایند مورد مسئولیت خواهند بود و محاکمه و تنبیه آنها راجع است بمحاکمی که بموجب نظامنامه عدلیه مرجع امثال این امور خواهد شد .

ماده ۱۰۷ - قواعدی که حکام و ادارات نظمیّه و ضبطیه ایجاد میکنند باید در روزنامه های محلیه چهار دفعه اعلان شود و بطبع رسیده در معابر و کوچهها و میدانها و ادارات پلیس و غیره یکماه قبل از اجرا نشر و اعلام شود .

تبصره - قواعدی که ادارات بلدیّه و ادارات اجتماعیّه وضع میکنند بامضای حاکم رسیده بهمین ترتیب اعلام و بموقع اجرا گذارده میشود .

ماده ۱۰۸ - ادارهای که ایجاد این قواعد را کرده است میتواند این قواعد را تکمیل یا تغییر داده یا بکلی رفع نماید ولی باز باید بهمان ترتیب تکمیل و تغییر و رفع قواعد اعلام شود .

ماده ۱۰۹ - تفصیل این اقدام خود را با جهت آن و صورت قواعدی که ایجاد کرده اند حکام باید فوراً بوزیر داخله راپورت کنند و نسخه ای هم بفرمانفرما (جائیکه هست) تقدیم مینماید وزیر داخله حق دارد رأساً یا بواسطه شکایت ادارات و اشخاص متفرقه حکم تغییر و تکمیل و رفع قواعد موضوع در ابد دهد .

ماده ۱۱۰ - انجمن ولایتی و اشخاص متفرقه و کذا لک ادارات بلدیہ حق دارند که بوزارت داخله و بمجلس شورای ملی از قواعدیکه ایجاد شده شکایت نمایند ولی مادامیکه حکم نسخ نرسیده است از اجرای قواعد مزبوره نمیتوانند تخلف نمایند .

بیستم - در ترتیب دفتر خانه حاکم

ماده ۱۱۱ - حاکم هر ولایتی دفتر خانه ای دارد که امور مذکوره ذیل را تسویه میکند (اولاً) مکاتبات راجعه بسرکشی ولایت - (ثانیاً) نوشتجات راجعه بر اپورت های سالیانه - (ثالثاً) اموری که باید در خفا بماند و بموجب قانون دستور العملها باید بتوسط شخص حاکم فقط تسویه شود - (رابعاً) اموری که فوری و فوری است و سرعت اقدام لازم دارد (امور اخیره با منضمات آن بعد از تسویه بداره ولایتی داده می شود) - (خامساً) مکاتبه با ادارات نظامی در باب حرکت و استعمال قشون در ولایت .

ماده ۱۱۲ - در این دفتر خانه غیر از کتابچه فهرست نوشتجات وارده و ثبت نوشتجات صادره و مخفیہ (دوسید) کارها با نماینده عمومی (مقصود از نماینده عمومی دفترست که فهرست تمام مطالب در آن ثبت است) داشتن کتابچه های مخصوص ذیل هم لازم است (اول) کتابچه دستور العملهای وزیر داخله (دوم) کتابچه ثبت امور مجرمانه (چهارم) کتابچه ثبت خواهش و استدعاهائیکه از حاکم میشود و در این کتابچه مستدعیات بترتیب حروف تهجی نوشته شده و قید میشود که عریضه شخص عارض بکی و بکدام اداره فرستاده شد .

ماده ۱۱۳ - رئیس دفتر خانه مسئول تمام امور دفتر خانه است منشی و محررین دفتر خانه را بقدر لزوم خود حاکم معین میکند .

ماده ۱۱۴ - حکم حق دارند که یک یا دونفر آجودان از صاحب منصبان نظامی

و کشوری با انتخاب خودشان داشته باشند برای انجام مأموریت‌های مخصوص که بآنها محول میشود و برای پیغامات مهمه ولی این اشخاص نباید با حاکم قرابت و خویشی داشته باشند عزل و نصب این اشخاص با حاکم است بشرط رعایت قوانین راجعه بخدمت دولتی و ترفیع رتبه و مرخصی و عزل و غیره که برای مأمورین دولتی مقرر است .

ماده ۱۱۵ - علاوه بر آچودان‌های مذکور در ماده قبل حکام باید بعضی مستخدمین از شاگردان فارغ‌التحصیل مدارس که خود را برای خدمت حاضر میکنند در دفترخانه خود داشته باشند این نوع اشخاص تا تجربه در امور حاصل نسکرده‌اند و صداقت آنها بتجربه نرسیده در دفترخانه حکومتی مجاناً کار خواهند کرد و گاهگاهی مأموریت‌های غیر مهمه با خرج دولتی بآنها محول میشود تا در موقع مقتضی داخل خدمت شوند و در صورتیکه این نوع اشخاص داخل خدمت شدند خدمت سابق آنها در دفترخانه حاکم جزو خدمت دولتی آنها محسوب خواهد شد.

فصل سیم - در اداره ولایتی

اول - تشکیل اداره ولایتی و حدود و وظایف

اداره ولایتی و اختیارات آن

ماده ۱۱۶ - اداره ولایتی مجلس عالی است که برای اداره کردن امور ولایتی تأسیس شده اداره مزبور مجری و ناظر اجرای قوانین راجعه بولایت است.

ماده ۱۱۷ - وظایف این مجلس از قرار تفصیل است (اول) اعلان و انتشار قوانینی که ایجاد شده و کذا لک دستور العمل‌های وزارت داخله و تبلیغ نسخه‌های چاپی قوانین با ادارات نظمی و ضبطیه (دوم) نظارت اجرای قوانین در تمام دوائر ادارات (محلیه) و اینکه اقدامات لازمه برای جلوگیری از نقض قوانین بعمل آید و نظارت

جریان طبیعی امور در تمام دوائر محلیه تابعه و تنبیه و سیاست صاحبمنصبانی که از طرف رئیس ولایت در دوائر حکومت معین شده اند و همچنان تنبیه و سیاست صاحبمنصبان اداره نظمی و ضبطیه (در صورتیکه از صاحبمنصبان دوائر حکومتی و نظمی و ضبطیه مسامحه یا اهمال و یا تقصیر جزئی سرزده باشد) و ارجاع بمحاکم عدلیه در صورتیکه تقصیر مهمی از آنها ناشی شده باشد و کذا لک جلب مستخدمین و اجراء ادارات دوائر محلیه را بمحاکمه در صورتیکه آنها را دوائر محلیه معین کرده باشند (رجوع بماده ۳۹۱)

تبصره - صاحب منصبان اداره تقنینش از این قاعده مستثنا و بموجب قانون مخصوص تشکیل وزارتخانه ها بمحاکم عدلیه جلب خواهند شد .

(سیم) حل مشکلاتی که در فهمیدن قوانین یادر موقع اجرای آن پیش می آید و کذا لک اختلافاتی که فیما بین انجمن ولایتی با ادارات محلیه واقع میشود و نیز اختلافاتی که مابین دوائر تابعه با اداره ولایتی و دوائر تابعه با اداراتی که در ولایت تشکیل شده اند در باب مرجعیت امور حاصل میشود همچنان رفع معارضاتی که فقط فیما بین دوائر بلوکی که در یک ولایت واقع و تابع اداره ولایتی هستند در باب مرجعیت امور اتفاق می افتد (چهارم) جمع کردن اطلاعات لازمه از مأمورین سرحدی در باب مهاجرت تبعه خارجه بولایات ایران و قسم دادن تبعه خارجه را در وقت دخول بتابعیت ایرانیه (پنجم) دادن تعلیمات لازمه بدوائر و اشخاص لازم در باب اختیاراتی که رئیس ولایت در موقع مجال گردشی بآن دوائر و اشخاص نموده است .

(ششم) تسویه کلیه اموری که از دوائر مختلفه نزد حاکم می آید و تمام کارها و مسائلی که بموجب قانون راجع بحاکم است تسویه شود باستثنای اموری که در ماده (۱۱۱) مذکور و راجع بدفترخانه حاکم است .

(هفتم) مراقبت در امور حفظ الصحه بطوری که در نظامنامه حفظ الصحه مصرح

بها است (هشتم) تحصیل اطلاعات راجعه بدفتر نفوس و حرفت و صنعت ولایتی و کارخانه‌ها و پست و تلگراف و راهپا و پلها و معابر و نظارت اکیال و اوزان و امور راجعه بیزارهای عمومی و غیره (نهم) نظارت درساختن راههای ولایتی و راههای نظامی (دهم) تحصیل اطلاعات راجعه به بقایای ولایتی و راپورت‌های اداره ضبطیه در پیشرفت وصول بقایا و باعدم وصول آن (یازدهم) تقدیم لوایح مقاطعه هائیکه در ولایت از طرف خزانه دولت بتصویب انجمن ولایتی داده میشود و مبلغ آن یش از پانصد تومان است بوزارت داخله و سایر وزارتخانه‌ها (مقاطعه که مبلغش الی پانصد تومان است) بسته بتصویب حاکم و اطلاع انجمن ولایتی است (دوازدهم) تحصیل تمام اطلاعات راجعه به ممیزی‌ها و تحدید حدود املاک و غیره (سیزدهم) نظارت در امور راجعه بتوقیف اموال و املاک بحکم محکمه عدلیه با رعایت قوانین شرعیه (چهاردهم) الزام در اجرای وصایای متعلقه به امور خیریه عامه در صورت تأخیر و تخلف از عمل وصایا (پانزدهم) تسویه کلیه کارهای اداره که بعد بموجب قوانین باین اداره موکول و محول خواهد شد (شانزدهم) رسیدگی بشکایاتی که مردم از ادارات بلدییه بحاکم میدهند (هفدهم) تسویه کلیه اموری که راجع بحصول آسایش و امنیت اهالی است (هیجدهم) عزل و نصب مستخدمین دفترخانه اداره ولایتی و مرخصی موقتی آنها و امور راجعه بترفیع رتبه و مناصب و امتیازات آنها موافق قوانین موضوعه.

ماده ۱۱۸ - اداره ولایتی باموریکه راجع برسیدگی در محاکم عدلیه است دخالت نخواهد کرد یعنی محاکمه نمینماید.

ماده ۱۱۹ - اداره ولایتی در اداره وزارت داخله و تابع اوامر و دستورالعمل های مجلس وزراء است .

ماده ۱۳۰ - اداره ولایتی مرکب است از یک مجلس مشاوره و یک دفترخانه مجلس مشاوره در تحت ریاست حاکم مرکب است از معاون و دومستشار و مهندس

ولایتی و طبیب و مساح و معمار ولایتی و بکنفر معین اداره تمام این اشخاص موسومند باعضاء مجلس مشاوره ولایتی .

تبصره - در جاهائیکه از برای مجلسها مقرر شده و در ولایت مقیم است او هم عضو این مجلس محسوب است .

ماده ۱۳۱ - حاکم و معاون و مستشارها و معین اداره در کلیه اجلاس مجلس حاضر شده و رأی میدهند ولی سایر اعضاء در صورتی حاضر میشوند که امری راجع بکار آنها مطرح مذاکره باشد .

تبصره - یکی از مستشارهای اداره ولایتی بصوب حاکم و امضای وزیر داخله مستشار اول خواهد بود .

ماده ۱۳۲ - دفترخانه مجلس مشاوره نظر بانواع و اقسام امور بچند شعبه منقسم میشود و هر شعبه در اداره یکی از مستشارها یا اعضای مجلس مشاوره خواهد بود و مدیر آن شعبات هر کدام معاون و بقدر لزوم منشی و اجزاء خواهند داشت امور عمومی اداره ولایتی راجع بشعبه عمومی دفترخانه است و يك نفر منشی با معاون و اجزاء آن شعبه را اداره خواهد کرد کتابچه های صادره و وارده و دفاتر کار (دوسیه) این اداره بموجب دستور العمل وزارت داخله مرتب خواهد شد تمام شعبه های دفترخانه در تحت ریاست معاون حاکم است .

ماده ۱۳۳ - در ولایاتی که اداره محسبها با مقررین ایجاد شده در دفترخانه مجلس مشاوره شعبه ای نیز با اسم شعبه محسبها ایجاد خواهد شد

ماده ۱۳۴ - مواردی که در اداره ولایتی مسائل حفظ الصحة یا مطالب راجعه بامراض مسریه از قبیل وبا و طاعون و غیره طرح میشود و یا مطالبی مورد مذاقه است که راجع بدو اثر مختلفه است و برای انجام آن سعی و کوشش آن دو اثر لازم است اشخاص ذیل هم بمجلس مشاوره مزبور دعوت میشوند کار گذارها و رؤسای دو اثر

محاسبات و دوائر محاسبات و دوائر معارف و خالصجات و رؤسای انجمن‌های ولایتی و بلدی (کلانترها) و رؤسای نظمیه و معاون طبیب ولایتی و کلیه اشخاصی که اطلاعات و بصیرت آنها موجب پیشرفت مقاصد است.

ماده ۱۳۵ - در صورتی که مسئله در اداره ولایتی طرح شود که راجع بعمل طبیبی و مهندسی و مساحی باشد در تحت ریاست مهندس و یا حافظ الصحه یا مساح ولایتی انجمنی از اشخاصی که در اداره آنها هستند تشکیل می‌شود و بعد از مذاکره صورت مجلسی که با اعضای انجمن رسیده بمجلس مشاوره می‌آید رؤسای این انجمنها می‌توانند اشخاص معروف و اهل علم و عمل را باین انجمنها دعوت نمایند.

ماده ۱۳۶ - حافظا الصحه ولایتی و همچنین مهندس و مساح ولایتی بعلاوه اینکه در مجلس مشاوره و اداره ولایتی در موارد لازمه حاضر میشوند هر کدام در تمام ولایت بامور راجعه بفن خودشان نظارت خواهند داشت یعنی طبیب بامور طبیه ولایتی و مهندس و معمار بامور مهندسی و معماری ولایت و مساح بامور راجعه به مساحی و هر کدام از مستخدمین مزبوره در شعبه لازمه دفتر خانه اداره ولایتی راجعه بفن خودشان سرکشی خواهند نمود.

ماده ۱۳۷ - مفتشین مجلس‌های ولایتی موافق دستورالعملهای حاکم در شعبه دفتر خانه اداره ولایتی که راجع بامور مجلس و مجوسین و اجرای احکام محاکم عدلیه است سمت مدیری خواهند داشت و امور آن شعبه را اگر راجع بحاکم است بدستورالعمل حاکم و هرگاه راجع به اداره ولایتی است بدستورالعمل آن اداره موافق حدود این قوانین انجام خواهند داد تکالیف مفتش مجلس‌ها در نظامنامه راجعه بمجلس‌ها و مجوسین مندرج است.

ماده ۱۳۸ - طبیب ولایتی و مهندس و معمار و مساح و مفتش مجلس‌های ولایتی هر کدام شعبه‌ای از شعبات دفتر خانه اداره ولایتی را که راجع بآنهاست اداره خواهند

کرد و در صورت لزوم معاون و اجراء خواهند داشت و عده منشی و صاحبمنصبان و مستخدمین دفترخانه اداره ولایتی را وزیر داخله تعیین کرده صورت آنرا برای هر ولایتی اعلان خواهد کرد.

ماده ۱۳۹ - اداره ولایتی در صورت لزوم مطبعه خواهد داشت که روزنامه رسمی ولایتی و اجزاء و قواعد خدمت آن نهاد مطبعه و اداره روزنامه رسمی در نظامنامه اطلباعات مرتب خواهد داشت.

ماده ۱۳۰ - اداره ولایتی میتواند صاحبمنصبانیکه برای خدمت مخصوصی در نزد حاکم (آجودانهای حاکم) هستند خدمتی رجوع نماید و کذا لک بعضی از جوانان فارغ التحصیل را در دفترخانه بعنوان مستخدمین بدکی مجاناً مشغول نماید و بعد از اینکه درستی و صداقت و علم و اطلاعات آنها بتجربه رسید در ادارات نظمی و ضبطیه و یابیکی از دوائر بلوکی داخل خدمت شوند.

ماده ۱۳۱ - هرگاه مستخدمین بدکی در مدت یکسال با بودن محل توانستند داخل خدمت واقعی شوند از دفترخانه اداره ولایتی خارج خواهند شد و اگر بعد از دادن امتحانات و تحصیل اطلاعات لازمه داخل خدمت شدند زمان خدمت سابق آنها جزو خدمت واقعی محسوب خواهد شد.

ماده ۱۳۲ - هرگاه لازم شود که صاحبمنصبان و مستخدمین حکومتی برای انجام مأموریتی بجائی فرستاده شوند ممکن است که با اجازه حاکم از وجوهی که برای این نوع مصارف معین شده مخارج سفر بآنها داده شود حاکم و اداره ولایتی خرج سفر را در صورت ضرورت بمسئولیت خودشان خواهند داد و باید مراقبت نمایند که خرج سفر از مقصری که باعث فرستادن مأمور شده است گرفته شود و باشخصیکه در جزو مقرری آنها خرج سفر منظور شده (از قبیل میرهای ضبطیه و نظمی و غیره) خرج سفر داده نشود حاکم حساب این نوع مخارج را باید سالیانه بوزیر داخله بدهد.

ماده ۱۳۳ - مقدار مقرر صاحب‌منصبان و مستخدمین اداره ولایتی و کلیه دوایر حکومتی چه در ولایات و چه در مجال و همچنین ترتیب مراتب و مناصب مستخدمین مزبوره و قواعد ترفیع رتبه و اعطای امتیازات در باره آنها و کذاک ترتیب متقاعد شدن آنها و مقدار مستمری که بمستخدمین مزبوره درمورد لازمه باید داده شود در قوانین خدمت دولتی و نظامات راجعه بمستخدمین دولتی مندرج است .

ماده ۱۳۴ - مستخدمین دفترخانه اداره ولایتی را هر يك از اعضای اداره مزبوره علیحده برای شعبه خود انتخاب خواهند کرد و بمعرفی معاون حاکم که رئیس دفترخانه است حاکم ولایت آنها را بشغل خودشان منصوب خواهد کرد .

دویم - در اختیارات اداره ولایتی

ماده ۱۳۵ - اختیارات اداره ولایتی محدود بحدود ولایت است یعنی فقط در حدود ولایت این اداره می تواند با ادارات تابعه حکم بدهد و مجبور با اجرای قوانین نماید و کلیه نسبت بآنها ناظر اجرای قوانین باشد لهذا اگر اختلافی با معارضه ای در باب مرجعیت امور مابین دوایر حکومتی يك ولایت یا دوایر حکومتی ولایت دیگر یا مابین دوایر حکومتی يك ولایت یا دوایر مختلفه ولایت دیگری حاصل شود باید دید کاری که باعث حدوث اختلاف بوده در کدام ولایت شروع شده و با اداره ولایتی آن ولایت رجوع کرد هر گاه اختلافی فی مابین دو اداره ولایتی در ولایتی در باب مرجعیت کارها و غیره روی دهد حکم آن بسا وزارت داخله خواهد بود ولی اگر اختلافی مابین اداره ولایتی با شعب وزارتخانه وانجمن ولایتی یا با اشخاصیکه تابع اداره ولایتی نیستند اتفاق افتد حکم آن با مجلس وزراء است (رجوع بماده ۳۸۸) .

ماده ۱۳۶ - اداره ولایتی اختیاراتی مخصوص نسبت با ادارات نظمی و ضبطیه

دارد لهذا مکلف است که بکلیه شکایاتی که از ادارات نظمیه و ضبطیه می شود رسیدگی نماید و اگر تعطیل یا تأخیری در امور آن ادارات مشاهده نماید یا بی نظمی و بی قاعده گی از آن ادارات سر بزند رفع نماید و حق دارد کلیه اقدامات ادارات نظمیه و ضبطیه را در صورت لزوم تعطیل نماید ولی بشرطی که این اقدامات نظمیه و ضبطیه راجع بتحقیقات جنحه و جنایاتی نباشد زیرا که در این موارد ادارات مزبوره تابع مدعی عمومی و معاون آن هستند .

ماده ۱۳۷ - اداره ولایتی شکایاتی که از صاحب منصبان و مستخدمین ادارات جزو خود می شود رسیدگی مینماید و از آنها توضیحات می خواهد و اگر تقصیر آنها به ثبوت رسید تنبیه و سیاست آنها موافق قوانین (رجوع بماده ۳۹۱) منوط بقرارداد اداره ولایتی است و اگر تقصیر آنها یا اندازه ایست که تنبیه و سیاست آنها از این حد تجاوز می نماید اداره ولایتی کار آنها را بمحاکم عدلیه رجوع خواهد کرد .

ماده ۱۳۸ - هرگاه یکی از صاحب منصبان و مستخدمین ادارات تابعه باداره ولایتی بخیانیت خدمتی یا حیف و میل نمودن وجوه اداره متهم شود و کسی که مأمور بتحقیقات و رسیدگی باینگونه اتهام است از اداره ولایتی توقیف اموال شخص متهم را بخواهد اداره مزبوره بطوری رفتار خواهد کرد که در نظامات عدلیه مندرج است .

ماده ۱۳۹ - هرگاه از وزیر داخله یا سایر وزراء دستور العملی بحکومت ولایت برسد و اداره ولایتی آن دستور العمل را برخلاف قوانین موضوعه مشاهده نماید حق دارد که آن دستور العمل را بلا اجرا گذاشته ملاحظات خود را بمجلس وزراء راپورت کند و حکم وزراء را مجری دارد .

ماده ۱۴۰ - هرگاه از مجلس وزراء دستور العملی برسد که اداره ولایتی آنرا

برخلاف قوانین موضوعه تصور نماید اداره ولایتی مکلف است که آن دستور العمل را بلا اجرا گذاشته ملاحظات خود را بهمان مجلس راپورت کند تا رسیدگی نموده رأی بدهد و این رأی بلا تأخیر بتوسط اداره ولایتی بموقع اجرا گذارده خواهد شد .

ماده ۱۴۱ - در صورتی که اشتباهی یا شك و شبهه‌ای در معنی قانونی برای اداره ولایتی دست دهد اداره مزبوره و رؤسای دوائر اداره و عدلیه را تماماً باجلاس عمومی خود دعوت می نماید و بعد از مذاقه لازمه مجلس مزبور با کثرت آراء معین می کند که فی الواقع اشتباهی یا شك و شبهه‌ای در معنی قانون حاصل است یا نه هرگاه تردیدی نیست موافق قرار داد مجلس عمومی اداره ولایتی با اجرای آن قانون اقدام کرده مراتب را بمجلس وزراء اطلاع میدهد و در صورت بقای اشتباه بمجلس وزراء رجوع کرده توضیحات لازمه را میخواهد در مسائل خصوصی یا غیر مهمه اداره ولایتی بدون تشکیل مجلس عمومی از وزارتخانه لازمه بتوسط حاکم توضیحات لازمه را می خواهد

تبصره - این ترتیب برای موارد فوق العاده و مهم است ولی در غیر این موارد همینکه اشتباهی در معنی قانون حاصل شد اداره ولایتی از وزیر مسئول به توسط حاکم محل توضیحات لازمه را میخواهد

ماده ۱۴۲ - این اقدامات اداره ولایتی در صورتی صحیح است که فی الواقع اشتباهی در معنی قانون حاصل شده و مورث اشکالات در اجراء آن شده باشد و الامسامحه در اجرای آن بعنوان حصول اشتباه در معنی اکیداً ممنوع است

ماده ۱۴۳ - اداره ولایتی مهری خواهد داشت باعلامت آن ولایت و دور آن علامت نوشته خواهد شد اداره ولایتی ولایت ....

سوم - در ترتیب اجلاس ادارہ ولایتی

و حقوق و تکالیف اعضای آن

مادہ ۱۴۴ - صدر مجلس مشاوره ولایتی جای رئیس یعنی حاکم ولایت است بعد از حاکم معاون می نشیند و بعد از او مستشار اول و بعد سایر اعضاء به ترتیب مرتبه و مقام آنها بعد معین الاداره .

مادہ ۱۴۵ - در موقع تعطیل تابستان اعضاء اداره ولایتی در صورتیکه کارشان متراکم نشده باشد میتوانند با اجازه حاکم مرخصی گرفته تعطیل نمایند ولی در اداره ولایتی باید اقل سه نفر از اعضاء بمانند سایرین هم هر وقت حضور آنها لازم شد باید مراجعت نمایند .

مادہ ۱۴۶ - تکالیف معاون حاکم در اداره ولایتی از قرار تفصیل است :

(اول) او معاون بلا واسطه حاکم است در اداره کردن کلیه امور ولایتی - (دوم) مراقب و مواظب صحت امور و انتظام کارهای اداره ولایتی است و نظارت مخصوصی در انتظام امور دفتر خانه آن اداره دارد - (سوم) در صورت غیبت حاکم از ولایت بجهتی که باشد معاون مدیر ولایت است - (چهارم) در صورت غیبت حاکم از کرسی ولایت برای محال گردشی معاون کفیل امور ولایتی است و از طرف حاکم کاغذها را بسمت کفالت امضاء میکند - (پنجم) برای اینکه معاون حاکم از وضع امور مطلع باشد حتی المقدور در اجلاسات کمیسیونها و کمیتهها (انجمنها) که در تحت ریاست حاکم برای انجام امور تشکیل مییابد حاضر شده صورت مجلس را امضا نمایند - (ششم) در مواردیکه کسی از اقدامات صاحبمجلسان و مستخدمین دولتی در محکمه بدایت شکایت نموده از دولت مطالبه خسارت نماید باید معاون حاکم در دیوانخانه مزبوره حاضر شده در حضور او

رسیدگی بعمل آید - (هفتم) حاکم میتواند دعوی خود معاون خود را برای سرکشی بدو ایر جز و حکومتی بفرستد و وزیر داخله را هر دفعه از مأموریتی که بمعاون داده مطلع نماید (هشتم) در صورتیکه حاکم غائب باشد معاون او در اداره ولایتی در صدر مجلس مینشیند ولی در کارهاییکه باید تمام اعضای اداره رأی بدهند معاون بیش از یک رأی ندارد - (نهم) معاون اگر در اداره ولایتی اغتاشای یا بی نظمی مشاهده کند حق دارد بساعضای آن اختارات لازم را بنماید و اگر نتیجه حاصل نشد معاملات و توییح نماید و در صورت اهمیت مسئله مراتب را بحاکم اطلاع دهد درباره مستخدمین دفتر خانه یعنی مجربین و دفتر دار و غیره حق تنبیه آنها در صورت لزوم موافق ماده (۳۸۹) دارد باستثنای مدیر شعبه عمومی دفتر خانه که منشی اداره ولایتی است و معاون آن که فقط میتواند مورد توییح و ملامت واقع شوند و هر یک از اعضای اداره ولایتی نیز نسبت باجزای شعبه خود از دفتر خانه اداره ولایتی حق توییح و ملامت را دارند و اگر ثمری نبخشید حق خواهند داشت که موقتاً آنها را از شغل منفصل نموده مراتب را برئسی که آنها را معین کرده اطلاع دهند.

ماده ۱۴۷- وظیفه مستشار اینست که در صورت غیبت معاون قائم مقام او واقع شود در این مورد مستشار اول کاغذها را به نیابت از طرف معاون امضاء میکند و در این مواقع معین الاداره کارهای شعبه مستشار را در دفتر خانه اداره ولایتی کفالت میکند.

ماده ۱۴۸- چون مستشارها باید در اداره ولایتی مراقب بامور محوله بخود باشند لهذا فرستادن آنها بداخله ولایت برای انجام مأموریتی جایز نیست مگر باقتضای ضرورت.

ماده ۱۴۹- معین الاداره کار معینی در اداره ولایتی ندارد غالباً با قائم مقام یکی از مستشارها که غایب است واقع میشود و یا کار مخصوصی باو رجوع میشود در صورتیکه هر دو مستشار یک دفعه غایب شوند یا اینکه یکی از مستشارها و معین الاداره هر دو غایب باشند یکی از صاحب منصبان مجرب اداره مالیه یا کارگذاری میتواند موقتاً با رعایت قدمت خدمت بسمت مستشاری در مجلس مشاوره حاضر شود.

چهارم - تقسیم کارهای اداره ولایتی

و ترتیب حل و تسویه آنها

ماده ۱۵۰- اموریکه راجع با اداره ولایتی است بر سه نوع است (اول) امور راجعه بمحاکم اداره (دویم) امور اداره فقط (سیم) امور اجرائیه.

ماده ۱۵۱- امور راجعه بمحاکم اداره از قرار تفصیل است (اول) رجوع کردن کار صاحب منصبان و مستخدمین را بمحکمه عدلیه (دویم) رفع اختلافاتی که در باب مرجعیت امور بطوریکه در ماده (۳۸۸) مذکور است حاصل میشود و حکم بحقیقت (سوم) امور راجعه بشک و شبهه که در معنی قانون حاصل میشود رجوع بماده ۱۴۱ (چهارم) تنبیه و سیاست صاحب منصبان و مستخدمین در صورت مسامحه و ممالطه آنها (پنجم) رسیدگی بشکایاتی که از تأخیر و تعطیل در کارها میشود.

ماده ۱۵۲- تمام امور راجعه بمحاکم اداره باید حتماً در مجلس مشاوره ولایتی مطرح مدافه گردد و در قراردادهای راجعه باین امور فقط اکثریت آراء اعضای مجلس مشاوره اداره مناط اعتبار است و در صورت تساوی آراء طرفین رأی حاکم اکثریت را معین میکند.

ماده ۱۵۳- امور اداره اموری است که مدافه و مباحثه مجلس مشاوره ولایتی را لازم دارد و بدون این نوع مدافه اداره ولایتی نمیتواند اظهار رأی یا عقیده نماید یا اینکه این امور طوری است که در فهمیدن یا ترتیب تسویه یا اجرای آن عقاید مختلف میشود مثل اقداماتیکه بموجب قانون میشود و منافع خزانه دولت یا شهر و غیره را در بردارد یا راجع باصلاح و ترقی وضع ولایت است لهذا عزل و نصب اشخاصی که پول یا اموال دولت در دست آنها است و اقدامات لازمه برای افتتاح شهر یا محال جدیدی و بخشیدن بقایائی که وصول شدنی نیست پس از تصویب انجمن

ایالتی بموجب قانون و همچنان نقشه بازدید و دستورالعمل ابثیه و عماراتی که باید بخرج دولت ساخته شود باصلاح اندیشی انجمن ایالتی و دادن مقاطعه ها و مسئول نمودن مقاطعه کاران و کلیه این نوع امور اموراداره می است - امور اجرائیه امور است که حل و تسویه آنها فقط بسته باجرای قوانین است یا اجرای تقاضائیکه دوایر اداره بموجب قوانین می نمایند و محتاج بمذاقه در مجلس مشاوره اداره ولایتی نیست مثل اقدامات فوری که باید حکومت برای جلوگیری از امراض مسریه و سریع الانتشار بعمل آورد و همچنان اقدامات برای سرشماری و وصول بقایا و اجازه تاسیس بازارها و کارخانه ها و مطبعه ها و دواخانه ها و تأدیة مواجب و مقرریهای مأمورین و استدعای امتیاز و ترفیع رتبه برای صاحبمنصبان و مستخدمین و اعلام و انتشار قوانین موضوعه و اقدام در اجرای احکام محاکم عدلیه و کلیه اموریکه از این قبیل است .

ماده ۱۵۴ - امور اداره نیز باید در مجلس مشاوره اداره ولایتی مطرح مذاقه شود ولی اجرای قراردادهای راجعه به این نوع امور با حاکم است امور اجرائیه بسته باهمیت آن بحکم حاکم یا معاون و یا بتوسط خود مدیرهای شعبات دفترخانه اداره ولایتی بموقع اجرا گذارده میشود بدون اینکه بدو در مجلس مشاوره اداره ولایتی مطرح مذاقه گردد .

ماده ۱۵۵ - هرگاه در مذاکره امور اداره اختلاف آراء حاصل شد اکثریت آراء مجلس مشاوره قرارداد اداره ولایتی خواهد بود ولی اعضائیکه با اکثریت توافق حاصل نکردند و قرارداد اداره مزبوره را قبول ننمودند میتوانند در صورت مجلس این نکته را قید نمایند و در مدت چهار روز از روز اجلاس عقیده کتبی خودشان را به حاکم تقدیم کنند و الا مثل این است که قرارداد اداره ولایتی را قبول کرده باشند .

ماده ۱۵۶ - چنانچه حاکم قرارداد اداره ولایتی را در امور اداره نپسندید میتواند رأی خودش را بتوسط وزارت داخله بمجلس وزراء ابراز کند و در صورت تصویب مجلس مذکور

این رأی حاکم بموقع اجراء گذارده خواهد شد ولی اشخاصیکه رأی حاکم را تصویب نمودند یا با رأی اکثریت موافق نیستند میتوانند رأی خود را بسوزیر داخله یا بفرمانفرما تقدیم کنند و اگر این اقدام را در مدت هفت روز از روزی که صورت مجلس بامضای حاکم رسیده و بمجلس اعاده شده ننمودند مثل اینست که رأی حاکم یا قرارداد اکثریت را قبول کرده باشند هرگاه حاکم مشاهده نماید که عضو مکرر عقیده مخصوصی اظهار کرده و بجاهای لازم رجوع ننموده حق دارد بخواهد که این نکته را در صورت مجلس درج نمایند و در صورت تکرار بوزیر داخله اطلاع دهد .

ماده ۱۵۷ - حاکم در صورتیکه بخواهد میتواند امور اجرائیه را هم بمدافعه مجلس

مشاوره رجوع نماید در اینصورت جریان این امور هم مثل امور اداره خواهد بود.

ماده ۱۵۸ - از قرارداد های مجلس مشاوره آنچه راجع بامور محاکمه اداره نیست

باید با اطلاع مدعی عموم ولایت برسد تا مشارالیه صورت مجلس را ملاحظه نموده عقیده خود را باشفاهاً اظهار دارد و یا کتباً بمجلس مشاوره ارسال نماید مدعی عمومی مجاز نیست که صورت مجلس را زیاد از اندازه پیش خود نگاه دارد و در امور فوری باید بلا تأخیر صورت مجلس را ملاحظه کرده معاودت دهد و در پائین صورت مجلس عبارت (ملاحظه شد) یا تاریخ آن قید نماید.

ماده ۱۵۹ - هرگاه اداره ولایتی ملاحظه مدعی عمومی را پسندیده با رضایت

حاکم قرارداد خود را تغییر میدهد و الا قرارداد خود را مجری میدارد و در صورت عدم قبول ملاحظات کتبی مدعی عمومی اداره ولایتی کتباً مراتب را بمشارالیه اطلاع میدهد و سوادى از قرارداد خود را برای مشارالیه میفرستد .

ماده ۱۶۰ - همینکه صورت مجلس اداره ولایتی نوشته شده و بامضای اعضای

اداره منبوره رسیده صورت مجلس حکم قرارداد را خواهد داشت و همینکه حاکم هم

تغییر تمرد و مدتی عهده می هم ایرادی ننمود آن قرارداد منقض اعتبار بوده بموقع اجرا گذارده خواهد شد .

ماده ۱۶۱- قرارداد اداره ولایتی را که منقض اعتبار است هیچکس حق ندارد غیر از مجلس وزراء تغییر بدهد یا نسخ نماید .

ماده ۱۶۲- در صورتیکه تغییر قرارداد اداره ولایتی که منقض اعتبار است لازم شود یا ادارای که مطلب راجع بآن است یا خود اداره ولایتی مراتب را بمجلس وزراء اظهار و کتب تکلیف خواهد کرد .

ماده ۱۶۳- هرگاه در کارهای اداره و اجرائیه تغییر اوضاع و احوال مستلزم قراردادهای جدیدی بشود اداره ولایتی حق این اقدام را خواهد داشت زیرا که مقصود از مواد ۱۶۲-۱۶۱ این است که اداره مزبور قراردادهای نسخ و منسوخ در کاری ندهد ولی تغییر قراردادهای بمرور وقت و تغییر اوضاع جایز است مثلاً عزل صاحب منصبان و مستخدمین را که اداره ولایتی معین کرده است ممکن است کذا لک کاری که خود اداره ولایتی رسیدگی کرده و تمام کرده است بواسطه حدوث بعضی اتفاقات غیر مترقبه ممکن است محتاج بر رسیدگی جدیدی باشد و همچنان تغییر قراری را که اداره ولایتی در باب تقسیم قشون ولایتی داده بواسطه تغییر اوضاع و احوال جایز است .

ماده ۱۶۴- هرگاه قرار بر آنکه خود مجلس مشاوره اداری بواسطه حکم مقامات عالیله داده است بواسطه حکم همان مقامات در آن باب قراردیگری بدهد یا آن قرارداد را تغییر بدهد نسخ و منسوخ نخواهد شد .

ماده ۱۶۵- حاکم و معاون آن باید مراقب باشند که در اداره ولایتی امور محاکمه و امور اداره را بعنوان امور اجرائیه تسویه نمایند و اجزاء از حدود خود تجاوز نکنند و اگر چنین اتفاقی روی داده باشد باید این اتفاق در حال اهمیت مسئله در

صورت مجلس قید شود و با اطلاع فرمانفرما (در جائیکه هست) و وزیر داخله برسد تا مقصر را تنبیه نمایند.

ماده ۱۶۶ - هرگاه حاکم از کرسی ولایت غیبت نماید ولی در حدود ولایت باشد و در حین مذاقه در امور اداره اختلاف آراء در مجلس مشاوره اداره ولایتی حاصل شود آنکار را باید تا زمان مراجعت او بتأخیر انداخت و چنانچه فوری باشد باید صورت مجلس را نزد او فرستاد همینطور اقدام میشود در مواقعی که معاون حاکم اشتباهی در امور داشته باشد و همچنان در صورت غیبت حاکم بدون انفصال او اداره ولایتی بدون امضای او حکم باخراج مستخدمین ناقابل از خدمت و عزل آنها یا رجوع کار آنها بمحکمه عدلیه نمینماید.

ماده ۱۶۷ - حاکم هر چند صدر مجلس مشاوره اداره ولایتی است ولی مجبور نیست که در کلیه اجلاس مجلس حاضر باشد بلکه حضور او در مجلس عمومی با اختیار خود اوست ولیکن در موارد مهمه و کذا لک در مورد ماده ۱۴۱ و همچنان در موردی که فرمان فرمای ایالت (اگر داشته باشد) در اجلاس اداره مزبوره حاضر می شود حاکم نیز باید حتماً حاضر باشد و برای اینکه تحریص و ترغیب یا تهدیدی در قرارداد اداره ولایتی ننموده باشد حاکم رأی خود را چه در حضور و چه در غیاب بعد از رأی سایر اعضاء مجلس مشاوره اظهار میدارد.

ماده ۱۶۸ - هرگاه فرمانفرمای ایالت (در جائیکه هست) در اجلاس مجلس حاضر باشد صدر مجلس خواهد نشست و در این مواقع حاکم ولایت در حقوق با سایر اعضاء مساوی خواهد بود.

ماده ۱۶۹ - در جائیکه ولایت جزو ایالتی است اداره ولایتی مکلف است که قرار دادهای خود را در اجراع کار مأمورین و مستخدمین دوایر حکومتی و محلیه بمحاکم عدلیه (رجوع بماده ۳۹۱ و ۳۹۲) برای تصدیق فرمانفرما نزد او بفرستد و فرمانفرما در صورتیکه

رأی اداره ولایتی را تصویب نماید بدون اینکه حق تغییر قرارداد را داشته باشد فقط تعطیل اجرای قرارداد را نموده ملاحظات خود را به مجلس وزراء اظهار میدارد و حاکم بوزیر داخله مراتب را اطلاع میدهد.

پنجم - در روابط اداره ولایتی

باسایر ادارات

ماده ۱۷۰ - اداره ولایتی بمجلس وزراء و باشخاصیکه از طرف قرین الشرف اعلیحضرت همایونی بتفتیش ولایت مأمور میشوند در موارد لازمه راپورت میدهد و بفرمانفرما (درجائیکه هست) و حاکم ولایت ملاحظات خود را تقدیم میکند راپورتها و ملاحظات کتبی اداره ولایتی بامضای حاکم یا معاون او باید برسد از مجلس وزراء باداره ولایتی حکم صادر میشود فرمانفرماها (اگر باشند) و حاکم ولایت و اشخاصیکه بتفتیش ولایت مأمور شده اند ملاحظات خود را باداره ولایتی اخطار میکنند یا اقدامی را تکلیف مینمایند.

ماده ۱۷۱ - تمام مکاتبات اداره ولایتی با وزراء مسئول بتوسط حاکم بعمل میآید ولی مراسلات و مکاتبات در شعبه لازمهد دفترخانه نوشته و ثبت می شود.

ماده ۱۷۲ - اداره ولایتی باتمام دوایر اداره وعدلیه و غیره تمام شعبات وزارت خانهها در موارد لازمهمکاتبه مینماید و اطلاعات لازمرا بآنها تبلیغ مینماید وملاحظات خود را اعلام میکند.

ماده ۱۷۳ - اداره ولایتی بادارات نظمیه ورئیس نظمیه وضبطیه ورؤسای بلوکات و اطبای شهری و بلوکی و بکلیه دوایر جزو حکومتی حکم میکنند و از آنها راپورت میگيرد

ماده ۱۷۴ - اعضای اداره ولایتی میتوانند بادفترخانه های ادارات متساویه دفتر خانه های شعبات وزارتخانه ها یا ادارات جز و خود مکاتبه نمایند.

ماده ۱۷۵ - اداره ولایتی می تواند در صورت لزوم رأساً بعضی اطلاعات از دوایر جزو حکومت ولایت دیگری بخواهد یا همراهی آن دوایر را تقاضا کند ولی هر گاه لازم شود که امری در ولایت دیگری بموقع اجرای گذارده شود یا باید با اداره ولایتی آن ولایت رجوع نماید یا باشخصیکه نسبت بان دوایر جزو ریاست دارند.

ششم - در نظارت بدوایر جزو وصاحب منصبان

جزو حکومتی و مؤاخذه از آنها

ماده ۱۷۶ - اداره ولایتی باید مراقبت نماید که احکامیکه بدوایر جزو صادر میشود بموقع اجرا گذارده شود هر گاه جواب احکامیکه از اداره ولایتی صادر میشود نرسید آن حکم را باعضای معاون تکرار مینماید و اگر باز اهمال و مسامحه در اجرای آن شد از طرف حاکم اظهار جدیدی میشود و جهة مسامحه را استعلام مینماید چنانچه باز تعللی در جواب شد یا عذر اشخاص و دوایر جزو موجه نبود موعدی برای اجرای احکام باید معین شود و چنانچه آن احکام در آن موعده بموقع اجرا گذارده نشد منشی اداره مسئله را با اداره اظهار میدارد که قرار مؤاخذه و تنبیه مقصر داده شود توبیخ و ملامت و هر سیاستی که باشخاص و دوایر جزو داده میشود باید در صورت مجلس قید شود .

ماده ۱۷۷ - در موقع فرستادن مأمور مخصوص برای اجرای احکام باید نکات ذیل همیشه منظور نظر باشد (اول) بدون ضرورت آدم مخصوص فرستاده نشود (دوم) صاحب منصبان و مستخدمین دفتر خانه اداره ولایتی را حتی المقدور نفرستند بلکه صاحب منصبان و مستخدمین اداره نظمیه یا قراسوران را مأمور نمایند (سیم) اگر چند مأموریت بعهده یک نفر محول است و خط حرکت یکی است مخارج مسافرت و تفاوت خرج هم نباید متعدد باشد (باید یکی باشد) تمام مخارج مأمور مخصوص

بعهدۀ شخص مقصر یا اداره مقصر است.

هفتم - در نظارت بانتظام امور اداره ولایتی و مسؤلیت آن

ماده ۱۷۸ - چون یکی از وظایف عمده اداره ولایتی نظارت آن اداره است نسبت بدوایر جزو حکومتی تا آنکه امور قرین کمال انتظام و ترتیب بوده بسرعت تسویه شود لهذا خود اداره باید سر مشق نظم و ترتیب از برای دوایر جزو باشد تمام نوشتجات وارده باید در دفاتر وارده که در شعبه عمومی دفترخانه است با قید تاریخ ورود فهرست شده بشعبات منقسم شود و مدیر هر شعبه مراقبت نماید که امور راجعه بشعبه خودش از جریان طبیعی باز نماند برای نیل باین مقصود کارها را باید بدو قسمت منقسم نمود کارهای فوری که مقدم بر کارهای عادیست و بعد از فهرست در کتابچه های وارده فوراً برای اقدام با علامت فوری بودن آن بشعبه لازمه داده میشود و کارهای عادی که بعد از ثبت در دفاتر وارده نیز بشعبه لازمه داده میشود ولی تسویه آن امور بنوبت و ترتیب تاریخ ورود آن امور بشعبه عمومی دفترخانه است اقدام در امور عادیه در شعبه لازمه نباید بیش از سه روز طول بکشد ولی اجزای هر شعبه باید سعی نمایند که زودتر از این موعد امور تسویه شود.

ماده ۱۷۹ - معاون حاکم مکلف است که زود زود (متوالیاً و سریعاً) دفاتر نوشتجات وارده و صادره را مقابسه کرده جریان امور را بتمتیش نماید بنا بر این تمام اعضای دفترخانه و مدیرهای آن و معاون هر یک باندازه تکالیف خود مسئول صحت امور دفترخانه اداره ولایتی هستند.

ماده ۱۸۰ - نوشتجاتیکه از دفترخانه اداره ولایتی صادر میشود و باید بامضای حاکم یا معاون او برسد باید بدو تصدیق مدیر شعبه رسیده باشد و علامت تصدیق آنست که مدیر شعبه پائین تر از محل امضای حاکم یا معاون او را مهر نموده کاغذ را برای امضاء بحاکم یا معاون او تقدیم میکند.

تبصره - تفصیل ترتیب جریان امور را در دفترخانه اداره ولایتی و میاحثات و مذاکرات مجلس مشاوره آن اداره را وزارت داخله جداگانه مرتب خواهد کرد .

ماده ۱۸۱ - معاون حاکم بعلاوه سرکشی که بدفترخانه اداره ولایتی مینماید مکلف است که سالی دو دفعه تفتیش مفصل نموده راپورت خود را بحاکم بدهد کذا لک حاکم هر سال باید مجلس مشاوره و دفترخانه آن را تفتیش نماید و بعلاوه هر وقت که مقتضی بداند بدفترخانه اداره ولایتی سرکشی نماید حاکم راپورت خود را در این باب بوزارت داخله خواهد فرستاد .

ماده ۱۸۲ - هرگاه در دفترخانه اداره ولایتی بواسطه اعمال و مسامحه اعضای آن کارها بقدری متراکم شود که ایجاد شعبه موقتی برای تسویه آن لازم شود مخارج آن شعبه بعهد مقررین خواهد بود .

ماده ۱۸۳ - اشخاصیکه از قراردادهای اداره ولایتی شکایت دارند و آن احکام راجع بامور اداره ایست میتوانند در ظرف ششماه از روز اجرای آن احکام بمجلس وزراء شکایت نمایند و اگر آن حکم بموقع اجراء گذارده نشده در ظرف سه ماه از روز اعلان حکم اداره ولایتی بمجلس وزراء شکایت کنند و اداره ولایتی مکلف است که توضیحات لازمه در این باب بمجلس مذکور بفرستد و تصریح نماید که کی قرار می که موجب شکایت گردیده داده شده و کی بموقع اجراء آمده و اگر بموقع اجراء نیامده کی بمشکی اظهار شده .

هشتم - در ترتیب داخله اداره ولایتی و دفاتر آن

ماده ۱۸۴ - عمارات اداره ولایتی و اثاثیه و کلیه اموال متعلقه باداره مزبوره و اثاثیه دفترخانه آن در تحت نظارت ناظم است و مستحفظین و قراولهای آن اداره نیز تابع او هستند ناظم باید مواظبت لازمه در گرم کردن و روشن نمودن اتاقها و

پاکیزگی داشته باشد و غیبت اعضای اداره ولایتی را با اطلاع معاون برساند و مراقب اشخاصی که از ارباب رجوع و غیره با اداره ولایتی می آیند و کلیه نظم داخلی اداره ولایتی بعهده اوست و باید دستور العمل های حاکم را در این باب بموقع اجرا بگذارد.

ماده ۱۸۵ - در اداره ولایتی هر روز باید دو نفر حاضر خدمت باشد یکی از صاحبمنصبان بزرگ دفترخانه اداره و دیگری از مستخدمین جزو دفترخانه.

ماده ۱۸۶ - در اداره ولایتی باید یک اطاق مخصوص موسوم باطاق انتظار معین شود تا ارباب رجوع در آنجا نشسته در ثوبت خود رفته اظهار مطلب را بنمایند.

ماده ۱۸۷ - برای اینکه اعضای دفترخانه از کار خود باز نمانند اشخاصیکه استعمال یا تحقیقی می خواهند از دفترخانه اداره بنمایند باید در اطاق انتظار مطلب خود را بناتمام رجوع نمایند تاظم باید با ارباب رجوع باکمال توقیر و ادب رفتار نماید.

ماده ۱۸۸ - معاون حاکم باید در صورت لزوم باطاق انتظار رفته بمطالب هریک از ارباب رجوع علیحده برسد و امور آنها را بجای لازم بتوسط ناظم یا معاونش رجوع کند.

ماده ۱۸۹ - تحویل دار اداره ولایتی مکلف است که بتمام امور مالیه اداره ولایتی از قبیل مقرر بها و مخارج لازمه و غیره نظارت داشته بدفاتر راجعه بان امور مرتباً رسیدگی نماید صندوق این اداره و محاسبات آن موافق قوانین صندوق ادارات تشکیل و اداره خواهد شد.

ماده ۱۹۰ - دفاتر جاری هر شعبه در خود آن شعبه موافق دستور العمل وزیر داخله مرتب خواهد شد ولی محفظه های امور تمام شده باید بدفاتر تابعه داده شود چه این کارها در خود اداره ولایتی تمام شده باشد و چه از ادارات دیگر با اداره ولایتی رسیده باشد.

ماده ۱۹۱ - اطافهای دفتر ثابت باید خشک و از آتش دور باشد و محفوظهها باید در قفسهای چوبی گذارده شود .

ماده ۱۹۲ - هر دفعه که کاری از دفترخانه اداره ولایتی بدفتر ثابت داده میشود باید با اجازه حاکم ولایت باشد .

ماده ۱۹۳ - برای اینکه کاغذهای غیر مفیده در دفتر ثابت مستراکم نشود کمیونی مرکب از اعضای اداره ولایتی تشکیل خواهد شد که موافق دستور العمل وزیر داخله کاغذهای غیر مفیده را که از زمان ورود آنها بدفتر ثابت ده سال تمام گذشته است معدوم نمایند .

ماده ۱۹۴ - یکی از مستشارهای اداره ولایتی بانتخاب حاکم نظارت مخصوصی در امور دفتر ثابت خواهد داشت و علاوه سالی یکمرتبه اداره ولایتی بانمام اعضای آن امور دفتررا تقشیش نموده عقاید خودرا در وضع دفتر ثابت و اصلاحاتی که باید بشود بحاکم و وزیر داخله خواهد فرستاد .

تبصره - تفصیل ترکیب دفتر ثابت اداره ولایتی را وزیر داخله جداگانه مرتب و بولایت خواهد فرستاد .

فصل چهارم - در تشکیل بلوکات

اول - قواعد عمومی

ماده ۱۹۵ - تمام بلوکات باکرسی آن و شهرهای جزو بلوکات (در صورتیکه باشد) و نواحی و دهات در اداره نایب الحکومه و اداره بلوکی است .

تبصره - شهر دارالخلافه و کرسیهای ولایات جزو اداره بلوکی محسوب نمیشوند و در اداره مستقیم حاکم و اداره ولایتی واقعند .

ماده ۱۹۶ - نایب الحکومه بتصویب حاکم از طرف وزیر داخله یا فرمانفرما

(در صورتیکه ولایت جزو ایالتی باشد) بسمت ریاست بلوکات منصوب میشود و امور بلوکات را در تحت ریاست و نظارت حاکم ولایت و اداره ولایتی اداره می نماید عزل نایب الحکومه از سمت خود بحکم وزیر داخله یا فرمانرما است (در جائی که باشد).

ماده ۱۹۷ - ریاست نظمی بلوک نیز بر عهده نایب الحکومه است .

ماده ۱۹۸ - معاون نایب الحکومه با انتخاب نایب الحکومه و تصویب حاکم ولایت بشغل خود منصوب است و بنایب الحکومه در کارها کمک میکند و در غیاب نایب الحکومه قائم مقام اوست و بسمت مدیری امور بلوک را اداره میکند .

ماده ۱۹۹ - معاون میتواند از طرف نایب الحکومه بسرکشی توأحی و تقش امور بلوکی مأمور بشود ولی فقط در صورتیکه خود نایب الحکومه بواسطه عذر موجبی نتواند این امر را انجام بدهد.

ماده ۲۰۰ - معاون از طرف نایب الحکومه هرگونه مأموریت راجعه بامور ضبطیه و نظمی را انجام می دهد چه این مأموریت در خود قصبه بلوکی باشد و چه در بلوک .

ماده ۲۰۱ - محل اقامت نایب الحکومه کرسی بلوک است و برای اداره کردن امور بلوکی در هر قصبه بلوکی اداره ای تشکیل میشود که مرکب از نایب الحکومه و معاون آنست طبیب و مهندس و معمار بلوکی در صورتیکه باشند نیز از اعضای این اداره محسوب و در اجلاس راجعه بامور آنها حاضر خواهند بود.

دوم - در وظایف نایب الحکومه از حیث امور اداره

ماده ۲۰۲ - وظایف نایب الحکومه از قرار ذیل است:

(اولا) مراقبت و مواظبت تامه در اجرای قوانین موضوعه و دستورالعملهای

ادارات متبوعه .

(ثانیاً) حفظ و وقایه امنیت و رفاهیت و آسایش مردم بموجب قوانین موضوعه .

(ثالثاً) مراقبت در اجرای قوانین و احکام و دستور العملها در تواحی دهات .

ماده ۳۰۳ - برای حفظ و وقایه انتظام امور نایب الحکومه زود زود بلوکی که در اداره اوست سرکشی مینماید و دوائر جزو اداره بلوکی و همچنان ادارات ناحیتی و ادارات ضبطیه و نظمییه را نظمش مینماید و بمحبسها و مریض خاندها و غیره نظارت دارد و بشکایات رسیدگی کرده موافق اختیاراتی که باو داده شده اقدام میکند .

تبصره - نایب الحکومه اقلاً سالی سده قعه باید بمسئولان قصبه بلوکی رسیدگی نماید .

ماده ۳۰۴ - نایب الحکومه باید مراقبت و نظارت مخصوصی نسبت باداره بلوکی و ادارات و صاحب منصبان و مستخدمین جزو ریاست بلوک داشته باشد و مراقبت نماید که کارها در آن ادارات معطل نشود و در جریان قانونی باشد .

ماده ۳۰۵ - نایب الحکومه اهتمام کامل مینماید که اغتشاش و شورش در بلوک روی ندهد و در صورت وقوع اغتشاش اول بقوه نظمییه و ضبطیه رجوع نموده پلیس محلی را درجائیکه لازم است جمع کرده و درصدد رفع اغتشاش برمیآید و اگر نتیجه نبخشید بقوه نظامی رجوع مینماید و کلیه در این باب بطوری رفتاری کند که در ماده ۳۶ مقید است .

ماده ۳۰۶ - وظایف نایب الحکومه از حیث امور ضبطیه در فصل راجع باداره پلیس و ضبطیه بلوکات مذکور است .

سیم - در ترتیبات و وظایف اداره بلوکی و حدود اختیارات آن

ماده ۳۰۷ - چون تمام وظایف اداره بلوکی راجع بامور ضبطیه است شرح ترتیبات و حدود وظایف و اختیارات آن در فصل پنجم مذکور خواهد بود

ماده ۲۰۸ - اداره بلوکی دفترخانه‌ای خواهد داشت که مرکب از یک نفر مدیر بوده و بقدر لزوم منشی و اجزاء خواهد داشت در دفترخانه اداره بلوکی چند نفر از تابعین ضبطیه برای حمل مکاتبات و مراسلات از کرسی بلوک بداخله بلوک بسمت چاپاری خواهند بود و ترتیب دفترخانه و دفاتر اداره بلوکی موافق ترتیب دفترخانه اداره ولایتی است و دستورالعمل آنرا وزارت داخله علیحده مرتب و ارسال خواهد نمود.

فصل پنجم

تشکیل ضبطیه در بلوکات

ماده ۲۰۹ - اداره ضبطیه بلوکات عبارت است از نایب الحکومه اداره بلوکی در ماده (۲۰۱) و صاحبمنصبان و مأمورین ضبطیه بطوریکه در مواد آتی ذکر خواهد شد.

ماده ۲۱۰ - تمام بلوکات با کرسی آن وقصات جزو بلوک (در صورتیکه باشد) از حیث امور ضبطیه تابع اداره ضبطیه بلوکی است ولی کلیه کرسی های ولایات و نیز بعضی از شهرهای بزرگ که صورت آنها را وزارت داخله علیحده مرتب خواهد کرد از این قاعده مستثنی و خودشان اداره ضبطیه علیحده چنانکه مذکور در فصل هفتم است خواهند داشت.

ماده ۲۱۱ - هر بلوکی برای اداره شدن امور ضبطیه آن بچند قسمت منقسم میشود هر کدام از این قسمت‌ها موسوم بدایره ضبطیه خواهد بود عده و وسعت دایره ضبطیه بسته بوسعت بلوک و عده نفوس و مقدار کارهایی است که اداره ضبطیه رجوع میشود هر دایره در اداره صاحبمنصبی است که موسوم بمدير ضبطیه است .

ماده ۲۱۲ - هر دائره ضبطیه مرکب از چند دواست دائره ضبطیه از يك قصبه نیز عبارت تواند بود .

ماده ۲۱۳ - هر گاه تغییر عدّه دوائر ضبطیه لازم شود حاکم اطلاعات لازم را از مجلس بلوکی تحصیل کرده ، بوزارت داخله تقدیم مینماید که اجازه اعلیه حضرت هما یونی در این باب صادر شود ولی تغییر حدود دوائر ضبطیه و تغییر محل اقامت مدیر های ضبطیه بسته بصوابدید خود حاکم است و حاکم باید اقدام خودش را در این باب هر دفعه بوزارت داخله اطلاع دهد .

تبصره - شهر های جزو محال و اماکن معتبره که نظمیّه علیحده ندارند بسته بتقسیم یکی از دوائر ضبطیه محسوب خواهد بود و این نوع دوائر ضبطیه بسته باقتضای وقت و محل بچند قسمت منقسم تواند شد .

ماده ۲۱۴ - تائین ضبطیه که در اداره مدیری واقعند بسته درجه منقسم میشوند (اولاً) ناظمین ضبطیه که برای کمک کردن بمدیر های ضبطیه معین میشوند و غالباً ناظمین ضبطیه سواره هستند ولی بحکم وزیر داخله در صورت ضرورت پیاده هم میتوانند باشند (ثانیاً) دهباشی ها که هر کدام قسمتی از دوائر ضبطیه را (رجوع به تبصره ماده ۲۱۳) محافظت مینمایند و همچنان در دهات واقعند (ثالثاً) پلیس که زیر دست دهباشی ها امور ضبطیه را انجام میدهند .

تبصره - ناظمین باعمال دهباشیها نظارت دارند .

ماده ۲۱۵ - عدّه ناظمین ضبطیه را برای ولایت وزیر داخله معین میکند تقسیم ناظمین ببلوکات بتصویب حاکم است و تقسیم آنها مابین دوائر ضبطیه بتصویب رئیس بلوک است لزوم ناظمین ضبطیه و بلوکی بتصویب حاکم ولایت و قرارداد قانونی مقامات عالیه است .

ماده ۲۱۶ - تغییر عدّه و ترکیب قسمتهای دوائر ضبطیه (رجوع به تبصره ماده ۲۱۳) بتصویب اداره بلوکی و اجازه حاکم است ولی اداره بلوکی باید قبل از دادن رأی

عقیده مدیر ضبطیه را بپرسد .

ماده ۲۱۷ - رئیس ضبطیه بلوچرا (نایب الحکومه) وزیر داخله معین میکند مدیرهای ضبطیه را اداره ولایتی معین میکند .

تبصره - عزل و نصب مدیرهای ضبطیه را باید حکام هر دفعه بوزارت داخله اطلاع دهند .

ماده ۲۱۸ - ناظمین ضبطیه را رئیس ضبطیه از اشخاص صدیق و مجرب معین مینماید ولی رجوع کردن کار آنها بدیوانخانه عدلیه بحکم اداره ولایتی است .

ماده ۲۱۹ - تعیین و عزل و نصب ده باشیها بارئیس ضبطیه بلوچی است ولی رجوع کار آنها بمحاکمه بحکم اداره ولایتی است .

تبصره - ده باشیها ممکن است سر بازهائی باشند که مدت خدمت نظامیشان منقضی شده .

اول - در وظایف اداره نظمیه و حدود و اختیارات آن

ماده ۲۲۰ - اداره نظمیه همان اداره بلوچی مذکور در ماده (۲۰۱) است و وظایف آن از قرار تفصیل است اولاً نظارت در اجرای قوانین و وقایه امنیت و آسایش اهالی ثانیاً اجرای تکالیف راجعه بامور سالیه دولت و امور عدلیه و امور نظامی .

ماده ۲۲۱ - وظایف مجلس بلوچی من باب اجرای قوانین و حفظ هیئت از قرار تفصیل است .

(اول) اعلان و انتشار قوانین و فرامین و احکام دولت .

(دوم) انتشار هر نوع اعلانات که بحکم ادارات متبوعه میشود .

(سوم) گرفتن دزدها و قطاع الطریق و برقراری امنیت و آسایش عمومی .

(چهارم) دستگیر کردن فرادیهها و رفع منع از تکدی .

(پنجم) ملاحظه اشخاصی که در سرب راه مرده اند و معین کردن اینکه آنها را کشته اند یا باجل خود مرده اند .

(ششم) جمع آوری اطفال گم شده و سر راه گذارده شده و نگاهداری از آنها و تحقیقات لازمه در پیدا کردن اولیای آنها و کمک بضعفا و مرضائیکه از منزل و ماوای خود دور افتاده اند .

(هفتم) دادن راپورت وقایع برؤسا و بک نسخه مستقیماً بحاکم ولایت .

(هشتم) در صورتی که در رودخانهها و آبها سواحل دریا کرجی یا کشتی بشکند یا غرق شود باید سر نشین آنها را حتی المقدور نجات بدهند و اموال آنها را حفظ کنند . (نهم) حفظ موقتی اموال متوفیات غربائیکه وارث و ولی حاضر نداشته باشند و اطلاع باولیای آنها دادن .

(دهم) مساعدت باداره اطفائیه و جلوگیری از حریق در بیابانها و جنگلها و غیره . (یازدهم) اقدامات لازمه برای جلوگیری از امراض مسریه موافق دستور العملهای اداره حفظ الصحه و نظارت اجرای قوانین حفظ الصحه .

(دوازدهم) اقدامات لازمه برای رفع امراض مسریه در میان حشم و دواب . (سیزدهم) حفظ ووقایه امنیت طرق و شوارع و نظارت صحت راهها و پلها و معابر و غیره و اجرای تکالیفی که از بابت نگاهداشتن راهها با اهالی مجاور وارد میآید . (چهاردهم) مراقبت در اینکه حریق یا طغیان آب اتفاق نیفتد و اقدامات لازمه در این باب بعمل آید .

(پانزدهم) نظارت پاکیزگی در قصبات و دهات و مراقبت در اینکه بناهای جدید که موافق نقشه و دستور العملهای مقرر ساخته شود .

(شانزدهم) نظارت بکاروانسراها و قهوهخانهها و مهمانخانهها و چلوپزخانهها و کلیه جائیکه محل اکل و شرب عمومی است و مراقبت در اجرای قوانین راجعه باین جاها

و عدم اجازه قمار و کلیه کارهاییکه خلاف شرع بوده و باعث مشاجره و منازعه و مجادله تواند شد و اساس امنیت را متزلزل نواند کرد .

(هفدهم) دادن اجازه نامه باشخصیکه اخذسموم ازموادمیمنما بندونظارت بفروش آن موافق قوانین حفظ الصحت .

(هیجدهم) دادن اجازه نامه برای خریدن باروت و سایر مواد محترقه و نظارت بفروش آن موافق قوانین حرفت و صنعت .

(نوزدهم) مراقبت دراینکه در بازارها و میدانها وجاهای دیگر چیزهائی را که دولت خرید و فروشش را قدغن کرده است خرید و فروش نشود .

(بیستم) مواظبت در اجرای قوانین راجعه بشکار و صیدماهی و طیور که در غیر موقع بشکار و صید اقدام نشود .

(یست و یکم) ترتیب فهرست هائیکه معین کند در بلوک عدّه مساجد و مکاتب و ادارات خیریه و کارخانجات و دهانت چقدر است و همچنان عدّه نفوس و متولدات و متوفیات و عقد و ازدواج بجه اندازه است و اتباع خارجه در بلوک بجه کسب مشغولند .

(یست و دوم) ترتیب دفاتر نفوس راجعه بمتولدات و متوفیات و عقد و ازدواج . (یست و سوم) اطلاع دادن بررّساء و ادارات متبوعه اشیاء عتیقه که کشف شده یا ظهور اشیائیکه ندرت دارد .

(یست و چهارم) نظارت باستخراج طلا و نقره در جاهای لازمه موافق قوانین موضوعه . (یست و پنجم) دادن تصدیق نامه بایتام و بیچارگان برای دخول بدارالایتام و دارالضعفا و غیره .

(یست و ششم) نظارت اینکه اجرت کارگر و عمله و فعله بموقع و تمام پرداخته شود . (یست و هفتم) اجرای کلیه تکالیفی که بموجب قوانین ادارات دولتی و مملکتی و بلدی بعهده اداره ضبطیه است .

ماده ۲۲۲- تکالیف اداره ضبطیه باوکات نسبت بامور مالیه از قرار تفصیل است:
 (اول) وصول بقایای دولتی و ادارات بلدیّه و اجتماعیّه و لایات بموجب احکام
 ادارات متبوعه یا اعلان ادارات متساویه.

(دوم) اقدامات مجدانه بر منع و کسر نمودن اوزان و اکیال و تغییر وزن و کمیت
 مسکوکات .

(سوم) اجرای اوزان و اکیال جدیده بحکم دولت .

(چهارم) دعوت مقاطعه کاران برای مزایده های دولتی و مملکتی و ادارات
 بلدیّه و غیره .

(پنجم) دادن شهادت نامه بمقاطعه چیها در صورتیکه بواسطه معاذیر موجوده
 یا هیچ توانسته اند کاری را که بر عهده گرفته اند انجام بدهند و یا بوقت و بموقع
 نتوانسته اند برسانند .

(ششم) مساعدت با اشخاص و اداراتی که بموجب قوانین نظارت بحرفّت و صنعت
 و تجارت دارند و بموجب قوانین عوارض اخذ میکنند .

(هفتم) اجرای تکالیفی که بموجب قوانین راجعه باخذ مالیات و عوارض با ادارات
 ضبطیه محول است .

(هشتم) عمل کردن بوظایفی که بموجب قوانین گمرکات بعد از ادارات ضبطیه
 موقوف است .

(نهم) مساعدت با ادارات جنگلها و خالصجات دولتی در اجرای تکالیف آنها
 و در اقداماتی که در صورت نقض قوانین جنگلها و خالصجات بر عهده این ادارات
 وارد می آید .

ماده ۲۲۳- وظایف اداره ضبطیه نسبت بامور عدلیه از قرار ذیل است :
 (اول) جلوگیری از تعدی و اقدامات خودسرانه و اجرای تحقیقات و همراهی در

تحقیقاتیکه از طرف محاکم عدلیه بعمل میآید با اندازه ای که در قوانین و نظامات عدلیه و محاکم جنایتی مندرج است.

(دوم) حاضر کردن مقصرین و متهمین را بدیوانخانه بحکم آن و توقیف آنها در صورتیکه حکم دیوانخانه در این باب صادر شود.

(سوم) احضار اشخاص لازم بمحاکم عدلیه و شراکت در اجراء احکام محاکم عدلیه بموجب قوانین و نظامات دوائر عدلیه.

(چهارم) برداشتن سیاهه اموال اشخاص معینه و تقویم و حفظ آن و اعلان فروش اموال بمزایده و فروش بعضی اموال بموجب قوانین عدلیه راجعه باین اقدامات.

(پنجم) مجبور کردن و کلاء را برد کردن و کالت نامه هائی که از طرف موکلین آنها استرداد میشود (موافق قوانین موضوعه).

(ششم) تقنیش و تفحص اشخاصی که گم شده اند و خبری از آنها نیست.

(هفتم) نظارت در پاك نگاهداشتن محبسها و اجراء کلیه قوانینی که بمحبسها و محبوسین راجع است.

(هشتم) دادن شهادت نامه قرابت و خویشی باقرباء و اقوام اشخاصیکه بحکم قانون در محبس توقیف شده اند.

(نهم) کلیه تکالیفی که بموجب قوانین محاکم عدلیه و محاکم نظام بری و بحری بمعبده ادارات ضبطیه محول است.

ماده ۲۴۴ - وظایف اداره ضبطیه بلوکی در امور نظامی از قرار تفصیل است:
(اول) مراقبت و نظارت انتظام حرکت قشون و اجراء تکالیف در این باب بموجب قوانین نظامی.

(دوم) احضار تا بین ردیف نظام بری و بحری بحکم ادارات متبوعه نظامی بسر خدمت خودشان و دادن شهادتنامه بآنها در مواقعیکه قوانین نظامی معین کرده.

(سوم) اخبار زنهای سر بازها از قوت شوهران آنها .

(چهارم) یادآوری بتابین و همچنان بصاحب منصبان نظامی که مدت مرخصی آنها منقضی شده و دعوت آنها بموجب قوانین نظامی بمراجعت بمحل خدمت .

ماده ۲۲۵ - کلیه اداره ضبطیه بلوکی و اشخاصیکه تابع آن هستند باید ناظر اجرای قوانین باشند ولی بیچوجه حق ندارند اجرای قانونی را بخواهند که اعلام نشده و یا فراردادی را بموقع اجرا بگذارند که قبل از وقت به اطلاع اهالی نرسیده .

ماده ۲۲۶ - نه فقط اهالی بلوکات مکلفند که احکام قانونی اداره ضبطیه را اطاعت نمایند بلکه اشخاصی هم که از شهرهای دیگر آمده در آن بلوکات متوقفند تابع احکام اداره ضبطیه که راجع با اجرای قوانین موضوعه و دستورالعملها است میباشند .

ماده ۲۲۷ - عمال ضبطیه مکلفند که بشکایات رسیدگی نمایند و رفع تعدی و بی نظمی را بکنند و نه فقط بشکایات مظلومین رسیدگی مینمایند بلکه بکلیه شکایات که حاوی اطلاعات بوده و اوضاع و احوال امور اتفاقیه را روشن میکند باید برسند ولو اینکه این نوع شکایات که با اداره ضبطیه میشود موافق ترتیب مقرر نباشد هر گاه اقدامات عمال ضبطیه مثمر ثمری نشد و شخصی که باعث تعدی و بی نظمی شده علناً اقدامات ستمی و جبری نماید عمال ضبطیه حق دارند آن شخص را توقیف نمایند .

تبصره - قواعد راجعه باستعمال اسلحه در موارد لازمه بتوسط مأمورین نظمیه و قراسوران علیحده مرتب و منضم باین ماده است .

ماده ۲۲۸ - هیچکس از عمال ضبطیه حق ندارد که سیاست و مجازات جنایتی یکسی بدهد این حق مختص بمحاکم عدلیه است بر وفق قوانین شرعیه .

ماده ۲۲۹ - هر چند حدود اختیارات اداره ضبطیه بلوک همان حدود بلوکات

است و خارج از بلوک خود اداره مزبوره اختیاری ندارد ولی در موارد ذیل استثنای از این قاعده لازم میآید :

(اول) در صورت وقوع حریق یا طغیان آب یا طوفان اداره ضبطیه بلوکی و مدیر های ضبطیه در بلوکات مجاور اقدامات لازمه را بعمل میآورند تا آنکه اداره ضبطیه آن بلوک و عمال آن مطلع و خودشان مشغول با اقدامات لازمه شده از کمک مستغنی بشوند .

(دوم) در موارد تعاقب قطاع الطريق و دزد ها و فراریان و اشخاصی که مرتکب جنحه و جنایتی شده فرار کرده اند عمال ضبطیه بلوکی از حدود بلوک و ولایات حق دارند تجاوز نموده در تعاقب این نوع اشخاص بکوشند و فقط وقتی دست از کار دارند که عمال ضبطیه آن محل شروع بتعاقب کرده باشند .

ماده ۲۳۰ - هرگاه عمال ضبطیه در جاهائیکه قلمرو اقدامات قراسورانها است کشف علامت جنحه و جنایتی نمایند و مأمورین قراسوران در آن محل نباشند مکلفند که تا ورود آنها موافق قوانین و نظامات عدلیه تحقیقات اولیدو کذا لک حفظ علامت جنحه و جنایت و سایر اقدامات را بعمل آورند .

سوم - در روابط اداره ضبطیه بلوکی و صاحب منصبان و

تابین ضبطیه با ادارات متبوعه و متساویه

ماده ۲۳۱ - اداره ضبطیه با تمام اشخاصیکه تابع آن اداره هستند مطیع احکام و دستور العملهای حاکم ولایت و اداره ولایتی است .

تبصره - جاهائیکه موقتاً در تحت قوانین نظامی گذارده شده است قواعد

اطاعت صاحبمنصبان ضبطیه با ادارات نظامی موافق قانونیست که جداگانه مرتب و منضم باین ماده خواهد بود .

ماده ۲۳۲ - دربنادر نظامی ادارات ضبطیه تابع اداره بحری است .

ماده ۲۳۳ صاحبمنصبان ضبطیه تابع رئیس بلوک و رئیس ضبطیه هستند ولی بدون اجازه اداره ولایتی عزل یا جلب آنها بمحاکمه ممنوع است .

ماده ۲۳۴ - ناظمین ضبطیه در اداره حاکم ولایت و رئیس بلوک هستند و تابع اوامر مدیرهای ضبطی .

ماده ۲۳۵ - ده باشی ها تابع اوامر مدیرهای ضبطیه اند و باعمال پلیس نظارت دارند .

ماده ۲۳۶ - ادارات ضبطیه بحاکم و اداره ولایتی راپورت میدهند و از آن مقامات بعهدة آنها احکام صادر میشود .

ماده ۲۳۷ - محاکم بدایت با اداره وعمال ضبطیه حکم مینمایند مدعی عمومی ومعاون آن اقدامات لازم را از تحقیقات و اجرای احکام و غیره میخواهند و از اداره ضبطیه در جواب راپورت میگیرند (منضم باین ماده باید بعد از ترتیب قوانین راجعه بنظام نوشته شود) .

ماده ۲۳۸ - اداره مالیه و اداره خالصجات و اداره تقشیش و سایر شعبات وزارتخانه ها در ولایات از اداره ضبطیه اجرای قوانین راجعه بآن ادارات را میخواهند و در جواب راپورت میگیرند .

ماده ۲۳۹ - اداره ضبطیه يك بلوك با اداره ضبطیه بلوك دیگر و ادارات متساویه مكاتبه مینمایند و اطلاعات لازم را بهم دیگر میدهند .

چهارم - در ترتیب تسویه امور و اقدامات اداره ضبطیه بلوکی

ماده ۲۴۰ - اداره ضبطیه بلوک و عمال جزو آن در موارد ذیل اقدام بکار مینمایند:

(اولاً) بحکم ادارات متبوعه .

(ثانیاً) بتقاضای اداراتیکه حق چنین تقاضا را دارند .

(ثالثاً) بواسطه شکایت اشخاص متفرقه .

(رابعاً) بموجب راپورت های ادارات تابعه .

(خامساً) بموجب ملاحظات شخصی خودشان در صورتیکه بموجب قانون باشد

یا بر حسب اوضاع و احوال صلاح بدانند .

ماده ۲۴۱ - رئیس ضبطیه که همان نایب الحکومه است ریاست کلیه ضبطیه

بلوک بمهند او است باید کمال مراقبت را در حصول امنیت و آسایش اهالی داشته باشد

تفصیل اتفاقات و اطلاعاتی را که باو رسیده است فوراً بحاکم راپورت نماید و اگر اقدام

فوری لازم باشد بعمل آورده بحاکم اطلاع دهد .

ماده ۲۴۲ - نایب رئیس ضبطیه که معاون نایب الحکومه است در کارها بر رئیس

ضبطیه کمک میکند و اداره ضبطیه و دفتر خانه آن نظارت دارد و هر مأموریتی را از

طرف رئیس ضبطیه انجام میدهد .

ماده ۲۴۳ - در صورتی که رئیس ضبطیه یکماهه مرخصی گرفته غایب شود

و یا آنکه از مرکز امور بواسطه سرکشی بنواحی یا مأموریت دیگری دور شود نایب

او کفیل او خواهد بود ولی کارهای جاریه را تسویه نموده در امور مهمه در صورتیکه

فوری نباشد بدون اطلاع رئیس ضبطیه اقدام نخواهد کرد لهذا عزل و نصب مستخدمین

ضبطیه که در حدود قوانین باختیار رئیس ضبطیه محول شده است و تنبیه و سیاست

آنها واحکامی که ناسخ احکام سابقه رئیس ضبطیه است و اموری را که خود رئیس ضبطیه سپرده است بدون اطلاع او تسویه نشود یا تا مراجعت رئیس ضبطیه بتعویق می اندازد و یا با امور مخصوص نرد او میفرستد .

ماده ۲۴۴ - ضباط نواحی و کدخداهای دهات تابع احکام اداره ضبطیه بلوکی بوده احکام این اداره را اجرا مینمایند و بمدیرهای ضبطیه در اجرای تکالیف آنها کمک و مساعدت مینمایند .

ماده ۲۴۵ - بناظرین ضبطیه نیز ضباط نواحی و کدخداهای دهات باید کمک و مساعدت لازمه را بنمایند و تقاضای آنها را که مبتنی بر قانون است بموقع اجرا گذارند ولی بهیچوجه حق ندارند با امور اجتماعی و امور داخلی نواحی دهات دخالت نمایند و یا وجهها من الوجوه دخالتی در امور محاکم عدلیه نواحی کنند .

پنجم - در مسئولیت اداره ضبطیه بلوکی

ماده ۲۴۶ - اداره ضبطیه مکلف است که راپورت اموری که بآن محول شده است با اداره ولایتی بدهد و صورت حساب و جوهریکه با او رسیده با اداره تقشیر ولایتی تقدیم کند .

ماده ۲۴۷ - شکایت از مستخدمین و تابعین ضبطیه یا بمدیر ضبطیه میشود یا بخود رئیس ضبطیه شکایت از رئیس ضبطیه یا از اداره ضبطیه بلوکی در ظرف سدهفته از روز حکم آنها بحاکم یا اداره ولایتی داده می شود و چنانچه اقدام رئیس ضبطیه یا اداره ضبطیه بموجب یکی از ادارات متبوعه شده است متشکی باید شکایت خود را با اداره ای که حکم کرده است بدهد .

ماده ۲۴۸ - هرگاه مدیرهای ضبطیه مرتکب جنحه و جنایتی شده باشند رئیس

ضبطیه موقتاً آنها را از شغلشان منفصل نموده مراتب را با اطلاع حاکم ولایت میرساند و منتظر حکم میشود .

فصل ششم

در وظایف صاحبمنصبان و مستخدمین تا بین ضبطیه

ماده ۲۴۹ - هر چند وظایف صاحبمنصبان و عمال ضبطیه از وظایف و حدود اختیارات اداره ضبطیه بلوکی معلوم و معین است باز برای عدم وقوع اشتباهی در اجرای قوانین ضبطیه وظایف هر کدام نسبت به حوزه مأموریتی آنها ذیلاً شرح داده میشود .

اول - در وظایف رئیس اداره ضبطیه بلوکی

رئیس ضبطیه - نایب الحکومه

ماده ۲۵۰ - رئیس ضبطیه بلوک مراقبت مخصوصی خواهد داشت که تمام وظایف اداره ضبطیه مجری شود و شخصاً مسئول تمام امور ضبطیه بلوک است رئیس مزبور در رفتار و سلوک با مردم کمال ملاحظت و مسالمت را اظهار خواهد کرد ولی از طرف دیگر مواظبت تامه را خواهد داشت که از قوانین و احکام و دستورالعملها بوجه من الوجوه تخلف نشود .

ماده ۲۵۱ - وظایف رئیس ضبطیه از قرار شرح ذیل است :

(اول) اعلان و انتشار قوانین و مواظبت اینکه قوانین و احکامی که باید بموقع

اجراء گذارده شود با اطلاع عامه برسد .

(دوم) مذاقه در قوانین واحکامی که مورد اشتباه شده است و رجوع با اداره ولایتی برای رفع اشتباه .

(سیم) رسیدگی بشکایاتی که از ادارات و اشخاص متفرقه رسیده و راجع باعمال و رفتار صاحب منصبان ضبطیه است .

(چهارم) تقدیم لایحه بحکومت ولایت در باب تغییر حدود دوایر ضبطیه و همچنین تغییر محل اقامت مدیرهای ضبطیه .

(پنجم) تغییر قسمت های دوایر ضبطیه .

(ششم) انفصال موقتی صاحب منصبان ضبطیه (مدیرهای ضبطیه) که مرتکب جنحه و جنایتی شده اند از مشاغل آنها تا تکلیف آنها از طرف حکومت معین شود .

(هفتم) مراقبت تامه نسبت بدوایر ضبطیه و مدیرهای آنها و دوائس و اجرای تکالیف آنها و نظارت بحریان قانونی امور در آن دوایر .

(هشتم) ملاحظه راپورت های مدیرهای ضبطیه و جمع کردن و خلاصه کردن مطالب تمام آنها برای تقدیم بحکومت .

(نهم) ملاحظه اموریکه از دوایر ضبطیه برئیس ضبطیه تقدیم میشود و تسویه آن امور .

(دهم) امضای اقداماتی که مدیرهای ضبطیه لازم میدانند بنمایند و کسب تکلیف میکنند ورد یا قبول آن اقدامات و با حکم با اقدامات نوع دیگر .

(یازدهم) رابرت دادن بمقامات عالیله در اجرای احکام و اوامر صادره از آن مقامات و مراقبت لازمه نسبت بضابط نواحی و کدخدای دهات برای اجرای قوانین ضبطیه که باین اشخاص محول شده است .

ماده ۲۵۲ - رئیس ضبطیه بلوکی (نایب الحکومه) مراقبت مینماید که اداره ضبطیه در کمال انتظام باشد و در دفتر خانه منشی و اجزای آن دفتر خانه هر کدام امور

محوئه بخودشانرا كاملا اجرا نمایند رئیس مزبور هرگاه مسامحه یا مامله در اداره ضبطیه مشاهده کند اشخاص لازم را توبیخ و ملامت مینماید و چنانچه این اقدام اثری نبخشید مهلتی بآن اشخاص میدهد و اگر باز نتیجه حاصل نشد مراتب را باداره ولایتی اطلاع میدهد .

ماده ۲۵۳ - چنانچه رئیس ضبطیه مشاهده نماید که کاری در دوائر ضبطیه بعهده تعویق افتاده مهلتی بمدیر ضبطیه آن دایره داده تسویه آن را خواهد خواست و هرگاه مدیر مزبور در آن مورد آن کار را تسویه نکرد و نیز نتوانست مدلل کند که قادر بر تسویه آن نبوده مراتب را رئیس ضبطیه با اطلاع اداره ولایتی میرساند و اگر رئیس ضبطیه در این موارد اغماض کرد خودش مسئول خواهد بود .

ماده ۲۵۴ - هرگاه تعطیل در جریان امور حاصل و این تعطیل بواسطه نرسیدن جواب ادارات یا اشخاصی باشد که تابع اداره ضبطیه بلوکی نبوده و جز و حکومت ولایت دیگرند رئیس بعد از یک ماه از تاریخ استعلام اول استعلام ثانوی نموده جواب میخواهد و اگر باز جواب نرسید باداره ولایتی آن ولایت رجوع مینماید و اگر باز جواب نرسید باداره ولایتی ولایت خود رجوع میکند .

ماده ۲۵۵ - هرگاه مدیر ضبطیه دایره مرخص باشد رئیس میتواند کار او را بمدیر دیگری موقتاً رجوع کند ولی تغییر مدیری از دایره بدایره دیگر بجازه اداره ولایتی است .

ماده ۲۵۶ - رئیس ضبطیه حق دارد که مدیر دایره را از تحقیقات مطالبی خارج نموده و آن تحقیقات را در همان دایره بمدیر دیگری واگذار کند این اقدام رئیس ضبطیه در صورتی صحیح و قانونی است که تحقیقات راجع بخود مدیر ضبطیه یا اقوام و اقارب او یا املاك خود او و اقوام او باشد این اقدام خود را رئیس ضبطیه با اطلاع اداره ولایتی رسانیده و جهتش را هم اظهار میدارد .

ماده ۲۵۷ - در موقع محال گردشی رئیس ضبطیه اعمال و افعال مدیرها را نفیض مینماید و بشکایات آنها رسیدگی میکند و دفاتر نوشتجات وارده و صادره را که درخانه آنها است بدقت ملاحظه میکند .

ماده ۲۵۸ - چنانچه رئیس ضبطیه بی نظمی و تقصیری از مدیر ضبطیه مشاهده کند بطوریکه دیگر مدیر ضبطیه مورد اعتماد ضبطیه نباشد مراتب را فوراً بحاکم اطلاع داده عزل مدیر را میخواهد .

ماده ۲۵۹ - رئیس ضبطیه در وقت محال گردشی مساعدت لازمه را بمدیرهای ضبطیه در اجرای تکالیف آنها مینماید و مراقبت مینماید که قوانین حفظ الصحة و ضد حریق و غیره تماماً بموقع اجرا گذارده شود .

ماده ۲۶۰ - رئیس ضبطیه مواظبت مینماید که هیچکس بدون محاکمه تشبیه و سیاست نشود و همچنین از طرف دیگر رئیس ضبطیه مواظبت مینماید که اشخاص مقصر بعد از تحقیقات کامله بمحاکم عدلیه جلب و تمسید و سیاست شوند .

ماده ۲۶۱ - هنگام محال گردشی رئیس ضبطیه سعی مینماید که بمواعظ و نصایح لازمه مردم دهات را باجرای قوانین راجعه بآنها دلالت کند و فواید زراعت و حرفت و صنعت را بآنها گوشزد و تشویق نماید .

ماده ۲۶۲ - تمام اطلاعات خود را رئیس ضبطیه باطلاع اداره ولایتی میرساند و حرکت خود را از شهر و قصبه بلوکی و مراجعت خود را بآن شهر نیز اطلاع میدهد .

ماده ۲۶۳ - رئیس ضبطیه باید مستحضر از خوبی و بدی حاصل باشد و اطلاعات لازمه را در این باب با جهات آن بحاکم برساند .

دوم - در وظایف مدیر ضبطیه

ماده ۲۶۴ - وظایف مدیر ضبطیه از قرار ذیل است :

- (اول) اعلام و انتشار قوانین در حوزه مأموریتی خودش بحکم اداره ضبطیه.
- (دوم) اعلام و انتشار احکام و دستورالعملهای دولتی و هرگونه اعلانات و احضار اشخاص لازم بحکم حکومت و ادارات متبوعه .
- (سوم) اعلان مزایدهها و احضار مقاطعهکاران و امثال آنها.
- (چهارم) جمع کردن اطلاعات لازمه و خواستن توضیحات از اشخاصیکه در دایره ضبطیه اوهستند.
- (پنجم) مراقبت در وصول مالیات و عوارض و فروعات که بموجب قانون گرفته میشود .
- (ششم) مساعدت با اشخاص لازم در تقویم اموال و برداشتن صورت آنها و همچنان تقویم و برداشتن صورت کارخانهها و غیره در صورتیکه بموجب قانون لازم و حکم اداره ضبطیه در این باب صادر شده .
- (هفتم) اقدامات لازمه در مواردی که قشون از دایره ضبطیه مدیری میگذرد و مراقبت اینکه مردم تکالیف خودشان را بموجب قوانین نظامی و غیره بموقع اجرا بگذارند .
- (هشتم) نظارت امنیت راههای نظامی و پستی و تجارتی و غیره و صحت پلها و معابر از دائمی و موقتی و پاکیزگی دهات و مراقبت ابنیه بترتیب و نقشه‌ای که معین شده ساخته شود.
- (نهم) مراقبت در فروش سموم و ممانعت از قاجاق و فروش اشیاء ممنوعه و تقلب در مسکوکات و مواظبت بصحت اکیال و اوزان.
- (دهم) نظارت با اجرای قوانین و برقراری آسایش و امنیت چه در دهات چه در خارج ازدهات و اقدامات اولیه برای جلوگیری و تعدی از افعال خودسرانه و اغتشاش و اطلاع دادن مراتب را بداره ضبطیه.

(یازدهم) تعاقب فراری های نظامی و دزدان و مرتکبین جنحه و جنایات و اشخاص مجهول الحال .

(دوازدهم) برداشتن اطفالی را که سر راه انداخته اند و نگاهداری از آنها بوسیله موجوده .

(سیزدهم) نجات دادن اشخاصی را که از آفت کشتی در مخاطره هستند و حفظ اموال متعلقه بآنها .

(چهاردهم) حفظ اشیاء غنیقه و اشیائی که گم شده بود و بعد پیدا شده (لقطه) .

(پانزدهم) ملاحظه جسد اموات که در راهها و معابر و غیره پیدا میشود و تحقیقات لازمه برای معین کردن جهت مرگ و اطلاع دادن بجاهای لازمه .

(شانزدهم) جلوگیری از دزدها و قطاع الطریق و اقدامات برای برقراری امنیت اهالی و تحقیقات دزدی و حریق و غیره و اطلاع دادن باداره ضبطیه .

(هفدهم) اقدامات لازمه برای حفظ الصحه و رفع امراض مسریه و امراض سریع الاتشار میان مردم و حیوانات و زوایر دادن باداره ضبطیه .

(هیجدهم) قبول کردن عرض حال و شکایاتیکه باداره ضبطیه داده میشود و منضم کردن اطلاعاتی که مدیر ضبطیه راجع بآن عرض حال اشکایت تحصیل کرده .

(نوزدهم) ترتیب صورتیائیکه حساوی اطلاعات دفتر نفوس و هیئت احصائیه است از قبیل عدده مساجد و مدارس و مکاتب و مریضخانهها و دارالمساکین و عدده دهات و نفوس و متولدات و متوفیات و عقد ازدواج و غیره و فرستادن آن صورتها را باداره ضبطیه .

(بیستم) امور راجعه بتذکره موافق قوانین تذکره .

(بست و یکم) ابلاغ نمودن باداره ضبطیه صورتیائی را که ضابط نواحی در باب اطلاعات راجعه بحاصل و زیارت و غیره ترتیب میدهند .

(بیست و دوم) اجرای احکام محاکم عدلیه بحکم رئیس ضبطیه و اجرای کلیه اوامر ضبطیه.

(بیست و سوم) اخبار اداره ضبطیه از انجام دادن اوامر و احکامیکه بعهده مدیر ضبطیه صادر شده .

(بیست و چهارم) پاك نگاهداشتن محسبی که در نزدیک خانه مدیر ضبطیه برای توقیف موقتی اشخاص لازم ساخته شده است.

ماده ۲۶۵ - خانه مدیر ضبطیه باید همیشه برای هر کس باز باشد و همه وقت باید مدیر عرض حال و شکایت مردم را بشنود و اقدام لازم را بعمل آورد و با مردم بملایمت و حوصله رفتار نماید .

تبصره - بسالای خانه مدیر ضبطیه باید شریوحه باشد باین کلمات (خانه مدیر ضبطیه) .

ماده ۲۶۶ - مدیر ضبطیه باید مراقبت تامه داشته باشد که حرکتی از کسی ناشی نشود که مخالف قوانین باشد مثلاً اعلان و انتشار قوائین و احکام بدون اجازه اداره ضبطیه و پاره کردن اعلاناتی که بتوسط اداره ضبطیه شده و قمار و شرب مسکرات و ارتکاب منکرات علناً که مورد اختلال نظم شود و اجتماع زن و مرد در یکجا در موارد ممنوعه و اعلانات تهمت آمیز و انتشاراتی که باعث فساد اخلاق است .

ماده ۲۶۷ - در مواردی که مدیر ضبطیه بتوسط ده باشیها از وقوع جنحه و جنایت و قباحتی از قبیل قتل و سرقت و حریق عمدی و تقلب در مسکوکات و اسناد دولتی و ملتی و بانکها و غیره مطلع میشود باید فوراً مراتب را بمدعی عمومی یا معاون آن اطلاع دهد و اقدامات اولیه را در جلوگیری از اعمال شنیعه و توقیف جانی و تحقیقات اولیه بعمل آورد .

ماده ۲۶۸ - مدیر ضبطیه باید بصورت اشخاصی را که دردهات برای اطفاء حریق

داوطلب شده‌اند ترتیب داده و اعلانات لازمه در دهات بنمایند که اشخاص لازم بدانند با چه اسباب باید برای اطفاء حریق حاضر شوند .

ماده ۲۶۹ - هرگاه در حوزه مأموریتی مدیر ضبطیه ملخ خوارگی یا آفت دیگری برای زراعت حادث شود مدیر ضبطیه بتوسط ده باشی‌ها مردم دهات و کدخداهای وضباط را دعوت مینماید که اقدامات لازم را موافق علم و تجربه که دارند بر ضد ملخ خوارگی و غیره بعمل آورند و کذا لک اگر حیوانات درنده و سبع در حول و حوش آبادانها زیاد شوند مدیر ضبطیه اعلام مینماید که اشخاص داوطلب حاضر شده حیوانات مزبوره را قلع و قمع نمایند .

ماده ۲۷۰ - هرگاه مدیر ضبطیه مطلع شود که طفلی سر راه یا در بیابان افتاده است باید تحقیقات لازمه را بعمل آورد بفهمد که عمداً آن طفل را انداخته‌اند یا گم شده بعد از تحقیقات و کشف و تعیین والدین و اقربای آن طفل طفل را با ولای آن می‌رساند و اگر عمدی بوده یکی از اهالی محل می‌دهد که در مقابل حق الزحمه معینی از طفل پرستاری نماید کذا لک اشخاصی را که در بین راه بواسطه مرضی افتاده و در مانده‌اند مدیر ضبطیه بدارالمساکین می‌سپارد و در صورتیکه چنین اداره خیریه نباشد موقتاً بخانه‌ای می‌سپارد و بکسان مرضی اطلاع میدهد .

ماده ۲۷۱ - چنانچه آثار عتیقه و دقینه پیدا شود مدیر ضبطیه فوراً مراتب را با اطلاع اداره ضبطیه و حاکم ولایت می‌رساند ولی اشیاء مفقوده که پیدا میشود باید بصاحبان آن رد شود و اگر صاحبان آن معین نباشد مدیر ضبطیه آن اشیاء را بداره ضبطیه می‌فرستد که موافق قوانین شرع انور اقدام شود .

ماده ۲۷۲ - مدیر ضبطیه حق دارد در موارد لازمه با مدیرهای ضبطیه سایر دوائر مکاتبه و از آنها بعضی اطلاعات یا تحقیقات بخواهد و اگر جواب نرسید بداره ضبطیه رجوع نماید .

تبصره - دواير ضبطیه همان بلوك يا بلوك ديگر يك حكم دارد مقصود اين است كه مدير هر يك از دواير ضبطیه ولايتی ميتواند با تمام دواير ضبطیه آن ولايت مكاتبه نمايد .

ماده ۲۷۳ - هر گاه در حكم اداره ضبطیه مدير ضبطیه چیزی مشاهده كند كه علاوه بر خلاف قوانين باشد مدير مزبور اجرائی آن حكم را نكرده با اداره ضبطیه ملاحظات خود را تقديم نمايد و چنانچه مجدداً همان حكم صادر شد حكم اداره ضبطیه را اجرا نموده فوراً مراتب را با اطلاع اداره ولايتی برساند .

ماده ۲۷۴ - هر گاه مدير ضبطیه بخواهد با اداره ضبطیه برای کاری برود بايد قبل از وقت تحصيل اجازه كرده بعد برود ولی در موارد فوق العاده ميتواند بدون اجازه در اداره ضبطیه حاضر شود بشرطی كه قبل از حرکت مدير دایره ضبطیه همجوار را كه قبل از وقت بحكم اداره ضبطیه برای این گونه موارد قائم مقام معين شده است اخبار نمايد .

ماده ۲۷۵ - مديرهای ضبطیه نظارت باعمال ناظمین ضبطیه وده باشیها دارند و اگر رفتار خلاف قاعده از آنها مشاهده نمايند ملاحظات خود را در عزل آنها با اداره ضبطیه اظهار ميدارند .

تبصره - مدير ضبطیه نبايد بوجه من الوجوه تا بين ضبطیه را كه در اداره او هستند بكارهای شخصی خود بگمارد .

سوم - در وظايف تا بين ضبطیه

ماده ۲۷۶ - وظايف ناظمین ضبطیه (معاون مدير ضبطیه) موافق دستور العملی است كه وزارت داخله با اطلاع وزارت عدليه و ساير وزارتخانهها مرتب خواهد نمود .

ماده ۲۷۷ - وظايف ناظمین ضبطیه وده باشیها اجرائی اوامر اداره ضبطیه

و احکام مدیرهای ضبطیه است لهذا اشخاص مزبوره تمام امور را جعد با اداره ضبطیه را موافق مواد (۲۳۹ - ۲۱۹) و كذلك وظایف مدیرهای ضبطیه را مطابق مواد (۲۷۳ - ۲۶۳) بموجب احکام و دستورالعمل آنها بموقع اجرا میگذاارد حفظ و وقایه امنیت و آسایش و مراقبت پاکي و پاکیزگی در دهات مخصوصاً بعهدۀ مأموریت آنها است .

ماده ۲۷۸ - تا بین مذکوره مواظبت مینماید که در جاهائیکه آب از سرچشمه برای خوراکي برداشته میشود رخت نشویند و بیعضی اقدامات آب را کثیف نمایند و سرچاهها محفوظ باشد و برای شست و شو و استعمالات دیگر حوضهای علیحده تهیه شود .

ماده ۲۷۹ - تا بین ضبطیه مراقبت مینماید که در خانههای رعیتی بخاریها و لوله های بخاری صحیح باشد و هرگاه بخواهند در خانههای قریب بچنگلها آتش برافروزند باید مسافت معینی که اقلا ده ذرع باشد تا چنگلها فاصله داشته باشد و در موارد اتفاق حریق باید فوراً اشخاصی را که قبل از وقت داوطلب اطفاء حریق شده اند خبر نمایند و با تمام وسائل موجوده و اسباب اطفائیه و غیره جلوگیری و دفع حریق را بشمایند .

ماده ۲۸۰ - تا بین ضبطیه باید مراقبت مخصوص نسبت بصحت طرق و شوارع و معابر و پلها و کوجه و غیره داشته باشند و بموقع مدیرهای نظمیه را از اغتشاش راهها مطلع نمایند که اقدامات فوریه از طرف آنها در ادارات لازمه برای تغییرات لازمه بعمل آید .

ماده ۲۸۱ - نظارت اجرای قوانین دولتی در حفظ چنگلها و مراقبت قوانین حفظالصحه و قواعد خرید و فروش سموم و عدم خرید و فروش اموال قاچاق و اشیاء ممنوعه و غیره برعهده تا بین ضبطیه است و باید بموقع تمام اینگونه اتفاقات و وقایع را

بمدیر ضبطیه اطلاع دهد .

ماده ۲۸۲ - کلیه تائین ضبطیه مراقب و مواظب اجرای تمام قوانین دولتی و دستورالعملهای ادارات از هر قبیل هستند و هر قبیل اتفاقات فوق العاده را فوراً بمدیرهای ضبطیه اطلاع میدهند و دستورالعمل میگیرند و هر گاه اتفاق فوق العاده نباشد هفته ای یکمرتبه ده باشی نزد مدیر ضبطیه رفته راپرتهای خودشانرا میدهند و دستورالعمل میگیرند و در صورتیکه خودشان نتوانستند حاضر شوند یک نفر از تائین نظمییه را برای گرفتن دستورالعمل میفرستند .

تبصره - روزهای حاضر شدن ده باشیها در نزد مدیر ضبطیه باید طوری معین و مرتب شود که بارسیدن پست شهری و احکام اداره ضبطیه بمدیر ضبطیه توافق نماید .

ماده ۲۸۳ - در صورت مریض بودن ده باشی یکی از تائین ضبطیه هائیکه ساکن همان محل و از حیث خدمت اقدام است قائم مقام اوست .

ماده ۲۸۴ - تائین ضبطیه را نباید از مشاغل آنها بازداشت لپذا کدخداهای دهات مانون نیستند مادامیکه آنها مشاغل رسمی دارند کاری بآنها رجوع نمایند .

ماده ۲۸۵ - تائین ضبطیه که در اداره پلوکی خدمت مینمایند و حامل مکاتبات و مراسلات اداره ضبطیه برای مدیرهای ضبطیه بوده و نیز بعکس راپورت مدیرهای ضبطیه را بآن اداره حمل مینمایند باید در راه معطل نشوند و سعی داشته باشند که مکاتبات را خوب حفظ کرده بموقع برسانند در عرض راه هر چه از آنوقت و غیره لازم میشود باید بخرند و کسی را مجبور بدانند هدیه و تعارفی نمایند و هیچگونه اجحاف و تعدی بکسی رواندارند اگر کسی شکایت از آنها داشته باشد یا بمدیرهای ضبطیه و یا باداره ضبطیه میدهد .

فصل هفتم

در نظمیه پایتخت و کرسی های ولایات و غیره

اول - در ترکیب نظمیه

ماده ۲۸۶ - در پایتخت و کرسی های ولایات و شهرهائی که صورت آنها را وزارت داخله معین خواهد کرد اداره نظمیه علیحده مؤسس و مقرر است اداره مزبوره در پایتخت مرکب است از رئیس نظمیه و دو نایب رئیس و در کرسیهای ولایات و غیره از رئیس نظمیه و یک نفر نایب رئیس .

ماده ۲۸۷ - از حیث امور نظمیه شهر بچند محله تقسیم میشود و هر محله در اداره صاحب منصب نظمیه است که موسوم است بکدخدای محله .

ماده ۲۸۸ - هر محله نیز بچند گذر قسمت میشود و اداره کردن امور نظمیه در هر کدام از گذرها محول است بعهده و مسئولیت شخصی که موسوم است بنایب هر گذری هم بچند کوچه تقسیم میشود .

ماده ۲۸۹ - کوچدها بمحافظت تائین نظمیه از قبیل دهباشی و پلیس و گرمه و غیره محول است و نایب گذر رئیس بلا واسطه تائین نظمیه گذر است .

ماده ۲۹۰ - در اداره نظمیه دفترخانه ای تشکیل خواهد شد که مرکب از یک نفر مدیر و چند نفر منشی و محرر و اجزاء دیگر خواهد بود و تمام قراردادهای و احکام اداره نظمیه بتوسط کدخداهای محلات و نواب و ده باشی ها و پلیس بموقع اجرا گذارده خواهد شد .

ماده ۲۹۱ - کدخداهای محلات در پایتخت و سایر شهرهائی که بیش از دو دست هزار نفر نفوس دارد یک نفر معاون خواهند داشت و در این صورت کدخدای محله یا

معاونت اداره ضبطیه محلیه را تشکیل میدهد و اداره مربره نیز دارای دفترخانه ای خواهد بود که بقدر لزوم منشی و محرر و اجزاء خواهد داشت .

ماده ۲۹۲ - تقسیم نواب و پلیس و گرمه و مستخدمین دفترخانه های محلات بمحلات مختلفه بسته بصوابدید رئیس نظمیه یا بیگلربیگی است .

ماده ۲۹۳ - در هر محله باید مجلس نظمیه برای توقیف اشخاص لازم دایر شود و این مجلس هاهر کدام در تحت نظارت ناظمی خواهد بود و در هر مجلس باید چند رختخواب در اطاق علیحده برای مرضی در تحت نظارت اطبای نظمیه باشد .

ماده ۲۹۴ - در پایتخت اداره نظمیه نیز نظمیه ردیفی (نخیره) خواهد داشت و این نظمیه مرکب خواهد بود از یک نفر رئیس و چند نفر نواب و تا بین در این اداره مکتبی نیز ایجاد خواهد شد برای تهیه و حاضر کردن نواب و تا بین ردیف - معلمین این مکتب صاحب منصبان و نواب نظمیه خواهند بود .

ماده ۲۹۵ - در شهر پایتخت و شهرهای بزرگ علاوه بر نظمیه مذکور در مواد فوق الذکر نظمیه تقیسی نیز مؤسس و مقرر است فهرست اسامی این نوع شهرها را وزیر داخله مرتب و اعلام خواهد نمود .

ماده ۲۹۶ - نظمیه تقیسی مرکب است از یک نفر رئیس و یک نفر معاون و مأمورین مخصوصی و نواب و عمال نظمیه .

ماده ۲۹۷ - اداره اطفائیه در شهرهای لازم مرکب است از رئیس اطفائیه و مأمورین اطفائیه در محلات شهری و انبار اطفائیه و عمال اطفائیه که در تحت ریاست مأمورین اطفائیه واقعند .

ماده ۲۹۸ - شکل و ترتیب لباس صاحب منصبان و تا بین نظمیه را و همچنان نوع اسلحه ای را که باید داشته باشند وزیر داخله موافق دستور العمل جداگانه مرتب و بادارات نظمیه اعلام خواهد کرد .

دوم - در نصب و انفصال و عزل رئیس نظمیّه

یا مأمورین نظمیّه و غیره

ماده ۳۹۹ - رئیس نظمیّه در پایتخت بتصویب وزیر داخله و فرمان همایونی منصوب و منصل میشود رؤسای نظمیّه سایر شهرها بمعرفی حاکم محل و بحکم وزیر داخله منصوب و منصل میشوند .

تبصره - هرگاه ولایتی جزو ایالتی باشد نصب و عزل رئیس نظمیّه کرسی آن ولایت بمعرفی حاکم و بحکم فرمانفرما است .

ماده ۴۰۰ - نصب و عزل معاون رئیس نظمیّه و کدخدای محلات در پایتخت بمعرفی رئیس نظمیّه و تصویب حاکم است و در سایر شهرها بمعرفی رئیس نظمیّه و امضای حاکم است عزل و نصب معاون کدخدای محلات و نواب و تائین نظمیّه و اجزای دفترخانه ها در همه جا بمعرفی رؤسای بلا واسطه آنها و تصویب رئیس نظمیّه است .

سوم - در قواعد خدمت تائین نظمیّه

ده باشی پلیس و گرمه

ماده ۴۰۱ - اشخاص ذیل نمیتوانند در نظمیّه مستخدم شوند :

(اولا) کسانیکه بواسطه جنحه و جنایتی مجازات قانونی دیده اند یا در تحت استتقاق و محاکمه هستند و یا متهم بجنحه و جنایتی شده شرعاً بری الذمه نشده اند .

(ثانیاً) از تائین ردیف نظامی آنها یکجه هنگام خدمت نظامی مورد جریمه و تنبیه نظامی بوده اند .

(ثالثاً) اشخاصیکه بواسطه جرم و تقصیری از خدمت خارج شده اند .

(رابعاً) اشخاص ورشکست بتقصیر .

(خامساً) اشخاصیکه محتاج بقیم شرعی هستند .

(سادساً) کسانیکه تریاک استعمال مینمایند و یا متجاهر بفسقند .

ماده ۳۰۲ - صاحبمنصبان اداره نظمیّه و ضبطیه از رؤساء و کدخداهای

مدیرهای ضبطیه اشخاصی خواهند بود که تبعه ایران بوده و در یکی از مدارس علمیه تحصیلات خود را تمام کرده اند و یا در خدمت کشوری و لشکری معلومات و تجربه کافی تحصیل کرده اند .

ماده ۳۰۳ - در پایتخت اشخاصیکه موافق دو ماده قبل صلاحیت دخول

بخدمت نظمیّه را دارند و میخواهند بسمت کدخدائی داخل خدمت نظمیّه شوند جزو نظمیّه ذخیره (ردیف) محسوب خواهند شد که بعد از دادن امتحانات لدی الاقتضاء داخل خدمت نظمیّه بشوند و اگر بثبوت رسید که لایق خدمت در نظمیّه نیستند معاف خواهند بود .

تبصره - اشخاصیکه در مدت سه سال در جاهای دیگر صاحبمنصب نظمیّه و

ضبطیه بوده اند (کدخداهای محله یا مدیر ضبطیه بوده اند) و همچنان صاحبمنصبان نظامی از این قاعده مستثناء و یکدفعه در پایتخت داخل خدمت نظمیّه خواهند شد .

ماده ۳۰۴ - هرگاه صاحبمنصب ردیف در مدت سه سال اول ترفیع رتبه نیافتند

از ردیف نظمیّه نیز باید خارج شوند .

ماده ۳۰۵ - ترفیع رتبه در اداره نظمیّه باید بمراتب باشد .

ماده ۳۰۶ - صاحبمنصبان نظمیّه تمشیش نیز باید تماماً تبعه ایران و دارای

شرایطی باشند که در ماده ۳۰۷ و ۳۰۱ مذکور است و بعلاوه باید در پایتخت و شهرهای بزرگ امتحان معلوماتی که برای خدمت آنها لازم است داده باشند .

ماده ۳۰۷ - شرایط دخول نواب و عمال ضابطه بخدمت نظمیه از قرار ذیل است:

(اولا) تابعیت ایرانیه .

(ثانیا) سن که کمتر از بیست و پنج نباید باشد .

(ثالثا) برای نواب داشتن شهادت نامه تحصیل لامحاله از یکی از مکاتب ابتدائیه

و برای تابین نظمیه سواد فارسی .

ماده ۳۰۸ - اشخاصیکه صلاحیت دخول بخدمت نظمیه را موافق ماده قبیل

دارند در پایتخت اول جزو ردیف نظمیه محسوب میشوند و بعد از دادن امتحانات در

مکاتب نظمیه داخل خدمت واقعی خواهند شد و هر گاه نواب و تابین لیسافت و استعداد

نداشته باشند اخراج خواهند شد .

ماده ۳۰۹ - از نواب و تابین آنهاییکه سه سال باین سمت در خدمت نظمیه

بوده اند و نجارب لازمه را تحصیل کرده اند میتوانند یکدفعه داخل خدمت واقعی بشوند

بشرطیکه رعایت ماده ۳۰۱ و ۳۰۶ شده باشد .

ماده ۳۱۰ - تابین نظمیه در خدمت دولتی محسوب خواهند شد ولی حق ارتقاء

بدرجه صاحب منصبی را نخواهند داشت .

ماده ۳۱۱ - نواب و تابین نظمیه سه درجه منقسم می شوند و برای تشویق

خدمت صادقانه هر پنج سال از درجه سفلی بدرجه علیا ارتقاء می یابند نایبی که از

درجه اولی باشد و یکی از مکاتب ابتدائیه را تمام کرده باشد در صورت خدمات صادقانه

و ابراز کفایت میتواند معاون کدخدای محله واقع شود و کذالك پلیسی که سواد کافی

دارد و از درجه اولی است میتواند بعد از دادن امتحانات لازمه نایب شود .

تبصره - درجات تابین نظمیه از این قرار است دهباشی پلیس و گزومه .

ماده ۳۱۳ - نواب و تابین نظمیه را نمیتوان بکار دیگری گماشت ولو آن کار

موقتی باشد .

ماده ۳۱۳ - اشخاصی که در خدمت نظمیه واقعند نمیتوانند متصدی شغل دیگری بشوند و کذا لک از مشاغل شخصی از قبیل تجارت و کسب و غیره ممنوعند .

چهارم - در مسئولیت و مؤاخذه

ماده ۳۱۴ - هرگاه از صاحب منصبان و مستخدمین نظمیه تقصیر سر برزند که از قبیل جنحه و جنایتی بوده محتاج بجلب آنها بمحاکمه و دادن مجازات قانونی باشد بطوری رفتار خواهد شد که در مواد ۳۹۱ و ۳۹۲ و نظامات عدلیه مقید است ولی چنانچه تقصیری که از صاحب منصبان و مستخدمین نظمیه ناشی شده است جنحه و جنایتی نبوده مستوجب جلب بمحکمه عدلیه نباشد مؤاخذه آن از قرار ذیل است .

تبصره - اشخاصی که در اداره نظمیه برای کاری اجیر شده اند و مستخدم نیستند در موردی که تقصیری از آنها ناشی شود در حکم مستخدمین نظمیه خواهند بود

ماده ۳۱۵ - مؤاخذه ای که از صاحب منصبان نظمیه میشود با استثنای رئیس نظمیه و نقیش و رئیس اداره حریق و رئیس نظمیه ردیفی از قرار ذیل است :

(اول) اخطار .

(دوم) توبیخ و ملامت .

(سیم) همان مؤاخذه با اعلان و انتشار در اداره نظمیه .

(چهارم) واداشتن بخدمت خارج از نوبت (یعنی سوای خدمت مقرره) .

(پنجم) توقیف و حبس بمدت هفت روز .

(ششم) کسر گذاشتن از حقوق .

(هفتم) تبدیل شغل مقصر از اعلی باسفل .

(هشتم) عزل از شغل (نه از خدمت) .

ماده ۳۱۶ - مؤاخذه ای که از نواب میشود از قرار تفصیل ذیل است :

(اول) اخطار .

(دوم) توبیخ و علامت .

(سوم) همان مؤاخذة باقید اسم مقصر در دفتر جرائم .

(چهارم) رجوع خدمت خارج از نوبت .

(پنجم) حبس نادرهفته .

(ششم) كسر حقوق .

(هفتم) تبدیل شغل مقصر از درجه اعلی باسفل .

(هشتم) نقل از رتبه نایبی به پلیس .

(نهم) اخراج از خدمت .

ماده ۳۱۷ - مؤاخذة از پلیس تا بین نظمیة همان مؤاخذة از نایب است باستثنای

حبس که مدت آن یکماه تواند بود .

تبصره اول - كسر حقوق یعنی (مواجب) نباید بیش از يك ثلث باشد.

تبصره دوم - رئیس نظمیة حق دارد اشخاصی را که شغلشان از اعلی باسفل تبدیل

شده مجدداً در ازای خدمت صادقانه بدرجۀ اعلی معاودت دهد.

ماده ۳۱۸ - توبیخ و علامت شفاهی اگر راجع بصاحب منصبان است باید در دفتر

مخصوص قید شود و چنانچه راجع بنواب و تائین نظمیة است (دهباشی و پلیس و گزیه) در

دفتر جرائم ثبت خواهد شد .

ماده ۳۱۹ - حبس صاحب منصبان نظمیة در مجس نظامی خواهد بود و حبس نواب

و تائین نظمیة در مجس هائیکه در اداره نظمیة (مرکزی یا محله) ساخته شده است - نواب

باید از تائین نظمیة علیحده باشند .

ماده ۳۲۰ - مؤاخذة باید با اهمیت جرم و تقصیر متناسب باشد لهذا باید تقصیری

که ناشی شده و اوضاع و احوال آن و حرکت و رفتار ماقبل مقصر و مدت خدمت آن منظور باشد .

ماده ۳۲۱- مؤاخذات فوق الذکر (در ماده ۳۱۴ و ۳۱۵) حق رئیس نظمیّه است ولی حق مؤاخذه مأمورین نظمیّه (کدخداهای محلات) از قرار ذیل است :
(اولاً) نسبت بصاحبمنصبانیکه در اداره او هستند اخطار و توبیخ و ملامت و بخدمت واداشتن در غیر نوبت بطور فوق العاده فقط یک دفعه .

(ثانیاً) نسبت بنواب توبیخ و ملامت باقید در دفتر جرایم و بخدمت واداشتن در غیر نوبت بطور فوق العاده تا چهار دفعه .

(ثالثاً) نسبت بتابین نظمیّه رجوع خدمت در غیر نوبت بطور فوق العاده تا شش دفعه و حبس تا سه روز اگر مؤاخذه شدیدتری لازم شود کدخدای محله از رئیس نظمیّه تحصیل اجازه خواهد کرد .

ماده ۳۲۲- رؤسای نظمیّه ذخیره و نساظمین معبوسها و رؤسای نظمیّه تقشیر و رئیس اداره حریق نسبت بصاحبمنصبانی که در اداره آنها هستند در باب مؤاخذه همان حق را دارند که در باب کدخدای محلات قید و تصریح شده .

ماده ۳۲۳- مؤاخذات دیگر که شدیدتر باشد با اجازه رئیس نظمیّه است .

ماده ۳۲۴- مادامیکه رؤساء از حدود خود تجاوز نکرده اند و مؤاخذه صحیح بوده مقصرین حق ندارند از آنها شکایت بنمایند .

پنجم - در وظایف اداره نظمیّه شهری

و صاحبمنصبان و تابین نظمیّه

ماده ۳۲۵- حدود حقوق و تکالیف اداره نظمیّه شهری همان است که در باب اداره ضبطیه (بلوکی) مصرح است .

ماده ۳۲۶ - وظایف صاحب منصبان نظمیه از رئیس و غیره و نواب و تائین نظمیه در شهر نیز همان است که در باب رئیس ضابطیه (بلوکی) و مدیرهای ضابطیه و غیره قید شده .

ماده ۳۲۷ - بعضی وظایف که مخصوص نظمیه شهر است از قراری است که در مواد آتی ذیل مندرج است .

ماده ۳۲۸ - کدخداهای محلات و اداره نظمیه محله (در صورتیکه باشد) مکلفند که: (اولاً) هرفوتی که در محله آنها اتفاق میافتد بشخص امین آن محله که برای این نوع کارها معین میشود اطلاع دهند تا اقدامات لازمه در حفظ اموال متوفی بعمل آید . (ثانیاً) ناظر اجرای قواعدی باشند که رئیس نظمیه یا مجلس بلدیة برای انتظام امور شهری ایجاد و اعلام نموده اند .

(ثالثاً) نظارت بمحبس هاداشته باشند که وضع آن محبسها موافق قاعده و انتظام باشد لهذا کدخداهای محلات زود زود باید باین امر سرکشی نمایند .

(رابعاً) باید هر ماه بوقتاً بامور اداره خود و صندوق و غیره سرکشی نمایند . (خامساً) بقراول خانه هائیکه محل اقامت پلیس است نظارت داشته باشند .

ماده ۳۲۹ - تقسیم کارها مابین معاونین کدخدای محله در صورتیکه کدخدا دو معاون داشته باشد بسته بصوابدید رئیس نظمیه است .

ماده ۳۳۰ - صاحب منصبان و مستخدمین اداره نظمیه تماماً در تحت نظارت رئیس نظمیه اجرای دستورالعملهای آنرا مینمایند و هر يك مسؤول رشته کاری هستند که بآنها رجوع شده .

ماده ۳۳۱ - اجرای اداره نظمیه محلیه (در صورتیکه باشد) در تحت نظارت کدخدای محله واقع و مسؤول امور مرجوعه بخودشان هستند .

ماده ۳۳۲ - نواب تماماً تابع کدخدای محله خودشان بوده و بلاواسطه اوامر و

دستور العملهای کدخدای محله خودشانرا بلا تأخیر بموقع اجرا میگذارند .

ماده ۳۳۳ - تا بین نظمیه در اداره نواب و تابع اوامر ادارات نظمیه اند .

ماده ۳۳۴ - اجزای محبس نظمیه در اداره ناظمین بوده تابع اوامر و دستور العملهای آنها هستند .

ماده ۳۳۵ - ترتیب اقدامات و رفتار نواب و تا بین نظمیه را رئیس نظمیه علیحدہ مشروحاً مرتب خواهد کرد .

ماده ۳۳۶ - ردیف نظمیه برای این دو مقصود تأسیس شده اولاً برای اشخاص داوطلب که خودشان را برای خدمت در نظمیه بسمت صاحب منصبی نایبی و تا بینی نظمیه حاضر نمایند ثانیاً در صورت عدم کفایت مستخدمین و تا بین نظمیه موجوده نظمیه محلیه را تکمیل نمایند .

ماده ۳۳۷ - ترتیب و قواعد خدمت پلیس ذخیره و پروگرام (دستور العمل) امتحانات دخول بان اداره و تفصیل دیگر را وزیر داخله معین خواهد کرد .

ماده ۳۳۸ - پلیس تفتیش مأمور است که در موارد اتفاق جنحه و جنایتی تفتیش و تفحص و تحقیقات لازمه را بعمل آورد و بنا اجرای اوامر و احکام رئیس نظمیه را در جلوگیری از جنحه و جنایات وقتنه و فساد بعمل آورد پلیس تفتیش در این موارد موافق دستور العملهای راجعه بنظمیه اقدام مینماید و در واقع آلت اجرائیه نظمیه است .

تبصره - تفصیل ترتیبات و دستور العملهای نظمیه تفتیش را رئیس نظمیه مرتب خواهد کرد .

ششم - در روابط تأسیسات نظمیه

ماده ۳۳۹ - تأسیسات نظمیه تماماً در اداره رئیس نظمیه است و اوامر و احکام آنرا بموقع اجرا میگذارند و راپورت میدهند - با سایر دوایر دولتی ادارات نظمیه

مکاتبه می نمایند و بتأیین حکم می دهند .

ماده ۳۴۰ - در امور راجعه بنظمیه تمام ادارات دولتی از حکومتی و عدلیه و مالیه و غیره مستقیماً بتأسیسات نظمیّه رجوع می نمایند .

ماده ۳۴۱ - اشخاصیکه از اقدامات نظمیّه راضی نیستند شکایات خودشانرا با اداره متبوعه می دهند که مصدر حکم است .

ماده ۳۴۲ - ترتیب رسیدگی بصندوق نظمیّه و محاسبات آن و نظارت با اموال نقدی و جنسی و اموال غیر منقوله تأسیسات نظمیّه موافق قوانینی است که برای محاسبات ادارات دولتی کلیه وضع و ایجاد شده .

ماده ۳۴۳ - حدود تأسیسات نظمیّه شهری حدود شهر است با اراضی و باغاتی که از محوطه شهر محسوب میشود ولی در صورت تعاقب دزد یا اشخاصی که جنحه و جنایتی از آنها سرزده است پلیس شهری مکلف است که در خارج حدود شهر نیز اقدامات خود را امتداد بدهد و فقط وقتی از تعاقب صرف نظر کند که پلیس محال شروع با اقدامات کرده باشد .

ماده ۳۴۴ - نسبت بجاهائیکه قلمرو اقدامات قراسورانها است (طرق و شوارع) عمال نظمیّه تکلیفی ندارند ولی هر گاه عمال نظمیّه در قلمرو اقدامات قراسورانها کشف علامت جنحه و جنایتی را نمایند و مأمورین قراسوران در آن محل نباشند مکلفند که تا ورود مأمورین مزبور موافق قوانین عدلیّه تحقیقات اولیه و حفظ علامت جنحه و جنایتی را بعمل آورند .

فصل هشتم - در باب قراسورانها

اول - در تشکیل اداره قراسورانها

ماده ۳۴۵ - قراسورانهای کلیه ممالک ایران در اداره وزارت داخله و در تحت

ریاست وزیر داخله است .

ماده ۳۴۶ - در هر ولایتی که بموجب قوانین اداره تشکیل شده اداره ای برای ترتیب و تنظیم امور قراسورانها تشکیل خواهد شد و این اداره مرکب است از رئیس قراسورانهای ولایتی و نایب او .

ماده ۳۴۷ - این اداره مثل اداره نظمیه دفتر خانه ای خواهد داشت منشی اداره قراسورانها مدیر دفتر خانه مزبوره است و اجزای دفتر خانه از قبیل محرر و دفتر دار و غیره در تحت نظارت او واقعند .

تبصره - مقر اداره قراسورانها در کرسی ولایت خواهد بود .

ماده ۳۴۸ - رئیس قراسورانهای ولایتی بمعرفی حاکم و تصویب وزیر داخله منصوب و منفصل میشود هر گاه ولایتی جزو ایالتی باشد نصب و عزل او بمعرفی حاکم و تصویب فرمانفرما است نایب رئیس قراسورانها بمعرفی رئیس قراسورانها و تصویب حاکم بشغل خود منصوب و از شغل خود منفصل خواهد شد مدیر دفتر خانه قراسورانها را رئیس قراسورانها معین میکند

ماده ۳۴۹ - وزیر داخله با اتفاق وزیر عدلیه و وزیر طرق و شوار عده قراسورانهای هر ولایتی را علیحده معین خواهند کرد که بعد از تصویب مقامات عالیه قوت قانونی یافته بموقع اجراء گذارده شود .

ماده ۳۵۰ - در تعیین عده قراسورانهای ولایتی مقدار و وسعت خاک آن ولایت و اخلاق و عادت سکنه و طوایف آن و همچنان اهمیت طرق و شوارع و عده نظمیه و ضمیمه ولایت منظور نظر خواهد بود .

ماده ۳۵۱ - رئیس قراسورانهای ولایتی و نایب رئیس و صاحب منصبان جزو قراسوران رتبه نظامی خواهند داشت و از صاحب منصبان نظامی معین خواهند شد تمام صاحب منصبان و نایب قراسوران در خدمت نظام حاضر رکاب محسوب و از حیث رتبه و

مقام و اعطای مناصب و امتیازات و قواعد خدمت تابع قواعد و ترتیبات خدمت نظامی خواهند بود .

ماده ۲۵۲ - تقسیم قراسورانهای ولایتی بدستجات مختلفه و سپردن هر کدام از دستجات مزبوره را بصاحبمنصبی و تعیین رتبه و مقام رئیس و نایب رئیس و صاحبمنصبان جزو و کذاکذا ترتیب لباس و اسلحه و اسب و سایر ملزومات آنها را وزیر داخله باتفاق وزیر جنگ معین و بعد از تصویب مقامات عالییه بموقع اجرا خواهد گذارد .

تبصره - تعیین عده قراسورانها برای ممالک ایران و تقسیم آن بولایات بعهده وزیر داخله خواهد بود .

دوم - دروظائف اداره قراسورانها

ماده ۲۵۳ - اول وظیفه اداره قراسورانها حفظ و حراست راهها و وقایه امنیت طرق و شوارع است و حدود تکالیف آنها در این باب همان است که در فصول راجعه بادارات ضبطیه و نظمیّه مندرج است یعنی آنچه که بر عهده اداره نظمیّه (درشهرها) و ادارات ضبطیه (در بلوکانتست) یا جزئی اختلافاً مقتضیات محل بر عهده اداره قراسورانها نسبت بطرق و شوارع وارد میآید .

ماده ۲۵۴ - اداره قراسورانها مکلف است که اقدامات لازمه را در جلوگیری از جنحه و جنایات بعمل آورد و هرگاه جنحه و جنایتی اتفاق افتاده تا ورود مأمور تحقیق و تحقیقات اولیه را بعمل آورده و مرتکبین جنحه و جنایات و مقصرین را دستگیر نماید و علامت جنحه و جنایات را تا ورود مأمورین تحقیق حفظ نماید .

تبصره - در صورتیکه جنحه و جنایتی واقع شود و قراسورانهای راه در محل وقوع جنحه و جنایات نباشند مستخدمین ادارات طرق و شوارع مکلفند که حفظ علائم

جنحه و جنایات را تا ورود قراسورانها بعمل آورند.

ماده ۳۵۵ - در صورتیکه در محل ادارات نظمیه و ضبطیه نباشد قراسورانها تمام تکالیف آن ادارات را بموقع اجرا میگذارند موارد و مواظبیرا که قراسورانها بسایند تکالیف ادارات ضبطیه و نظمیه را انجام بدهند وزیر داخله باتفاق وزیر عدلیه معین و اعلام خواهد کرد .

ماده ۳۵۶ - حدود اقدامات اداره قراسورانها حفظ طرق و شوارع و ابنیه و عماراتی است که در سراهها یا در کنار جاده ساخته شده .

ماده ۳۵۷ - هرگاه جنحه و جنایتی در معابر و راهها واقع شود و جانی با مقصر فرار نماید قراسورانها مکلفند که آنها را تعاقب نموده در خارج از حوزه اقدامات خودشان هم این تعاقب را امتداد دهند و فقط وقتی دست از تعاقب بردارند که عمال ضبطیه و نظمیه آن محل با اجرای تکالیف خودشان در این باب و بتعاقب فراری اقدام کرده باشند .

ماده ۳۵۸ - قواعد استعمال اسلحه در موارد لازمه بتوسط صاحب منصبان و نابین و قراسوران علیحدّه مرتب و منضم بماده است .

سوم - در روابط اداره قراسورانها با سایر دوایر محلیه

ماده ۳۵۹ - اداره قراسورانها تابع احکام وزیر داخله و وزیر عدلیه و وزیر طرق و شوارع و اداره ولایتی هستند و بآن مقامات راپرت میدهند ولی از تحقیقات راجعه بجنحه و جنایات فقط تابع مدعی عمومی ولایتی میباشد .

ماده ۳۶۰ - بدوایر محلیه اداره قراسورانها مراسله مینویسند .

ماده ۳۶۱ - اداره قراسورانها هرگونه اطلاعات لازمه را بدوایر نظمیه و ضبطیه در صورت لزوم و تقاضای آن ادارات خواهند داد و خود اداره قراسورانها هرگونه

اطلاعات لازم را از آن ادارات بخواهد و کلیه در موارد لازم اداره قراسورانها کمال مساعدت و همراهی را باندازه ای که راجع بحدود تکالیف آن اداره است از ادارات ضبطیه و نظمیّه خواهد نمود .

چهارم - در تکالیف رئیس قراسورانها

و نایب رئیس و صاحبمنصبان و تا بین قراسورانها
ماده ۳۹۲ - تکالیف رئیس و صاحبمنصبان و تا بین قراسوران در قلمرو
 مأموریتی آنها همان است که در مواد راجعه بر رئیس ضبطیه بلوکی و نایب رئیس و مدیرهای
 ضبطیه و تا بین ضبطیه مصرح و مندرج است .

ماده ۳۹۳ - روابط رئیس صاحبمنصبان و تا بین قراسوران و بعکس روابط
 صاحبمنصبان و تا بین نسبت بر رئیس بموجب اصول قوانین نظامی خواهد بود .

پنجم - در مسئولیت صاحبمنصبان

و تا بین قراسوران و سیاست آنها

ماده ۳۹۴ - هرگاه از صاحبمنصبان و تا بین قراسوران تقصیرات جزئی سر بزند
 تنبیه و سیاست آنها بطوری خواهد بود که در قوانین خدمت نظامی برای صاحبمنصبان و
 تا بین نظامی معین شده ولی اگر تقصیر صاحبمنصبان و تا بین قراسوران بقدری مهم باشد
 که بعد از انفصال از شغل ارجاع کار آنها بمحاکم عدلیه لازم شود بعد از تحقیقات لازم
 در اداره ولایتی با حضور رئیس نظام ولایت یا معاون آن کار آنها بمحاکم عدلیه و نظامی
 رجوع خواهد شد .

فصل نهم

در تشکیل اداره ناحیتی

اول - قواعد عمومی

ماده ۳۶۵ - امور اداره هر ناحیه محول است به پندۀ شخصیکه موسوم است بضابط (مباشر) .

ماده ۳۶۶ - ضابط بتصویب نایب الحکومه و امضای حاکم ولایت بسمت خود استقرار مییابد .

ماده ۳۶۷ - برای اداره نمودن امور ناحیه اداره ای تشکیل می شود که موسوم است به اداره ناحیتی مقر اداره ناحینی و ضابط (مباشر) یا دهی است که در وسط سایر دهات جزو ناحیه واقع شده و یا قصبه ای که از حیث آبادانی تجارت و حرفت و صنعت اهمیتی نسبت بدهات دارد .

دوم - در باب ضابط (مباشر)

ماده ۳۶۸ - حفظ و رقایه امنیت و رفاهیت و انتظام امور ناحیه بعهده ضابط (مباشر) است و کدخداهای دهات تابع او هستند .

ماده ۳۶۹ - از امور ضبطیه آنچه راجع بضابط (مباشر) است از قرار ذیل است :
(اول) اعلان و انتشار قوانین دولتی و احکام و غیره بحکم مأمورین ضبطیه و مراقبت اینکۀ قوانین جعلی و اخباری اصل اعلام و انتشار نیابد .

(دوم) حفظ و رقایه امنیت و اقدامات اولیه در جلوگیری از اغشتشاش و حرکات خلاف قاعده تا آنکه حکم مأمورین ضبطیه برسد .

(سیم) توقیف فراریان نظامی و غیره و اشخاص مجهول الحال و تسلیم آنها بمأمورین ضبطیه .

(چهارم) اخبار مأمورین ضبطیه از اتفاقات فوق العاده و جنایات و اغتشاشی که در ناحیه روی داده و كذلك دادن اسامی اشخاصیکه بدون اجازه ضابط (مباشر) از ناحیه بنه کن خارج شده اند .

(پنجم) اقدامات اولیه در جلوگیری از امراض مسریه مابین مردم و حشمت و حریق و طغیان آب و سایر ترتمیبات و اخبار مأمورین ضبطیه بلا تأخیر .

(ششم) اقدامات لازمه برای جلوگیری از جنحه و جنایت و اقدامات برای کشف جنحه و جنایت و مقصرین و تسلیم آنها بمأمورین ضبطیه .

(هفتم) نظارت صحت راهها و کوجهها و پلها و معابر .

(هشتم) مراقبت اینکهدخداها و سایر اشخاصیکه در اداره ضبطیه اند تکالیف بخود را مجری دارند .

(نهم) نظارت در وصول مالیات و عوارض دولتی و اجرای تکالیف عسکری .

(دهم) نظارت بوجوه و اموال متعلقه بناحیه و مسئولیت صرف آن وجوه بطور صحیح .

(یازدهم) نظارت بمکاتب و مریضخانهها و ادارات خیریه که بخرج اهالی ناحیه تأسیس شده است .

(دوازدهم) نظارت بترتیبات دفتر نفوس در قراء و مراقبت بصحت آن .

ماده ۳۷۰ - ضابط (مباشر) مکلف است که تقاضای مشروع مأمورین عدلیه و ادارات ضبطیه را بلاعذر و تأخیر بموقع اجرا بگذارد .

تبصره - احکام و اوامر ادارات ضبطیه را آنچه که راجع بضابط (مباشر) است دهباشی بمشارالیه ابلاغ می نماید که بتوسط ضابط (مباشر) بموقع اجرا گذاشته شود

و خوددهباشی حق ندارد که بامور راجعه بضابط (مباشر) یا کدخدا دخالت نماید ولی در موقع اجرای تکالیف ضابطیه خود می تواند بخواهد که ضابط (مباشر) کمک و معاونت لازمه را باو در جلوگیری از اغتشاش و جنحه و جنایت بعمل آورد کذا که در موافقی که ضابط (مباشر) تکالیف خود را از حیث امور ضابطیه مجرامی دارد دهباشی مکلف است که در صورت لزوم باو کمک نماید.

ماده ۳۷۱ - هرگاه از طرف اشخاصیکه در اداره ضابط (مباشر) واقفند تقصیری سرزند ضابط (مباشر) میتواند مقصرا سیاست نماید حد این سیاست ضابط (مباشر) در ماده (۳۹۱) مذکور است در صورت تخلف از حدود اشخاصیکه از سیاست ضابط (مباشر) شکایت دارند میتوانند در مدت یک هفته از روی اجرای سیاست به اداره پلوکی شکایت نمایند.

سیم - در اداره ناحیتی

ماده ۳۷۲ - اداره ناحیتی تشکیل مییابد از ضابط (مباشر) ناحیه و معاون آن و کدخداهای دعوت جزو ناحیه.

ماده ۳۷۳ - اداره ناحیتی غالباً روزهای جمعه تشکیل میشود ولی بحکم رؤسا یا در موارد فوری روز دیگر هم می تواند فوق العاده تشکیل یابد.

ماده ۳۷۴ - اموری که در اداره ناحیتی با اتفاق یا اکثریت آراء حل و تسوید میشود از قرار تفصیل است:

(اول) خرج کردن وجوهی که متعلق بناحیه است و رعایا برای مصارف ناحیتی دادند.

(دوم) عزل و نصب اشخاصیکه برای خدمت ناحیتی اجیر شده اند باستثنای این دو مورد در سایر امور ضابط (مباشر) با اعضای اداره ناحیتی مشورت می نماید و عقیده خود را

بمسئولیت خودش اجرا میدارد .

ماده ۳۷۵ - تسویه امور در اداره ناحیتی بمذاکرات شفاهی است ولی در دفاتر احکام باید برای اداره ناحیتی اموری که تسویه آن منوط بانفاق یا اکثریت آراء است ثبت بشود احکامی که از طرف مباشر اداره ناحیتی یا یکی از مستخدمین ناحیه جزو که تابع اداره ناحیتی است صادر میشود در این دفتر در دو مورد باید ثبت شود .
(اول) در صورتیکه مباشر ثبت آن احکام را بخواهد .

(دوم) در صورتیکه شخصی که حکم بعهد او صادر شده همین تقاضا داشته باشد .
ماده ۳۷۶ - غیر از دفتر مذکور در ماده قبل دفاتر ذیل نیز باید در اداره ناحیتی مرتب باشد .

(اول) دفتر دعاوی که در محاکم ناحیتی طرح میشود و کذا لک دفتر دعاوی که بحکمیت حل و تسویه میگردد .

(دوم) - دفتر معاملات در این دفتر هر گونه معاملات که فیما بین خود دهقان ها وملاکین وسایر اشخاص منعقد شده بمیل طرفین ثبت میشود بشرطی که وجه این معاملات عیناً یا قیماً بیشتر از صد و پنجاه تومان نباشد و معامله در حضور دو نفر شاهد منعقد شده باشد سواد ثبت دفتر معاملات در صورتیکه صحیح باشد (نه تقلبی) در محاکم عدلیه منظور خواهد بود .

تبصره - برای ثبت معاملات در دفتر مزبور از هر معامله دهشاهی اخذ میشود واگر در يك معامله بیش از دو نفر شراکت دارند باید نفری پنجشاهی دهند پولیکه باین ترتیب جمع میشود بمصارف خیریه خود ناحیه خواهد رسید .

ماده ۳۷۷ - نگاهداشتن دفاتر مذکوره در ماده ۳۷۶ و نوشتن شهادت نامه ها و کلیه نوشتجاتی که از طرف مباشر یا اداره ناحیتی صادر میشود بعهد محرر ناحیتی است ومحرر مزبور تحت نظارت مباشر مراقبت ومسئول صحت نوشتجات صادره است

و هر گاه تقلبی در نوشتجات و شهادت نامدها و غیره مشاهده شود محرر مزبور بموجب قوانین راجعه بتقلب در خدمت دولتی مورد مجازات خواهد بود .

فصل دهم

در باب کدخداهای و امور راجعه بقراء

ماده ۳۷۸ - اداره کردن امور ده بعهده کدخدا است که برضایت اکثر ساکنین ده بصوب مباشر و مالک و امضای نایب الحکومه بدین سمت استقرار مییابد .

ماده ۳۷۹ - وظایف کدخدا از فرار ذیل است .

(اول) اجرای قرارداد های اداره ناحیتی .

(دوم) نظارت باینکه حدود اراضی متعلقه بدhqانها و علائم آن محفوظ باشد

اعم از اینکه آن اراضی در ملکیت آنها باشد یا در اجاره آنها .

(سیم) مراقبت در صحت راهها و معابر و کوچهها و پلهای ده .

(چهارم) مواظبت وصول مالیات و عوارض دولتی و حقوق مالک .

(پنجم) اجرای قرارداد هائیکه دهقانها مابین خودشان منعقد داشتهاند یا

باملاکین و اشخاص خارج بستند در صورتیکه این قراردادها متنازع فیه نباشد .

(ششم) نظارت بمسکتاب و مریضخانه و دارالمساکین و غیره در صورتیکه خود اهالی

ده بخرج خودشان این نوع ادارات خیریه را تأسیس کرده باشند .

(هفتم) نظارت بدفاتر نفوس و غیره و اطلاعات راجعه بآن و تقدیم صورت این

دفاتر بجای لازم .

(هشتم) نظارت باموال و وجوهیکه متعلق بخود ده است و همچنان بانبار غله

ذخیره که متعلق با اهالی ده است و صرف آن بطور صحیح .

ماده ۳۸۰ کدخدا تمام احکام مباشر را که راجع بامور ضبطیه و مذکور در

ماده ۳۶۸ است بموقع اجرا میگذارد و خود مستقلا اقدامات ذیل را بعمل میآورد

(اول) حفظ و وقایه امنیت اهالی و اموال آنها از جنحه و جنایات و غیره و نظارت اینکه مزارع را خراب ننمایند و جنگل را موافق قواعد موجوده حفظ کنند و كذلك اقدامات لازمه بر ضد حریق

(دوم) دستگیر کردن فراریان نظامی و غیره را شخصی که مرتکب جنحه و جنایت شده اند و تسلیم آنها ب ضبطیه محلیه

(سیم) معاونت لازمه برای جلوگیری از امراض مسریه و حریق و طوفان و سایر بلیات و اخبار مباشر و مأمورین ضبطیه محلیه

(چهارم) کلیه اخبار مأمورین ضبطیه محلی از وقوع حوادث و اتفاقات فوق العاده . (پنجم) در صورت وقوع جنحه و جنایتی که خدای محل قبل از حاضر شدن مأمور تحقیق و مأمورین ضبطیه محلی اقدامات اولیه را در تحقیقات لازمه و دستگیر کردن جانی و حفظ علائم جنحه و جنایت بعمل میآورد

ماده ۳۸۱ - در تمام موارد مذکوره در ماده قبل که خدا مکلف است که تقاضای قانونی مالک را فوراً بموقع اجرا بگذارد

ماده ۳۸۲ - حوزه مأموریتی که خدا حدود داده است و لهذا تمام ساکنین ده از دهقان و سر بازا و تاین رذیف و متقاعدین از خدمت نظامی در اداره کد خدا هستند

تبصره - اشخاصیکه در خدمت مالکند و كذلك اشخاصیکه در خانه مالکند تابع ضبطیه محلی هستند لهذا اگر خلاف قاعده یابی نظامی از آنها سر بزند کد خدا مراتب را بمالک اطلاع میدهد و هر گاه جنحه و جنایتی از آنها ناشی شود ضبطیه محلی رجوع میکند

ماده ۳۸۳ - کد خدا مکلف است که احکام و اوامر محکمه صلح و محکمه تحقیق و مأمورین ضبطیه و ادارات دولتی را در امور راجعه بآنها بلا تأخیر بموقع اجرا بگذارد.

ماده ۳۸۴ - کد خدا اختیار دارد اشخاصی را که در اداره او واقعند بواسطه تصصیرات

جزئی که از آنها سرزده است تنبیه نماید و فوق حدود این تنبیه نادر روز حبس است اشخاصیکه از سیاست کدخدا شاکی هستند می توانند در ظرف یک هفته از روز حکم کدخدا به اداره ناحیتی شکایت نمایند

ماده ۳۸۵ - کدخدا مکلف است که در اقدامات مهمه ای که می نماید از قبیل تنبیه و سیاست اشخاصی که در اداره او بوده و تابع او هستند و اجرای احکام محکمه صلح و احکام عمال ضبطیه و توقیف و حبس و تقش و نفحص خانه ها مطابق قانون و تحقیقات اولیه که در صورت وقوع جنحه و جنایت بعمل می آورد و تحویل گرفتن مالیات از اشخاصی که خود اهالی برای جمع آوری مالیات معین کرده اند و ایصال آن باشخاص لازم و كذلك تأدیة حقوق مالک دو نفر از ریش سفیدان ده را که محل وثوق هستند بشهادت همراه داشته باشد

ماده ۳۸۶ - در صورتیکه ناحیه عبارت از یک ده باشد مباشر ناحیه امور راجعه بکدخدا را اداره خواهد کرد و یک یا دو نفر نایب برضایت اهالی ده و تصویب مباشر برای معاونت او معین خواهد شد

فصل یازدهم

در باب مرجعیت امور بادارات محلیه (از حکومتی و غیره)

و حدود اختیارات آن ادارات

ماده ۳۸۷ - باستثنای مواردیکه قانوناً معین شده ادارات محلیه حق ندارند قراردادهای خودشانرا تغییر بدهند و كذلك قراردادهای دوا بری را که تابع آن ادارات نیستند نسخ نمایند .

تبصره - هرگاه در اداره قرارداد مجلس مشاوره آن اداره هنوز در دفتر صورت مجلس نوشته نشده باشد یا اعضای مجلس صورت مجلس را امضا نکرده باشند و یا بالاخره صورت مجلس هنوز اعلام شده و بموقع اجرا گذارده نشده باشد نسخ قرارداد آن اداره ممکن است.

ماده ۳۸۸ - هرگاه مابین آن ادارات محلیه یا مابین ادارات مزبوره با ادارات عدلیه و همچنان مابین اشخاصیکه در آن ادارات خدمت میکنند معارضه یا اختلافی در مرجعیت امور حاصل شود بطوری اقدام خواهد شد که ذیلامندرج است:

(اول) هرگاه اختلافی در مرجعیت امور مابین دوایر شهری و بلوکی (یعنی دوایری که حوزه اقدامات آنها محدود شهر است یا حدود بلوک) که تابع یک وزارتخانه هستند حاصل شود یا مابین اشخاصی که در آن دوایر خدمت میکنند رفع این اختلافات بعهده شعبه وزارتخانه متبوعه آنها است که در کرسی ولایت واقع است.

(دوم) اگر این اختلاف مابین دوایر و اشخاصی روی داده که در بلوک یا شهری واقعند و لسی تابع یک وزارتخانه نیستند (یعنی تابع وزارتخانه‌های مختلفند) رفع این نوع اختلافات بعهده اداره ولایتی است.

(سیم) هرگاه اختلافی مابین دوایر بلوکی یا شهری که در ولایات مختلفه واقع و تابع یک وزارتخانه‌اند حادث شود یا مابین اشخاصیکه در آن دوایر خدمت می نمایند باید دید مسئله و کاری که باعث اختلاف شده در قلمرو کدام ولایت طرح شده و بشعبه وزارتخانه متبوعه که در کرسی آن ولایت واقع است رجوع نمود.

(چهارم) در صورتی که اختلافی از مرجعیت امور مابین دوایر بلوکی یا شهری که در اداره وزارتخانه‌های مختلفه هستند و در ولایات مختلفه واقعند حاصل شده باشد باید دید امری که باعث اختلاف شده در قلمرو کدام ولایت شروع شده و با اداره ولایتی آن ولایت رجوع نمود.

(پنجم) هرگاه این نوع اختلافات مابین ادارات ولایتی (یعنی اداراتی که قلمرو اقدامات آنها حدود ولایت است) یا مابین اشخاصی که در آن ادارات خدمت میکنند حاصل شود و ادارات و اشخاص مزبوره در اداره یک وزارتخانه باشد رفع اختلاف بعهده وزارتخانه متبوعه است.

(ششم) اختلافاتی که در مرجعیت امور مابین ادارات واقع در کرسی ولایتی و تابع بوزارتخانه های مختلفه حاصل میشود راجع بحکم مجلس وزراء است.

(هفتم) اختلافاتی که مابین محکمه عدلیه با یکی از ادارات دولتی (که در محل تشکیل شده) در باب مرجعیت امور حاصل میشود تشخیص آن موکول بر رأی محکمه عدلیه است یعنی محکمه باید معین نماید که مسئله متعارض فیما راجع بخود اوست یا راجع یکی از ادارات دولتی.

ماده ۳۸۹- هر اداره باید احکام و اوامرو دستور العملهای اداره متبوعه خود را بموقع اجرا گذارد ولی هرگاه از مجلس وزراء حکمی صادر شود که مغایر با قوانین موضوعه باشد آن اداره باید آن حکم را بلا اجرا گذاشته مراتب را بمجلس وزراء ابرت نماید و هرگاه مجلس وزراء عقیده آن اداره را قبول نموده امر با اجرای حکم سابق خود کرد بر اداره است که حکم مجلس وزراء را بلا تأخیر بموقع اجرا گذارد.

ماده ۳۹۰- هرگاه از وزیر متبوع اداره حکمی یا دستور العملی برسد که منافی قوانین موضوعه باشد اداره مکلف است که آن حکم یا دستور العمل را بلا اجرا گذارده ملاحظاتی خود را بوزیر متبوع را پورت نماید و اگر وزیر مسئول مجدداً امر با اجرای حکم خود نمود مراتب را بمجلس وزراء ابرت نموده منتظر حکم یا دستور العمل آن بشود.

فصل دوازدهم

در باب مؤاخذة و سیاست صاحب منصبان و مأمورین و مستخدمین

ادارات محلّیه و ارجاع کار آنها در موارد لازمه بمحاکم عدلیه

ماده ۳۹۱- مؤاخذة و سیاست و تنبیه صاحب منصبان و مأمورین و مستخدمین ادارات محلّیه در موردیکه تقصیری از آنها سر بزند از قرار تفصیل است:

(اول) نصیحت و توبیخ و ملامت مأمورین و مستخدمین بدون تذکر این تنبیه در ورقه خدمت آنها بتوسط خود رئیس بلا واسطه مأمورین و مستخدمین می شود.

(دوم) کسر گذاشتن از حقوق الی یک ثلث و یا تبدیل شغل اعلی باسفل و یا عزل از شغل (نه خدمت) و یا توقیف الی پنج روز حبس و این بحکم رئیس خواهد شد که آن صاحب منصب یا مأمور و مستخدم مقصرا معین کرده است باقی سیاست ارقبیل توبیخ و ملامت یا تذکر این تنبیه در ورقه خدمت مقصرو عزل و اخراج او از خدمت بکلی و مجازاتی که در ازای خیانت و ارتکاب بجنحه و جنایت باید بمأمورین و مستخدمین داده شود بحکم محکمه عدلیه خواهد بود.

تبصره - حدود مجازات صاحب منصبان و مستخدمین نظمیّه و همچنان حق تنبیه و سیاست کدخدای ده در جای خود مذکور (ماده ۳۲۲ - ۳۱۴ - ۳۸۴) و مستثنای از این قاعده عمومی است.

ماده ۳۹۲- در صورتی که تقصیر صاحب منصبان مأمورین و مستخدمین ادارات محلّیه مقتضی ارجاع کار آنها بمحاکم عدلیه باشد قبل از ارجاع بطوریکه ذیلاً مندرج است در ادارات لازمه تحقیقات مقتضیه بعمل آمده و بعد در صورت لزوم حکم با ارجاع کار مقصر بمحاکم عدلیه خواهد شد.

ماده ۳۹۳ - ارجاع کار صاحب منصبان و مأمورین و مستخدمینی که تعیینشان بعد از حاکم و اداره ولایتی یا یکی از شعبات وزارتخانه‌ها در کرسی ولایت است و همچنان ارجاع کار تأمین نظمیه (از ناظمین نظمیه و دهباشی و غیره) باید بتحقیقات و حکم اداره ولایتی باشد.

ماده ۳۹۴ - هرگاه صاحب منصبان و مستخدمین را وزارتخانه‌ها معین کرده‌اند ارجاع کار آنها بمحاکم عدلیه بحکم وزیر مسئول خواهد بود.

ماده ۳۹۵ - حاکم و اشخاصی که از طرف قرین الشرف همایونی مأموریتی در ولایت دارند کارشان در موارد لازمه بتحقیقات و بواسطه مجلس وزرا بمحاکم عدلیه رجوع خواهد شد.

دوم - قسمت خصوصی

فصل سیزدهم

در باب ایالات و فرمانفرماها

اول - قواعد عمومی

ماده ۳۹۶ - اوضاع سیاسی و اداره و مصالح دولتی و مملکتی در بعضی از موارد اقتضا تواند نمود که چند ولایتی که موافق قوانین تشکیل و منظم شده بطور استثناء از قاعده کلی در تحت نظارت بلاواسطه یکنفر رئیس کل که مأمور باقامت در محل و نظارت بکلیه امور کشوری خواهد بود قرار داده شود و همچنان در مواقع فوق العاده از قبیل شورش بزرگ و اغتشاشات متمادی و جنگ و غیره مقتضی تواند شد که دولت باختیارات حکومت ولایتی که قانوناً تشکیل و تنسیق شده بیفزاید.

بدین معنی که موقتاً شخصی را با اختیارات وسیعہ بسمت فرمانفرمائی در حدود همان ولایت برقرار نماید در مورد اولی از چند ولایت قانونی ایالتی تشکیل و ترتیب خواهد شد که در تحت نظارت و مسئولیت رئیس کل که ملقب بفرمانفرما است خواهد بود در مورد دومی غیر از حاکم در ولایت قانونی یک نفر بسمت فرمانفرمائی با قدرت و اختیاراتی که قانوناً بدین شغل تعلق میگیرد معین خواهد شد بدیهی است که تشکیل ایالت از چند ولایت قانونی و ترتیب فرمانفرمائی در ولایت معینی استثناء از این قواعد عمومی است و موقتی خواهد بود و بعد از رفع احتیاج موقوف خواهد شد .

ماده ۳۹۷ - فرمانفرما های ایالات و ولایات از رجال موثق مجرب کافی دولت بصوب وزارت داخله انتخاب و از طرف قرین الشرف همایونی بدین سمت معین خواهند شد .

ماده ۳۹۸ - مادامی که فرمانفرما در یکی از ولایات جزو ایالت است (قلمرو مأموریت فرمانفرما) احکام قانونی او در تمام قلمرو ایالت مجری خواهد بود در صورت غیبت یا مرض فرمانفرما نمیتواند مأموریت خود را بدون اجازه مخصوص پندگان اقدس همایونی بکس دیگری محول کند .

ماده ۳۹۹ - هرگاه در غیاب فرمانفرما یا در صورت مرضی سخت جانشینی برای او معین نشده حکام ولایات جزو ایالت هر کدام موافق قوانین تشکیل و تنظیم ولایات رفتار خواهند کرد قطع نظر از اینکه ولایت جزو ایالتی باشد .

دوم - در وظایف فرمانفرما بطور عمومی

ماده ۴۰۰ - اول وظیفه فرمانفرما نظارت عالیہ او است در اجرای کلیه قوانین و نظامنامه ها و دستور العمل های راجعه بولایتی که جزو قلمرو مأموریت فرمانفرما است و این نظارت فرمانفرما منحصر بامور کشوری است مگر آنکه بموجب

امر مخصوصی در موارد مقتضیه ریاست کل قشون ولایات جزو ایالت نیز به عهدت فرمانفرما محول شود .

ماده ۴۰۱ - اقدامات لازمه فرمانفرما در اجرای قوانین و نظامنامه ها و دستورالعملهای خود او بتوسط ادارات و اشخاصی خواهد بود که بموجب قوانین متصدی امر اجرای قوانین و غیره هستند .

ماده ۴۰۲ - فرمانفرما مکلف است که در حدود قوانین اعمال و افعال کلیه ادارات قلمرو مأموریتی خود را تفتیش و رسیدگی نماید و از تخلف از قوانین قویاً ممانعت نماید .

تبصره - ادارات تفتیش محلی از این قاعده مستثنی و بموجب قوانین اداره کل تفتیش فقط در تحت ریاست و نظارت آن اداره واقع است .

ماده ۴۰۳ - یکی از وظایف عمده فرمانفرما حفظ امنیت و وقایه رفاهیت و آسودگی اهالی ایالتی است که بعهده او واگذار شده لهذا در صورتیکه در ولایتی اغتشاش یا بی نظمی حاصل شود و با اقدامات حاکم آن ولایت قلع و قمع آن اغتشاش نشده باشد فرمانفرما مکلف است که اقدامات مؤثره را بعمل آورده امنیت عمومی را برقرار نماید .

ماده ۴۰۴ - در صورت بلیات سماوی از قبیل حریق و زلزله و طغیان آب و طوفان و غیره فرمانفرما باید کمال مراقبت را در فهمیدن حوائج اهالی و اعانت و کمک بدرماندگان و محنتزدگان بعمل آورد و اگر وسائل موجوده محلی کافی نباشد باید از دولت استمداد کند .

ماده ۴۰۵ - فرمانفرما باید به عرایض و شکایات مردم با کمال دقت رسیدگی نموده مطالب حقه آنها را انجام بدهد برای اینکه در این موارد بیجهت مکاتبه نشده تضییع وقت نشود و رعایت انتظام امور شده باشد فرمانفرما باید

مراقبت نماید که شکایاتی که باو از دواير تابعه ميشود بتوسط دواير متبوعه آن دواير باشد .

ماده ۴۰۶ - از طرف ديگر فرمانفرما مكلف است اشخاصی را كه در شكایت خود تهمت و افترا ميزند و يا محرك شكایات تهمت آمیز ميشوند در حدود قوانين قویاً تعاقب نموده مراقبت نماید كه در محكمه عدليه بمجازات قانونی خود برسند .

ماده ۴۰۷ - در صورت بروز امراض مسریه یا امراض سریع الانتشار فرمانفرما مكلف است كه اقدامات مجدانه را در قلمرو مأموریتی خود برای جلوگیری از امراض مزبوره و دفع و رفع آن بعمل آورد .

ماده ۴۰۸ - هرگاه در قلمرو ایالتی حاصل زراعتی خراب و احتمال قحطی از ذاق و آذوقه برود در صورتیکه انبارهای ذخیره كافی نباشد باید فرمانفرما اقدامات مجدانه را در جلوگیری از قحطی بعمل آورد و در صورت عدم كفایت وسایل موجوده محلی فرمانفرما از جاهای لازم استمداد مینماید و حتی المقدور سعی بلیغ در تحصیل وسایل برای كمك و اعانه قحطی زدگان و پیدا كردن كار برای آنها بعمل آورد .

ماده ۴۰۹ - فرمانفرما مراقبت مخصوصی نسبت به پیشرفت زراعت و تجارت و حرفت و صنعت ایالتی كه قلمرو مأموریت او است خواهد داشت و كمال همراهی و مساعدت را در پیشرفت امور مزبوره و تحصیل زراعت كه مبنای ثروت مملكت است خواهد نمود و در مواردی كه اقدامی یا مساعدتی از طرف دولت لازم باشد ملاحظات خود را مفصلاً بمقامات عالیله راپورت خواهد كرد .

ماده ۴۱۰ - برای پیشرفت امور مذكوره در ماده قبل فرمانفرما مكلف است از کلیه انحصاراتیکه در قلمرو مأموریتی او بتوسط اشخاص متفرقه برقرار ميشود

و مبتنی بر امتیاز نامه دولتی نیست قویاً مانع شده کار مقصرین را بمحکمه عدلیه رجوع نماید.

ماده ۴۱۱ - چون پیشرفت تجارت منوط بصحت راهها است فرمانفرما مراقبت مخصوصی نسبت بطرق وشوارع خواهد داشت .

ماده ۴۱۳ - چون فرمانفرما رئیس کل ایالتی است که امور آن بعهده کفایت او محول شده باید مواظب باشد که صاحبمنصبان ومستخدمین ولایت و ایالت از حیث رفتار و اخلاق و صداقت و شایستگی موافق قوانین موضوعه و منظورات مقامات عالیه باشند و در خدمت از قوانین خدمتی تخلف و تجاوز ننمایند و تکالیف خدمتی را کاملاً بموقع اجرا آورده و هر کدام شغل خود را انجام دهند و بیچوجه از حدودی که قانوناً برای هر اداره ای معین شده تجاوز ننمایند .

ماده ۴۱۳ - فرمانفرما باید مراقبت نماید که قوانین راجعه به تعیین صاحبمنصبان و مستخدمین ادارات محلیه محفوظ بوده صحیحاً مراعات شود یعنی صاحبمنصبان و مستخدمینی که باید به تعیین مقامات عالیه باشند بتوسط فرمانفرما بمقامات مزبوره معرفی شوند (در صورتی که محظور یا عذر موجهی نباشد این معرفی فرمانفرما منظور نظر خواهد بود) و صاحبمنصبان و مستخدمینی که تعیینشان بعهده ادارات و اشخاص محلی است بلاواسطه از طرف آن ادارات و اشخاص معین گردند

ماده ۴۱۴ - چون فرمانفرما نظارت عالیه نسبت بادارات و صاحبمنصبان قلمرو ایالت خود دارد و ناظر صحت اعمال آنها است لهذا حق دارد که برای تشویق اشخاص لایق و صدیق و کافی از مقامات عالیه برای آنها خواست ترفیع رتبه و امتیاز و مناصب نماید و صاحبمنصبان و مستخدمین نالایق و بدکردار را بتوسط ادارات و رؤسای متبوعه آنها در حدود قوانین تنبیه و سیاست نماید

ماده ۴۱۵ - فرمانفرماها حق دارند که موافق مواد (۱۰۷ - ۱۱۰) قواعد مقتضیه

را در قلمرو ایالت خودشان وضع نمایند و همچنان حق خواهند داشت قواعدی را که بتوسط حکام جزء فرمانفرمایی ایجاد شده تغییر بدهند یا تکمیل یا نسخ نمایند مراتب را در این موارد فرمانفرماها بوزیر داخله اطلاع خواهند داد

سیم - در روابط فرمانفرماها

ماده ۴۱۶ - روابط فرمانفرماها در امور راجعه بآن ها بر سه نوع است :

(اولاً) با ذات اقدس همایونی

(ثانیاً) با وزارتخانهها و ادارات مرکزی

(ثالثاً) با ادارات محلیه (ایالتی و ولایتی)

ماده ۴۱۷ - فرمانفرماها میتوانند در موارد مهمه در کلیه اموری که لازم بدانند مستقیماً عرایض را برنی بحضور مبارک اعلیحضرت اقدس همایونی تقدیم کنند ولی از طرف دیگر فرمانفرماها نباید در این حق خود سوءاستعمال نمایند و لپذا فرمانفرماها فقط در موارد مهمه و در صورت ضرورت عرایض لازمه را مستقیماً بخاکبای همایونی عرض میکنند و در امور بیکه حل و تسویه آن امور بتوسط ادارات مزبوره باید بعمل آید مکلفند موافق قوانین و نظامنامهها بوزارتخانههای لازم رجوع نمایند

ماده ۴۱۸ - در مواردیکه فرمانفرماها مستقیماً بحضور مبارک بندگان همایونی زاپرت عرض مینمایند چه فوری باشد چه غیر فوری باید مواد یا مفاد آن را با اطلاع وزیر داخله هم برسانند

ماده ۴۱۹ - هرگاه فرمانفرما صلاح نداند که در زاپرت اموری که از ولایات بوزارتخانهها بموجب قوانین موضوعه تقدیم می شود رأی و عقیده خود را اظهار دارد میتواند بخواهد که آن امور بتوسط فرمانفرما بوزارتخانه لازمه ارسال شود ولی اموری که بموجب قوانین موضوعه مستقیماً راجع بشخص فرمانفرما و اداره آن است حتماً باید توسط فرمانفرما بوزارتخانهها اظهار شود

و مبتنی بر امتیاز نامه دولتی نیست قویاً مانع شده کار مقصرین را بمحکمه عدلیه رجوع نماید.

ماده ۴۱۱ - چون پیشرفت تجارت منوط بصحت راهها است فرمانفرما مراقبت مخصوصی نسبت بطرق وشوارع خواهدداشت.

ماده ۴۱۲ - چون فرمانفرما رئیس کل ایالتی است که امور آن بعدد کفایت او محول شده باید مواظب باشد که صاحبمنصبان ومستخدمین ولایت و ایالت از حیث رفتار و اخلاق و صداقت و شایستگی موافق قوانین موضوعه و منظورات مقامات عالیه باشند و در خدمت از قوانین خدمتی تخلف وتجاوز ننمایند و تکالیف خدمتی را کاملاً بموقع اجرا آورده و هر کدام شغل خود را انجام دهند و بهیچوجه از حدودی که قانوناً برای هر ادارهای معین شده تجاوز ننمایند.

ماده ۴۱۳ - فرمانفرما باید مراقبت نماید که قوانین راجعه به تعیین صاحبمنصبان و مستخدمین ادارات محلیه محفوظ بوده صحیحاً مراعات شود یعنی صاحبمنصبان و مستخدمینی که باید به تعیین مقامات عالیه باشند بتوسط فرمانفرما بمقامات مزبوره معرفی شوند (در صورتی که محظور یا عذر موجهی نباشد این معرفی فرمانفرما منظور نظر خواهد بود) و صاحبمنصبان ومستخدمینی که تعیینشان بعدد ادارات واشخاص محلی است بلاواسطه از طرف آن ادارات واشخاص معین گردند

ماده ۴۱۴ - چون فرمانفرما نظارت عالیه نسبت بادارات و صاحبمنصبان قلمرو ایالت خود دارد و ناظر صحت اعمال آنها است لهذا حق دارد که برای تشویق اشخاص لایق و صدیق و کافی از مقامات عالیه برای آنها خواهش ترفیع رتبه و امتیاز و مناصب نماید و صاحبمنصبان ومستخدمین نالایق و بدکردار را بتوسط ادارات ورؤسای متبوعه آنها در حدود قوانین تشبیه و سیاست نماید

ماده ۴۱۵ - فرمانفرماها حق دارند که موافق مواد (۱۰۷ - ۱۱۰) قواعد مقتضیه

را در قلمرو ایالت خودشان وضع نمایند و همچنان حق خواهند داشت قواعدی را که بتوسط حکام جزء فرمانفرمایی ایجاد شده تغییر بدهند یا تکمیل و یا نسخ نمایند مراتب را در این موارد فرمانفرماها بوزیر داخله اطلاع خواهند داد

سیم - در روابط فرمانفرماها

ماده ۴۱۶ - روابط فرمانفرماها در امور راجعه بآن ها بر سه نوع است :

(اولاً) یا ذات اقدس همایونی

(ثانیاً) یا وزارتخانهها و ادارات مرکزی

(ثالثاً) یا ادارات محلیه (ایالتی و ولایتی)

ماده ۴۱۷ - فرمانفرماها میتوانند در موارد مهمه در کلیه اموری که لازم بدانند مستقیماً عرایض را بر تری بحضور مبارک اعلیحضرت اقدس همایونی تقدیم کنند ولی از طرف دیگر فرمانفرماها نباید در این حق خود سوءاستعمال نمایند و لهذا فرمانفرماها فقط در موارد مهمه و در صورت ضرورت عرایض لازمه را مستقیماً بخاکپای همایونی عرض میکنند و در امور بکه حل و تسویه آن امور بتوسط ادارات مزبوره باید بعمل آید مکلفند موافق قوانین و نظامنامهها بوزارتخانههای لازم رجوع نمایند

ماده ۴۱۸ - در مواردیکه فرمانفرماها مستقیماً بحضور مبارک بندگان همایونی را بر تری عرض مینمایند چه فوری باشد چه غیر فوری باید مواد یا مفاد آن را با اطلاع وزیر داخله هم برسانند

ماده ۴۱۹ - هرگاه فرمانفرما صلاح نداند که در راپرت اموری که از ولایات بوزارتخانهها بموجب قوانین موضوعه تقدیم می شود رأی و عقیده خود را اظهار دارد میتواند بخواهد که آن امور بتوسط فرمانفرما بوزارتخانه لازمه ارسال شود ولی اموری که بموجب قوانین موضوعه مستقیماً راجع بشخص فرمانفرما و اداره آن است حتماً باید بتوسط فرمانفرما بوزارتخانهها اظهار شود

و مبتنی بر امتیاز نامه دولتی نیست قویاً مانع شده کار مقصرین را بمحکمه عدلیه رجوع نماید.

ماده ۴۱۱- چون پیشرفت تجارت منوط بصحت راهها است فرمانفرما مراقب مخصوصی نسبت بطریق وشوارع خواهدداشت.

ماده ۴۱۲- چون فرمانفرما رئیس کل ایالتی است که امور آن بعهده کفایت او محول شده باید مواظب باشد که صاحبمنصبان ومستخدمین ولایت و ایالت از حیث رفتار و اخلاق و صداقت و شایستگی موافق قوانین موضوعه و منظورات مقامات عالی باشند و در خدمت از قوانین خدمتی تخلف و تجاوز ننمایند و تکالیف خدمتی را کاملاً بموقع اجرا آورده و هر کدام شغل خود را انجام دهند و بهیچوجه از حدودی که قانوناً برای هر اداره ای معین شده تجاوز ننمایند.

ماده ۴۱۳- فرمانفرما باید مراقب نماید که قوانین راجعه به تعیین صاحبمنصبان و مستخدمین ادارات محلیه محفوظ بوده صحیحاً مراعات شود یعنی صاحبمنصبان و مستخدمینی که باید به تعیین مقامات عالی باشند بتوسط فرمانفرما بمقامات مزبوره معرفی شوند (در صورتی که محظور یا عذر موجهی نباشد این معرفی فرمانفرما منظور نظر خواهد بود) و صاحبمنصبان و مستخدمینی که تعیینشان بعهده ادارات و اشخاص محلی است بلاواسطه از طرف آن ادارات و اشخاص معین گردند

ماده ۴۱۴- چون فرمانفرما نظارت عالی نسبت بادارات و صاحبمنصبان قلمرو ایالت خود دارد و ناظر صحت اعمال آنها است لهذا حق دارد که برای تشویق اشخاص لایق و صدیق و کافی از مقامات عالیه برای آنها خواهش ترفیع رتبه و امتیاز و مناصب نماید و صاحبمنصبان و مستخدمین نالایق و بدکردار را بتوسط ادارات و رؤسای متبوعه آنها در حدود قوانین تنبیه و سیاست نماید

ماده ۴۱۵- فرمانفرماها حق دارند که موافق مواد (۱۰۷-۱۱۰) قواعد مقضیه

را در قلمرو ایالت خودشان وضع نمایند و همچنان حق خواهند داشت قواعدی را که بتوسط حکام جزء فرمانفرمایی ایجاد شده تغییر بدهند یا تکمیل و یا نسخ نمایند مراتب را در این موارد فرمانفرماها بوزیر داخله اطلاع خواهند داد

سیم - در روابط فرمانفرماها

ماده ۴۱۶ - روابط فرمانفرماها در امور راجعه بآن ها بر سه نوع است :

(اولاً) با ذات اقدس همایونی

(ثانیاً) با وزارتخانهها و ادارات مرکزی

(ثالثاً) با ادارات محلیه (ایالتی و ولایتی)

ماده ۴۱۷ - فرمانفرماها میتوانند در موارد مهمه در کلیه اموری که لازم بدانند

مستقیماً عرایض را برتی بحضور مبارک اعلیحضرت اقدس همایونی تقدیم کنند ولی از طرف دیگر فرمانفرماها نباید در این حق خود سوءاستعمال نمایند و لهذا فرمانفرماها فقط در موارد مهمه و در صورت ضرورت عرایض لازمه را مستقیماً بخواکیای همایونی عرض میکنند و در امور بکده حل و تسویه آن امور بتوسط ادارات مزبوره باید بعمل آید مکلفند موافق قوانین و نظامنامهها بوزارتخانههای لازم رجوع نمایند

ماده ۴۱۸ - در مواردیکه فرمانفرماها مستقیماً بحضور مبارک بندگان همایونی

را برت عرض مینمایند چه فوری باشد چه غیر فوری باید مواد یا مفاد آن را با اطلاع وزیر داخله هم برسانند

ماده ۴۱۹ - هرگاه فرمانفرما صلاح نداند که در راپرت اموری که از ولایات

بوزارتخانهها بموجب قوانین موضوعه تقدیم می شود رأی و عقیده خود را اظهار دارد میتواند بخواهد که آن امور بتوسط فرمانفرما بوزارتخانه لازمه ارسال شود ولی اموری که بموجب قوانین موضوعه مستقیماً راجع بشخص فرمانفرما و اداره آن است حتماً باید بتوسط فرمانفرما بوزارتخانهها اظهار شود

ماده ۴۳۰ - بنا بر آنچه در ماده قبلاً ذکر شده و در آنجا آمده هم احکام و دستور العملهای راجعه به امور ولایتی را توسط فرمانفرما میدهند ولی در موارد فوری برای عدم فوت وقت احکام و دستور العملهای وزارتخانه مستقیم بحکم ولایت صادر خواهد شد و سوادی هم برای فرمانفرما و اصلاح و نظارت او در اجرای احکام صادره برای او فرستاده خواهد شد

ماده ۴۳۱ - در موقع اقدام جدیدی در اصلاح وضع ولایتی یا امری که راجع بمالیه دولت است عقیده فرمانفرما را وزارتخانه لازمه قبل از اقدام خواهد پرسید و هرگاه ایجاد قانونی لازم شود از ترتیب لایحه آن عقیده فرمانفرما هم باید ملحوظ مقید باشد

ماده ۴۳۲ - در مواردیکه وزارتخانهها برای صاحبمنصبان و مستخدمین ادارات ولایتی استعدای ترفیع رتبه و امتیاز و مناصب مینمایند باید عقیده و رأی فرمانفرما را هم در فهرست عرایض قید کرده باشند صاحبمنصبان دوایر عدلیه و نقیض از این قاعده مستثنی هستند

ماده ۴۳۳ - روابط فرمانفرما با وزارتخانهها و مجلس وزراء موافق قواعدیست که در قوانین تأسیس وزارتخانهها و مجلس وزراء مندرج است

ماده ۴۳۴ - حاکم و اداراتی که در ولایات تشکیل شده اند مکلفند تمام احکام و دستور العملهای فرمانفرما را که مبتنی بر قوانین است بموقع اجراء بگذارند

ماده ۴۳۵ - در صورتیکه فرمانفرما در مواقع سرکشی بولایت جزو ایالت اغتشاش بایی نظمی در امور ولایتی مشاهده نماید لازم بداند بدین جهت یا بجهت دیگری دستور العملی بدهد یا اقدامی بنماید بملاحظه انتظام جریان امور و خدمت اداره دستور العملهای لازمه را بریاست آن ولایت خواهد داد و اخطارات را بتوسط حاکم یا اداره ولایتی خواهد نمود

ماده ۴۲۶ - در موارد مهمه و فوق العاده و همچنان در موقعی که قانون جدیدی برای اجراء از مقامات عالیه بفرمانفرمائی میرسد فرمانفرما حق دارد که مجلسی از رؤسای تمام ادارات محلیه (که بموجب قوانین در ولایتی تشکیل شده) ترتیب داده و اگر نقصانی در قانون مشاهده شده یا اشکالی پیش آمده مراتب را از طرف تمام ادارات بمجلس وزراء تقدیم نماید و هر گاه با وجود این اقدام حکم مجلس وزراء در اجرای همان قانون صادر شد لازم است بدون تأخیر و مذاکره آن قانون بموقع اجرا گذارده شود

ماده ۴۲۷ - فرمانفرما در موقع توقف در یکی از دهات جزو قلمرو مأموریتی خودش می تواند بحکام ولایات اجازه بدهد که از قلمرو مأموریتی خودشان خارج شده برای مذاکره در امور راجعه بمشاعل آنها نزد فرمانفرما بیایند

ماده ۴۲۸ - فرمانفرماها با ادارات ولایتی مطالب را تکلیف مینمایند و آنها در جواب ملاحظات خود را تقدیم می کنند با ادارات شهری و محالی فرمانفرماها حکم میفرستند در جواب راپرت میگیرند

ماده ۴۲۹ - قواعد ارتباط فرمانفرماها با ادارات و اشخاص نظامی علیحده مرتب و منظم بماده ۲۳۵ خواهد بود

چهارم - در دفترخانه فرمانفرما

و صاحبمنصبانی که نزد فرمانفرما هستند

ماده ۴۳۰ - هر فرمانفرمائی يك دفترخانه دارد و چند نفر صاحبمنصب در نزد فرمانفرما برای انجام مأموریت های مخصوص مقررند

ماده ۴۳۱ - عنده اجزای دفترخانه فرمانفرما بموجب قانون علیحده تعیین خواهد شد

ماده ۴۳۲ - عزل و نصب صاحبمنصبان دفترخانه فرما نفرما بتصویب بلاواسطه خود اوست ولی قوانین راجعه بخدمت دولتی درباب شرایط صاحبمنصبان و مستخدمین دولتی و غیره باید رعایت شود و ترتیب دفترخانه فرما نفرما و همچنین ترتیب دفاتر و غیره در آن اداره بموجب نظامنامه و دستورالعملهای وزارت داخله خواهد بود

ماده ۴۳۳ - عده صاحبمنصبانی که برای مأموریت مخصوص معین شده اند می توانند از صاحبمنصبان قلمی یا نظامی متقاعد یا غیرمتقاعد باشند و عده آنها بموجب قانون معین خواهد شد ولی فرما نفرما می تواند این نوع صاحبمنصبان را کمتر از عده قانونی داشته باشد عزل و نصب این نوع صاحبمنصبان با اختیار فرما نفرما است ولی با استثنای صاحبمنصبان نظامی حاضر رکاب که عزل و نصب آنها بصدر امر و اجازه ملوکانه است

فصل چهارم

در منضمات

اول - منضم بماده ۳۶

قواعد رجوع کردن مأمورین کشوری بقوای نظامی

ماده ۱ - مأمورین کشوری در موارد ذیل در صورت عدم کفایت نظمیه و ضبطیه برای حفظ و وقایه امنیت و انتظام امور بقوه نظامی رجوع مینمایند:

(اول) در موقع حرکت دسته برای حفظ نظم و آسایش عمومی در بازارهای عمومی و جاهائیکه محل اجتماع و ازدحام عوام الناس است

(دوم) برای حمل و نقل پول و اموال دولت

(سوم) برای اطفاء حریق و قلع و قمع حیوانات درنده و موذی و حشرات الارض و برای مساعدت لازمه در موقع وقوع طغیان آب و طوفان و حدوث بلیات سماوی (چهارم) برای اداره کردن مجبوسین و اشخاصیکه بموجب قوانین توقیف شده اند (پنجم) برای دستگیر کردن مجبوسین فراری و فراریهای نظامی (ششم) برای دستگیری کردن قطاع الطریق و مرتکبین جنحه و جنایت در موقعیکه غده آنها زیاد باشد یا احتمال مجادله از طرف آنها برود .
(هفتم) برای بر طرف کردن شورش و اغتشاشات ،

تبصره اول - در جاهائیکه مجبوسین و توقیف شدگان هستند و نظمی و ضبطیه بقدر کفایت نیست برای حفظ و وقایه امنیت نیز میتوان بقوای نظامی رجوع کرد .

تبصره دوم - هنگام حریق برای جلوگیری از غارت و یغما بحکم رئیس نظمیه یا ضبطیه از تائین نظامی که برای مساعدت با اطفاء حریق حاضر شده اند زنجیری تشکیل میشود که مانع از دخول مردم خارج بمحوطه ای که محل حریق است بشوند .

ماده ۳ - غیر از موارد مذکوره در ماده اولی در موارد ذیل نیز بموجب قوانین

باید بقوه نظامی رجوع نمود :

(اول) برای کشیک در قراولخانه ها .

(دوم) برای حضور در موقع اجراء احکام محاکم عدلیه .

(سیم) برای مساعدت با ادارات و مأمورین عدلیه .

ماده ۴ - در موارد مذکوره در ماده اولی و همچنان در موارد اول و سوم ماده

دوم اشخاص ذیل حق رجوع بقوای نظامی را دارند :

(اول) فرمانفرماها .

(دوم) حکام .

(سیم) رؤسای بلوکات .

(چهارم) رؤسای نظمیه .

(پنجم) مفتشینی که از مرکز برای سرکشی بولایات مأمور میشوند .

ماده ۴ - فرمانفرما و حکام و مفتشین مأموران مرکز در صورت لزوم استعمال قوه نظامی بر رئیس کل قشون ایالت یا ولایت رجوع مینمایند در صورتیکه او در شهر دیگری باشد بنزدیکترین رئیس قشون محل .

ماده ۵ - اشخاص مذکور در ماده سیم حق دارند در صورت لزوم از رئیس قرا سورانها عده ای قرا سوران هم بخواهند .

ماده ۶ - رؤسای بلوکات و رؤسای نظمیه فقط در یک موقع حق دارند مستقیماً بقوای نظامی رجوع نمایند و آن مورد استعمال قوای نظامی است برای حضور و مساعدت در اجرای احکام محاکم عدلیه و در این مورد اشخاص مذکوره مستقیماً بر رئیس ساخولی محل رجوع میکنند .

ماده ۷ - در سایر موارد رئیس بلوکات و رئیس نظمیه در صورت لزوم قوه نظامی باید بمحاکم ولایت رجوع نمایند مگر در مواردی که فوت وقت باعث خسارت بزرگ تواند شد مثلاً شورشیان اقدام بحریق و قتل و غارت نمایند تا ناپره فتنه مشتعل شود در اینصورت رئیس محال و رئیس نظمیه مستقیماً بنزدیکترین رئیس نظام محل رجوع نموده مراتب را فوراً بمحاکم اطلاع میدهد .

ماده ۸ - احضار قوای نظامی برای اجرای احکام محاکم عدلیه بتقاضای رؤسای محاکم عدلیه یا مأمورین تحقیق بعمل میآید و ترتیب آن در قوانین عدلیه مندرج است در صورتی یکی از اشخاصی که حق مراجعه بقوای نظامی را دارند در محل باشند مأمورین عدلیه بتوسط آن شخص بقوای نظامی رجوع خواهند کرد .

ماده ۹ - مراجعت بقوای نظامی در صورت عدم کفایت مستحفظین سرحدی برای گرفتن قاچاق جایز است و در اینصورت رئیس اداره گمرکات ولایتی یا رئیس مستحفظین

سرحدی و یا در موارد فوری هر يك از صاحبمنصبان جزء مستحفظین سرحدی میتوانند برئیس قشون محلی رجوع نمایند .

ماده ۱۰ - صاحبمنصبان کشوری و مستحفظین سرحدی در صورتیکه بنزدیکترین رئیس قشون محلی رجوع نمایند باید صاحبمنصبی را هم که ریاست بقوای نظامی احضار شده دارد فوراً مطلع نمایند یعنی اگر گروهان یا دسته را خواسته اند باید رئیس فوج یا رئیس با تالیونی را که گروهان یا دسته مزبور جزو آن بوده مطلع دارند .

ماده ۱۱ - ترتیب حمل و نقل قشون بجای لازم و سرعت حرکت آن بحکم مأمورین کشوری است .

تبصره - مخارج حمل و نقل قشون و تفاوت خرجی که حاصل میشود بعد از خزانة دولت است .

ماده ۱۲ - در موارد مذکوره در ماده اولی از اول الی ششم و همچنان در مورد اول و سیم ماده دوم مأمورین کشوری که رجوع بقوه نظامی می نمایند باید برئیس قشون محلی اظهار دارند که برای چه قشون لازم است و بچه مقدار در مورد هفتم ماده اولی باید اظهار دارند که شدت شورش بچه اندازه است و جهت شورش چه بوده و احتمال تراید اغتشاش و شورش دیگری میرود یا نه در این مورد عده قشون و صنف نظامی و لزوم وعدم لزوم توپخانه را خود رئیس قشون معین خواهد کرد .

ماده ۱۳ - بعد از ورود قشون بمحل لازم حکومت فرماندهی قوه نظامی را بر عهده نمی گیرد و فقط برئیس قشون احضار شده وضع امور و مقصود اصلی از احضار قشون را اظهار نموده جاهائی را که باید حفظ شود نشان میدهد و توقیفاتی که باید بعمل آید اخطار می کند بعد از تحصیل این اطلاعات رئیس قشون اقدامات لازم را بعمل می آورد و قوای خود را طوری تقسیم می کند که با خودش همیشه عده کافی برای جلوگیری از اتفاقات غیر مترقبه داشته باشد مادمی که قشون احضار شده در محل است مأمورین کشوری

و نظامی بهمدیگر اطلاعاتی را که تحصیل کرده اند می‌رسانند و کمال مساعدت را بیکدیگر می‌نمایند .

ماده ۱۴ - در موارد شورش و اغتشاش رئیس قشون که احضار شده است باید در لزوم استعمال اسلحه منتظر تصویب مأمورین کشوری باشد و مأمورین هر بوره بقید مسئولیت فقط در صورتی این اقدام را تصویب می‌نمایند که تمام وسایل اطفاء نایسه اغتشاش استعمال شده و ثمری نبخشیده باشد اگر در محلی مأمورین کشوری نباشد رئیس قشون احضار شده بصوابدید خود اقدام می‌نماید ولی هر گاه مأمور کشوری قبل از استعمال اسلحه وارد شده باید رئیس قشون متابعت دستور العملهای او را بنماید .

تبصره - مأمورین کشوری مذکور در این ماده و مواد دیگر عبارتند از اشخاص مذکور در ماده سیم و همچنان اشخاصی که از طرف وزیر داخله یا مقتضینی که از مرکز برای سرکشی بولایت آمده‌اند و یا از طرف فرمانفرما یا حاکم مأموریت مخصوصی بآ نهاداده شده است مأمورین کشوری در صورتی که بدون رعایت ماده ۱۴ استعمال اسلحه را تصویب نموده باشند مسئول و موافق قوانین مجازات خدمتی مورد سیاست خواهند بود.

ماده ۱۵ - بعد از اینکه مأمورین کشوری استعمال اسلحه را تصویب نمودند رئیس قشونی که احضار شده اقدامات لازمه را رأساً بعمل می‌آورد و قبل از اقدام استعمال اسلحه مکلف است که بشورشیان اعلام نماید که بعد از سه شیور یا سه طبل حکم باستعمال اسلحه خواهد کرد بعد از این اعلام رئیس قشون بطوری که مقتضی و صلاح میدانند اقدام خواهد کرد ولی حکم استعمال اسلحه ناری را فقط وقتی خواهد نمود که ضرورت اقتضاء نماید و بهیچوسیله دیگری نتوان شورش را بر طرف نمود .

تبصره - رئیس قشون میتواند قبل از اعلام مذکور در این ماده شورشیان را توبیخ یا تصیحت یا تهدید نماید .

ماده ۱۶ - رئیس قشونی که احضار شده فقط در صورت ضرورت مبرمه مجاز است قبل از تصویب مأمورین کشوری و اعلام مذکوره در ماده (۱۵) اقدام باستعمال

اسلحه نماید و این ضرورت وقتی است که شورشین حمله و هجوم بقشون آورند یا اینکه لازم شود که يك اقدام فوری اشخاصی را که بدست شورشیان افتاده اند و در شرف هلاکت هستند نجات داد .

ماده ۱۷ - از زمانی که قشون شروع باستعمال اسلحه نمودند فقط تابع احکام رئیس قشون خواهند بود و بحکم او از استعمال اسلحه دست خواهند کشید رئیس قشون همیشه مشاهده نمود که شورش بر طرف شد یا مقصود از مساعدت قوه نظامی بعمل آمد دیگر رأساً اقدامی ننموده مراتب را فوراً بمأمورین کشوری اطلاع میدهد و از این وقت حق اقدامات و دادن دستور العملهای لازمه برای حفظ انتظام و امنیت مجدداً بمأمورین کشوری معاودت مینماید

ماده ۱۸ - مأمورین کشوری اقدامات دقیقانه بعمل خواهند آورد که باشخاصی که داخل در شورشیان نیستند از استعمال اسلحه و عملیات نظامی آسیبی نرسد

ماده ۱۹ - هنگام عملیات نظامی مأمورین کشوری کلیه اقداماتی را که غیر از اقدامات نظامی است و بموجب قوانین بر عهده آنها تعلق می گیرد بعمل میآورند و این اقدامات آنها نا اندازه ای باید باشد که مانع از حصول مقصود معینی نباشد

ماده ۲۰ - مواظبت و مراقبت حال مجروحین که از قشون احضار شده نیستند بر عهده مأمورین کشوری است و رئیس قشون هم باید کمال مساعدت را در این باب با وسائلی که دارد بمأمورین کشوری بنماید

ماده ۲۱ - هنگامی که میخواهند قشون احضار شده را در محل شورش جا بدهند باید طوری نمود که تائین از یکدیگر جدا نباشند بلکه برای تمام دسته ای که احضار شده يك یا چند خانه داده شود

ماده ۲۲ - تعیین وقت و معاودت قشون از محل شورش بسته بصوابدید مأمورین کشوریست و این حرکت قشون از محل اغتشاش وقتی خواهد بود که اهالی احکام قانونی

مأمورین کشوری را اطاعت بنمایند و مأمورین مزبور بتوانند بمشاغل خود بدون ممانعت مباشرت نمایند و هرگاه دستة قشونی که برای قلع و قمع شورش احضار شده و توقفش در خارج اقامتگاه خود بیش از هفت روز طول بکشد حاکم مکلف است که هر هفته مراتب را بوزیر داخله اطلاع دهد و رئیس کل قشون ولایتی یا ایالتی را از جهاتی که مانع از مراجعت قشون احضار شده است مطلع دارد

تبصره - ترتیب مأمور نمودن قشون برای جلوگیری از اغتشاش در قوانین نظامی مرتب است

دوم - منضم بماده ۲۲۶

در باب استعمال اسلحه توسط مأمورین ضبطیه و نظمیه و قراسوران

ماده ۱ - هر يك از عمال ضبطیه و نظمیه و قراسوران در موارد ذیل حق استعمال اسلحه را دارند:

(اول) بجهت مدافعه شخص خود از کسیکه با اسلحه بآنها حمله بیاورد

(دوم) بجهت مدافعه شخص خود از يك یا چند نفر که بدون اسلحه حمله می‌آورند ولی اوضاع و احوال طوری باشد که بدون استعمال اسلحه مدافعه شخصی امکان نداشته باشد

(سیم) در صورتیکه مأمورین ضبطیه و نظمیه و قراسوران به بینند که يك یا چند نفر مورد حمله شده‌اند و جان آنها در خطر است

(چهارم) در صورتیکه جانی یا مقصود را که عمال ضبطیه و غیره میخواهند توقیف نمایند اقداماتی نماید که در مورد اول و دوم این ماده مذکور است و جان عمال ضبطیه در مخاطره باشد

(پنجم) در موردی که محبوس از حبس فرار نماید و در تعقیب و توقیف اقداماتی نماید که در مورد اول و دوم این ماده مذکور است .

ماده ۴ - در کلیه این موارد عمال ضبطیه و غیره مکلفند که اوضاع و احوال استعمال اسلحه را حتی الامکان زودتر بمزدیگترین صاحبمنصب نظمیه و ضبطیه و قراسوران اطلاع دهند .

ماده ۳ - رئیس و صاحبمنصبان ضبطیه و غیره باید مراقبت و مواظبت تامه را داشته باشند که عمال ضبطیه و نظمیه و غیره با کمال احتیاط در موارد فوق الذکر اقدام نموده بدون ضرورت مبرمه استعمال اسلحه نمایند .

ماده ۲ - در مواردی که دسته‌ای از عمال ضبطیه و نظمیه و قراسوران برای اطفاء نایره شورش احضار میشوند استعمال اسلحه با رعایت شرایط ذیل جایز است :

(اول) اقدام با استعمال اسلحه منوط با اجازه صاحبمنصب ضبطیه است که اسلحت شورشیان بعبه او واگذار شده و او هم حکم استعمال اسلحه را وقتی فقط خواهد داد که وسایل دیگر ثمری بخشیده باشد .

(دوم) صاحبمنصب ضبطیه یا نظمیه باید قبل از حکم با استعمال اسلحه سده دفعه باشورشیان اتمام حجت نموده اعلام کرده باشد که استعمال اسلحه خواهد کرد بعد از آن اقدام و ترتیب استعمال اسلحه منوط بصوابدید صاحبمنصب مزبور است ولی استعمال اسلحه ناری فقط در صورتی جایز است که بهیچ وسیله دیگر نتوان شورشیان را ساکت نمود .

(سوم) در صورتیکه موقع مقتضی اتمام حجت فوق الذکر وفوت وقت نباشد مثلاً در موردیکه شورشیان حمله بعمل ضبطیه آورند بطوریکه جان آنها در مخاطره باشد یا آنکه اشخاص دیگر مورد حمله شورشیان واقع شوند و اقدام فوری برای استخلاص آنها لازم باشد بدون اتمام حجت حکم با استعمال اسلحه می‌توان کرد .

(چهارم) عمال ضبطیه و نظمیه باید مواظبت نمایند که باشخاصیکه داخل در شورشیان نیستند آسیبی نرسد .

(پنجم) مواظبت و مراقبت حال مجروحین هنگام اسكات شورشیان بعهده عمال ضبطیه و نظمیه و غیره است .

قانون مطبوعات

مصوب ۵ محرم الحرام ۱۳۲۶ قمری

موافق اصل بیستم از قانون اساسی عامه مطبوعات غیر از کتب ضلال و مواد مضره به دین مبین آزاد و ممیزی در آنها ممنوع است ولی هرگاه چیزی مخالف قانون مطبوعات در آنها مشاهده بشود نشر دهنده یا نویسنده بر طبق قانون مطبوعات مجازات میشود اگر نویسنده معروف و مقیم ایران باشد ناشر و طابع و موزع از تعرض مصون هستند مقرر می شود طبع کتب و روزنامهجات و اعلانات و لوايح در تحت قوانین مقررۀ ذیل که از برای حفظ حقوق عموم و سد ابواب مضار از تجاوزات ارباب قلم و مطبوعات وضع میشود آزاد است هر کس بخواهد مطبعه دایر نماید یا کتاب و جریده و اعلاناتی بطبع برساند یا مطبوعات را بفروشد باید بدو عدم تخلف از فصول این قوانین را نزد وزارت معارف بالتزام شرعی ملتزم و متعهد شود .

فصل اول - چاپخانه و کتابفروشی

ماده ۱ - چاپخانه حق ندارد چیزی بطبع برساند بدون اینکه اسم نویسنده و رسم او را بداند و بدون اینکه اسم و رسم خود را در آخر آن مطبوع درج کند .

ماده ۲ - کتاب فروش حق ندارد از مطبوعات آنچه را که نویسنده و مطبعۀ آن

قانون راجع به نظارت مطبوعات در تاریخ ۱۰ عقرب ۱۳۰۱ (دوره چهارم تقنینیه) تصویب شده است .

بطور وضوح معرفی نشده اند بفروشد مگر کتبی که قبل از این تاریخ طبع شده و بجبهی دیگر از جهات قانونی ممنوع نباشد .

ماده ۳ - کتاب فروش حق ندارد کتابی را بفروشد که قانوناً قدغن شده باشد .

فصل دوم - طبع کتب

ماده ۴ - طبع کتب متداوله غیر از کتب ممنوعه و کتب جدیده و غیر از کتب مذهبی آزاد است کتب جدیده مذهبی باید قبل از طبع بنظر و ممیزی هیئتی که در اداره معارف بنام مجمع علوم دینی تشکیل میشود رسیده و تصویب شده باشد .

ماده ۵ - از هر نسخه که بطبع میرسد چاپ کننده دو نسخه برای ضبط در کتابخانه ملی و تکمیل مجموعه مطبوعات میفرستد در پایتخت این دو نسخه را رسماً نزد وزارت علوم و در سایر بلاد شعب وزارت علوم و اداره معارف میفرستند در هر صورت قبض رسید دریافت میکنند و در آن قبض باید عنوان کتاب و عده نسخ آن که بطبع رسیده مذکور باشد چاپ کننده بموجب این فصل ملتزم شرعیست که در صورت تخلف سه تومان الی شصت تومان مجانی دادنی باشد بسته بنظر حاکمه قضیه .

فصل سوم - روزنامهجات مقررہ

ماده ۶ - هر روزنامه و جریده باید یک نفر مدیر مسئول داشته باشد متصف بصفات ذیل :

(۱) ایرانی باشد .

(۲) سنش بیسی سال بالغ باشد .

(۳) زوال شرف از او نشده باشد یعنی مرتکب جنحه و جنایات و مشهور بفسق

و فساد عقیده نباشد .

ماده ۷ - اسم و رسم مدیر روزنامه و اسم مطبعه که در آن روزنامه چاپ میشود باید روی هر نمره روزنامه بطبع رسیده باشد هر يك از مدیر روزنامه و مطبعه بموجب این فصل ملتزم شرعیند که در صورت تخلف از وظیفه خود از يك تومان الی سه تومان مجازاً دادنی باشند در صورتیکه در سند واحد تخلف در این فصل مکرر واقع شود علاوه بر وجه ملتزمی بپرتکراری يك تومان اضافه بدهد .

ماده ۸ - قبل از طبع و انتشار هر روزنامه و ورقه مقرر مدیر جریده مکلف است که اظهارات ذیل را در روی يك ورقه بنظارت انطباعات بفرستد .

(۱) اسم و رسم مدیر روزنامه و محل اداره آن .

(۲) اسم و رسم مطبعه که روزنامه در آن بطبع خواهد رسید .

(۳) عنوان روزنامه و جریده و ترتیب طبع آن که یومیه است یا هفتگی است یا ماهانه .

(۴) عدد چاپ هر نمره .

(۵) مسلك روزنامه و سیاق مطلب آن - در صورت تغییر هر يك از کیفیات فوق

باید در ثانی معلومات لازم بنظارت انطباعات داده شود و این اظهارات باید همه مکتوباً در روی ورقه معینه با امضای مدیر مسئول بعمل آمده آن ورقه تمبر دولتی خورده باشد بموجب این فصل مدیر مسئول روزنامه ملتزم است که در صورت تخلف از پنج الی پنجاه تومان دادنی باشد .

ماده ۹ - در موقع انتشار هر يك از نمرات روزنامه دو نسخه روزنامه بامضای

مدیر برای اداره معارف آن شهر که در آن طبع میشود و دو نسخه از برای کتابخانه و قرائتخانه ملی فرستاده میشود در صورت تخلف مدیر روزنامه پنج تومان مجازاً دادنی خواهد بود .

تعرضات

ماده ۱۰ - هرگاه روزنامه و جریده نسبت بیکدیگر از مأمورین دولتی یا یکی از ادارات چیزی درج کرده باشد که بشغل ایشان بر بخورد آنچه راکه در توضیح ورد ایراد آن شخص یا آن اداره نزد مدیر روزنامه بفرستد باید بدون تأخیر و تحریف در ستون اول نمره آتیه روزنامه درج کند عبارت مقاله جوابیه میباید بیش از ضعف مقاله تعرضیه نباشد والا مازاد را باید صاحب مقاله جوابیه اجرت چاپ از قرار عادلانه بدهد برای تخلف از این فصل مدیر روزنامه از ده الی صد تومان دادنی خواهد بود .

ماده ۱۱ - در غیر اشخاص رسمی امتناع مدیر روزنامه از درج مقاله جوابیه مستوجب دادن پنج الی پنجاه تومان وجه ملزومی خواهد بود این نوع از مقالات باید در همان محل و بهمان حروف که مقاله اولیه مندرج بوده بطبع برسد .

ماده ۱۲ - رد تعرض هر چند نوبت که تبادل بشود روزنامه از قبول آن ناگزیر است بشرحیکه در فصل دهم و یازدهم مذکور شد .

ماده ۱۳ - مدیر روزنامه مسئول مقالات مندرجه در روزنامه است و همچنان مسئول اعلاناتی است که در روزنامه بطبع میرسد در مقالات با امضا وقتی مدیر مسئول نیست که منبهیات مسلمه واضحه چیزی در مقاله مندرج نباشد والا مدیر نیز مسئول است .

ماده ۱۴ - مدیر روزنامه مختار است مقاله و لوایحی راکه نزد او میفرستند مادامی که شامل ممنوعات قانونی نباشد قبول کرده در روزنامه درج کند آنچه خلاف قانونی داشته باشد ممنوع است و لواز طرف ادارات رسمی اظهار شده باشد .

ماده ۱۵ - در روزنامه جاتیکه درج اعلانات معمول است مدیر حق طفره و تعویق از درج اعلانات رسمی ندارد اجرت طبع از قرار معمول به آنها داده میشود .

روزنامهجات خارجه

ماده ۱۶ - روزنامهجات و اوراق که در خارجه بطبع میرسند بهر زبان که باشد بر حسب مصلحت ملك و ملت از ورود و انتشار ممنوع توانند شد هر گاه علت منع در يك نمره باشد تشخیص وزارت معارف برای جمع آوری و ضبط آن کافی است و در منع کلی مذاقه مجلس وزراء لازم است بموجب این ماده هر کس روزنامهجات و اوراق ممنوعه را وارد کند یا انتشار بدهد از یکماه الی يك سال حبس خواهد شد .

فصل چهارم - اعلانات

ماده ۱۷ - طبع و نشر اعلانات آزاد است لکن اگر مضمون اعلان شامل قبایح و فضایح باشد یا داعی بفساد و اختلال امور عامه مطبعه و متصدی هر دو مسئولند و اداره نظمیة حق توقیف اینگونه اعلانات را داشته مرتکب و متصدی را بمحکمه عدالت جلب خواهد کرد .

ماده ۱۸ - اعلان و لایحه و آنچه از این قبیل مطلقاً بچاپ میرسد باید محل مطبعه را حاوی باشد تخلف از این ماده متصدی و مرتکب را از يك تومان الی سه تومان وجه ملزومی ملتزم خواهد کرد و یا بنظر حاکم قضیه از یکروز الی سه روز حبس میشود .

ماده ۱۹ - اعلانات رسمی که از طرف ادارات دولتی بطبع میرسند روی کاغذ سفید خواهد بود سایر اعلانات از هر کس و هر جا روی کاغذ رنگین بطبع میرسد تسا اعلانات رسمی از اعلانات شخصی ممتاز باشد در صورت تخلف از این ماده متصدی پنج هزار دینار الی پانزده هزار دینار دادنی خواهد بود و در صورت تکرار تخلف در عرض يك سال از يكروز الی پنجروز حبس خواهد شد .

ماده ۲۰- در صورت باطل کردن یا دریدن و کندن اعلانات رسمی دولتی و اعلاناتی که در مواقع انتخاب و کلاهی ملت نصب میشود مرتکب از یکروز الی سدهوز حبس خواهد شد چنانچه مرتکبین از اجزای ادارات دولتی باشند از شش روز الی یکماه حبس خواهند شد.

ماده ۲۱- مالکین بیوتات و عمارات حق منع از نصب اعلانات بدرو دیوار عمارات خود دارند و هرگاه کسی بدون اجازه در املاک خاصه نصب اعلان کند مالک حق ابطال دارد.

ماده ۲۲- سواى اعلانات رسمی و اعلانات انتخابیه هر اعلانی باید تمبر دولتی بخورد و قیمت آن تمبر بر حسب عده اعلان و قطع ورق آن مختلف میشود موافق قانونیکه در باب تمبر وضع خواهد شد طفره از ادای حق تمبر باختلاف بالتزام شرعی از ده تومان الی پنجاه تومان مجازات میشود.

دستفروش

ماده ۲۳- هر کس بخواهد روزنامه و کتب در معابر شهر و گذر بگرداند و بفروشد باید خودشرا بکدخدای محله معرفی کرده پته بگیرد اسم منزل محل تولد اسم پدر و مدت اقامت در آن محله باید در روی پته نوشته شود پته مزبور مجانی است.

ماده ۲۴- تقصیر در تحصیل پته اجازه مذکوره در ماده ۲۳ یادادن تعرفه غلطو اسامی عوضی مرتکب را به پنجقران الی پانزده قران مجاناً ملتزم خواهد کرد در صورت تکرار تقصیر محکوم بحبس خواهد شد در یک روز الی سهروز.

ماده ۲۵- دستفروش و دیگر از فروشندگان روزنامهجات و لوايح و اعلانات و اوراق ممنوعه چه حاوی عبارات ممنوعه باشد چه مشمول به تصویر و اشکال قبیحه مأخوذ بمسئولیت می باشند و نظمیه نظر بحفظ حقوق عمومی حق تعاقب و جلب ایشان را به محکمه دارد.

فصل پنجم - حدود تقصیر نسبت بجماعات

ماده ۲۶ - نطق و قرائت لوايح و روزنامهجات و ديگر مطبوعات در محافل عمومي يا نصب آنگونه مطبوعات يا مکتوبات بدرود يوار و عرضه آنها برانظار خلق بهر وسيله که بوده باشد مادامي که در آنها ترغيب و تشويق و تهبيح خلق به ارتکاب جنحه و جنایات شده باشد اعم از اینکه منشأ اثر بشود يا نشود مستوجب سياست مرتکب خواهد بود و به تشخيص حکومت عرفيه در محاکم عرفيه از دوماه الی دو سال حبس خواهد شد .

ماده ۲۷ - تحريص و تهبيح بسرقت و قتل و نهب و غارت يا تضعيف قدرت مملکتی در خارج اعم از اینکه مؤثر شود يا نشود یکسال الی پنجسال حبس و سياست خواهد شد .

ماده ۲۸ - سياست اشخاصی که با انتشار اوراق و غيره باعث سلب امنيت و اختلال آسایش عمومي و انتظام داخله شوند همچنان اشخاصی که از مرتکبين قتل و غارت و منشئين فتنه و آشوب توقير و تمجيد کنند همان است که در ماده ۲۶ - ۲۷ مذکور شد .

ماده ۲۹ - ترغيب و تشويق و تهبيح اهل نظام بنا فرماني و عدم انقياد احکام نظامی در حکم ماده بیست و هفت است .

ماده ۳۰ - مرتکبين منہيات مذکوره در مواد ۲۶ الی ۲۹ بحکم التزام شرعی از ده تومان الی هزار تومان مجانی دادنی خواهند بود .

تقصیرات نسبت بافراد

ماده ۳۱ - توهين بمقام منبع سلطنت ممنوع قانونی است و تخلف از این قانون مرتکب را اگر مدیران جرائد باشند از سه ماه الی یکسال محکوم بحبس و یا بال التزام شرعی از ده تومان الی سیصد تومان دادنی خواهد کرد و اگر غیر از مدیرهای جرائد هستند بر حسب تشخيص عرفی مرتکب از سه ماه الی يك سال حبس خواهد شد جریده

ماده ۲۰- در صورت باطل کردن یا دریدن و کندن اعلانات رسمی دولتی و اعلاناتی که در مواقع انتخاب و کلاهی ملت نصب میشود مرتکب از یکروز الی سدروز حبس خواهد شد چنانچه مرتکبین از اجزای ادارات دولتی باشند از شش روز الی یکماه حبس خواهند شد .

ماده ۲۱- مالکین بیوتات و عمارات حق منع از نصب اعلانات بدرو دیوار عمارات خود دارند و هرگاه کسی بدون اجازه در املاک خاصه نصب اعلان کند مالک حق ابطال دارد .

ماده ۲۲- سوای اعلانات رسمی و اعلانات انتخابیه هر اعلانی باید تمبر دولتی بخورد و قیمت آن تمبر بر حسب عده اعلان و قطع ورق آن مختلف میشود موافق قانونیکه در باب تمبر وضع خواهد شد طفره از ادای حق تمبر باختلاف بالتزام شرعی از ده تومان الی پنجاه تومان مجازات میشود .

دستفروش

ماده ۲۳- هر کس بخوهد روزنامه و کتب در معابر شهر و گذر بگرداند و بفروشد باید خود را بکدخدای محله معرفی کرده پته بگیرد اسم منزل محل تولد اسم پدر و مدت اقامت در آن محله باید در روی پته نوشته شود پته مز بور مجانی است .

ماده ۲۴- تقصیر در تحصیل پته اجازه مذکوره در ماده ۲۳ یادادن تعرفه غلط و اسامی عوضی مرتکب را به پنجقران الی پانزده قران مجاناً ملتزم خواهد کرد در صورت تکرار تقصیر محکوم بحبس خواهد شد در یکروز الی سدروز .

ماده ۲۵- دستفروش و دیگر از فروشندگان روزنامهجات و لوايح و اعلانات و اوراق ممنوعه چه حاوی عبارات ممنوعه باشد چه مشمول به تصویر و اشکال قبیحه مأخوذ بمسئولیت می باشند و نظمیة نظر بحفظ حقوق عمومی حق تعاقب و جلب ایشان را به محکمه دارد .

فصل پنجم - حدود تقصیر نسبت به جماعات

ماده ۲۶ - نطق و قرائت لوايح و روزنامه‌جات و ديگر مطبوعات در محافل عمومي يا نصب آنگونه مطبوعات يا مکتوبات بدرود يوار و عرضه آنها بر انظار خلق بهر وسيله که بوده باشد مادامي که در آنها ترغيب و تشويق و تهيج خلق به ارتکاب جناحه و جنایات شده باشد اعم از اينکه منشأ اثر بشود يا نشود مستوجب سياست مرتکب خواهد بود و به تشخيص حکومت عرفيه در محاکم عرفيه از دو ماه الي دو سال حبس خواهد شد .

ماده ۲۷ - تحريص و تهيج بسرقت و قتل و نهب و غارت يا تضعيف قدرت مملکتی در خارج اعم از اينکه مؤثر شود يا نشود یکسال الي پنجسال حبس و سياست خواهد شد .

ماده ۲۸ - سياست اشخاصی که با انتشار اوراق و غيره باعث سلب امنيت و اختلال آسایش عمومي و انتظام داخله شوند همچنان اشخاصی که از مرتکبين قتل و غارت و منشين فتنه و آشوب توقيرو تمجيد کنند همان است که در ماده ۲۶ - ۲۷ مذکور شد .

ماده ۲۹ - ترغيب و تشويق و تهيج اهل نظام بنا فرماني و عدم انقياد احکام نظامی در حکم ماده بيست و هفت است .

ماده ۳۰ - مرتکبين منهيات مذکوره در مواد ۲۶ الي ۲۹ بحکم التزام شرعی از ده تومان الي هزار تومان مجانی دادنی خواهند بود .

تقصيرات نسبت بافراد

ماده ۳۱ - توهين بمقام منبع سلطنت ممنوع قانونی است و تخلف از اين قانون مرتکب را اگر مديران جرائد باشند از سه ماه الي یکسال محکوم بحبس و با التزام شرعی از ده تومان الي سيصد تومان دادنی خواهد کرد و اگر غير از مديرهای جرائد هستند بر حسب تشخيص عرفی مرتکب از سه ماه الي يك سال حبس خواهد شد جریده

یا لایحه ای که آن سوء ادب را کرده باشد یا مقاله مندرجه آن شامل آن خلاف باشد توقیف خواهد شد و این توقیف ممکن است ابدی باشد .

ماده ۳۳ - جعل اخبار و مقالات فتنه انگیز و انتشار آنها و نسبت آنها به کسی بدروغ ممنوع است مدیر روزنامه و معاونین او در تخلف از این ماده بالتزام شرعی پنج تومان الی صد تومان دادنی خواهند بود یا آنکه از یکماه الی یکسال حبس خواهند شد.

ماده ۳۳ - مقالات مضره بمذهب و عقیده اسلامی هر کس در روزنامه یا اوراق دیگر درج کند از ده تومان الی سیصد تومان مجانی دادنی خواهد بود روزنامه یا ورقه مذکوره اگر مستمر باشد از یک ماه الی دو سال توقیف خواهد شد و صاحبش از یک ماه الی دو سال حبس طبع و انتشار و فروش اشکال قبیحه و مقالات مضره بعفت و عصمت یا مضره باخلاق در همین حکم خواهد بود .

ماده ۳۴ - هتک احترام و شرف و کسر اعتبارات شخصیه افراد یا هیئت مادی که مرتکب از ثبوت آن عاجز باشد و مطلقاً هرگونه تخفیف و تحقیر خواه بمعنی باشد خواه بالفاظ نالایق مستوجب تهدید و سیاست خواهد بود .

ماده ۳۵ - بموجب این ماده هر کس نسبتی از نسبتهای مندرجه در ماده ۳۴ را بوسائلی که در ماده بیست و شش مذکور است نطق لایحه درج مقاله در روزنامهجات بیکي از محاکم عدلیه یا اجزاء حربیه یا انجمنها یا ادارات دولتی بدهد از ده تومان الی سیصد تومان مجانی دادنی خواهد بود و بازهشت روز الی یکسال حبس خواهد شد اگر وسیله انتشار آن نسبتها روزنامه باشد در مدت مشخصه توقیف خواهد شد ممکن است انواع تنبیه و سیاست را در زمان واحد مقتضی بدانند بسته بنظر حاکم قضیه .

ماده ۳۶ - همچنین است حکم نسبتهای مذکور در ماده ۳۴ هرگاه آن نسبتها بوزیری یا مبعوثی چهار و کلای مجلس شورای ملی چهار و کلای مجلس سنا یا یکی از

کارگزاران امور دولتی یا از پیشوایان مذهب اسلام و وکلاء و شهود در صورتیکه آن نسبت و انتر را جاع به حیطه مسئولیت آنها باشد .

ماده ۳۷ - نسبت بامور مذکوره در ماده ۳۴ اگر با فرداناس باشد مرتکب بموجب این ماده ملتزم است که از سه تومان الی دو بیست تومان مجانی دادنی باشد وسیله ارتکاب هر گاه روزنامه باشد یک هفته الی شش ماه توقیف خواهد شد .

ماده ۳۸ - نوشتن فحش و الفاظ قبیحه اکیداً ممنوع است مرتکب بقید این التزام در صورت ارتکاب چهار تومان الی پنجاه تومان مجانی دادنی خواهد بود هر گاه آن تجاوزات نسبت باشخاص مذکوره در ماده ۱۰ و ۲۶ باشد اگر نسبت باشخاص مذکوره در ماده ۳۷ باشد مرتکب ملتزم است که از سه تومان الی سی تومان مجانی دادنی باشد در صورت تکرار تقصیر علاوه روزنامه از هفت روز الی سه ماه تعطیل خواهد شد بسته باینکه نخطیبات از حقوق نسبت یکدام طبقه باشد .

ماده ۳۹ - نسبت امور ممنوعه مذکوره در مواد این قانون باموات همچنان در مقابل ورثه آن موجب مسئولیت مرتکب خواهد شد که بفر اخور حال سیاست میشود .

توهین و مجازات آن نسبت بسلاطین خارجه و مأمورین سیاسی

ماده ۴۰ - توهین بسلاطین دول متحابه اکیداً ممنوع است و مرتکب ملتزم است که از ده تومان الی سیصد تومان مجاناً دادنی باشد و یا از یکماه الی یک سال حبس شود ولدی الاقتضاء جمع هر دو قسم سیاست ممکن است .

ماده ۴۱ - هتک احترامات مأمورین خارجه و هیئت سیاسیون خارجه که در مملکت سمت نمایندگی دارند ممنوع و مرتکب ملتزم است که از پنج تومان الی دو بیست تومان مجانی دادنی باشد و مرتکب از یک هفته الی سه ماه حبس خواهد شد .

ماده ۴۲ - شکایات اجزاء خارجه ممکن است مستقیماً به اداره پلیس یا بواسطه وزارت امور خارجه بوزارت عدلیه یا محکمه عدلیه اظهار شود .

موادیکه طبع و نشر آنها جایز نیست

ماده ۴۳ - طبع و نشر مراعاتی که محکمه برای حفظ ناموس نشر آن را منع کرده مادامیکه در محکمه علناً قرائت نشده است ممنوع است مرتکب ملتزم ملزم است که از پنج تومان الی دوست تومان مجانی دادنی باشد و مرتکب غیر ملتزم از یکماه الی یکسال حبس میشود ولی شکایت مدعی و حکم قضیه را در هر حال روزنامه حق انتشار دارد .

ماده ۴۴ - مذاکرات محرمانه محکمه را روزنامه حق انتشار ندارد و در صورت ارتکاب ملتزم است که از ده تومان الی دوست تومان مجاناً دادنی باشد .

ماده ۴۵ - انتشار دستورالعملهای محرمانه نظامی و اخبار مخفی قشونی و نقشه قلعه جات خاصه در موقع جنگ اکیداً ممنوع است و مرتکب ملتزم است از ده تومان الی هزار تومان مجاناً دادنی باشد و از یکسال الی پنج سال حبس شود در صورتیکه تصویر با روزنامه نگار باشد روزنامه او نیز ابداً توقیف گردد .

فصل ششم - مجازات

ماده ۴۶ - تجاوزات قانونیکه موجب سیاست مباشرین روزنامه و مطبعه و دیگر مطبوعات خواهد شد از طرف اداره انطباعات در معرض بازخواست درآمده در عدلیه مورد محاکمه خواهد شد اداره نظمیه از تعاقب تقصیرات طبعیه یا اداره انطباعات متفقاً اقدام خواهد شد .

ماده ۴۷ - هرگاه تخطیات مطبوعات نسبت بحدود افراد اشخاص باشد مداخله

تظلمه یا عدلیه یا اداره انطباعات پس از تظلم طرف خواهد بود و هرگاه آن تخطیات نسبت بعموم باشد از طرف اداره انطباعات یا پلیس رأساً اقدام خواهد شد .

ماده ۴۸ - در موارد تخلف از فصول این قوانین مرتکبین علی قدر مراتبهم در مقابل قانون مسئول خواهند بود و سیاست مندرجه که بحکم التزام بر مرتکبین وارد است در حق آنها جاری خواهد شد :

(۱) اقدام کنندگان بطبع مدیران روزنامه و سایر جراید اصالت .

(۲) دبیران روزنامه و جرائد دیگر در صورت مسئولیت آنجا که تخلف از حدود ظهور نداشته و مطلقاً در صورت مساعدت آنها در اقدامات نامشروع منبیه مضره آنجا که تخلف از حدود ظهور نداشته باشد مدیر روزنامه یا مطبعه باید جلوگیری کند و بقبول مسئولیت دبیر رفع مسئولیت از ایشان نمیشود و منتها دبیر هم مسئول است .

(۳) رئیس مطبعه .

(۴) فروشنده و نشردهنده .

(۵) اعلان کنند .

مسئولیت این اشخاص مذکوره ۵ و ۳ و ۴ در وقتی است که مشارکت با خیالات مضره مدیر و رئیس جریده و مطبعه نموده در القاء و افشای فتنه و فساد همدست باشند هرگاه یکی از متصدیان پنجگانه متواری شود سایرین علی قدر مراتبهم مسئول خواهند بود هرگاه نویسنده مقاله در خارجه باشد و مقاله از منبیهات چیزی را حاوی باشد و مطبعه برسد مطبعه و مدیر ورقه مسئول خواهند بود و اگر چیزی را حاوی باشد که ثبوت بخواد مدیر روزنامه با مسئولیت شخصی حق درج دارد و الا فلا .

ضبط و حبس روزنامه‌جات و غیره

ماده ۴۹ - مأمورین وزارت معارف که برای روزنامه معین میشوند و پولیس حق دارند روزنامه و دیگر جراید را در موارد ذیل توقیف کنند :

- (۱) آنجا که روزنامه یا جریده یا لایحه مضر با اساس مذهب اسلام باشد .
- (۲) آنجا که در روزنامه یا جریده یا لایحه هتک احترامات سلطنت شده باشد .
- (۳) آنجا که نقشه و طرح حرکت قشونی یا دیگر اسرار نظامی مکشوف شده باشد .

(۴) آنجا که مندرجات روزنامه موجب هیجان کلی و اختلال آسایش عمومی بشود .

(۵) آنجا که دعوت بر مضادت قوای رسمیه مملکت شده باشد .

(۶) آنجا که اشاعه صور قبیحه بر ضد عصمت و عفت شده باشد .

ماده ۵۰ - بقای توقیف و عدم بقای آن باید در بیست و چهار ساعت با اطلاع محکمه قانونی (دیوانخانه محل) رسیده حکم توقیف یا سبب توقیف یا آزادی روزنامه و غیره باید کتباً اعلان بشود .

ماده ۵۱ - در مدت توقیف روزنامه یا جریده و سایر لوايح اشاعه مندرجات آن اکیداً ممنوع است و در تحت فصول این قانون نامه سیاست خواهد شد بسته به اینکه بکدام فصل راجع باشد .

ماده ۵۲ - قوانین مندرجه در این قانون نامه مطبوعات در طهران از ده روز بعد از اینکه این قوانین بدستخط همایونی موشح شده باشد و در ولایات پس از یکماه مجری خواهد شد .

قانون وظایف

مصوب ۱۳۲۶ قمری ۱۹ ربیع الاول

وظیفه مرسومی است که به بازماندگان ارباب حقوق دیوانی از هر قبیل داده میشود .

ماده اول - انتقال قسمتی از حقوق دیوانی شخص متوفی به ورثه او موقوف بآنست که آن مقرری زیادتر از پانصد تومان نقد و ده خروار جنس نباشد در صورت زیاد بودن مبلغ و مقدار نقد و جنس برقرار شدن قسمتی از آن در حق ورثه موقوف بتصویب مخصوص وزیر مسئول و مجلس شورای ملی است .

ماده دوم - نصف بلاکسر مرسوم متوفی تا مدت پانزده سال در باره ورثه او برقرار میشود و نصف بلاکسر عبارت است از عددی که کسور آن یا کمتر از تومان در نقد و کمتر از من در جنس حذف شده باشد .

ماده سوم - مراد از ورثه در اینجا عبارتست از اولاد و عیال و همچنین پدر و مادری که در کفالت متوفی باشد و همچنین نواده که پدر و مادرش فوت کرده و در کفالت متوفی باشد .

ماده چهارم - پدر و نواده ذکور در حکم اولاد ذکور و مادر و نواده اناث در حکم اولاد اناث خواهد بود دو یا چند نواده که از یک اولاد باشند فقط سهم پدر یا مادر آنها در بین آنها تقسیم خواهد شد .

عیال دائمه در صورت انحصار در حکم اولاد اناث است و در صورت تعدد قسمت بگلختر مابین زوجات متعدده تقسیم خواهد شد .

ماده پنجم - تقسیم نصف برقراری درحق ورثه للذکر مثل حظ الاثین
خواهد بود .

ماده ششم - هر يك از بازماندگان متوفی که شغل دیوانی داشته باشند سهم
وظیفه مزبوره مادامیکه مستخدم هستند از بابت مواجیبیکه در ازاء خدمت دولت
میگیرند محسوب میشود .

ماده هفتم - قوانین مذکوره شامل مقرریهائیکه درمقابل خدمت بمستخدمین
دولت میدهند و همچنین شامل حقوق افراد نظام نمیشود زیرا که قوانین راجعه
بمتوفیات مستخدمین ادارات دولتی و نظام درموقع تسویه بودجه وزارتخانهها و
ادارات معین میشود .

ماده هشتم - محل غائب و متوفی بکلی متروک است و ضبط میشود و هرچه
از روی استحقاق بکسی داده میشود از اصل عایدات دولت است .

ماده نهم - تومانی هفتقران و سایر مخارج صدور فرمان بکلی منسوخ است .

ماده دهم - این قانون شامل تمام متوفیاتی است که از چهاردهم ذیقعدة الحرام
یکهزار و سیصد و بیست و چهار تاکنون و از این بیعد اتفاق افتاده و میافتد .

* * *

متمم قانون فوق مصوب ۲۶ ربیع الثانی ۱۳۲۸ قمری در (بند سوم - قسمت
قوانین دوره دوم تقنینیه) طبع شده است .